

ՄԵՐ ԽՈՍԹԻՐ

ԾՈՒԿՆԵՆ ԾՈՒԿ

Մեզից կապ չունի մեր հայկական երազները - բուն հետ, այլ կը վերաբերի իմ Միտքին:

Բոլոր ստեղծագործությունները եւ երեւոյթները կը հաստատեն թէ Մոսկովա վճռած է որ եւ է ձեռով յենարաններ ճարել Միջկերականի մէջ:

Այս ճշտումը քաղաքական է եւս: Մեզից կը շարունակուի իրական ժողովրդական ինքնիշխանութեան ինքնիշխանութեան ատեն: Այս առթիւ իշխանական երկու շրջաններ — Լեւոն - սը Երկրորդական կողմերուն մէջ եւ արեւելեան Տրիպոլիսը: Եթէ ինքիցը յետաձգուեցաւ, չի նշանակեր թէ բոլորովին մէկ կողմ դուրս ելաւ: Գաղա - նիք չէ որ ժողովը անելի մը յանգած է, եւ բայ - մաթիւ փառ ինքիցը կարգի կը սպասեն:

Եւ ահա ինքիցը յոյժ մը եւս: Մեզից կը - հան «Եւրոպայի Փրէս» դործակալութիւնը կ'ի - մանայ թէ իմ Միտքին հողային նոր պահանջ - ներ պիտի դնէ — նորոնց մը Իրանի մէջէն, Կասպից ծովը կապելու համար Պարսից ծոցին հետ, (հեռագիր Միսս. 28ի, սպուտ, «Կապէթ» տը Լոյսանի մէջ):

Մեզի չի յայտարարուի այս լուրին վաւե - րականութիւնը: Բայց, սխալ պիտի ըլլար բոլոր - վին անհիմն համարել զայն: Միջազգային մամու - րը եւ մամուլական ամերիկեան թերթերը կը սիրեն «բարիք թղթեր» պարբերաբար: Եւ սա - կայն, պէտք է նախապաշարուի: Մանաւանդ որ, Լեւոն - սը բնած է Լոնտոնի դիւանագիտական շրջա - նակներէն:

Ամէն պարագայի մէջ, պաշտօնական շրջա - նակներու խորհրդատու լուրերին ալ կ'ապացու - ցան թէ առանց կրակի ծուխ չըլլար: Եւ կան ու - րիւ Երեւոյթներ, չափին աւելի պերճախօս:

Օրինակ, Տարլ. Արեւելքի պատերազմի ալ - վերջացաւ, սակայն իմ Միտքինը բնած միտք չունի ժամանակէն առաջ պարզելու Իրանը: Ան վճռած է սպասել մինչեւ վերջին պայմանագրին: — 1946 Մարտ: Արեւմտ Անգլիայի ալ պիտի ձգձգ - քի գրաւած շրջանի պարզումը, պահելու համար ուժերու հաստատարութիւնը:

Ո՞ր պիտի համարձակէր դուշակի թէ ինչ կընայ պատահիլ, մինչեւ 1946 Մարտ:

Մինչ չի վերադառնա Ռոբերտը տաճարէն եւ - կուրծք մը բռնած է, ամբողջ Արեւելքը կ'եփի իրանի մէջ: Հեռագրեալ աւելի բարձր կը խօսի քաղաքական աշխարհը, տարուրդը երկու հոտանք - ներու միջեւ: Արաքական Դանիակութեան ինչ - քաղաքականութիւնը Լոնտոն դաշտէ է, իր տեսակետները պարզելու համար Արաքները չեն հանդուրժեր որ օտար ձեռքերու յանձնուի իրաւունք արիւր - ական ստացուածքները: Անոնք մինչեւ սոսկալ կը պահանջեն Երկրպագի կամ իրենց յանձնել Լեւոնի կամ Արեւելեան Տրիպոլիսի իրաւունքները:

Անշուշտ բոլորովին ինքնաբերաբար չէ որ կ'ըլլան այս պահանջները:

Իսկ Մոսկովայի աշխիւ կ'ըր ներկայացած էր աւելի թանկարկի պատեհութիւն մը, իրականա - ցանքը համար տաք ջուրերու երազը, որ կը փո - խանցուի սերունդէ սերունդ:

Պատերազմը վերջացաւ, բայց աշխարհը քառ - սի մը վերածնունդ է: Ամէն բան զի ինքնութեան է: Վերակազմութեան առաջին փորձերուն իսկ, Հինգերու Ռոբերտը իր առջեւ պտաւ քաղաքացի - ականութիւնը: Ծակալին ամուր գետինը որ չէ յարգարարած, յառաջ տանելու համար աշխա - տանքները: Անթափանցիկ գաղտնագրութիւն մը կը տրիք քաղաքական շրջանակներու մէջ, եւ յաղթանակները յաւանք կը նախընտրեն յետաձգել մանուածապատ ինքնիշխան: Չարք խափանելու միջոց մը:

Այս ընդհանուր քառսին մէջ, կողմերը գերա - ղույն ճիգեր կը թափեն, իրենց պահանջները ար - ժեցնելու համար: Եւ որովհետեւ Երեւոյթ Մեծերն ալ ամուր յենարաններ ունին, կընաք երեւակայի - հետանալը: Միայն փոխադարձ բարեկամութեան - թիւնը բաւական չէ, Թիմուկները քաղաքական համար: Որքան ալ դիմումներ կատարուին, ինքիցը, տեսակետներ կան որք ալ կամ այն կողմը ամուր կառնած կը մնայ իր առաջնորդութեան:

Այդ ինքիցը մէկէն էլ Միջկերականի տիրապետութեան հարցը: Մոսկովա գտնար թէ համակերպի այս անգամ: Եւ որպէսզի անպատ - ճառ արքեպիսկոսի մը յանգի, քաղաքացի պահանջներ կը ներկայացնէ միաժամանակ: Եթէ այս չըլլար, այն թող ըլլայ:

Անակնկալներու շրջան մը, ծովերէ ծով: Ե.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Մարտի 2-ին կը գրեմ մեզի — Այսօր, Հինգ - շաբթի, Մարտի 2-ին նաւահանգիստը հասաւ շու - տական «Երեւոյթ» չորեքշաբթի, որով կը ճամբոր - դեն (Հայաստանէն դուրս) զէպի Արեւելքի պիտի մեկնին) Գարեգին արքեպ. Նախապետին, Մամ - բրէ արքեպ. Գալֆայան, Վարդան եպիսկ. Գա - պարեան, Տիրան եպիսկ. Ներսիսեան, Միտք եպի - Մանուկեան, ինչպէս նաեւ Կարապետ քնյ. Գալ - ֆայան, Պ. Պ. Հայկ Գալֆայան, Ճէյմս Չան - քայեան, Պետրոս Թէրզեան, Աւարիկ Եղաճեան (պառլամենտը կ'ըջի ժողովին): «Յա - ու»-ի թղթակցը կը կարգաւ շարժուի արեւելքի եւ երկար տեսանկյունի մը ունեցու. Գարեգին ար - քեպիսկոպոսին հետ: (Ո՞՞՞՞) — Այդ տեսակցու - թիւնը կը հաստատուի յաջորդով: Մարտի 2-ին Հայրը Առաջնորդարանին կողմէ ամէն ջանք թափ - ունցաւ, արտօնութիւն ստանալու նպատակով Գարեգին արքեպ. - ի համար, որպէսզի Հաւա. Ա - մերիկայի Կաթող. պատուիրակի առիթ ունենայ զէպ մէկ ամիս մնալու: Ֆրանսահայ գաղութի մէջ, բայց ապարդիւն անցան այդ ջանքերը:

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Երեւանի Դ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԳԻՆ. 3 Յր.

Թիւեր արեւելեան երկիրներուն մէջ: Յետոյ, մինչ Անգլիա հաւաքական պատասխանատուութիւն կ'առաջարկէ դադարեցնել ինքնակալութեան մասին, Մոլոթով կուսակցից է արդեցութեան չորհրդակցութիւն: Հետագայի մը համաձայն, Մ. Նա - հանդերձ միջին ծրագիր մը առաջարկած են, ա - նելը լուծելու համար:

Վերջին լուրերու համաձայն, Հինգ Մեծերը համաձայն գեղացի մը պիտի հրատարակեն այսօր - վաղը, նաեւ պիտի խմբագրեն ատենագրութիւն մը որ հրատարակութեան պիտի չտուր:

Ուրիշ փափուկ խնդիր մը այն է որ Ս. Միու - րիւնը կը պնդէ Յրանան եւ Ձինատանը դուրս ձգել պայքանեան խնդիրներու քննութիւնը: Այս առթիւ իրազեկներ պիտի կուտան թէ Սան Յրան - չիկոյի խորհրդատուութիւն մէջ ալ խորհրդային պատուիրակութիւնը բացառուապէս հակացուցած էր թէ մեծ պետութիւններ չի նկատի Յրանան եւ Ձինատանը, հաւասար միւս երեքն: Ուրեմն պէտք է լուծել հետեւեալ հարցը. — Խաղաղութիւ - նը հաստատելու եւ պահպանելու գերազոյս պա - տասխանատուութիւնը միայն Անգլիոյ, Ռուսիոյ եւ Մ. Նահանգներուն վրայ պիտի խնայ, թէ Յրանան եւ Ձինատանն ալ պիտի մասնակցին: Եթէ վերջին երկու պետութիւնները դուրս ձգուին պայքանեան խնդիրներէն, այն ատեն նախընթաց մը պիտի ստեղծուի որ պիտի արդէ բաղմամբիւ կարեւոր խնդիրներու վրայ եւ անխուսափելի հե - տեանքը պիտի ըլլայ ամբողջ ուժը կեդրոնացնել Երեք Մեծերուն մէջ: Կ'ըսուի թէ Պ. Մոլոթովը դանդաղակ է որ Յրանան եւ Ձինատանն ուշա - ցուցին պայքանեան հարցերուն քննութիւնը:

Տարագիրներու խնդիրը

Ամերիկեան թերթերը նոր երեւան կը հանեն նախագահ Թրումբին մէկ նամակը, որ գրուած է Օգոստոսին 31ին եւ ուղղուած զօր. Ալգընտուր - րի: Այս նամակով նախագահը կը դադարաւ թէ մը ստացած տեղեկագրերներուն համաձայն, ռազ - մաթիւ տարագիրները, մասնաւորապէս Հրեաներ այսօր հաւելի զէշ վիճակի մը ենթարկուած են Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ արքեպիսկոպոսներուն մէջ քան նացիներուն օրով: Նախագահը կը հրամայէ օր տուել կարգադրել այս խնդիրները: Նախագա - հին նամակը հիմնուած է իր մասնաւոր պատուի - րակին: Հէրիթսին մէկ տեղեկագրին վրայ որ կը բաղկանայ 7000 բառէ եւ կը պատմէ թէ ռազմա - քիւ Հրեաներ եւ նացիականութեան ուրիշ զոհեր տապալի խնդրուած կը մնան արքեպիսկոպոսնե - րէ մէջ, նեղուկով ուտելիքի, հագուստի եւ պատու - պարմանի պակասէ: Ճերբու այս վիճակին մէջ, կը լուր թէ մենք Հրեաներուն հետ կը վարուինք այնպէս ինչպէս նացիները, բացի զանոնք բնա - ջընջելէ: Նախագահը մասնաւորապէս Ալգըն - հաուրի ուշագրութիւնը կը հրաւիրէ սա իրողու - րեան վրայ թէ տարագիրները դուրս հանուած չեն արքեպիսկոպոսներէն: Եւ կը հրահանգէ ձգտել իրաւուն - քներ քննադատել զերման թաղաքացիներէն, այս դժբախտները տեղաւորելու եւ հետզհետէ իրենց երկիրները վերադարձնելու համար: Այս առթիւ կը յիշեցնէ թէ զերման ժողովուրդը «չի կրնար խուսափել իր իսկ ստեղծած կոցութեան պատու - խանախութիւնէն»: Նախագահը կ'ըսէ նաեւ թէ ուղղակի անդլիական կառավարութեան դիմած է, որպէսզի Պաղեստինի դուռները բնայ, Հրեայ վախատակները տեղաւորելու համար: Այս յանձնարարութիւնն ըրած է իր տեղեկագրերը, որ կ'ըսէ թէ տակաւին 100.000 Հրեաներ կան Գերմա - նիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ եւ թէ միակ ելքն է Պա - ղեստին փոխադրել անոնք որ հարկաւոր չունին:

Դաւադիրներու ցանց մը բռնուած

Ջերբակուեցան 90 «ճիւղիսիւններ» եւ Տս - րիոյի կուսակիցներ, որոնք Գերմաններուն կողմէ հիւսիսային եւ արեւելեան Յրանան փոխադրուած էին անկարգիներով, երկրին ազատագրութեան եւ ինքնամոթեցնող զաղաքանք միջին: Տակաւին հինգ մեղաւորներ ալ կան որ կը փնտրուին: Գրիթ ըլլողն ալ Փրանսացի երկտարադիրն է, մէկը՝ որդիի ծովապետ Փրիմոնի որ զնդակահար - ուեցաւ: Ապահովութեան Տեսչութիւնը կ'ըսէ թէ տսնը յատկապէս մարզուած էին փնտարարու - րեան եւ անթիւի դարձնելու մէջ: Շատերը բռն - նուած ատեն անցը. անթիւի դրոճիւրներ եւ մինչեւ 600.000 Փրանք զբաժն ունէին: Կալանաւորներուն խոստովանութեանց համաձայն, տակաւին 500 ու - րիշ Փրանսացի «ըշլանաւարներ» կան մասնաւոր դարձնել: Ապատագութեան ի վեր բռնուած են 6000 մեղաւորները ամբողջ Յրանայի մէջ: Ա - պահովութեան Տեսչութիւնը կը կարծէ թէ տակա - լին հազար զերման դրոճիւրներ կան երկրին մէջ, եւ ամէն օր քանի մը հողի կը ձերբակալուին: Այս մեղաւորներէն շատեր Իտալիա եւ ուրիշ եր - կիրներ ապաստանած էին սուղաւանքով, ուրիշ - ներ բռնուեցան հիւսիսային Իտալիոյ եւ Գերմա -

նիոյ մէջ, բայց մեծ մասը նորէն Յրանա մտած է տարագրիւնը: Հետ խառնուելով: Փաղուած տեղեկութեանց համաձայն, այս 95 դաւադիրները ծրագրած էին Փաշական - արքայա - կան լիբրատութիւն մը յարուցանել սպանիական սահմանապահութիւն վրայ, աշակցութեամբ Սպա - նիա հաստատուած Փրանսացի «միլիտէնի» մը որ մեծ դուռներն ունէր իր տրամադրութեան տակ: Անկարգիներով իրած 95 սկզբնական դաւադիրներէն երկուքը անձնապաշտ եղած են, մէկը մեռած է ձերբակալութեան տուն, 15ը զնդակահարուած են, ուրիշ 70 հողի դատի յանձնուած է:

Ծանր կացութիւն Պաղեստինի մէջ

Պաղեստինէն կը հեռագրեն թէ կացութիւնը շատ ծանր է եւ կը վախցուի որ ընդհարումներ պատահին: Կը թուի թէ Հրեաները վճռած են միւ - չեւ ծայրը երթալ, Ալգընտուր մը հաստատուելու համար: Արաբներն ալ իրենց կողմէ վճռած են ամէն ինչից փորձել, խափանելու համար հրեա - կան ներգաղթին վերսկսումը: Անդլիացիները օգ - նական դուրս չըրկած են որ կը բաղկանայ առ նուազը երեք զօրաբաժիններէ: «Քայլ» կ'առա - ղարէ երկու մասի բաժնէ Պաղեստինը, տաղնա - ղը լուծելու համար: Լոնտոնի թերթերն ալ կը հաստատեն թէ զերբայիս ճիշդը կը փորձուին, ընդհարումները խափանելու համար: Անգլիոյ ար - տաքին նախարարը այս շարքու առաջին պաշտ - անական տեսակցութիւնը պիտի ունենայ Սիոնական կազմակերպութեան նախագահին՝ Տոթթ. Վայզ - մանի հետ: Պաղեստինի անցը - ստիկանութիւնը ամէն միջոց ձեռք առած է, խռովութիւններ կանխելու համար:

Լուստիտիկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ Հրեաները 80.000 ռազմիկներ ունին որոնք զին - ուած են հրացաններով եւ զնդադիրներով, ինչպէս եւ քանի մը ինքնաթիւներով եւ զրահապատ կառ - քերով: Ձի կարծուի որ այս ուժը ընդհ. ապրա - տամբութիւն փորձէ անգլիական իշխանութեան դէմ, բայց կրնայ փորձել կատարել, Հրեաներ ցամաք հանելու համար Պաղեստին: Հրեայ վա - րիշները կը հարցնեն թէ Անգլիոյ աշխատաւորա - կան նախարարները թոյլ պիտի տան որ կրակ բացուի այս կերպով Պաղեստին հասած փախը - տականներու վրայ: Ամէն պարագայի մէջ, կացու - թիւնը շատ ծանր է եւ թէ վճռական կարգադրու - թիւն մը չըլլայ, Պաղեստինի փառօրաբան կրնայ պայթիլ որ եւ է ատեն:

Ընկերվարականներու մեծ յայտանկը

Առաջին տեղեկութեանց համաձայն, կիրակի օրուան ընտրութեանց մէջ (համեմատական) Գա - ջարխի յայտանակ մը տարած է ընկերվարական կուսակցութիւնը, որ կը տիրապէսէ մօտ քառասուն նահանգային Խորհուրդներու մէջ: Յետոյ կուսան համաձայնարները, արժատակները եւ Հանրա - պետական - ժողովրդական շարժումը: Ընտրուած - ներուն մէջ կը գտնուի մեր բարեկամը Պ. A. Tixier, ներքին գործերու նախարար:

ԳԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՍՀՄԿՆԵՐՈՒ Գործադուլէ մը կը վախցուի ամբողջ Յրանայի մէջ: Ատենը ալ լուրերով կը պահանջեն եւ եթէ զոհացուած չտեսան, 100.000 ոստիկաններ գործադուլ պիտի հռչակեն: Պայմա - նաժամ տրուած է մինչեւ 20 Հոկտեմբեր:

ՄԵԹՐՈՆ երկիրն սկսեալ կը քանի մինչեւ 1.15: Վերջին մեկնումները՝ 12.40ին, ուրեմն մէկ ժամ անկի: Արտարձաններու կառախումբներն ալ նոյն համեմատութեամբ:

ՀԵՒԿԱՅԻ զրկուեցաւ զօր. Լըքլէ, կացու - րիւնը անկի ծանրացած ըլլալով: Յրանական «Միւլըրի» զրահաւորը անկի մը զարնուեցաւ: Միւլըրային նեղուցին մէջ, երբ Սալիմ կ'երթար, ԿԱՅԻ ՍՊԱՆԻՄԻՄԸ 50 առ հարիւր անկցաւ: Հոկա. 15ն սկսեալ: Միակ անձ մը պիտի կրնայ զործածել ամբողջ 39 խորանարդ մեթր, փոխանակ 26ի, երեք հոգիոնց ընտանիք մը՝ 78 խոր. մեթր, փոխանակ 52ի են:

ԳԻՐԵՐՈՒ ՍԵՆ ԾՈՒԿԱՆ հետզհետէ կը ծա - ւալի, զարգացնելու վերամուտին առթիւ: Գինքը բարձրացած են 150 առ հարիւր: Գինք ունեցողնե - րէն ոչ ոք կ'ուզէ ծախել: Գրախմբուողները 75 ան - թիւի դասադիրներն զնած են աշակերտներէ, եւ 13 Փրանք կը ծախեն: Կառավարութիւնը որոշեց 40.000 թոն թուրք յանձնել հրատարակիչներուն, 1946ի ընթացքին: Հեղինակի իրաւունքներն ալ բարձրացած են մինչեւ 10 առ հարիւր: Կարգ մը մեծ գրադատներ կը ստանան մինչեւ 22 առ հա - րիւր: Առաջին պարագային գիրքը կը ծախուի 90 Փրանքի, երկրորդին՝ 150 Փրանքի:

200 ԿԻՄՄ ՄԻՍՍ պիտի քաշուի այս շարքու, Հոկտեմբերի թիւ 1 եւ BA կտրուոյ:

ԵՐԱՆԻ ՎԱՐԻՆԵՐ ԱՆ ԱՄՐԵՑԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, 27 Սեպտ.— Աշխատութեան այս շաբ Շովը եկաւ մեր վարդապետանէն ծաղիկ մը եւս տարաւ: Հեղ եւ խոտածաղիկ երկտասարդ մը, մեր Գրիգորիկը, զոհ անողը Հիւանդութեան մը: Ձաակը ընկեր Արմենակ Գուլամեանին, տասն - եռուր տարեկան: Իր մէջ տեղեկինք մեր նոր սերունդին եռանդուն ու լուրջ երիտասարդը, որ խօսքին ու ընթացքին մէջ, միշտ չափ եւ կշիւ ունէր:

Թաղումը եղաւ արժանաւայել: Հարիւրաւոր տարաբար Հայեր եկած էին Տէպիւն, Լիւնէն, Սէնթ Եթիէնէն: Տասնէն աւելի թարմ ծաղիկաւոր սակներ: Հ. Յ. Դ. «Վարդապետ» կոմիտէն՝ եռա - դոյն ծաղիկներով պսակ մը բերած էր: Տէպիւնէն՝ ընկեր Սարգիս Առաքելեան, Սէնթ Եթիէնէն՝ ըն - կեր Տիգրան Ձէքեան, Սէն Շամոնի Հ. Մ. Մար - ցականը, եւ աղջականներ եւ բարեկամներ: Կսկը - ծաղի գժբախտութիւն մը եւս, հայրը ընկեր Գու - յումեանի ներկայ չէր իր զաւկին Թաղումին: Ինքն ալ հիւանդանոց դաժուած ըլլալով, լուր անգամ չունեցաւ:

Հ. Յ. Դ. «Վարդապետ» կոմիտէի կողմէ, յու - ղիշ դաժանական մը խօսեցաւ ընկեր Ս. Ընա - րիկեան:

Թող շատ թեթեւ դայ սեւ հողը, եւ ծաղիկներ քու չիրիմդ չուրջ, սիրելի Գրիգոր: — Սաֆօ
Հ. Յ. Դ. «Վարդապետ» կոմիտէի իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ՝ ընկեր Արմ. Գու - յումեանին իր պարագայներուն, իրենց սիրելի զաւկին ԳԻՐԻԳՈՐԻ կսկածը մահուան տաթիւ:

ԿԱՐՏԱՆ.— Մենք ալ կորսնցուցինք երկուս - տարդ ընկեր մը, Նաւն Առաքելեան, 20 տարեկան: Ընկերը երկու տարի առաջ ամխանաւորն մէջ ար - կածի հանդիպելով, ոտքը կոտրած, բայց ինձա - քով բուժուած էր: 2 շաբաթ առաջ մտահոգ էր: «Բնաւ մահանալ չունիմ»: Երկու օր վերջը ոտքին ցաւը ծանրացաւ եւ առարաքաւ Նաւնը Մարտիկի հիւանդանոցը փոխադրեցին Սեպտ. 10ին, ուր չորս ժամ վերջը չիջեցաւ: Յուլաբիւրդութիւնը կա - տարուեցաւ Կարտանի մաստուրն մէջ: Մինչեւ զերեկոյանտուտու դաղաքին առջեւն կը քաշէին նոր Սերունդի պատանիներն ու ընկերուհիները: Փոսը չըլլապատուեցաւ քաղմաթիւ հարեմակից - ներով: Թաղման աղօթքը կատարուելէ վերջ, Ժո - զովուրդը իր սպասէր որ մէկը երկու խօսք բռնէ: Այդ մէկը շատնոց բաժնուած էր մեզմէ, որդացեալ ընկեր Լ. Գեղունին: — Ստեփան

1939 — 1943ի ԶՕՐԱԿԱՆԵՐՈՒ զինուորացու - ները կրնան յետաձգուի ստանալ մինչեւ 30 տա - րեկանը, պայմանաւ որ ապացուցանեն թէ ան - հրաժեշտ է որ իրենց աշխատանքին չզրկուին ան - ժեմապէս: Անդադիրները թաղաքապետներուն ուղղել մինչեւ Հոկտեմբեր 20:

ՄԻՒՆԻԲԻՆ ԳԻՆԸ փոխել կ'առաջարկէ Լոնտո - նի «Քայլ»-ը, անբաւական գտնելով ներկայ օա - կը, — մէկ սթերլին 200 Փրանք:

Հանդուցեալ Տիկին ԱՆԱ ԶՕԿԱՐԵԱՆԻ մահ - նուն առթիւ, փոխան ծաղիկապակի 500 Փրանք կը ունենին Տէր եւ Տիկին Պահաւորեան, ի նպատակ Հայկական Դատին պաշտպանութեան խնամա - խոտմբին: Ստանալ «Յետաջէն»:

ՓԱՐԻԶԱՆԵՐ ԱԶԳ. ԹԱՍԵՐԱՆՈՒՄԸ

Բ. տարի.— 1945 - 46 ձմեռնային թատերա - ղերանի քաղումը, 7 Հոկտ. կիրակի ցորեկ եւ գինքը: Maison de la Chimie մէջ, 28bis rue St. Dominique: Խորհ. Հայաստանին բերուած Այտն Բաշխարանի ԳԵՐՈՎ ՍԱՐԶՈՑՈՒՆԻ, հայ կեանքէ պայծա. տուած 4 արար, 4 պատկեր: Կը մասնակցի ամբողջ խումբը, բեմադրութեամբ Տիկին Աննա Բուպալեանի:

Տոմսերու գինքերը՝ 200, 150, 100, 75 եւ 50: Կը ծախուին սովորական վայրերը:

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԵՐ» երիտ. Միութեան Բաթֆի խումբի դասախոսութիւնը՝ Մորեզարթի, 3 Հոկտեմբեր, ժամը 8.30ին, Studio Alemechah, 19 rue Caumartin, m6mo Madeleine: Դասախոս՝ Հարստ - Սամուէլ, նիթ՝ Ահմարիկ մը չալոց պատմութեան վրայ: Կը հրաւիրուի Փարիզահայ երիտասար - դութիւնը:

ՄԵՆ ՊԱՐԻԶԱՆԵՐԻՍ.— Կազմակերպուած Փոն - տր-Եթիւրի Հ. Մ. Բ. Մ. ի կողմէ, 6 Հոկտ., շա - րաթ իրիւկին ժամը 9էն մինչեւ առաւօտեան 2ը, Յոյներու շքեղ սրահին մէջ, Au Réveil, Salle Con - stantinidisi— մասնակցութեամբ Հանրաժամօթ Or - chestre Jazz Giolitti: Առատ եւ ընտիր ըմպելիներ:

ԿԱՐԿԱՆԵՐ Գ. Տէօճէթի նոր երկը, ՁԵԹՈՒՆ, պատմութիւն 1895ի պատեղազմե - րուն, տեղական բարեբով եւ հին դէպքերով ճո - խացած: Ընտիր հաւոր մը պատկերազարդ: Դի - մել Տէր - Յակոբեան տպարան:

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13e Le Gérant: H. AGONEYAN

ՄԵՐ ԽՍՈՒՐԸ

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻՆ ԻՄԱՍՏԸ

Ուրեմն ձախակողմեան հասանքները մեծ յաղթանակ մը տարած են Նահանգային Խորհուրդներու ընտրութեան մէջ, գլխաւոր ընկերակազմական կուսակցութիւնը: Յաղթանակ մը որ պէր - ճախուս է շատ մը տեսակէտներով:

Առաջին, — Ինչպէս քաղաքացիական ընտրութեանց ատեն (անցեալ ապրիլին), այս անգամ ալ իր հաստատուի թէ երկրորդ նոր շունչ, որ ուղի կը փնտռէ, առեւելի պատերազմի մը լեռնա - կուտակ աւերներէն վերջը: Մարդիկ այլեւս ձանձուրացած են Հին, քարացած գլուխներէն եւ սնանկ նշանախօսքերէն: Մանաւանդ որ, երկու պատերազմ տեսնել 30 տարուան մէջ, առանց հաշուելու ընկերային եւ տնտեսական անարդարութեանց ողորդութիւնը:

Երկրորդ, — Դէպի ձախ հակելով հանդերձ, Ծրանայի Ժողովուրդը համաձայն չէ ցուցադրական մարզանքներու: Ան պետական կեանքի թարմացում, չօգտփելի բարեփոխումներ, ազատութիւն եւ խաղաղութիւն կը պահանջէ առանց զորդագին ցնցումներու: Զախերուն ձախը, համայնաբար կուսակցութիւնն անդամ կըրցուցած է իր նշանախօսքերը պատերազմէն ի վեր, եւ կը խօսի «Հանրապետական» նշաններով մասին: Կը դրժածա՞ն այն բոլոր բաներն ու բանաձեւերը որ Ժողովուրդի սրտին կը խօսին:

Երրորդ, — Զախերուն հետ, լայն յաջողութիւններ չաճած են Դիմադրական ճակատին զանազան հոսանքները, որոնք յեղափոխականներ լուրջով հանդերձ, ընդհանրապէս հասարակարկութեան դեր մը կը կատարեն: Այս տեսակէտէն, նպատակաւոր պարագայ մը կը համարուի Հանրապետական - Ժողովրդական Եւրոպայի յաջողութիւնը (M. R. P.):

Թէ Բաղադրական եւ թէ Նահանգային ընտրութեան արդիւնքը բացորոշապէս կը ցուցնէ թէ ինչ պիտի ըլլայ Հոկտեմբեր 21ի ընդհ. ընտրութեանց հէջը:

Վաղուան Ծրանայի ճակատագիրն է որ պիտի վճռուի այդ ընտրութիւններով: Սահմանադիր Ժողով, մշակելու համար Դ. Հանրապետութեան սահմանադրութիւնը:

Տեսակէտի տարբերութիւններ չառնելով այս ընտրութեանց առթիւ: Եւ պայքարը հեղհեղէ կը ստատականայ: «Այո - այո», այո - ոչ» արդանշանները իրար կը հովաւորեն: Եւ միմեանք ձախերը զանազան ճակատներու բաժնուած են, այս քաջիկ առթիւ: Մինչ ընկերակազմականները որոշած են «այո» պատասխանել երկու հարցումներուն ալ, համայնաբարն առաջին հարցումին կը պատասխանեն «այո», երկրորդին «ոչ», միաբանելով արմատականներուն հետ:

Այսպէս կամ այնպէս, կացութիւնը պիտի պարզուի երեք շաբաթ վերջը, քուէներու մեծամասնութեամբ:

Ընկերակազմական կուսակցութիւնը, որ բաց ճակատով ապարկել իջաւ, կը յուսայ իր յաղթանակ արշաւը պատկել ջախջախիչ մեծամասնութեամբ մը: Այն ատեն, անշուշտ մեր բարեկամները աւելի լայն մասնակցութիւն մը պիտի ունենան դաժնիքին մէջ: Իրազեկելու հասանալիս կը դառնան որ այն ատեն արտաքին դժուարութիւնները պիտի լայն յանձնուի ընկերակազմականներուն, աւելի ժողովրդական համար Անգլիոյ աշխատանքական կուսակցութեան:

Կ'ըսեն թէ պատերազմը տուելապէս մղուեցաւ Ժողովրդապետութեան եւ արդարութեան դատարան պաշտպանելու համար:

Կ'ուզէինք հաւատալ թէ՛ ձախերու յաղթանակով արեւմտեան Եւրոպայի առողջ մկրտութիւններն են որ պիտի տիրապետեն այսուհետեւ, խաղաղեցնելու համար աշխարհը: Բանի գործնաւոր աշխատանքական - ընկերակազմական կարգերը, այնքան յուսաւոր հեռանկար մը կը պարզուի: Եւրոպայի համար, որ կատարեալ քառուրդ մը վերածնունդ, անձանաշէլի դարձած է պատերազմէն ի վեր:

Իսկ կուսակցական յաղողութիւններէն զատ, արհեստակցական հոսանքներու զօրացումն ալ այնպէս բարենշան երեւոյթ մըն է: Աւելի քան 60 միլիոն կազմակերպուած բանուորներ, որոնց ներկայացուցիչները այս միջոցին Ժողով կը զուգործեն Փարիզի մէջ, իրենց կշիռը պիտի ունենան աշխարհի ճակատագրին վրայ:

Ե.

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԸ (Յուշեր)

(Գ. Խ. Վերջին մաս)

Հայրիկը նոյնպէս շատ հարցաւոր էր, միշտ հարցնում էր գիտական, գրական, քաղաքական նորութիւններ:

Մի երեկոյն ասաց ինձ.

— Դուստր լսած կ'աս ան գերման գիտունի մասին, Հեկկէլ կ'ըսէ:

— Այո, վեհափառ Հայրիկ, նա Դարուինի մեծ աշակերտն է ներկայումս:

— Անցած օրը ձեռնարանի ուսուցիչներէն մէկը պատմեց ինձ անոր մասին, ան Դարուինականութիւնը նոր եւ զօրաւոր փաստերով կը հաստատէ, որ Աստուածաբանութիւնը պատմածը մարդու մասին — առասպել է նոսի, այլ ճշմարտութիւնն այն է որ մարդն անասնական ծագումն ունի: Ես ալ կը կարծեմ որ այդպէս է, քանզի մարդու մէջ շատ անասնական բան կայ: Բրիտանա ասոր հետ կուտելու էր եկել, ան կ'ուզէր մարդուն, որ տնտեսութիւնը իր, Աստուծոյ որդի դարձնէ: Դիւր չէ Երիտան, ասոր պիտի ձգտէրք մենք: Աստուծոյ որդիները:

×

Մէկ - մէկ պատմել Հայրիկի իմաստուն զրոյցները, արամիտ խօսքերն ու կատակներն եւ յուշերը մեծ դրութեան նիւթ է: Ես բախտ ունեցայ շատ անգամ լինելու այս հոյակապ մարդու մօտ եւ շատ բան լսեցի, որոնցից մի փոքր մասն եմ պատմում այստեղ:

Ամէն անգամ նա սիրով ընդունում էր ինձ, միայն մի անգամ բարկացաւ վրաս եւ դուրս արաւ մօտից: Դէպքը աս է:

1904 թուին իմ ամուսն ընկալեցում, եւ Հայրիկին պատահեցի մի քանի տեղով: Թիֆլիս, Ալեքսանդրոպոլ, Էջմիածին եւ վերջապէս Սօր - Վիրապի վանքում: Վերջին տեղով ներկայացայ նրան, ինձ տեսաւ թէ չէ ասաց զայդպէս: «Մօղուն կը հետեւիս ինձ ամէն տեղ, աստանայ, հայտնի, կորի, գնա մօտե...»

Ես ինքույն փախայ, բայց երեկոյան կանչեց ինձ մօտը եւ սիրտս առաւ:

— Տղաս, այսօր սիրտս ելած էր ուրիշ բանի մը առթիւ, բարեկամներն ըսն վրադ թափեցի, քան զի գիտեմ որ դուս Հայրիկին կը սիրես ու անորէն չես նշանաւոր, ուրիշներու վրայ չեմ կրնար բարկանալ, քեզ քը սիրեմ, ատոր համար փառահ կը բարկանամ վրայդ: Եկա՞յ Եւրոպայի վրայ բերեց: Ի՞նչ շատ ման կուգաս Վանայ ջրոտը - տող թոշուներին պէս: Երանի քեզ, երիտասարդ եւ, չես յուշի, լաւ կ'անես, չըմբ, գնա, ման եկ Ժողովրդի մէջ, ինչ կայ, չկայ ան է, ան տեղ է, հողին հետ, մեծ է Ժողովուրդը ասածք, մեծ սիրտ ունի, անոր հետ եղիր միշտ եւ քո սիրտն ալ կը մեծանայ »:

×

Վերջին անգամ Հայրիկին տեսայ 1906 թի աշնանը, ցաւախօրէն թող էր եւ դուռնաւ:

— Հիւանդ է Հայրիկը... ասաց... շատ չի ապրի Հայրիկը... Ի՛նչ, շատ մարդ կայ պատկած հողին տակ: Փարսաններ, արքաներ, հերոսներ, Խորհանգի, Նարեկացի, Վիկտոր Հիւկ... Վաղն ալ եւ կը պատկած հողին թուի: Դուս կուգաս փախը որ Հայրիկին չըրիմը կը տեսնես, կուգաս չես լաւ — այդ չեմ կրնար լսել: Բայց այն ժամանակ կը դդաւ Հայրիկին կարօտը, հոս ողորդ ուրիշը նստած կ'ըլլայ ու չես կրնար Հայրիկին հետ խօսիլ ու ծիծաղիլ...:

Տխուր նախազգացումով պաշարուած, ուշի ուշով դուռն էի նրան — արձենի հայեացքը, ուր զեռ արեւ կար, հողեթով ձայնը եւ հնադարեան մաղաղաթի նման դեղին ալը:

Ձգում էի որ վերջին անգամ եմ տեսնում նրան՝ հայ Ժողովրդի այդ մեծ գաւաղին: Մի երկար ու խորին համոզուով նրա աջն ստայ եւ հեռացայ մոռայ ու տխուր:

Ես հաւատացած եմ, որ մինչեւ մահս իմ հոգում անկնքը եւ անաղարտ մը մնայ նա՝ այդ մեծ հայրենիքը:

Երեք չեմ կարող մոռանալ նրա հայեացքը, նրա նուիրական ձայնը: Այնպէս խորն է աղբը իմ հոգու վրայ:

Եւ հայ Ժողովուրդն էլ չի մոռանայ նրան: Բանի հիշատակ, այնքան աւելի պիտի պայծառանայ նրա յայտարար: Նա դարեւր միջին պիտի նայ հայ Ժողովրդին եւ պիտի խօսի նրա հետ հաւաքած լեզով նրա նուիրական իրձերքը եւ անմահ նպատակները:

Ժողովուրդը նրան չի մոռանայ երբեք, որովհետեւ նրա արտիք էր եկել եւ զէպի նրա սիրտն էր դնում:

(Եւրիպիդէս, 1945 Մայիս) ԱԼԵՏԻՐ ԻՍԱԿԻԱՆ

Ներքին գործերու նախարարութեան հասած տեղեկագրերը կը հաստատեն թէ ընկերակազմական կուսակցութիւնը ամենամեծ յաղթանակը չաճած է կիրակի օրուան ընտրութեանց մէջ: Անաբանի մը թիւեր, քաղաքաւոր կազմելու համար. —

Ընկերակազմականներ. — Սեպտ. 23ի ընտրութեան մէջ չաճած էին 368 աթոռ, Սեպտ. 30ին (համեմատական) 444, դեմար 812 (2795ի վրայ): Սէնի նահանգին 24 ներկայացուցիչներն ալ հաշուելով՝ 836, մինչ 1939ին ունէին միայն 380 աթոռ, Նահանգային խորհուրդներուն մէջ: — Արմատական - ընկերակազմական. — 350+266 = 616 աթոռ (1939ին 962): Համայնապարհ. — 106 + 222 = 328 (1939ին 72): — Համարապետական Ժողովրդական Եւրոպայի (որուն կը պատկանէ արտաքին նախարարը, Պ. Պիտո) 130+100 = 230 եւս:

Ընկերակազմական կուսակցութիւնը կը տիրապետէ ժողովարանին 40 նահանգներու մէջ: Մարսելի եւ Նիսի չընկնողներուն մէջ համայնապարհեկանները աւելի շատ ձայն չաճած ըլլալով, քաղաքացիներ, ընկեր Gaston Defferre եւ քաղաքապետական խորհուրդին անդամները, որոնք թեկնածու չէին, հրաժարական զրկեցին Նահանգապետին, յանուն ուղղամտութեան: Քաղաքացի Տէֆէր մասնաւորապէս կը շնորհակալ ընդունէր իր համակիցները: — Մեր ընկերակազմական վարչապետութիւնը մեր վրայ պարտականութիւն չի դնէր դրաւել զեկաւար դիրքեր, հոն մնալու համար ամէն գիտէ:

Առաջին անգամ ըլլալով կիսեցին ալ մասնակցեցան Նահանգային ընտրութեանց եւ ընտրուեցան աւելի քան 30 թեկնածուներ: Սէն-Մարի մէջ չընկնողներ մէջ ընտրուեցան ալ եւ կին մը:

Իւրաքանչիւր նահանգ իր Խորհուրդն ունի, եւեթ մը մարտնչար խորհրդարան, լայն իրաւասութիւններով: Պատերազմէն առաջ Նահանգային Խորհուրդները վճռական դեր կը կատարէին Ներկայիս ընտրութեան մէջ, բայց այժմ յայտնի չէ թէ Հոկտեմբեր 21ի ընդհ. ընտրութեանց մէջ Ժողովուրդը պիտի վերահաստատուէ՞ երկու Ժողովներու դրութիւնը, թէ պիտի զոհանայ միակ խորհրդարանով մը:

Իրակի օր ընկերակազմականները մեծամասնութիւն չաճեցան մասնաւորապէս ճարտարագործական չընկնողներու մէջ: Զախողած նախկին նախարարներուն մէջ կը գտնուին Փոլ Պատիլոն (արմատական), Ալպէն Ստոն, Իփոն Տէլապո, Գի լա Եամպո եւ ներկայ պատերազմական նախարարը, Տիթլի, որ իր թեկնածութիւնը ետ առած էր, համեմատականութեան մնացած ըլլալով:

Այժմիկ մէջ ալ աչքի կը զարնէ ձախակողմեան հոսանքներու յաղթանակները: Այնքան պարտութեան մասին զաղապար կազմելու համար, կը բաւ լինի թէ իրենց ներկայացուցիչներուն թիւը, որ 1227 էր 1939ին, իջած է 772ի:

Միշտ անցի մէջ

Հինգերու Խորհուրդը երեք օրէ ի վեր կը տքնէ, ներկայացուցիչներ համար Սեպտ. 11էն ի վեր կատարուած աշխատանքներուն արդիւնքը: Իոն - տոնի թիւերը կը զրնէ թէ Ժողովը իսկապէս աւելի մը առջեւ կը գտնուի: Մինչեւ անգամ յայտնի չէ թէ Խորհուրդը պիտի կրնայ նոր նստադրանք մը գումարել ներկայ ընտրութեան: Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, ատենապետութիւնները կազմուած ատեն, Պ. Մոլոթով պահանջած է որ կարգ մը մասեր ստորագրուին միայն Հինգերու Խորհուրդին որով անդամներուն կողմէ: Այսպէս, ինք աւելորդ կը գտնէ որ Ձիւսաստան մասնակցի Իտալիոյ մասին տրուած որոշումներուն, իսկ Ֆինլանդիայի համար բաւական կը նկատուի միայն Խ. Միւսիւսի եւ Անգլիոյ ստորագրութիւնը: Միւս չորս պետութիւնները հակառակ են այս տեսակէտին: Միւս կողմէ, Պ. Մոլոթով միշտ կը պնդէ որ Ծերանա եւ Ձիւսաստան զուր ձգտելու իմաստնայ, Պոլիկարիոյ եւ Հունգարիոյ հաշտութեան դաշինկներէն ընտելութիւն, այն պատճառաւորութեամբ թէ այդ երկու պետութիւնները չեն ստորագրած երեք պարտեալ երկիրներուն զինադադարը:

Իոնտոնի քաղաքական չընկնողներուն մէջ այնքան յոռետես են որ, կը վախճան պառակտում մը, եթէ վերջին պահուն ելք մը չգտնուի: Կրնայ ըլլալ որ Երեք Մեծերը բացառիկ ինքու մը գումարեն, հրաւիրելով նաեւ քո. աղ Կոլը, եւ խորհրդակցութեանց ուրիշ ձեւ մը առաջարկեն:

Քեմի Երեք Հէրըլաւ կը գրէ թէ Հինգերու Խորհուրդը 24 ժամուան մէջ երկրորդ անգամ ըլլալով գիշերային ինքու մը գումարեց, միջին ճամբայ մը գտնելու համար: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Անգլիոյ եւ Խ. Միւսիւսի արտաքին նախարարները մասնաւոր խորհրդակցութիւն մը կա-

գիշերներու քննութեան ատեն: Յետոյ անցնուցեր է թէ երբ խումբ մը պետութիւններ համաձայնուա-
թեան մը կը յաջեցին եւ մէկը կամ անւին կ'ընդու-
նին իրենց սխալը, պէտք է նորէն նկատուի ատեն
եւ քննեն արուած սրտամը: Ասոք վրայ Անգլիոյ
արտաքին նախարարը, Գ. Պէլլին, յայտարարե-
ր է թէ «երբեք չէր լսած բան մը որ այսօր նմանէր
հիթլէրական մեթոտներուն»: Վիաննայու յայտա-
արարութեանց համաձայն, այս դիտողութիւնը
Փրանսներէնի եւ ուռներէնի թարգմանուեր է, մինչ
նախարարները լուռ ու մունջ կը այլապէսին փոթո-
րեկի մը պայթումին: Երբ թարգմանները կը վեր-
ջացնեն իրենց գործը, Մուլթով աթոռին ելլելով
դէպք ուր որ յառապանաւ եւ կը յայտարարէ:

— « Մինչեւ որ այս խօսքը ետ չառնուի, ես կը
չեռանամ սրահէն եւ ժողովէն »:

Պահ մը լռութիւն կը տիրէ, յետոյ Պ. Պէվին
եւս կ'աւանդէ իր դիտողութիւնը եւ Մոլոթով կը վե-
րադառնայ իր տեղը :

ՅՈՒԶՈՒՄ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Նիւ Եորքէն կը հեռադրեն թէ՛ յարաբերու-
թիւնները լարուած են Մ. Նահանգներուն եւ Պ.
Միութեան միջեւ, Հինգերու խորհուրդին ճարտու-
ման առթիւ: Գրեթէ յուր թերթերը եւ խորհրդա-
բանի շատ մը անդամներ այս ճարտողումը կը վե-
րադրեն խորհրդային պատուիրակներու յամա-
ուրթեան եւ ոչ - գործակցութեան: «Տէյլս Մէյլը»
խղիւղակեցը կը հեռադրէ — Խոր յուսախարուծիւն
կը արեւ Նիւ Եորքի մէջ: Պ. Միութեան Հանգէպ
անկախութեան թիւնը եւ կասկածամտութիւնը անկի
ծանր են քան եղած է որ եւ է առեւ, Սթալին-
Հիթլէրի դաշինքի ի վեր: Ռուսիա 1,250,000,000
միլիոնի փոխադրութեան մը կը սպասէ Մ. Նա-
հանգներէն, իսկ այս յուրը դասապարտուած է
ճարտողման, եթէ խորհրդարանը չփոխէ իր միտ-
քը, ինչ որ երբեք հասանալիս չէ: Միացեալ Ան-
գերու ամբողջ կազմակերպութիւնը ճյատուած է
Լոնտոնի ժողովրդին անցուցարմբերէն: Մ. Նահանգ-
ները խորապէս աղուած են Լոնտոնի յուրերն ու-
րոնք ճանրամասնորէն կը պարզեն դառնութեան
վէճերու եւ անկի պատմութիւնը: Այսօրուան
թերթիւրուն մէջ կը կարդաք հետեւեալ խորա-
գրիւնները, — «Անձնական յարձակումներ», «Մոլո-
թով կ'ըսէ թէ Հըր եւ Խոյնը անկի տանելի են Սո-
վետներուն համար քան Պըրնզ եւ Պէվին», կամ
«Պըրնզ խաղաղութիւն կ'ուզէ, Ռուսերը անդրդ-
ուելի կը մնան» եււ: Անգլիոյ արտաքին նախա-
րար ժողովրդական դէմք մը դարձած է, իբրեւ
խաղիանք անգլիոյխոս ժողովուրդներու: Նիւ
Եորքի մէջ հասանալիս շին գտնիք որ Երեք Մի-
լիոն ժողով գումարներ այս օրերս: Նախադրեալ
Ռուսերն արածապիր չէ այդպիսի ժողով որ քն-
դունելու, մինչեւ որ Սթալին Մ. Նահանգներու
չգայ, ինչ որ հասանալիս չէ: Կ'ըսուի թէ Պ.
Պըրնզ տեղեկապիր մը դրիւմ է որ դատնութիւն կը
յայտնէ Ռուսիոյ դիրքին հանդէպ: Նշանակալից
պարագայ որ եւս, — յետաձգուած է Մառեշա-
Թուկուլի այցելութիւնը որ տեղի պիտի ունենայ
այս շաբթու: Պաշտօնական շրջանակներու մէջ այս
յետաձգումը կը վերադրուի մառեշալին «Հիւան -
դութեան»:

Ինչպէս քանիցս բացատրած ենք, Հինգերորդ
հորհուրդը վերնական անկի մը յանդեպ, երբ
Պ. Մուրջեյն պարզեց որ Թրաստոս եւ Քինաստոս
շամանային պարահետան դաշնագիրներու զինու-
թեան: Հինգ խաբարարներ միմեան չհամ չամ-
տայնած են միայն մէկ չարցի մասին — Միջնա-
նակային յանձնաժողով մը կազմել Ծայր Արե-
ւելքէ չամար: — Ամերիկեան պատուիրակու-
թիւն եղեւ իմենկան Լոնտոնէ:

Պռկարիան ալ անօրի

Սօֆիայէն կը հռադրեն թէ Պուլիսորները ամբան վերջին պատուգնեորով կը սնանին եւ արգէն կը դողան առաջին ցուրտերէն, սպանեալ սառ- նաշունէն եւ անթօք ձմեռի մը: Ուտեալք պակաս պիտի գայ վտանգաւոր չափերով: Նոր հագուստ գրեթէ չկայ եւ ամուրբ արամադրելի պիտի ըլ- լայ շատ փոքր համեմատութեամբ: Անխաբնթաց երայտ մը 50 առ հարիւր պակեւեցուցած է ամէնէն կենդանկան հունձքերը, մասնաւորապէս գետնա- յինձոր: Բոլոր ուտեստները թածնեշափի կնիար- կուած են եւ ստոյգ է թէ խրաքանչիւր բաժնեշա- փի համար արամադրելի քանակութիւնը պիտի պակսի, քանի ձմեռը մօտենայ: Կերն ալ անբուս- կան ըլլալով, շատ քիչ գիւղացիներ կը մորթին եւ բընջ անառուները: Մաս մը ուտեալ փոխա- զորուած է Ռուսիայէն, սակայն բաւական չէ հիմ- նաւոր բարեփոխելու կազմութիւնը: Ուրիշ երկիր- ներու հետ եղած առևտուրը աննշան է:

Հաղութաբի տեսակէտով, ամէնէն ստիպողա-
կան պէտքն է հօշիւը, քանի որ ամբան տրեխները
ըն հանաախները չեն դիմանալ Պուլխարիոյ սաստ-
կադէնը ձմրան։ Փոքը շահակով խնամք հօշիւ չե-
րաժուած է Պաղեստինին և րահակցութիւնները
կատարուին Չիտարովագիւղի հետ։ Սակայն շատ
չույ չկայ որ միջերը բաւէ պահանջին։ Աժուիսի
պակասը սուր կերպով պիտի զգացուի Սոփիայի
և Եւրիքի քաղաքներու մէջ, թէեւ դիւրեւանները
պիտի կրնան րաւակն փայտ ձարել, ձմեռը տեղ

նալու համար: Արդէն իսկ ազդարարուած է Ա - ֆիայի տանտիրուհիներուն թէ երբեք հողիւնոց ըն - տանիք եւ լըբնայ օտանաւ միայն 1500 քիլո ա - ծուխ: Այս տարի ոչ միայն չէ օտաւաւած Ռուբ - քիոյ եւ Եոկոսուաւիոյ անուխի սովորական ներա - ծումը, այլեւ մաս մը պուլիքարական անուխ փո - խաղրուած է Ռուսիոյ: Անուխի օրական վեջ հա - զար թոն արտադրութեան 5800ը կ'երթայ կառա - վարութեան, երկաթուղիներու և ուրիշ պէտքերու համար: Գաղափարայիններու բաժին կը մնայ մնաց - եա, 200 թոն:

Սոյն եւ ցոյցս Գերմանիոյ սէջ

Մաս է լալ Մոսկվոմբրի, անգլիական ջրհանի հրամանատարը, մայլ ղդոյերոյ կը նկարարէ Գերմանիոյ վիճակը: Քի՞ մ ջրարբիւս մաս չի կալ մեր կուտը ու կուտ զգեցնէ Գերմանները, ամէ նեւին: Իրենք են որ այս աղէտը բերին իրենց զըլ խումը եւ աղէտէ է կրեն հետեւանքները: Բայց եւ այսպէս չեմ ուզեր որ ճամնատարած սոյր եւ հիւանդութիւնը ճարակին Եւրոպայի մէջ, ինչ որ անխուսափելի է, եթէ ձգնէ որ հարկը հապը ռաւոր Գերմաններ մտնեն: Միայն մէկ միջոց կալ, — ռուսելիք ներածել: Պէտք է ցորեն ներածել մինչեւ 1.500.000 թոն, նոյնսոյկ աւելի, եթէ արաւմադրելի չղեկնաւ գտնուի:

Յետոյ նկարագրելով էնթվիւէնցայի աղետալի համաճարակը վերջինի պատերազմէն ի վեր, մատե-
շալը կ'ըսէ:— «Այժմ համաճարակները նուազան-
ցաւ են: Ապրտատի գէշ պայմանները կրնան
այս ձե՛նէ շանրապէս աւելցնել թրքատալը, հնիմ-
իւնիէնցայի եւ հրծախտը: Այս պատճառով պէտք է
նուազագոյն ստնել ըր ապաւնտիւնը ամբողջ երկ-
րին մէջ եւ մասնաւորապէս կեդակրները Ռուրի
հանքադո՛րծները, եթէ՛ արեւմտեան Ներքապի
կ'ըզգէ աճուլս ստանալ այս ձե՛նէ: Անիպիլ դառն
բրդուլթիւններ կան որ կարելի չէ պարտկել: Եթէ
աճուլի պարտադրութիւնը չպահանք եւ չաւելայ,
ոչնիչ կրնայ կեցնել արեւմտեան Գերմանիոյ իշու-
ղումը եւ սուր: Ռուրի չըջանին մէջ լատ մը հան-
քադո՛րծներ կը րացակախեն, որպէսզի կարենան
ուտլի՛ր ճարել իրենց ընտանիքներուն: Ուրիշ հոգ
մ'ո՛հրներու արաճումն յաւելումն է, որ կրնայ
աւելի սաստկանալ, իբրեւ հետեւանք գործազուր-
կութեան: Պէտք է 20,000 նոր ոստիկաններ ու-
նենալք»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՊՐԻԼ ՇԱՀԵՐՈՒ Բանձնաժողովը մինչև
Օգոստոսի վերջը բռնադրւած կամ իբրեւ տու-
րանք սահման է 36 հեկտար Գրանդ :

ԲՆԱԿԱՐԱՆԵՐՈՒ ՏԱԳՆԱԳԸ սամոկացած
բլակով, նախադարպակն խորհուրդը որոշեց մաս-
նաւոր տուրքի մը ենթարկել այն ընտանքանները
որոնք բաւարար չափով չիցուած չեն։ Այս տուրքը
պիտի դաժնմուի այն վարձակալներին որոնց յար-
կարաւորին ենեակներուն թիւը կ'անցնի հետեւեալ
համեմատութիւնը, — երկու ենեակ մէկ աճիկ
համար, չորս՝ երկու աճիկ, հինգ՝ երեք աճիկ
համար ենեւ։ Ամէկ մարդ որ աղաւտ աւաղաքի մը
կը հետեւի, կրնայ մէկ յաւելումածական սենեակ
ունենայ։ Տուրքը պիտի հաշուեն կալուածական
տուրքին վրայ, աւելցնելով 50 առ հարիւր աճե-
ւոր սենեակի մը համար, 100 առ հարիւր երկու
աւելորդ սենեակի համար, 300 առ հարիւր երեքի,
500 առ հարիւր չորսի համար ենեւ։

ՊԱՇՏՆԱԿԵՆ ԵՂԱՌ զօր. փէթըն, Գերմանիոյ
ամերիկեան Գ. քանակին հրամանատարը, որ
մեզմէ իմ մարտէք չափերերուն հետ:

ԹՇՆԱՄՈՒԹԻՐՆՆԵՐԸ ԴԱՐԲԵՑԱՆ Հնդկա-
չինի մէջ: Բանակցութիւններ էր կատարուին
Յրաշառիկներու եւ Աննամպիւններու միջեւ:

ԱՆՊՍԱՐՏ ԱՐԶԱՆՈՒԵՑԱՐ ՏԻԿԻՆ Լազաւ: Ա.
մուտքիւր պիտի դատուէր այսօր, Հինգշաբթի
օրու հաւանական է որ վատագոյտի:

20Բ - ՏԸ 40Լ Գեղամահա պիտի երթայ, ըն-
նական պտույտ մը կատարելու համար:
ՄԻՆԻ ԲԱԶՆՈՒՄԸ ԿՐԻՄԻԱՆ ԲԱՆԻ ՄԵՐ

որէ ի վեր այլևս միս չի ծախուիր Կեդր. Հա-
լին տէջ :

ԼԻՌՆ. — Հ. Յ. Գ. Վարանդեան կոմիտէն
քնդհ. ժողովի կը հրաւիրէ քույր բնկերհները, վա-

ԿԸ, ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ընկերվարա-
դաններու սրահը, 14 Cours Lafayette : Կը խնդրուի
ձշապահ բլրալ :

ՓԱՐԻԶՆԱԶ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿ .

ՅՈՒՐԻՍԿՈՆԸ, կիրակի 28 Հոկ.ին, ժամը 3ին, Սիւ-
թիւալիթէի մեծ սրահին մէջ ձմեռնային թառե-
րաշրջանի բացման առթիւ կը ներկայացնէ 1-

Զանթի ծանօթ եւ պիբուած թատերախաղը, ՀԻՍ
ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐԸ : Մանրամասնութիւնները մօտ
օրէն :

ԾԱՅՈՒ ՎԻԼԼԱ Cannesի (A. M.) շրջակայքը, երեք հեքտար տարածութեան վրայ : Գրելի Ni-

chanian, 8 Place Vauban, Cannes (A. M):

AMICALE DES VOLONTAIRES, ANCIENS COMBAT-
TANTS ARMÉNIENS DE L'ARMÉE FRANÇAISE
MARSEILLE

ԱՐԱՐԱՅԻ ՀԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐԶԸ

ՄԱՐՍԵՒԼ — Ֆրանսական բանակին մէջ ծառայող Հայ Կամաւոր եւ Նախկին Ռազմիկներու Ժառանգելի Բարեկամական Միութիւնը (1914-1918) եւ (1939-1945) պիտի տունէ յառաջիկայ կերակուի 7 Հոկտ. , իբ տարեկան հանդէսը՝ յիշատակելու համար այս տարեի ձէպէ՛լ Մուսաբեի Հայոց Փրանսական նաւաբաժնի կողմէ ազատագրման 30րդ տարեկիցը եւ Արարայի ճակատամարտին 27րդ տարեդարձը, ինչպէս նաեւ մեր բոլոր գերեհներուն սիրելի դարձը:

Առտուն ժամը 10ին հանդիսաւոր պատարագ
Փրատորի Ս. Թադրեմանչաց եկեղեցւոյն մէջ (339,
Avenue du Prado) ի յիշատակ երկու պատեարագ-
ներու եւ Ազատագրութեան զոհերուն, ինչպէս
նաեւ Հայկական լեզգոնի զնդապետ Romieur որ
մեռած է նախորդ ամառու մէջ։

Պատարագէն վերջ՝ եկեղեցւոյ բակին մէջ՝ յաղանջ՝ զքօյակին ք ներկայութեան կառավարչական Commissaire Régional Mr. Haasը, 15րդ բանակին ընդհանուր հրամանատար Général Carpentier, ծովային հրամանատարին, և 100 հոգիէ բաղկացեալ զինուորական նուագաշարքին: Արեւելեան ճակատի Ֆրանսացի նախկին զինուորները ներկայ պիտի ըլլան իրենց զօրօնորով: Պ. Տ. Թեյքեան՝ France - Orient կոմիտէին նախագահը ընտրեալ Միութեան պատուոյ նախագահը՝ պիտի խօսար ներկայացնելու համար նախկին Հայ ազգայիններ, որուն պիտի պատասխանէ հանրապետական կառավարութեան քօմիսըրը: Յետոյ՝ պիտի խօսի Հայկական Լեզգոնի առաջին վաչտին նախկին հրամանատար և Avignon ալմօնեան Général Azan, և Commissaire Régional, 15րդ բանակի հրամանատարին հետ աշգթ պիտի անցնէ մեր նախկին ազգային ընկերները:

Նոր օրը հետք մերձ Rue Colbert թիւ 7/
Brasserie Colbertի ընդարձակ սրահներուն մէջ ըն
դունելութիւն պիտի կատարուի դուրսէն եկող մե
հուր ընկերներուն եւ բոլոր վերադարձող զերինե
րուն: Ճոխ պիտի եւ պար, ժամը 15էն մինչեւ 20:
Կուսարհութեւն եւ երգչախումբ:

Մուտքը ազատ է մեր ընկերներուն եւ իրենց
ընտանիքներուն համար:

Ամբողջ գաղութը կը հրաւիրուի այս ցոյցին
իրեն յարգանք մեր մեռելներու եւ հաւատար
մութիւն ֆրանսայի հանդէպ: — (կնիք)

ՄԱՆՈՒՇԵԱՆ ՓՈՂՈՑ.— Արևուսիի թաղա-
բաղանդությունը Ազգ. Միության վարչության
ուղղած պաշտոնագրով մեր կո ծանուցանել թէ՛ այն
կերպիւն, չ չնկատման, կէ ուրէ հար ժամը 3ին
տեղի կ'ունենայ բացումը Միաւ Մանուշեան
գիւղոյն, չայարմախ թաղին մէջ։ Արարողութեան
պիտի նստահանէ թաղաքայան Պ. Տրմիչեւը։
որ մաս մը պիտի խօսի այն առիթը։ Բացումէ
վերջ Ազգ. Միության մասնաճիւղը գինձան մը
պիտի սարքէ հեղեղին խորհրդարանին մէջ, ի
պատիւ թաղաքայանիս ի խորհրդարաններուն։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ Մարկրիթի Ազգ. Միութեան ռեփական տունը լրացած բլլալով, պաշտօնական բացումը պիտի կատարուի հոկտ. 14ին երջ. արտաքսանութեն. հառ եւ ճոխ պիտի:

ԱՆՅՈՐՈՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Ս. Միասական Լեթա
կոմիտեն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկեր
ները, կիրակի, 7 Հոկտ. ժամը 3.30ին, ծանօթ հա
ւաքատեղին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ.— Է. Յ. Դ. Մարտեյի Շք. Կո
միտեմ ժողովի կը հրապարկ.—
Թաթուլ խումբը այս շաբաթ իրիկուն, Ժամ

Յին, սովորական հասարակություն :
Նիկոլ Դուման ենթակոմիտեն, այս կերպակի
կէսօրէ քերթ քամք Յին րնկերմարականներու սրա

Քեռի խումբը, այս շաբաթ իրիկուն, ժամ
8ին, սովորական հաւաքատեղին:

Քրիստոսի որդի ինքնակոմիտէն այս շաբաթ, ժա
մը ճիշդ 7ին, ընկերակարականներու սրահը, 15
Place Marceau :

Ներկի, բնակարաններու, զարդարամքի արհեստերի բաժնի, ապակիների գեղեղելու եւ մամլոյի արտադրանքների համար դիմել՝ AVILA եւ ԼՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ : 3 Rue Nicolas - Roret, Paris (13)
Tel.: POR. 08-76 :

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ
 Դ. Պողոս Հէպոյեանի քով, ԹԻ. 70 B. Puit Bi
 vert, Է. Դ. Երզն. Փիւրկեանի Խանութը, 68 Rue
 Puget, Gardanne:

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13
Le Gérant : H. AGONEYAN

ՕՐԵՐԵՐԻՐ

ԻՆՉՈՒԻ ԶԱՌՈՂԵՑԱԻ

ՀԻՆԳԵՐՈՒ ԽՈՐՀՈՒՐԴԵՐ

Միջազգային մամուլը չի ծածկեր Հինգերորդ խորհուրդին դիմումը: Ամենից լուրջ թերթերն այլ կը գործածեն «ձախողանք» բառը, լուրերով եւ խմբագրականներով: Կան թերթեր որ շատ աւելի յոռեանս կ'արտայայտուին: Օրինակ՝ Անգլիոյ աշխատաւորական (կառավարական) օրկանը, «Տէյլի Էքսպրես» որ խմբագրականով մը կը հարցնէ:—

Եթէ համաձայնութեան գետնը լայն էր եւ եթէ հաշտարար ոգի կը տիրէր, ինչո՞ւ այս պատմական խորհրդաժողովը ցրուեցաւ: Ատանց բառ մը արտասանելու, բացի այն յանկարծական ազդէն թէ ներկայ նստաւորներ վերջացած է: Ատլանտիանի խաչինքն հաղաթափար բառով որոնցմով «ճերմակուած էր» «Հասարակ մարզը» կոչուելու համար, այժմ կը կը վերածուին 32 բառերու ուրոնք ձախողում կը յայտնեն: Կը թուի թէ կը դառնան արգելադրութեան, կասկածաբանութեան, նախանձի, երկիւղի, զինքն ուժի, քաղաքականութեան եւ պատմաբանի դարձում մէջ:

«Թայմս» ալ խմբագրականով մը կը հաստատուէ թէ ժողովին դիմումը «ձանք ձախողանք մը» կը կազմէ միջազգային խաղաղասիրական գործակալութեան համար: Եւ կը բացատրէ թէ Պ. Մորլո-Րովի «անհաշտութիւնը» միայն մէկ պատճառն է ժողովին ձախողման: «Աւելի մօտէն քննելով խնդիրը, բացայայտ կ'երեւայ թէ ժամանակը հաւանական չէ տակաւին, ընդհանուր խաղաղութեան որ եւ մէկ մասը կարգադրելու համար»:

Le Monde, Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը, կը բացատրէ թէ ամենից կարեւոր պարագան՝ անդիւստրիան եւ խորհրդային տեսակէտներու ընդդիմութիւնն է: «Միտնէ քի այդ ընդդիմութիւնը: Բայց կը թուի թէ շատ աւելի զօրաւոր եւ զաւելի կը յայտնուէ: Տեսանք որ Պ. Միտնիւր պահանջներ վերաբերելու Տարտանկի պայմանագրերը եւ կը շահագործուի Պանկոֆի հարցով: Երեւոյ՝ թալէն միտնէ չէր անցնէր թէ ան մէջոնց պիտի դնէ Միտնիւրական մարտը խնդիրը, թէ յենա-րոնք պիտի փնտռէ Տրիպոլիտի եւ Նիկոմիտիան կողմերուն մէջ» եւ: Թերթը կ'հրապարակէ թէ դիմումը կը հաշտութեան անդիւստրիան եւ խորհրդային տեսակէտները՝ ժողովրդային պետութեան մասին: «Եթէ Պ. Միտնիւր այնքան ուժեղօրէն կը պայքարէր իր ազդեցութեան շրջանը արեւելեան Եւրոպայի մէջ, միայն իր ռազմաքաղաքական եւ տնտեսական դիրքերը զօրացնելու համար չէ որ այդպէս կ'ընէ, այլ կ'ուզէ այդ շրջանին մէջ տարածել իրեն յատուկ «ժողովրդային տեսակէտ» դրուելուն»:

Փոխադարձ մեղադրանքներ

Ժողովին փակումէն անմիջապէս վերջը, մամուլի ներկայացուցիչները լսեցին Մ. Նահանգներու եւ Պ. Միտնիւր արտաքին նախարարներուն յայտարարութիւնները, որոնք հակասական են: Պ. Պրեմիէր թալէ ժողովին աշխատանքները պարզապէս «ընդհատուած են», իբրեւ հետեւանք Պ. Մորլո-Րովի այն ճիշդին որ կը ձգտէ Ծրանսն եւ Զինատարը դուրս ձգել պայքանեան ինքիւրներու ջնջութեան, միջոցաւ Միտնիւր: Սակայն հաշտութեան մասին կ'ըստինք: Անկողութիւն թէ Պ. Մորլո-Րովի կ'ուզէր նաեւ որ տնտեսականութիւնը շնորհիւ հաւատարմութեան վերաբերակամարը իբրեւ իր կողմէ գործուած սխալ մը:

Պ. Միտնիւր ներկայացուցիչը բոլորովին տարբեր արտայայտուեցաւ: Վնասալ հերքեց թէ որ եւ որոշուած տրուած էր Ծրանսի եւ Զինատարին մասնակցութեան մասին (թերթն որ դիտել կուտայ թէ տնտեսագրութիւնները ստորադրուած չեն): Ինչ հաստատութիւն կ'պատուէ թէ Փոքրամիջ ժողովին որոշման, որուն համաձայն զինադադարի պայմանագիրները ստորագրողները միայն իրաւունք ունին մասնակցելու դաշնագրերուն ջնջութեան վերաբերելու կը պահանջեն որ դրժեմ երեք պետութեանց տուած որոշումը Պրեմիէրի մէջ կամ ընդարձակօրէն տուէ: Պ. Միտնիւր սովորուածութեան ընդդիմութեան իր յանձնարարութիւնները եւ ես չեմ յանձնարարեր որ ուրիշներ այդպիսի բան ընեն: Բանի մը թղթակիցները հարցուցին թէ ինչ ալ միտն չորս պետութեանց հետ լայն երկուս. որ չմասնակցեցաւ պայքանեան դաշնագրերուն ջնջութեան, իր վերջական դիրքը ճշդէն առաջ: Մորլո-Րով պատասխանեց. — «Մանրամասնութիւնները կարեւոր չեն»:

Ինչպէս կ'երեւայ, երկու կողմերը տարբեր կը

ԻՆՉՈՒԻ ՓՐԵՆԼ ԵՈՐ ՍԵՐՈՒՆԳԵՐ

Ինչպէ՞ս փրկել նոր սերունդը: Ան՝ հարցը որ կը շարժարէ հայ վարիչները, հայ մայրերն ու հայրերը (կամ զոնէ շատերը):

Արմատական միակ միջոցը, — եւ ասոր ոչ ոք անշուշտ կը հակառակի, զէպի հայրենիք վերադարձն է: Բայց մինչ այդ, ինչպէս օտարութեան ճիւղներէն ազատել հայ տղան եւ հայրենիք երթալու իղձը դնել անոր հոգւոյն մէջ: Ինչպէս փրկել այն հայ պատանին որ ոչ միայն հայկական պատմութիւնն ու գրականութիւնն չէ կարգադրած, այլեւ Միտնիւրի ու ըլլալու անգամ չի գիտեր: Բոլորովին կտրուած հայկական միջավայրէ հայերէն կարգադրել չի գիտեր:

Երկու ամիս առաջ, «Յառաջ» մէջ գրուած յօդուածի մը մէջ, լուսագոյն կը նկատէի, փոխանակ չորս - հինգ հայկական թերթ ընկերային, ուսնելու նաեւ հայերէն թերթ մը Փրանսիայի տառերով: Թերթ մը որ կարող ձեռքերու յանձնուելով պատասխարէ ինչպիսիք ամէն հայ ընտանիքի: (Ինչ որ զոյուրիւն ունի մինչեւ այժմ, տղայական է, անհարկ եւ փնտաւար մանաւանդ, իր անհարկութեամբ):

«Յառաջ» խմբագրող մեղադրանքներ ուղղեց, անհարկական կերպով բացատրած այս առաջարկի առթիւ: «Ուրեմն, կ'ըսէ յարգելի խմբագիրը, մեր երիտասարդները այնքան կորուսեցանք են մայրենի լեզուին սէրը, որ ստիպուած ենք Փրանսիայի օրաթերթ մըն ալ տրամադրել իրենց: Որպէսզի բարենպաստ ծնոթեանալ Հայոց պատմութեան եւ մանցալիւն... Նոր սերունդը փոխանակ համակերպուէ, հայերէն չգիտնալու շարժելու յամառութեան, պէտք էր ըմբոստանար անոր դէմ» եւ այլն:

Ըմբոստանեց, բայց ըմբոստանեց: Սակայն ինքն, ինչ կ'աթէ ամուլ ըմբոստանելու, երբ դարձան մայրի լուրջ եւ արմատական միջոցներ չեն կիրառուի: Մենք համակերպուլ չենք ուզեր, ընդհանրապէս: Սակայն այսօր, իրողութիւնն է որ Փրանսահայ պատանիներուն մեծ մասը հայերէն չի գիտեր, կամ այնքան քիչ գիտէ որ, անընդունակ է հայերէն թերթ մը լըրջօրէն կարդալու: Պէ՛տք է զոհել այդ երիտասարդութիւնը:

Միջոցաւ եթէ Փրանսիայի տառերով հայկական թերթ մը (շահաբաժնի մը) մը լուսագոյն կ'ըլլար՝ զոյուրիւն ունենար, ճոխ եւ կենդանի, աւանդ մեծագոյն մասը, նախ զոնէ հետաքրքրութեան համար, պիտի կարդար զայն: Յետոյ այդ թերթին մը մասը իր լեզուն եւ ազգային բովանդակութեամբ, իրեն կ'ապրէ հայ երիտասարդութիւնը, վարել զայն, խնդրաւոր եւ զէպի հայրենի փառքը վերադարձուլ:

Զորս հինգ հայերէն թերթ ունիք Փարիզի մէջ: Ո՞վ կը կարգայ գանձեր: Ես ու դու: Այսինքն, հայ կանանցով հետաքրքրողներ, հայերէն լրեր - կարդալ պիտոյդներ, վերջապէս անոնք որ զերծ են արդէն օտարանալու վտանգէն: Իսկ ո՞վ պիտի կարգայ Փրանսատա թերթը:— ան որ ուժանալու վտանգին մէջ է, եւ թերեւս պիտի փրկուէ այդ միջոցաւ, այսինքն հայ պատանին, հայ երիտասարդը:

Երկրորդ առաջարկ մը բերել էի նոյն յօդուածի մէջ: Մեկնասաներու միջոցաւ օգնել, եւ քաշալերել այն տաղանդները որոնք ապագայ ունին:

Մեկնեմ Փոքրամիջ որոշումներու ոգին: Մ. Նահանգներու նախագահը եւ Անգլիոյ վարչապետը այն համոզումն ունին թէ համաձայնութիւն դրուած էր որ Ծրանս եւ Զինատար մասնակցին արտաքին նախարարներու խորհրդակցութեանը: Միջոցաւ Միտնիւր տարբեր իր մեկնէ:

Պ. Պրեմիէր, Ծրանսի արտաքին նախարարը, իր կարգին յայտարարեց. — Ծրանս հաստատապէս կը հաստատէ թէ ոչ միայն պէտք է մասնակցի խաղաղութեան դաշնագրերուն ջնջութեան, այլ եւ ուրիշ չահեղէն կողմեր ալ պէտք է ընդունուին: Մորլո-Րով նշանաւոր հակաճառող մըն է եւ ես տրամադրութիւն չունիմ վիճաբանութեան բըռնուելու իրեն հետ:

Անգլիոյ արտաքին նախարարն ալ պիտի խօսէր երէկ: Ոնդիրը առ այժմ առկա կը մնայ եւ յայտնի չէ թէ երբ պիտի հրահանուի յաջորդ ժողովը: Մ. Նահանգները կը պնդեն որ բոլոր Միջոցաւ Ազգերը մասնակցին հաշտութեան դաշնագրերուն ջնջութեան:

Տարեան մահուան դասապարտեցում

Զորքերը օր Գերագոյն Ատեանին առջեւ հանուեցաւ Ժողով Տարեան, Վերջի քաղաքական զորքին (միլիոն) հրամանատարը եւ ներքին նախարարը, եւ մահուան դատապարտուեցաւ մէկ նիստի մէջ: Դատաւորներուն խորհրդակցութիւնը հազիւ 35 վայրկեան տեւեց:

Մեծ բազմութիւն մը խնդում էր դատաւարին մէջ, — այն արահը ուր դատուեցաւ Փէթլէն: Միայն մէկ վկայ թեր խօսեցաւ, դոմինիկեան վառական մը, սեւազգեստ, գլուխը անկաւ, որ երբեմն կը հեծկտար: Լալալէն վերջ, չկայ մէկ որ այնքան անկողութիւն շարժած ըլլայ Ծրանսի մէջ որքան Տարեան: Դատարանին նախագահն ալ հաստատեց թէ ամբաստանալու հերոսական անցեալ մը ունեցած է նախորդ պատերազմին մէջ, բայց անկումէ անկում զլորելով, այսօր կը դատուի իբրեւ հայրենադաւ:

Ամբաստանալու երկար ճառ մը խօսեցաւ, երբեմն լալով: Իր դիմաւոր չեմբաւն այն էր թէ կը հպատակէր իբրեւ օրինաւոր ճանչցուած կառավարութեան եւ անոր պնտին Փէթլէնի հրամաններուն: Որոշմանուեցաւ թէ միլիոն հրէշային ուժերներ գործած է, հակառակ իր կամքին եւ թէ ինչ ջանք դադարեցնել զանոնք, նոյնիսկ դատի քաշելով իր մէկ բարեկամը, որ գնդակահարուեցաւ կոնսպիւէ, 200 հոգիի առջեւ: Իրմէ անմիջապէս վերջը խօսեցաւ վանականը, յիշելով թէ Տարեան հրաշալի կոռուեցաւ Գերմանիայի դէմ, նախորդ պատերազմին, ինչպէս եւ 1939ին եւ 1940ին: «Գործի մարդ էր ան, ոչ թէ մտքի: Պէտք ունէր հրամաններու եւ հրահանգներու: Իր կեանքին վրայ ամենից ոճրապարտ ազդեցութիւնը գործած է Փէթլէն»:

Ամբաստանալու կ'ըսէր թէ Տարեան ոչ միայն հաւատարմութեան երդում քրած էր Հիթլէրի, իբրեւ հրամանատար Վաֆիկ Տ.Տ.ներու, այլեւ կառավարական վայտը կազմած, արշաւանքներ սարքած է «ճաշիներուն դէմ եւս»:

Մեկ, հինգերորդի, սկսաւ Լալալի դատաւարութիւնը: Դատաւորները յանձն առած են զիշի ցերեկ նիստ դուստրել, 12 օրէն վերջացնելու համար դատը:

Միջազգային ասպարէզի մէջ: Անշուշտ Ստեան մը, Բաֆֆի մը, ազգային տեսակէտով շատ աւելի արժէք կը ներկայացնեն քան միջազգային համառափայլող Հայերը: Սակայն պէտք չէ մոռնալ որ Փրանսահայ պատանին հայերէն կարդալ չի գիտեր: Ուրեմն միայն այն վերջինները կրնան իրեն ներկայանալ իբրեւ ինքնազետակցութեան եւ հրապարակութեան աղբիւր:

Եթէ, օրինակ, Պաշտաներու եւ ուրիշ փոքր երկիրներու մէջ օտարանալու վտանգը գոյութիւն չունէ, պատճառը այն է որ հոն ապրող պատանին տեղացիին անարժէք չի դառնար իր ազգը: Որովհետեւ միջավայրին քաղաքակրթութիւնը, արտեսար, գրականութիւնը չեն տիրապետեր մերէն նին վրայ: Հոն բոլորին համար արդէն անտեղի էակ մըն է ան որ կը ձուլուի (ինչ որ գոյութիւն չունի արդէն): Իսկ հո՞ւ: Հոս դժբախտաբար հայ պատանին լրացած երկրին քաղաքակրթութիւնին (յաւ կամ գէշ) իր ազգը ստորադաս կը նկատէ. եւ եթէ չունի անձնական հպարտութիւն, թոյլ կուտայ որ օտարը դիմելու կանգնէ:

Ինչո՞ք կրնայ փրկել այդ պատանին: Առաջին. — Ծրաներէն հայ թերթ մտացի եւ վարդապետութեան մէջ... Անհաշտուած չէ պատմիկ անոր մէջ Քայն Վարդանի կամ Մեծ Տիրապի բալա-գործութիւնները: Հայը իր պատմագրութեանով եւ աշխարհակալութիւններով չէ որ կրնայ հպարտ ըլլալ իրաւամբ: Ան իր պատմութեան, դպրութեան, արտեսարին, իր սովորութիւններուն եւ բնութեան մէջ ունի դրուագներ եւ անցքեր որոնք ազգի մը իրական մեծութիւնը կը յատկանշեն, որոնք մինչեւ այսօր այդ ազգին ապրելու արժանի ըլլալը կը փաստեն: Մատնանշել ասոնք ասոնց քարոզելու, եւ աւելիորդ ազգայնականութեան: Երկրորդ. — «Եւսով» վերջացող բանի որ փառաւոր անուններ միջազգային հրապարակին վրայ: Ո՞ր պատանին է որ չի խաղաղապետութիւն ասով: Ան ինչ գրագէտ Հայ է կողմ, այն ինչ դիմաւոր Հայ է կողմ, եւ ալ Հայ եմ»: Ահաւասիկ չափազանց քնական եւ մարդկային դաշտում մը, որ կրնայ խթանել հայ երիտասարդին եւ մզիլ դէպի ազգային դանձեր...:

Եւ այս բոլորին կատարման համար դրամ եւ մեկնանա: Հայկական դրամ եւ հայ մեկնանա, որ պէտք օգտուողները յիշեն միշտ անոր աղբիւրը ու ծառային անոր:

Հանձնարն ալ պէտք ունի յաճախ մեկնեսար: Պէտք չէ մոռնալ թէ Լուդովիկոս Բ-ն էր որ կ'երտնջ Ծրանային ոսկեղարը, ինչպէս Վաճաճապետ Հայոց արքան էր որ խախտուեց Մ. Միտնիւրը:

ՄԱՐԻ ԶՈՒՆԻՔ

«Թատկեր»-ի մէջ ծիւնատ Պապան կը գրէ (13-Անգլոսոսեր) :

« Եւսմամբս եմ Նէմէտտին Ստատի, որ կը դժգոհի մարդու պակասէ : Դէպի լայն ժողովրդայնականութիւն մեր քայլերուն մէջ՝ նոր կուսակցութիւններ շարունակուող ծրագրի մը ունենք : Բայց, ո՞վ պիտի անցնի այդ կուսակցութիւններու դուռը : Հանրապետ. շրջանը տակաւին չկրցաւ հասնել Հիւսէյին շահիտ մը կամ Նէմէտտին Ստատի մը :

Կը հետեւի, թէ քառորդ դարէ ի վեր, Հանրապետութեան հողը չկրցաւ հասնել զաղաքացի համար պայքարող մարդիկ : Դառն է այս խոստովանութիւնը, բայց ճշմարտութիւն է :

Այս առիթով, կ'ուզէի լինել անդամ փաշայի մէջ խորհրդածութիւնը՝ Համաշխարհային Ա. Պատերազմի վախճանին :—

« Զեմ ցարկ, որ պատերազմը եւ պատերազմին հետ շատ բան կորսնցուցինք : Թերեւս աւելանալ չարիքը դորձեցինք Հայրենիքին : Բայց, վստահ եմ թէ գործեցինք շատ աւելի անդամաւնելի մեղք մը : Մարդ չձգեցինք մեր ետին : Այսօր ոչ որ կայ, որ կարենայ ձեռք առնել երկրին ղեկը » :

Թայեւթ փաշա որքան աւելի զօրաւոր պիտի զգար ինքզինք, եթէ դիտնար՝ թէ Հանրապետ. Թուրքիա եւս, վերջին քսանեւէնը տարիներու ընթացքին, չզարկեցաւ նոյն մեղքը դորձելէ :

ԳԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐՈՒՍԱԼԻՄԻՆ կը հեռագրեն թէ անգլիական օդաօդը ինչպէս Հայֆա, — հռչակաւոր օդը դուրս բաժինը : Բոլոր լուրերն ալ կը հաստատեն թէ կայսրութիւնը շատ ծանր է : Եւսփայի եւ թէ Ալիւի հրեայ բնակչութիւնը կը վախճայ խռովութիւններէ : Շատեր այլուր գաղթած էին, թէ եւ հիմա սկսած են վերադառնալ : Մ. Նահանգները մօտէն կը հետաքրքրուին Պաղեստինի կացութեամբ : Կըսուի թէ անգլ. կառավարութիւնը մերժած է նարազակ թուրքին այն առաջարկը որ կը թէլադէր 100.000 Հրեաներ ընդունի Պաղեստինի մէջ : Արարները կոչ մը ուղղելով քրիստոնական մարց-պանին, խնդրեցին զաղբեցնել Հրեաներու ներգաղթը :

20Բ. ՏԸ ԿՈԼ, որ այս միջոցին քննական պարտի մը կը կատարէ Գերմանիոյ Ֆրանսական շրջանին մէջ, ջերմ ընդունելութեան քաջանայալ Սարպարուի մէջ : Գերման քաղաքապետ քաղաքաւոր լուստ մաղթելով յայտարարեց թէ վճարած կառուցման վերաբերեալ իրենց քաղաքացիներէն իրենց պարտաւորութիւնները :

ՄԷԼ ՄԻԼԻՍԻ ՖԻՐԱՆՔԻ Թղթադրած շրջաբերութեան կը համուի ամէն օր, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը :

ՊԷԼԶԷԻՆ դահլիճներու դատաւարութեան առանձին կարգադրեցաւ Ֆրանսացի կնոջ մը դրաւոր վկայութիւնը, որ կ'ուզէ թէ Տ.Տ. Բոլիւնը զանազան փորձեր կը կատարէին կայանաւոր կիներուն վրայ : Վկայութիւնը որ յոյն աղջիկները ամբարձման ենթարկուեցան չորցնող ճառագայթներով, որ մանր անմիջապէս մեռան, ուրիշներ գործողութեան ենթարկուեցան եւ իրենց կարգի մեռան : « ՄԵՆՏԻՔԱՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԴԱՇՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ հիմը դրոշմեցաւ հոկտ. 3ին, Փաշ. Բիշի մէջ, մին խանդավառութեամբ : Կը մասնակցին 55 ազգեր 68 միլիոն աշխատաւորներով, մէջն ըլլալով խորհրդային սենտրոնները : Կազմակերպիչները յաւատեն եւ ապագայի մասին :

ՄՍԱԿԱՏԱՆԵՐԸ բացառաբար բաց պիտի ըլլան այս շաբաթ, կիրակի եւ երկուշաբթի : Այն յաճախորդները որ չեն կրցած տանալ իրենց բաժինը, 200 կրամ, պիտի ստանան յառաջիկայ շաբաթը : Համաձայնութիւն գոյացաւ մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառողներու միջեւ, մեծ քանակութեամբ միջ փճանակ վերջ : 25 Քրանք պարզեւ պիտի տրուի փոքրաքանակ վաճառողներուն, որ պէտքի կարենան սովորական դիմել ծախել միւր : 250 թոն միւ, որ կրնար տրուել, երկրի պիտի վերածուի :

ՆԿԱՏԻ ունենալ փաստակաւոր դերասան Տըր-դատ Նըմանի 35ամեայ յոբելանի թուականը, 21 Հոկտեմբեր 1945 :

ՏԵՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԹՈՐԳՈՄ ՆԱԿԱՆՏԵԱՆ իրենց զաւկին՝ փոքրիկ Բաֆֆիկը ապաքինման արթիւ կը նստին, «Նոր Սերունդ»-ի Փոնուի 1000 Փրանք, Ֆրանսահայ Կապոյտ Պաշի դրամանաւ տան՝ 1000 Փրանք : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԽՐԳԱՐԱՍՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Տիկին Արտաշատ Աւանան :—

ՄԵՐԻ ԵՐՈՒՆԻՆ — Հ. Ե. Անտը ենթակոմիտիէն ժողովրդ. վաղը, շաբաթ, ժամը 8ին, ընկերակցականներու սրահ :

Ճ. Կապոյտ Պաշի Սանուհիներու Միութեան պարահանգէսը՝ այս կիրակի, կէս օրէն վերջ ժամը 3—8 : Ըստիկ նուագախումբ եւ ճոխ պիւֆէ : Մուտք 30 Փրանք :

«Նոր սերունդ» Մարտիի մէջ

ՄԱՐՍԷԼ, (Եստայ) — Մեզու. 25ին երեւոյթանալով 7ին, Café Noailles սրահին մէջ, «Նոր Սերունդ»-ի եւ Կապոյտ Պաշի սանուհիներու անդամներու համար, տեղի ունեցաւ հաւաքող մը որը դաստիարակութիւնը կը կարգադ. Ե. Նարգուէնի : Եւսփայի էր որ մեր «Նոր Սերունդ»-ի անդամ - անդամուհիները ժամանակէն առաջ լեցուցած էին սրահը : Շատեր ոտքի վրայ հետեւեցան դասախօսին լարուած ուշադրութեամբ, սկիզբէն մինչեւ վերջը :

Պ. Նարգուէնի դաստիարակութեան ներք ընտրած էր «Եւրոպայի եւ Երիտասարդութիւնը» : Կարճ նախարանք մը վերջ, հետզհետէ, իրարու ետեւէն սահմանեց մանկութիւնը որ կը հասնի մինչեւ 12 տարեկանը, պատանեկութիւնը որ կը սկսի 12 տարեկանէն եւ կը հասնի մինչեւ 20 տարեկանը : Քսանէն վերջն է ուրեմն որ ի յայտ կուգայ բուն երիտասարդութիւնը եւ կը շարունակուի մինչեւ քառասուն տարեկանը : Քառասունէն վերջ չափաւորութեան կամ հասուն տարիքի շրջանը եւ յետոյ ալ ծերութիւնը : Աստիջ բոլորին յատուկ սահմանումները ընկելով մէջ ընդ մէջ թուեց հին պատմական դէպքեր եւ իւրաքանչիւր հասակի համապատասխան հին եւ նոր քրոնոմետրեր : Ըսաւ թէ շատեր երիտասարդութիւնը նկատած են հիւանդութիւն, ուրիշներ զայն նմանցուցին խնդութեան, ուսման ալ զայն նկատած են աշխատանքի շրջան մը : Մանրանալով այս վերջին տեսակէտին վրայ, քիտաւ օրինակներ Հայոց պատմութենէն, ցոյց տալու համար թէ այդպիսի երիտասարդական շարժումի մը կը պարտքը. մեր ամբողջ ոսկերչարան մշակութիւնը զարգացումը : Յետոյ Կոլորադոյի երիտասարդութիւնը որուն արժէքաւոր ներկայացուցիչն է Պ. Արոլիան : Փարիզի երիտասարդութիւնը, Գ. Օտանի, Մէրֆիլէի եւայլն որոնց կ'արտայայտէ Ազգային Սահմանադրութիւնը : Բանախօսը հարց տուաւ թէ կարելի է՞ ստեղծել նոր երիտասարդական շարժում մը որ նախորդներուն պէս դարաւորին բանալ Հայոց Պատմութեան մէջ եւ պատմականեց դրական կերպով : Բայց անհրաժեշտ են քանի մը յատկանիշներ, — ա) Բարոյական, բ) կարգապահութիւն, գ) ճանշանալ հայրենիքը, աշխարհագրութիւնը, եւ դրականութիւնը : Մէրֆիլէ մէկիկ պարզաբանեց նաեւ այդ վերջին յատկանիշները, ծանրանալով մասնաւորաբար կարգապահութեան վրայ, թելով թէ մեր վերջին յիմնամեակին եթէ Հայոց պատմութեան մէջ ըզործ մը կատարուած է, այդ կը պարտին Հ. Յ. Դանաւցուիներն կարգապահական ոգիին : Այնտեղ ուր կարգապահութիւնը եւ աշխատելու կամքը կը պակսէ, աշխատանքի արդիւնքի մասին խօսելը պարտաւոր մըն է միայն : Վերջացելէ առաջ, կոչ ըրաւ մեր Նոր Սերունդին ըլլալ կարգապահ եւ հայրենասէր Հայեր : Երկու հարիւրէ աւելի երիտա երիտասարդութիւնը իր գոհունակութիւնը յայտնեց դաստիարակութեան համար, ջերմապէս ծախսարկելով զայն, միաժամանակ ինչպէս լով որ յառաջիկային նորէն առիթ ունենան զինք լսելու : Ներկաները մեկնեցան դո՛ս տպաւորութեան տակ :— Թղթակից

ՄԵՐ ԲԱՏԱՆՈՐԴԻՆԵՐԵՆ կը ինդրուի փութացնել անվճար բանադիները : Թողթի տալանային պատճառով տոկոսած են Մեզու ի վերջ զարգացնել ըլլալ անվճար բանադիները : անալիզի փնջամասին լրանալուն առթիւ :—

Ճ. Կապոյտ կը խնդրուի դրամի առաքման առթիւ Mandat-ի կտրուել վրայ անպատճառ դրել զրկուած գումարին մանրամասնութիւնը :

Լոյս տեսաւ ՆԱՐԿԵԱՆ ԵՐԹԵՐ

ԿԱՆԱՆՉ ԲԱԺԱԿՈՎ

(Ուսումնասիրութիւններ)
ԳԻՆ 150 ՖԻՐԱՆԿ Գրեց՝ Ե. ՆԱՐԿԵԱՆԻ Անհատական հասցէներու գիրք չէ զրգուէր խնդրեց ինքած : Գրադատութեան 10 օրինակէն աւելի գիրք չէ տրուի (գեղջ 20 առ հարկ) : Առէն խնդրեց եւ դրամ ուղղել ՅԱՌԱՋի : (Դրկել առանձին մասնաւոր)՝ Յառաջի հանդիսներուն հետ չխառնելու համար) :

Պ. ՆԱՐԿԵԱՆ ԵՐ ԱՆԵՏԻՍԵԱՆ (Պաթմոյցի) որդին Լուիֆիկ ԵՐ Աւետիսեանի եւ Հայկանուշ Գալախեանի կը փնտռէ Էդուարդ Ալեքսանդր ԵՐ Աւետիսեան, որ 1923ին կը գտնուի Լիոնի շրջանը Velprière : Բնացնել Omer Gallia, 3 rue du Port Vieux, Biarritz :

ՊԱՆԵԹ - ՔԱՇԱՆԻ Կապոյտ Պաշի մասնաճիւղի դաստիարակութիւնը եւ թէլապահութիւնը վաղը, շաբաթ, ժամը 3ին ընկերակց. Ս. Մալախանի բնակարանը (21 rue de la Roue) : Կը խօսի Տիկին Ունդկարեան : Ներք. «Պաշ Թաղաւոր» : Կը հրաւիրուի բոլոր ընկերակցները :

ՄԱՐՍԷԼ — ՍԷՆՔ Մարգրիթ Ազգ. Միութեան սեփական տունը լրացած ըլլալով, պաշտօնական բացումը պիտի կատարուի հոկտ. 14ին : Երբ, արտասանութիւն, ճառ եւ ճոխ պիւֆէ :

Փա՛նֆ ու պատիւ հայ ինչուին

Կիրակի օր Հ. Ա. Բ. Միութեան Թատերախումբը, առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացնէ, Մուրաքանի « Գիւրգ. Մարգարեան » պատմական վէպը, զոր համանուն ընադէն արձակ - տաղաչափալ թատերգութեան վերածած է, Հայաստանի երիտասարդ Թատերադերներէն, Քաշուրեան : Սոյն պատմական վէպը «Յառաջ»-ի ընթերցողներուն համար նորութիւն մը չէ անշուշտ, քանի որ 1938—39ին իրեն թերթին լոյս տեսաւ «Յառաջ»-ի մէջ : Այս առթիւ կ'ուզէի անդրադառնալ բարեբաւտիկ հարցի մը, որ զբաւէր ներու ուշադրութենէն չվրիպեցաւ :

Առաջին մէկ օրէն երբ Քաշուրեանի «Մարգարեան»-ին թատերական փորձերը սկսան, չկրցանք մեր անկեղծ հիացումը զգալ եւ շարացականել : Ինչո՞ւ սքանչելի չափերէն է այս... Արդեօք հեղինակը Արեւմտահայ է թէ Արեւելահայ... :

Ինչո՞ւ սակայն այս փանկաւոր հարցումը : Նախ անոր համար որ սոյն Թատերախումբին տիրապող լեզուն, ամէն քանի որ անվ եւ ամէն քանի վեր մը զուտ ու հարազատ հայերէն լեզուն է, ուր մեր պանծալի Սեւասթոպոլի տրեւափառ ճառանքներով կ'իշխէ Թատերախումբի սկիզբէն մինչեւ վերաջառութիւնը, առանց այլասերած բաներու նեցուկի փնտռելու :—

Երկրորդ պարագայն այն է, որ մենք յաճախ պատահութեան ունեցած ենք, շնորհիւ մեր մամուլին, կարողույն Հայաստանի հասած զանազան յօդուածներ եւ նոյն իսկ դրական երկապիւրթութիւններ, ուր օտարամուտ բաներու խորթ ու աններդաշնակ խնդումը ոչ միայն մեր տեսողութիւնը եւ կը խողովանէ, այլեւ մեր լսողութիւնը :

Մինչդեռ Քաշուրեանի «Մարգարեան»-ին բոլորովին զերծ է եւ թօթափած այլասերած բանաւ կոյտերու այդ տաղուրդով, եւ մեր Հայոս սիրաւոր հպարտութեամբ ու հրճուանքով կը համակուին, ի տես այս գեղապատույց եւ իսկապէս հայաբան գրական երկին :

Ամէն անոնք որ ներկայ պիտի ըլլան այն ներկայացման, արգաթեւ պիտի ըմբռնեն անխոր մեր մեծաքանակ լեզունի գեղանկուն երաժշտութեան օւնկնդրութիւնը, ուր Արեւելահայ ու Արեւմտահայ աշխարհաբարները իրար կ'ողջապուրեն երկու կարօտակէջ հարազատներու նման :

Փառք ու պատիւ մեր մեծաքանակ լեզուին, փառք ու պատիւ նաեւ իր անխոր ու նախանձան ինչպէս մշակներուն, որոնց շնորհիւ ճակատաբաց կը գոչենք ամենուրեք :—

Այս ալ է մեր քաղցրիկ ինչուն, որ սիրով մեզ կ'ողջունէ... Հապէհեմ !

ԽՄԲ — Գաղտնիք այն է որ վէպին եղիմակը, Մուրաքանի, իսկապէս ըմբռնելու մշակութեամբ լեզու մը ունի :

ԵԱՎԻԼ — Ազգ. Դատի պաշտպանութեան մասնաճիւղի ընդ. Ժողովը՝ այս կիրակի, ժամը 4ին, մտաւոր - մանկապարտեղի սրահ : Կը հրաւիրուին Եափիլի եւ չընկաներու բոլոր հայրենակիցները :

ՈՒՐՅԱՍԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ որ յետաձգուած է, մեծ պատրաստութեամբ պիտի տօնուի դեկտ. 9ին, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին : Կը խնդրուի նկատել ունենալ :

ԻՍԻ ԼԵ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Որիման դպրոցի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ ծնողները, այս կիրակի կէսօրէ երջ ժամը 3ին, դպրոցի սրահին մէջ : Օրակարգ — Դպրոցի բացման հարց եւ քննարկութիւն նոր վարչութեան :

ՅՈՒՇԱՏԵՐ — Հ. Ե. Դ. Մարտիի Երջ. Կա - միտն ժողովի կը երաւիրէ :—

Ընկեր կարօ եւ Մարգարեան խումբերը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքանդին :

Անկունի ենթակոմիտէն եւ Համազատ խումբը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, ընկերակցական սրահին մէջ :

Հայաստան ենթակոմիտէն արաթ իրիկուն, ժամը 9ին, սովորական հաւաքանդին :

Թաքով խումբը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, սովորական հաւաքանդին :

Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ընկերակցականներու սրահին մէջ :

Քեռի խումբը, այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, սովորական հաւաքանդին :

Գրիտափոր ենթակոմիտէն այս շաբաթ, ժամը 8ին, ընկերակցականներու սրահ, 15 Place Marceau :

ԵԱՍՈՒ ՎԻԼԼԱ Cannes (A. M.) շրջակայք, երեք հէքտար տարածութեան վրայ : Գրել Nichean, 8 Place Vauban, Cannes (A. M.) :

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13
Le Gérant : H. AGONEYAN

ՄԵՐ ԽՕՍԲԸ

ՇՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԵՐ

Մեր ներքին հոգեբույժ մէջ կամ խնդիր մը այնքան կակծալի որքան նոր սերունդին փրկութեան հարցը:

Քսանուեակ մը բոլորեցինք արդէն, օտաւութեան մէջ: Տարեցիներ հետեցնել նոսրացան: Ինչ որ միջին կամ անապատի սերունդ կը կոչէինք, արդէն դարձած է հասուն չափաւ մը, բաւականին վեր կամ վար: Անոնց ետեւէն՝ բազմութիւնը նորահասներու: Ծծկեր երախաներ՝ երբ հոս եկան, կամ ծնած այս ափերուն վրայ:

Ինչ է դիմադիրը այս բազմութեան, — մեր օրերու նոր սերունդին:

Անշուշտ Հայ են ամէնքն ալ, — Հայկական սեւ աչքերով եւ միւս բոլոր յատկանիւններով: Ուշիմ, վառվառն եւ համակերպ: Մեծ մասով իւրացուցած՝ բարձրագոյն կրթութեան մը բարիքները, ինչպէս եւ միջավայրին չարն ու բարին:

Բայց, ինչ կը ներկայացնեն անոնք, իրրեւ հայկական համայնք: Իրրեւ ժառանգորդները ցերեցան բազմութեան մը որ կը յամառի յարատեւել, այս խորթ պոռոտներուն վրայ:

Ամէնէն հիմնականը, լեզուի կապը մետաքսէ քիւր մը վերածուած է մեծ մասին համար:

Կը խօսին տարրական, թերիւ չայերէն մը: Ընդհանրապէս Հայերիկին — մայրիկին հետ, բայց շատ քիչ անգամ՝ եղբոր կամ քրոջ հետ: Իսկ երբ իրարու հանդիպին, — Bonjour, Ça — va եւ մնացեալը: Կը վախճան որ պարկեցած, «աստիցած» կ'ըլլան, եթէ իրարու հետ ալ Հայերէն խօսին:

Գալով կարգաւ — գրեւոր, այս անգամ դուն կը վախճան հարցնել, յուսախաբութեան չմատնուելու համար, ինչպէս ամերիկահայ զինուորներ հարցաքննած ատեն...

Չարքեր այնքան բացորոշ է որ, աւելորդ պիտի ըլլար խոսքերն պատկերը:

Ինչպէս զարմանել: Այս հարցումը հրապարակաւ ուղղած ենք տարիներ առաջ: Ուրիշներ այ հարցադրումներ քաջին վերջերս, առկի կամ նուազ գործնական առաջարկներ ստանալով:

Անշուշտ մեր ուժերին վեր է խափանել չաւրիքը: Բայց, կրնանք ամսանախակներ: Իսկ ատոր համար պէտք չունինք հրաշագործ միջոցներ փնտնելու: Քիչ մը կամք եւ աշխատանք, — Ծամբան ինքեան կը հարթուի:

Կամք եւ աշխատանք ոչ միայն հաւաքաբար, այլեւ անհատապէս: Նախորդ պատերազմին, Հայաստանի Մարտիկներու շրջանին Հայկական բեկորներ կը փրկէին Անատոլիոյ խորքերը, — «Մէկ Հայ մէկ օսկի»: Կրէնէն Քիւրտին (կամ Քուրքին), — Ողջ մնացած Հայ մը բեր, մէկ օսկի կ'առնես:

Եթէ ամէն Հայը ու մայր տարրական արժանապատուութեան խնդիր դարձնէին Հայերէն սորվեցնել իրենց զաւակներուն, ո՞րքան նոր բեկորներ — կորուստներ — փրկուած կ'ըլլային: Ան — հրաժեշտ չէ որ մէկ օսկի խոստանան: Կրնան... սինէմա տանի կամ չորստա հրաժեշտ:

Անհատական նախաձեռնութեան պակասը պիտի լրացնէ հաւաքական ճիւղը:

Աղատարութիւնն է ի վեր առել ուշադրութիւն կրնձալու ծաղկոցներու քաղման կամ դարգացման: Յետոյ, զանազան Միութիւններ հաստատած են Հայերէնի դասընթացներ, — Թէեւ հոգիք կը մտնէ, երբ կը լսեն հետեւողներուն թիւը:

Դասընթացներուն հետ միաժամանակ, նա — խառնուած են դասախօսութիւններ, աւելի խորացնելու համար Հայկական պարբեր:

Այդ Միութիւններէն մէկն է «Նոր Սիրունդ»-ը, որուն առաջին խումբը, Բաթիֆի, առջի օր կատարեց իր շաբաթական դասախօսութեանց շարքը, լեզուն բազմութեամբ:

Տեսակ մը դպրոցներ ալ՝ ասոնք, ուր կարգով պիտի հրաւիրուին տարմադրելի ուժերը:

Արդէնպէս կէս ամբարն չմնան այս ձեռնարկները, անհրաժեշտ է որ նախ երիտասարդներն ու պատանիները իրենց ստորորդին հաւաքով եւ խաղաղասիրտութեամբ:

Անհրաժեշտ է ինձնագործունեութեան մղել զանոնք, փոխանակ զանազան շուքերու կամ խնամակալութեան տակ պահելու:

Իսկ իրրեւ զօրանջ՝ առտու — իրիկուն յիշեցնէ թէ ուղղակի բարոյական անձնապատկութեան կը դիմեն, հաւաքաբար, եթէ շարունակեն «լրկան — Թէն»-ի, «բողոքափոխութիւն» հոգեբանութիւնը:

Ինչպէս Հայերէնի, նոյնպէս Մայրենիքը աւմէն բանէ վեր: Ո՛ր որ ալ գտնուինք:

Հ. Յ. Դ Օր»ը

Սէնթ Իթիէն, (Ցախալ) — Աշխարհաւոր պատերազմէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով սեպտեմբեր 30, կերպիկ հէտօրէ վերջ Elsyée Reclus շնչը սրահին մէջ մեծ խանդավառութիւնով տօնեցինք Հ. Յ. Դ. Օր»ը:

Բնմիջ թուր, պատին վրայ դնուելու էին Հ. Յ. Դ. Դաշնակցութեան եւ Փրանսական ընկերակազմներուն կարծիքը դրօշները, որոնց կեդրոնը տեղ դրուած էր մեր անուան երրորդութեան՝ Քրիստոսփորի, Ռոստոմի եւ Զաւարեանի հաւաքական մեծագործ նկարը: Դրօշներուն երկու կողմերը ժողովի եւ Վարանդեանի նկարները, ինչպէս եւ բազմաթիւ հետնաւոր նկարներն ու խմբանկարները:

Նախագահ ընկեր Յակոբ Աճէմեանի (Սէն Եմմա) մէջ ազգայնական վրայ ճիշտահայ գաղափար Սառի Սանուհիներու Միութիւնը, որ ստանձնած էր զեղարուստական բաժինը, ներդաշնակօրէն երգեց «Մալի Բանուոր»ը, մինչ անդին յամբար կը բացուէր վարագոյրը, ցոյց տալով պէնկալեան կարմիր բոցերու մէջ ողորդած փառաւոր թմբ: Արտասանութիւններ ըրին Օր. Ար. Զաւարեան Սեդրակեան (Ափ մը մոխիր), Օր. Վարդէնիկ Նալբանեան «Peuple, souviens — toi, հեղինակ՝ «Espoir» թերթի խմբագրապետ Jean Nocher որ մասնաւորապէս հրաւիրուած էր, սակայն վերջին պահուն բացառկայած ըլլալով ներդրութիւն կը ինքնէր: Պատանի Մամբրէ Խաչատուրեան արտասանեց Փրանսերէնի կտոր մը, «Hymne Arménien»: Լիոնէն մասնաւորապէս հրաւիրուած էր յայտնի երգչուհի Օր. Մոնթրիեր Տէր Պետրոսեան, որ սրահը թնդապաշտ թնդը հանդիպելու մեր Հայրենակարօտ որտեղ: Երգեց քանի մը Հայերէն եւ Փրանսերէն կտորներ մասնակցութեամբ զայնակահամար ուսուցիչ Պ. Perrin: Կապուր Սառի Սանուհիները ներկայացուցին պատկեր մը, «Անուշ» օփերային ընթերցանքը որ շատ յաջող էր:

Հակառակ ընտրութեանց օր ըլլալուն, ներկայ էր Լուսին ընկերակազմակերպութեան ընդհ. քարտուղար ընկեր Jean Robert: Ընկեր Յ. Աճէմեան Փրանսերէն գրութիւն մը կարդաց՝ ամփոփելով Հ. Յ. Դ. Դաշնակցութեան ծագումն ու զարգացումը: Ընկեր Սարգիս Ընտրիկեան (Սէն Եմմա) կարգաց Հայերէն գրութիւն մը, վեր հանելով Հ. Յ. Դ. Դաշնակցութեան 55 երկար տարիներու գործունէութիւնը: «Կեցցէ՛ Հ. Յ. Դ. Դաշնակցութիւնը, կեցցէ՛ Հայ ժողովուրդը եւ կեցցէ՛ մեր պայտուան փորը ի շարունակութեամբ, որ կորիզն է պատուան մեծ ու բարգաւաճ Հայաստանին»: Ընկեր Jean Robert իր կարգին շնչեց:

— «Այս երկրորդ անգամ է որ բախտը կ'ունենամ ձեր մէջ գտնուելու, առաջինը «Մայիս 28»-ի առթիւ, իսկ այսօր Հայ ընկերակազմակերպութեան 55րդ տարեդարձի հանդէսին: Հոգ չէ թէ մեր լեզուները եւ սովորութիւնները տարբեր ըլլան, մեր սիրտերուն քարտուղար նոյնն է: Ես ձեռք կը խօսիմ ոչ թէ իրրեւ Փրանսացի ընկերակազմակերպ մը ալ իտեւ միջնադարին ընկերակազմակերպ, հետեւաբար մեր բազմաթիւ ու շնորհքը այն պիտի ըլլան, որ օր մը վերադառնաք մեր երկիրը, հոն կ'առնուցնուի ձեռք միջնադարին ընկերակազմութեան անխորտակելի շէնքը: Այս առթիւ պատրաստ ենք ոչ միայն քարտուղար, այլ ի Հայերէն նիւթապէս օգնելու ձեռք» (Մախրի):

Վերջին խօսողն էր ընկեր Թադէոր Ալվազեան (Լիոն), որ կարճ ակնարկ մը նետելով Դաշնակցութեան 55 ամեայ ընդուն գործունէութեան վրայ, քաս: «Քանի դեռ թրքահայ Դաւա չէ լուծուած, Դաշնակցութիւնը կայ ու կը մնայ: Յանուն մեր սրբազան Դաւա կոչ կ'ուղղուի բոլոր զարգաւակն թէ հանրային կազմակերպութիւններուն, ձեռք ձեռքի տուած մէկ մարդու պէս կանգնի հասարակաց թշնամիին՝ ոճրապարտ Թուրքին դէմ»:

Հանդէսը փակուեցաւ Մանուհիներու «Բամ Փորոտան» խմբերգով: — Հարգանքի

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Եւ. օր Փարիզի կեդրոնին մէջ ելեկտրական հասարակութեան մը անգամ խանդավառելով, թերթին տպագրութիւնը երեք ժամ ուղացաւ: Այս պատճառով շատ մը թափառողներու թերթերը պիտի ունենան:

Խանդավառ մը երէկ ալ շարունակուեցաւ:

ՄԵՐ ՓՈԹՈՐԻԿ ԼԱՎԱԼԻ ԴԱՏԻՆ ԱՌԹԻԿ

Ամբաստանելու վստահացաւ

դաստարանէն

Ինչպէս դարձ էինք երէկ, Լավալի դատարարութիւնը տեղի ունեցաւ հինգշաբթի օր: Առաջին նիստին իսկ փոթորիկ մը պայթեցաւ: Ամբաստանելու կատարողին կը պաշտպանէր ինքզինքը, միեւնոյն ատեն սլաքներ արձակելով Գերագոյն Ատեանի նախագահին եւ ընդհ. դատախազին դէմ:

Վեց անգամ միջնադէպ ծագեցաւ եւ ի վերջոյ Լավալ դատարարին դուրս հանուեցաւ:

Առաջին միջնադէպ. — Նախկին վարչապետը նստած էր Փէթիէն եւ Տարնանի աթոռին վրայ: Դէմը խօսու, պատրաստ մղեցնորէն կոտորու: Նախագահը հարցուց. — Ձեր անունը Փէթիէն — Լավալ է: — Ժան Մառի — Փէթիէն — Լավալ: Նախագահը կարգաց պաշտպան փաստաբաններուն մէջ նամակը որով կը յայտնէին թէ չեն կրնար մասնակցել դատավարութեան, որովհետեւ ժամանակ չեն ունեցած թղթածրարները քննելու: Յետոյ կը մեղադրէին թէ Գերագոյն Ատեանը կ'անհապարէ փութացնել դատավարութիւնը, հպատակելով քաղաքական նպատակներուն: Նախագահը խորհրդածութիւններ կ'ընէր այս նամակի մասին, երբ ամբաստանելու միջնադէպ, տեղի տալով բուն միջնադէպի մը:

— «Դուք խարդախութեան խօսք ըրած էք: Շատոնց է որ ամենամեծ տեղի չունենար Շա — Թէլտիսի մէջ իր ընկալակարը»:

Յետոյ ուղեց շարունակել, բայց նախագահը աղաքարեց թէ պիտի խօսի երբ խօսք տայ: Ատոր վրայ Լավալ պտոթկաց:

— Բայց դուք բոլորդ ալ կատարութեան հրամանին տակ էիք: Դուք ալ, պարն ընդհ. դատախազ: Դուք իրաւունք ունիք դատապարտելու, մահացնելու զին, բայց իրաւունք չունիք անարգելու: Ես կը սիրեմ Պրանսան: Ես լաւ Պրանսացի եմ ...

Սրահը կը խլարէր: Ընդհ. դատախազը տեղէն ցատկեց: Նախագահը աղաքարեց պահակներուն որ զգարէ լավատարանալը: Խառնաչփոթութիւնը զազաթնակաւ շատած էր:

Ելկարդ միջնադէպ. — Երբ հանդարտութիւնը վերահաստատուեցաւ, նախագահը խօսք տուաւ Լավալի, որ յայտարարեց:

— Յուրան չկրցալ զայն, պարն նախագահ: Չարմացալ փաստարաններու տուած ուրախութեան: Իմ դրօշմ կ'արեւոր է եւ նախաքննութիւն լինել լինի չէ կատարուած: Ես ամբաստանուած եմ իրրեւ դաւադիր պետութեան ապահովութեան դէմ: Ես չ'արքայանորդեցալ ամբաստանութեան դիւանոր կէտերու մասին, մասնաւորապէս Աղբ. ժողովին մէջ կատարած դերին, ոչ ալ ներքին քաղաքականութեան մասին: Ես ամբաստանուած եմ իրրեւ դաւադիր թշնամի պետութեան հետ, բայց չ'արքայանորդեցալ ոչ Մոնթլաուի, ոչ կատարած քանակցութիւններուն, ոչ ալ գերմանական քաղաքականութեան մասին: Կը կարծեմ, թէ իմ դատա, որ աւելի շատ քաղաքականութեան մը կը վերաբերէ քան մարդու մը, կրնայ շահիլ այսպէս կեղծուելով:

Յետոյ վստահութիւն յայտնելով դատաւորներուն, ինքզինք մամուլի ներկայացուցիչներէն որ յայտնէին արտասուելն իր յայտարարութիւնները, քանի որ մեծամեծ են զանոնք հրատարակել պաշտօնաթերթին մէջ:

— Կարելի չէ բռնադատել որ երեք փաստաբաններու կատարին իրենց պարտականութիւնը: Պիտի ըսէք թէ փաստաբան չէք, պաշտպանի պէտք չունիք: Երբ թիւի մը հիւանդ է, պէտք չունի ուրիշ բժիշկներու: Ես չեմ ուզեր վիճիլ դատաւարութեան եղանակի մասին: Բայց, պարտաւոր, մեր Ատեանը նշանակուած է առժամանակ կատարութեան մը կողմէ: Դուք միայն ստոժմեայ դեր մը ունիք: Եթէ երկու ժողովը եւ Տերալիդը որ պիտի վերահաստատուին, իմ դատա օրուա մնայ մեր ձեռնհասութեան: Թեւեալ իմ դատա փութացնելու մտահոգութիւնը կապ ունի ընտրական պայքարին հետ: Ես չեմ կրնար ձգել որ իմ դրօշմ դատուի ինչպէս կը դատուի փանաւառները մէջ դործուած զոդութիւնը: Կըսէք թէ կրնամ ապաստանել արտասլալուի ատուուն, կէս օրէն վերջը, նոյնիսկ իրիկուներ: Խնդրեմ, դաւա՛ք մը ջուր: (Հանգստի ջուր տուին):

Ընդհ. դատախազը պաշտպանեց Գերագոյն Ատեանին ձեռնհասութիւնը: Այդ միջոցին Լավալ ոտքի ելելով բողոքեց շարժանկարի լուսանկարչի մը դէմ որ կը լսածէր իր ջուրը: Յետոյ ուղեց պատախազներ ընդհ. դատախազին, բայց նախագահը ընդդիմացաւ: Այդ միջոցին նոր միջնադէպ մը ծագեցաւ: Սրահին խոր խմբուած փաստաբաններ կը բողոքէին: Նախագահին եւ ամբաստանելուն միջեւ ծագած բանավէճէ մը վերջը, ամենապետը սկսաւ կարգալ ամբաստանագիրը: Բայց նախագահը ընդհատեց նիստը, կարգադրեց յու համար պաշտպան փաստաբաններուն խնդիրը:

Երրորդ միջնադէպ. — Երբ նիստը վերաբացուեցաւ, նախագահը աղաքարեցութիւն մը ուղղեց

Լափախի, որ յայտարարեց թէ ինք չի տակ դերք բռնած է և Ապա լրագրողներուն դառնալով աւել - ցուց. — Գիտե՞իք խառնասակել զիս, բայց կը տեսնէք թէ որքան քաղաքավար եմ :

Պաշտպան փաստարանները չէրեցան : Ատեա - ին նորէն քաշուեցաւ, խորհրդակցելու համար : Հինգ վարկիւնս վերը նախագահը յայտարարեց թէ դատավարութիւնը պիտի շարունակուի : Բայց ունեցողներուն մէջ խառնուած փաստարանները ձգեցին հետացան, ի նշան բողոքի : Լափալ ստի - ուեցաւ լսել ամբաստանգիրը, միմտալով : Զայ - րոյթով ժողովեց իր թղթերը եւ պայուսակը փա - կեց : Քարապան մը ներս կանչեց վկայները, — նա - խաղահաճ Լրագրի, Ալալու Սառու եւս : Հարցաքն - նութիւնը կը սկսէր : Նախագահը յիշեց Լափալի անցեալը, այնքան համեստ եւ տրեւալան :

— Ի՞նչը ընկերավարական եղած էք, մինչեւ անգամ թէ մը ծաղրայիշ : Երեք անգամ վարչա - պետ եղած էք եւ 14 անգամ նախարար : Իրատե - քն եղած է : Հասկնա՞ք ի՞նչ որ քաղաքական շատ յա - ռաւացեալ եւ վճռական կարծիքները պէտք է յարձարին երկրի շահերուն, եւ, Աստուած իմ, ձեր անձնական շահերուն :

Լափալ (կէս հեղձական) . — Լաւ չհասկցայ թէ ինչ լսել կ'ուզէք, պարոն նախագահ :

Միջանկաւ նախագահը ակնարկած ըլլալով ամբաստանեալին հարստութեան, զոր մասնա - դէտներ 50—60 միլիոն եւ դեռ աւելի կը հաշուեն, Լափալ պատասխանեց. — « Այժմ միայն հազար Փրանք ունիմ քանի որ գրասենեակին մէջ :

Նախագահը կարգով թուեց ամբաստանու - թեան կէտերը : Փէթէրի հետ եղած յարաբերու - թեանց առթիւ, Լափալ յայտարարեց. — Ես խա - ուեցայ մատչել փէթէրին : Կը խոտորվանիմ հանրութեան առջեւ : Մենք մատչելաւ Լիթթի պէտք ունէինք եւ մատչելաւ փէթէրը տեսանք մեր առջեւ :

Հիթթէրի մասին խօսեալ առեւ, Լափալը - սաւ . — Ես դիտէի որ Գերմանիան վտանգ մըն էր եւ Հիթթէր կրպիկ պիտի տար Եւրոպան : Եթէ իմ խորհուրդին հետեւած ըլլային, Միւնխի ամօթը տեղի պիտի չունենար եւ Մոսկուայի համաձայ - նութիւնները պիտի չլինէին : Պէտք չէր պատե - րագրի մտնել առանց որոշումի : Ես չեմ պատե - րատութիւնը որ իմ իմ բուն տեղս դէմ : Կ'ուզեմ անմիջապէս ինքզինքս դնել իմ տեղը : Զիս կը մե - ղադրէք թէ տեսնեմ եմ Հիթթէրը եւ Մուսկովին : Բայց միեւնոյն ամուսն ես տեսայ նաեւ Սթալինը եւ Պապը : Կարելի՞ էր աւելի ալլաղանութիւն դնիլ յարաբերութեանց մէջ : Եթէ կարեւոր, աստա - նաւ ալ պիտի գտնէի : Մնաց որ, դոտայ արդէն, — Հիթթէրը :

Զարբաղ միջադէպ . — Նախագահը պարզեց Լափալի կատարած դերը զինադադարի բնթագ - քին : Լափալ յայտարարեց .

— Երբ ես Պոտոս գտայ զինադադար արդէն վճռուած էր : Ես չեմ ճշտել զինադադար կնքուած ըլլալուն համար, այլ կը ցաւիմ կնքուելու եղա - նակին համար : Կ'ուզէի թէ կարելի չէ վիճարա - նել : Ես չէի ճանչնար Գերմանիան : Միջկեցայ ճանչնալ : Կարելի է միշտ վիճարանիլ անոնց հետ : Իմ միակ միջնադարեան եղաւ հետեւեալը, —

Երբ մատչելաւ փէթէրն ըսաւ . — « Զինադադար կը պահանջեմ », հարցուցի — Որո՞ւ միջոցաւ : — Միջոցներդ : Ես նախընտրեցի Սպանիան : Այս էր միակ խօսքը զինադադարի մասին : Զինադադարը վճռուած էր արդէն մատչելաւ փէթէրին եւ զօր-Վէ - կանի կողմէ : Պարոն նախագահ, կ'ուզէք թէ խա - ղեր սարքուած էին աղջ . ժողովի դիտուեալ : Զեր դերքը շատ աւելի նախատական է երեսի - ժողո - վին եւ ծերակոյտին քան ինձ հանդէպ : Խորհրդա - րանի 569 անդամներ թեր քուէարկած են դի - նադադարին : Պարոն նախագահ, կը կարծէք թէ ես կարող էի հրապարակ 569 երեսփոխաններ եւ ծերակոյտականներ : Այսօր շատ կ'ուզէի ունենալ հրապարակու ալ կը կարողութիւնը :

Չանգան հարց . պատասխաններէ վերջ, Լափալ դիտել տուաւ թէ դատաւորները քաղաքա - կանութիւնէն չեն հասկնար : — Եթէ ես Գերագոյն Ատենին առջեւ ըլլայի, անպարտ պիտի արձակ - ունէի, որովհետեւ Մերեկոյտը կը բաղկանայ Հին քաղաքագէտներէ որոնք վարժուած են կառավա - րութեան գործերուն եւ կը հասկնան բաներ զոր դուք չէք հասկնար կամ թերեւս չէք ուզեր հաս - կնալ :

Այստեղ ակնարկութիւն մը ըրած ըլլալով զօր . տը Գոլի, նոր միջադէպ մը ծագեցաւ :

Հիմնադրադ միջադէպ . — Բունտ հակաճառու - թեան մը վերջ, Լափալ չերեց այն մեղադրանքը թէ կ'ուզէր Փաշականութիւն եւ նացիականութիւն ամբաստել Ծրանայի մէջ : Այդ միջոցին չափա - զանց յոգնած կ'երեւար : Բառերը խոյս կուտային եւ յաճախ աստուած ակնադէ մը կ'ուզէր լրա - գորդիներուն : Նկար ընդհատուեցաւ :

Վեցերադ միջադէպ . — Երբ Նիստը վերսկը - սաւ, ամբաստանալը, արդէն ուժաւորուած, խնդ - րեց որ հարցաքննութիւնը չշարունակուի : Եւ յայտարարեց խուլ ձայնով մը :

— « Զի՞ք որ փորձեցի եւ տրամադրել էի շա - րունակելու այսօր : Եթէ կ'ուզէք չշարունակել հարցաքննութիւնը, երախտապարտ կը մնամ ձե - րի : Յոգնած եմ, պաշտպան փաստարան չունիմ :

Ժամանակ չունիմ թղթադրանքս ընկելու : Կը դառնեմ շատ ծանր ամբաստանութեան մը առ - ջեւ, շատ փափուկ դերքի մը մէջ : Դուք չէք կրնար իմ ստորագրած օրէնքներու եւ արտասանած խօս - քերուն վրայ դատել քաղաքականութիւն մը որ կ'ընդգրկէ մեր պատմութեան ամէնէն ցաւալին շրջանը : Ի՞նչ բանէ կը վախնաք : Ես բանտարկեալ մըն եմ, պիտի չփախչիմ : Ես կը սիրեմ իմ երկիրս եւ կ'ուզեմ ապացուցանել զայն ոչ միայն ինձի, այլեւ ձեզի համար : Մի խեղդէք դեռ : Ես ինք - զինքս պղտիկ չեմ զգար ձեր առջեւ : Ես ինքզինքս երբեք այնքան մեծ չեմ զգացած քան այս նստա - րանին վրայ :

Նախագահը յայտարարեց թէ Նիստը պիտի շարունակուի եւ ուզեց որ Լափալ կէս ժամուան ճիշդ մը եւս փորձէ : Ամբաստանալը պատասխա - նեց թէ յոյնած է, թէ խցիկը շատ փոքր է, նիւ - թական միջոցներ կը պահուին . . . Երգուեալ մը յի - չեցուց Վիշիի բանտին խցիկները : Լափալ բողո - քեց : Նախագահը կ'ուզէր խօսիլ : Ուրիշներ ալ խօսիլ կ'ուզէին : Ընդհանուր խառնակութեան մէջ Լափալ բողոքեց հեռգհեռէ աւելի ուժով : Յետոյ պտուց քարձը ձայնով .

— Եթէ ինձ հետ կը վարուիք այնպէս ինչ - պէս կը վարուիք ծրանացիներուն հետ զրաւման շրջանին, այն առեւ ինչ կը մեղադրէք ինձի :

Երգուեալ մը դիտել տուաւ թէ նախագահը շատ մեղմ կը վարուի : Լափալ ոտքի ելլելով աղա - ղակեց .

— Դատաւարտեցէք անմիջապէս, աւելի պարզ ըլլայ . . .

Մարահի մէջ երիտասարդ մը, նախկին նախ - արար Քաթալայի տղան ծախահարեց : Երգուեալ մը պտուց, — « Զերբակայեցէք » : Լափալ դուրս հա - նեցին եւ երգուեալ մը երեսն պտուց .

— Տասներկու դնդակ պիտի ուտես :

Նիստը վերջացաւ անկարագրելի ժխորի մը մէջ : Երեւն սկսաւ վիշտներու ունեղորութիւնը :

ԳԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՎ

ԸՆՏՐԱՆԱԼ ՏԱԳԲԱՐԻՆ առթիւ, Լէոն Պլում ձայնաւորուեալ Ըստ մը խօսելով, յորդորեց «այս » պատասխանել հանրապետի երկու հարցումներ - ռուն, իսկ Անտոէ Մարթիի համայնավար զործի - չը, յանձնարարեց «այս » պատասխանել առաջին հարցումին, «ոչ » երկրորդին : Լէոն Պլում Զմեռ - նային մարզարանին մէջ ալ Ըստ մը խօսելով, մե - ղադրեց Ծրանային համայնավար կուսակցութիւ - նը թէ «մերենաբար հաւանութիւն կը յայտնէ խոր - հրգային կառավարութեան ամէն մէկ դերքին » : Անկարելիով երկու կուսակցութեանց միացման առաջարկին, նախկին վարչապետը դիտել տուաւ որ եթէ ընդունած ըլլային, այսօր պիտի չլինա - լին ազատ կարծիք յայտնել Հինգերու Ժողովին եւ ուրիշ հարցերու մասին :

ԾՐԱՆԻՆ ԱՐԺԵԶՐԳՈՒՄԸ անխուսափելի կը դռնեն շատ մը թերթեր, ինչպէս եւ Լոնտոնի սե - րաւաւորական մեծ օրկանը, «Յինէլըլ թայմ » : Combatի մասնագէտ աշխատակիցը «Երկրակից » կը գտնէ այս հետակալը : Երբեք երկրորդական հա - նուած թղթագրումի գումարը 48 միլիոնի հասած է :

ԻՏԱԼԻՆԵ արտաքին նախարար Կասպարիի դէմ զնդակ պարպուեցաւ, երբ կատարով կ'անցնէր Հռոմի միջի փողոցին : Փողքը նպատակին չհասաւ :

ՆՈՐ ԿՈՒՍՏԱՆՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ կարմուեցաւ, Ժողովուրդավար եւ ընկերավարական հանրապետու - կան անունով : Այս կազմակերպութեանը քանի մօտ կուսակցութիւններ եւ հոսանքներ պիտի նեո - լին ընտրական պայքարին մէջ : Նոր կուսակցու - թիւնը իր յայտարարութեամբ կ'ըսէ թէ իրենց նպատակն չէ աւելցնել խմբակներու, ծրագրելու - ռու եւ քուէարկողներու չփոխութիւնը, այլ «պա - ճառութիւն եւ մտաւորական պարկեշտութիւն յա - տալ բերել հանրային կարծիքին մէջ, որ յաճախ չի դիտել թէ ո՞ր կողմ պաշտպան կամորենեալ » : Նախկին վարչապետ Փոլ Ռէյնո յայտնեց թէ Բեկանտու չէ եւ այժմ կը գրադի իր նոր դերքով, «Ծրանաւ փրկեց Եւրոպան», որ պիտի բաղկանայ երկու հասարակութիւն :

ՄԻԱՑՆԱԼ ԱՅԳԵՐՈՒ Կեդրոնաւորելի պիտի հաստատուի Մ . Նախագահներուն մէջ, Թերեւս Սան ծրանիսիկ, համաձայն նորապարտաւարական յանձնաժողովի որոշման : Ի՞նչ պիտի ըլլայ Ժընե - Վի փառաւոր պաշտար, որ կը ծառայէր իրեն եւ կեդրոն Ազգերու Դաշնակցութեան :

Մ . ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ գործադուրները հեռգհե - տէ ծաւալելով, կը ջլատեն պաշարի փոխարու - թիւնը Եւրոպա, ինչպէս եւ ամերիկեան բանակ - ներուն պարենաւորումը :

ԹԵՐԻՍ ԵԱՆՈՂ մեքենայ մը հնարուեցաւ եւ պիտի գտնուի Նիւ Եորքի մեթրոյի կայարաննե - րուն մէջ : Իւրաքանչիւր մեքենայ կ'ընայ 200 թերթ ծախել եւ հինգ մէքի վրադրել ալ ետ տալ :

ԱՅՈՒՆԻ ՄԻՏԱԿՐՈՒԹԻՒՆԸ անցեալ շաբթու հասած է 1938ի շաբաթական միջին արտադրու - թեան 83 տո հարիւրին : Երկաթի եւ պողպատի արտադրութիւնը սովորական չափին հազիւ 32 տո հարիւր կը կազմէ տակաւին :

600 Հայ ռազմիկներ ղեկի Յարթաւան Կատար

Ինչպէս յայտարարուած էր թերթերու մէջ, 29 Մեպտի շաբաթ օրը տեղի ունեցաւ Անճանթ Զինուորին դամբարանին բացման արարողութեան հան - դիստութիւնը, Յաղթական Կամարին տակ, մաս - նակցութեամբ մեր եւ Տարտանէի առջեւ կուտած Փրանսացի զինուորներու (Poilus d'Orient) : Ժամը 5էն սկսեալ հայ զինուորները խուճար խուճար կը դի - մէին որոշակի հաւաքավայրը, իսկ ժամը 5.30էն Ծան զինգէի պողոտան փախուած էր արդէն կառ - քերու երթուղարձին առջեւ : Ոստիկաններ կը հսկէին կարգապահութեան : Ժամը ճիշդ 6ին զոյգ թափոնները ճամբայ ելան հետեւեալ շարքով . — Նախ զինուորական նուագախումբ մը, յետոյ 200 հոգինոց Փրանսացի զինուորներու շուկա մը : Ասոնց հետեւէն զոյգ կազմակերպութեանց խորհր - նիշ դրոշները համաձայն արարողութեան յատուկ կանոնադրին : Յետոյ մեծիկ եւ շքեղ ծաղիկափա - ները : Մեր պատկին վրայ Փրանսիէի զինուորի նշանակուած էր . «Հայ Ռազմիկներ 1914 — 1918, 1939 — 1945 եւ Իրապրողներ » : Այս բոլորին կը հետեւէին Անճանթ Զինուորի դամբարանին բոցը արձարներու համար նշանակուած զոյգ Միու - թեանց ներկայացուցիչները եւ հրաւիրեալ թուր - թիւիկներու նախագահները : Յետոյ հրաւիր - եալ իւրաքանչիւր Միութեան զորանոց, մօտաւոր - րապէս 18 հատ : Այս շքերթին կը յաջորդէին չորս չորս կարգով Poilus d'Orient նախկին զինուորնե - րը, մօտաւորապէս 500 հոգի, բոլորն ալ տարեց անձեր եւ վերջապէս մեր հայ զինուորները, դա - րձեալ չորսական կարգի շարուած, 25էն մինչեւ 40 տարեկան, մօտաւորապէս 600 հոգի : Տպաւորիչ էր այս զանգուածին միաբայլ յառաջնադասումը դէպի Յաղթական Կամար : Ամբողջ հանդիսութեան կը նախագահէր եւ կը հովանաւորէր Փարիզի զինուորական կառավարիչ Général le Gentilhomme, որուն իրականացեալ կատարել Բոցին արձարձու - մը : Յաղթական Կամարին տակ մասնաւոր հրա - լէրներով ներկայ էին նոյնպէս պատերազմական նախարարութեան ներկայացուցիչը, յունական ղեկավարը, Պաշտանեան դաշնակից պետութիւննե - րու երեք զինուորական կողմերը, 1914 — 18ի տարի կամաւորներու 15 Միութեանց ներկայացու - ցիչները եւ այլն :

Յաղթական Կամար ունի իր մասնաւոր դրօ - ղը որ ընդառաջ եկաւ յառաջագոյր թափոնին, որ - մէ վերջ տեղի ունեցան պաշտօնական մասնաւոր նարարողութիւնները : Յետոյ զոյգ Միութեանց զինուորները շրջանը ընելով Յաղթական Կամարին անցան պաշտօնական անձնաւորութեանց առջեւէն ու միշտ նուագախումբին եւ զին . Շուկային առաջ - նորդութեամբ յառաջացան մինչեւ St. Philippe de Roule, ուր տրուած դադարի հրամանին վերջ խումբերը ցրուեցան :

Թէ Յաղթական Կամարին եւ թէ Ծան զինգէի պողոտային երկու կողմերը համախմբուած էին մեր մայրիկն ու բոլորէր, որոնք հայաբոսութեամբ կը դիտէին կատարուած տողանցը :

1940ի զինադարաւել վերջ տալէին անգամ է որ տեղի կ'ունենայ հայ զինուորներու համախմբ - ուած այնպիսի ցոյց մը : Ծրանական բանակի Զայ Կամարներուն եւ Ռազմիկներու Միութեան պիտի ջանայ նմանօրինակ առիթներ ստեղծել, թող թոյլի եւ սիրտ սրտի կապելու համար զինուորնե - րուն եղբայրական զգացումները : Ասիկա առիթ մը եղաւ նոյնպէս, հաստատուելու համար թէ ան - ջատողական մարտ ողին արդիւնք մը չտայէ զայս կը նուագեցնէ ամբողջականութեան թափը : Ու - րեմն բոլոր հայ զինուորները դէպի մասնահիւղե - րը, որոնց համարգործակցութեամբ կեդր - մար - մին պիտի կրնայ պատուով ներկայանալ օտարին առջեւ :

Հայ Կամարներին եւ Ռազմիկներու Կեդր . Մարմնի

Հ . Ե . Դ . ՄԵՆԹ ԷԹԻԵՆԻ «Անտաք» ենթակո - միտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ՝ ընկեր Արմենակ Գուլումճեանի եւ իր ընտանեկան պարտաւերներուն, իրենց սիրաւոր զաւակին՝ 18ամ - հայ ԳՐԻԳՈՐԻՆԻ, վաղահաս մահուան առթիւ, . եւ փոխան ծաղկեպաղին 1000 Փրանք կը նուիրէ Հ . Ե . Դ . ՎԼԹԵՐԱՆՆԵՐՈՒ Փոնտին :

ԿԸ ՓՆՏԱՆԵՄ մօրեղբորորդին, Գեղեցի Գէորգ Պալուեան, 30 տարեկան, հօգր անունը Մամբրէ (այժմ Ամերիկա), կը դառնէր Մարտիկա : 1928 - էն ի վեր կորսնցուցած է եւ Իմացնիլ Միսաք Մի - րաբեան, 29 rue de la Sablière, St. Etienne (Loire), փոխաբեր կը նուիրեմ մէկ տարեկան «Յառաք» :

ԿԸ ԸՆՈՂԻ Աղջ . Միութեան կազմակերպած է ներկայացում մը, «Սօս եւ Վարդիթեր», ղեկա - վարութեամբ դերասան Քրաքշի, այս . Կերակի 7 Հոկտ . Ժամը ճիշդ 14.30ին, Sacré Coeurի սրահ :

ՊԱՏՄԱՌԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

Անա քանի որ է որ խաղաղիկ ենք դարձել եւ լիկտրական հոսանքի ընդհատումներուն:

Տողաչարը (զրաչար) հազիւ գործի ձեռնարկած, վեր կը վազէ — Հոսանքը կտրեցաւ: Աւրեմն տողաչարը (մեքենայ) չի բանիր: 10 վայրկեան, քան վայրկեան, կէս ժամ:

Նոր կը վերսկսի, ջերմութիւնը պակասած կ'ըլլայ: Ուրեմն պէտք է սպասել նոյն համեմատութեամբ — երբեմն մինչեւ մէկ ժամ — որպէսզի նորէն տաքնայ եւ կապարը հալի:

Եւ այսպէս օրը քանի մը անգամ, (ինչպէս հինգշաբթի եւ ուրբաթ):

Թերթին էջերը կազմ եւ պատրաստ կը յանձնեն տպագրութեան: Այս անգամ տպագրական փեքեան է որ չի բանիր, հոսանքը նորէն դադարած ըլլալով:

Անոր՝ այս խաղերուն առջեւ, ձեռնարկ կը նստիս: Եւ, ինչպէս ամէն դժբախտութեան առեւ, հին օրերը կը յիշես: — Խումբ մը զրաչարներ հաստ կը շարէին ձեռնադիրները: Սրբաբորութիւն, բաղդատութիւն, եւ էջերը կը յանձնէին տպագրութեան: Բանուող մը ձեռքով կը դարձնէր աւեր, եւ թերթը լոյս կը տեսնէր կամաց-կամաց:

Ուրեմն վերադարձ գէպի հին օրերը: Ձեռքով շարել, ձեռքով ապկ:

Ընդհանրապէս: «Երբ, լոյս, աւելի լոյս»: Վառ պահել զայն ամէնէն արդիական դիտելիքներով: Ինչպէս ուրիշներ պահած են նահապետական միջոցներով, դարձեալ դար:

Բոնի անշարժութեան դատապարտուած, կը թղթատենք «Էլիմիադին»ը, — եւ անա նիւթ մը որ կը դժպնայ հոգիդ, երեւոյթական հոսանքի խաղերուն առջեւ:

«Միջազգային դրիւններու տեսութեան մէջ, պրոֆ. Աշոտ Արաքսյանի (ան որ արեւելեան գաղութները այցելեց 1944ին, իբրեւ կաթող. պատուիրակ), կը նկարագրէ «գրիչներու տառապանքները» (Իրիչ այստեղ կը նշանակէ ոչ թէ գործիչը, այլ այն անձը որ կը գրէ կամ կ'օրինակէ ձեռագիրը):

Այսպէս, Միխիլ Անեցի 1338ին գրած չափածոյ յիշատակարանի մը մէջ կը պատմէ թէ ձեռքերը կը դողան, միայն թանձրացած է, քունն աչքերէն կը վազէ, եւ անիծեալ ճանձնէր «Էլիմիադին»-ի վերայ դրուած, ծծեն վրանաք գրեւորուած:

Ուրի մը, Մէքիլ Օսան (1663) դարձեալ ու տանաւորով մը կը դառնաւ «Էլիմիադին»-ի միջին եւ «խամ թղթին», որ չի երթար հետ իմ սրտին:

Այսինքն է քայլ, լույսը պակաս — Գրիչը չիքարք ան շար տողին, — Որմ է կապ, որմ է կար, — Թամազ տղայի ի մէջ քղբին:

Ուրի ձեռքերի գրէ մը —

— «Գրեալ եղև վերացեալ մարմնով, կուրացեալ չափով՝ ի ծիւղէ, ի բէմէ, ի կարիւրէմ, քոք մարք եմ, գրամիւրմ եմ վառեք» եւն:

Հիմա բաղդատեցէք այս տառապանքը՝ մեր օրերու պատմական արկածներէն հետ: Բաղդատեցէք եւ ծնողները ողորմեցէք այն «գրիչները», որ, դարեր առաջ, տքնէր, աչքի լոյս թափէր եւ, հայկական մշակույթը փոխանցելու համար սերունդէ սերունդ՝ դողդոջուն ձեռքերով: «Գուրացեալ աչքով»: Անիծեալ ձեռքերու տարաքին տակ: «Պամ թղթի վրայ», ուր միայն կը պտղի, եւ գրեթէ կը շարունակէ «Գուրու մարդ»:

Պատմութիւն չալոյց: ձրագր վառ պահել մթին խորշերու մէջ, ինչպէս լուսանցող պողոտաներու վրայ:

Ուրի՜ք աւելի նուիրական պարտականութիւն մը, այս ձեռնադրական օրերու:

Բարեբախտաբար բազմութիւն մը կը կազմեն դորոք — բրոցները, ինչպէս Հայաստանի, նոյնպէս օտար ահիւրու վրայ: Եւ իւրաքանչիւրն իր երակները կը քամէ, որպէսզի ածի ու բարգաւաճի Հայկական Մշակույթը: Վկայ՝ միայն վերջին շորս — հինգ տարիներու արտադրութիւնները: Ոչ միայն տպագիր, այլ մանաւանդ ձեռագիր, որոնք մեկեանայ կը սպասեն:

«Ընթերցողներ» կոչուած հասարակութեան հարեւրին քանի՞նք գաղափար ունեցել են դրիչներու տքնութեան եւ տառապանքին վրայ, դարերու ընթացքին: Եւ քանի՞նք կը խանդաղատին գործ — Խաղաղ, որպէսզի... հոսանքը չդադրէ:

ՀԱՎԱԼ ԿԸ ՄԱԲԱՌԻ ԻՐ ԳԼՈՒԽԸ ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Փաստարանները ներկայ եղան

Ուրբաթ օր, Հալալի դատաւարութեան ներկայ եղան ի պաշտօնէ նշանակուած փաստարանները, ինչպէս եւ կանոնապետը (Պաթնիշ): Նորէն յուշումնալից տեսարաններ պարզուեցան, եւ ամբաստանեալները ծամ խօսեցան, հակաճանաչ, մաքառեցան, պաշտպանելու համար իր քաղաքականութիւնը: Նախկին վարչապետը պահ մը պոռկկալով պատահ:

— «Աղաղակներ կը լսուին փառիկ մէջ, — Հալալ պէտք է զնգահանարութի: Գէպի կատար — նաւա: Թոյլ տուէք որ ըսեմ, պարոններ, զիս ցիցին կամ խարոյկին վրայ պիտի շտեմեն: Կրնա՞լ պոռալ, քայց չեն կրնար գործադրել »:

Ամբաստանները անուղղակի հասկցուց թէ Դիմադրական ծակատին 12 անդամները, որ իբրեւ դատաւոր նստած են, դատարանի մտնելի առաջ իսկ վճռած են դատապարտել զինքը: Եւ խօսքը անոնց ուղղելով ըսաւ: — «Կը խնդրեմ որ լսէք զիս: Վերահանգէ՛ք ձեր վճիռը: Երբ զիս լսէք, տարբեր կարծիք պիտի ունենաք քան այն զոր ունէիք երբ առաջին անգամ նստաք այստեղ »:

Ամբաստանները անաղաղ լեզու կը թափէր, աղբիւր համար երգուեալներուն, մասնաւորապէս խորհրդարանի անդամներուն վրայ: Իր կեանքին 30 տարեկան խորհրդարանին մէջ անցուցած ըլլալով, պերճախօսութեան բոլոր ձեւերը կը փորձէր: Իր ճառերուն գլխաւոր նպատակն էր 1940 յունիսի մեղքերուն պատասխանատուութիւնը ձգել ֆէթիշի եւ զօր: Վէճակն վրայ որ իր կարգին պիտի դատուի:

Առտունն նիստը հազիւ սկսած, քննադատմէր «տառապանք»-փառքը: Փաստարանական Կանոնի եւ նախադաս Մոնիթորի միջեւ: Այս վերջինը ջղադրուեցաւ երբ Հալալի գլխաւոր փաստարանը հանդիսարանային կարգով Կանոնապետ Փուստիստի կծու նամակը, որ կը բացաւ տէր թէ պաշտպան փաստարանները հրաժարեցան, անկախութիւններ տեսած ըլլալով ամբաստանեալին հարցաքննութեան առեւ: Նախապահ՝ բարկութեամբ յայտարարեց: — «Ձեմ ուղեր որ միջնադէպեր ծագին Փաստարանական Կանոնի եւ Գերադոյն Ատեանին միջեւ», եւ մեղադրեց փաստարանը թէ չի դիտել դատական օրէնքները, քանի որ առաջին անգամ Կանոնապետին հարցուց թէ կրնա՞յ կարգաւ նամակը: «Մենք դատական ատենանք քաշուցեցին շատ ծանրակշիւ պատճառներով», եղաւքաղց փաստարանը: Եւ որոշեցին վերադառնալ Կանոնապետին խնդրանքով: Մենք ամօթալի կը գտնենք որ Հալալ այսպիսի ամբաստանութեանց առջեւ գտնուելով, ստիպուած է նստիլ իր միջին խցիկին մէջ, փաստաթուղթերը տախտակամանին վրայ, շէնքը պատրաստելու համար իր պաշտպանողականը: Նոյն իսկ Պէլզէնի արքեպիսկոսին գաղանք կը վայելէ դատաւարութիւն մը որ կանոնաւորապէս պատրաստուած է ամէն կերպով: Եւ միևնույն կը խնդրեմ Հալալի համար: Եւ կը պահանջեմ իրական արդարութիւն: Ձեր տալիք որոշումը պիտի ցուցնէ ձեր արդարութեան ուղղութիւնը »:

Դատաւորները երկար խորհրդակցութիւնէ մը վերջ, մերժեցին յետաձգումը եւ նախադաս հրամայեց շարունակել դատը:

Հալալ իր ճառերն սկսաւ անդելով որ ամբողջ դատաւարութիւնը հրատարակուի պաշտօնաթերթին մէջ, որպէսզի հանրութիւնը զգուշանայ ճշմարտութիւնը: Կէս օրէն վերջը Հալալ յանկարծ ապշեցուցիչ յայտարարութիւն մը ըրաւ: — «Ձեզի պիտի պատմեմ զուգահեյլի մը մասէ՛լ չալի մա — սին»: Գերադոյն Ատեանը դատաւորներով եւ խոթողով երդուեցան ինչպէս, երբ լսեց այդ պատմութիւնը, որ ահաւասիկ — «Օր մը ըսի մառնէալին: «Կըմբռնէ՛ք ձեր ուժին աստիճանը: Այդ ուժը շատ աւելի մեծ է քան Լուի Ժ-ի ուժը: Ան ստիպուած էր խորհրդարանին ենթարկել իր հեղինակութիւնը: Դուք պէտք չունէք ձեր հեղինակութիւնը ենթարկելու խորհրդարանին, քանի որ չկայ: Յաջորդ օրը, մառնէալը ինծի եկաւ եւ ըսաւ: — «Գիտէ՛ք իմ ուժի աստիճանը: Այդ ուժը արեւի մեծ է քան Լուի Ժ-ի ուժը: Եւ բառ առ բառ կրիւնք մնացեալ: Մառնէալը մոռցած էր թէ եւ չի որ այդ խօսքն ըսի իրեն »:

Դատաւարութեան մնացեալ մասը շարունակ

Երրորդ անգամ պատերազմը...

Անգլիացի նշանաւոր զրաչար, փիլիսոփայ եւ մանկագիր մը, Լորտ Բընէլ, յոռետես գրութիւն է հրատարակեց «Մանչեսթըրի Կարտիլըն»ի մէջ, խիղճին կարծիքներ յայտնելով: Անա հիմնական մասերը, քաղաւած տեղական թերթէ մը —

«Ու Միտթիւնը որ եւ է պատճառ չունի պերելու Անգլիայի կամ վատահեղու անոր, փոխադարձաբար, մենք ալ որ եւ է պատճառ չունինք սիրելու Մոսկովիները եւ վատահեղու անոնց: Այս պարագաներուն մէջ, կարելի է կանխել կրորդը մեծ պատերազմ մը մէկ կողմէ Թուսիոյ, միւս կողմէ Մ. Նահանգներուն եւ Անգլիոյ միջեւ: Եթէ անկարելի է, այն ատեն անոնք թափ պիտի ըլլայ աշխարհի ապագան: Ամերիկայի եւ Ս. Միտթեան միջեւ պատերազմ մը կրնայ երեսուն տարի տևել եւ վերջնաւ ոչ թէ մէկուս կամ միւսին յաղթանակով, այլ ամէն քաղաքակրթութեան շինումով: Ներկայ դժուարութեանց սկզբնապատճառն է ուսանական աշխարհակալութիւնը, — Թուսիոյ կցեց արեւելեան Լեհաստանը եւ Պալէստինայի երկրները: Ան հարկաւոր կառավարութիւններ հաստատեց Լեհաստանի, Պալէստինայի եւ Թուսիոյ մէջ: Ան կը պահանջէ Փորթի Արթիւրը եւ արեւելեան Ձիւնաստանի երկաթուղիին կէտը: Եթէ ասիկա աշխարհակալութիւնն չէ, եւ այսպէս ինչ է: Թուսիոյ գինուորական ահաբեկ ուժը զոր երեսուն հանգ պատեւրազմ, այժմ կը սանձուի հիւլէ — ուսմամբ վայց, շատ չանցած Թուսիոյ ալ պիտի ունենայ նոյնքան լաւ — կամ դէժ — հիւլէ — ուսմամբ մը որքան Ամերիկան: Եւ չիմ կարծիք որ տեւական խաղաղութիւն մը կրնայ պահպանուիլ հանդարտեցնելու քաղաքակրթութեամբ մը ինչպէս հաստատեցինք Միտթիւնը վերջ Գերմանիոյ հանդէպ: Եւ կը կարծեմ թէ մենք պէտք է Թուսիոյ ձեռքերը ազատ ձգել: Պալէստինայ մէջ, քացի Յուդասալիմի եւ Թուսիայի, եւ նախ անոր համար որ չենք կրնար արդիւնաւորապէս միջամտել այդ շրջանին մէջ: Ինչպէս, փոխարէն պէտք է ապահովել մեր իրաւունքներուն ճանաչումը Միջերկրականի մէջ: Այս սահմանին մէջ ազդեցութեան շրջանակներու քաղաքակրթութիւնը, որքան ալ անբաղձալ ըլլայ, անխուսափելի է:

Լորտը իր յուշը դրած է ընկերակցական եւ կերելիք կազմումը արեւմտեան եւրոպայի մը վրայ, որ «Դիմադրական կոթիւն Անգլիոյ»:

Ինչու՞ կ'ընդունանք ռուսները

Եւկտրական հոսանքի յանձնակի խանգարման առթիւ, ձեռնառա իշխանութիւնը կը յայտարարէ թէ պատճառը արշաւն է: Ոչ միայն Փարիզը, այլ ամբողջ Յրանսան կը տառապի հոսանքի պակասէն: Վախ կայ որ աւելի յանապաղէպ դատան ընդհատումները, եթէ առատ անձեր չկայ: Անուի ճանաչել անբաւական ըլլալով, մեծ քաղաքներու երկտրական հոսանքը ջրային ուժով կը ճարուի: Աղբ, մեծ ջրամբարներէն, շատերը պարապ են: Վերջին սաստիկ ցուրտներուն հետեւանքով Պիւրիսիան եւ Ալպեան շրջաններու դեռեւոր այրիւն չեն յեղուիլ ձիւնալքով եւ հիւսիսային ու արեւելեան Յրանսայի ջրամբարները, թէեւ նորոգուած, ի վիճակի չեն բաւարար չափով երկտրականութիւնն արտադրելու:

Կազմութիւնը հետզհետէ աւելի կը ծանրանայ, ինչպէս յայտարարեց Եւկտրական վարչութեան մէկ ներկայացուցիչը: Վարչութիւնը կարելի կը փորձէ, որպէսզի կենսական ճարտարապետները չխանդարուին: Հոսանքի ընդհատումը պիտի շարունակուի կարգ մը շրջաններու մէջ, մինչեւ կէս ժամ կամ աւելի: Որ եւ է յայլ չկայ անհատական բաժնեջաբի աւելցնելու: Ինչպէս ամէն ձմռան, ամէն տուն որոշ չափ մը պիտի ունենայ եւ անտատողները տուգանքի պիտի դատապարտուին:

ձՄՓՈՒՆԻ ԴԱՆԻԻԺԸ հրաժարեցաւ, զօր: Մէք Արթիւրի պահանջով: Ամերիկացի ծովային Նիմից յայտարարեց թէ ձափոն շատ աւելի զօրաւոր էր յաղթանակին օրը քան չորս տարի առաջ, երբ յարձակեցան Փորթի Արթիւրի վրայ:

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ուեցաւ հակաճառութիւններով: Աղբ. փողովի, ֆէթիշի կողմէ հրատարակուած օրէնքներու եւն. մասին: Այն առթիւ ամբաստանեալը սկսաւ դատարանը զանգիւններու դժուրեւութեան եւն. մասին:

Պատասխանելով ընդհ. դատաւարի մէկ հարցումին, Հալալ ըսաւ թէ ինք ֆէթիշի յալոթը նշանակութեամբ անոր համար որ «մեծ վախ կար թէ զօր. Վէճակն պիտի փորձէ իշխանութիւնը ձեռք ունցնել եւ դուռ գինուորական կառավարութիւն մը հաստատել: Յետոյ անկարելի ուղղելով խորհրդարանին անդամ դատաւորներուն, յայտարարեց: — «Ձեզից ոչ մէկը խորհրդէ յայն ատեն: Ոչ մէկը: Իմ դիրքը չիտակ էր: Եւ յանգալ կանգ առաւ, եւ ըսաւ մտերմաբար, ինչպէս պիտի ընէր խորհրդարանին մէջ: — «Ինչպէս կ'ըլլար եթէ չհնչէ «տաք վայրկեան յետաձգեցէք» նիստը: Նախադաս խառնօրէն աղաղաբանք որ այսպէս տարածական ձեւով չիտսի Գերադոյն Ատեանին առջեւ:

ԶՐԱՅՑ ԳԱՐԵԳՐԻՆ ԱՐԲ. Ժ ԷՆՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՔԱՂԱՅԻՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ՊԱՐՏՈՒԱԾ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ԱՎԱՆԱՏԵՍԻ ԱՉՔՈՎ.— 5

ՔԱՌԵԱԿՆԵՐ

ԽՄԲ.— Իմպլանտ ցրած էինք, Հարաւ Ամերի-
կայի Եսթ-Պ. պատմութեան Գարեգին արք. իսպա-
նիան, որ իջնաձիւն գաղաճ էր եկեղեց. ժողովին
յարբիւ, վերադարձին Մարտէյ ինկիլապաճ է,
Հիւս. Ամերիկա երթալու համար: Ե. Նարդուին,
որ պատմաբար Մարտէյ կը գտնուէր, շագնաւ
Վոնդիլով, գրաւոր հարցարար մը ուղարկած է, և պա-
տասխաններն ու ստացած գրաւոր: Անաւարկի
այդ յոյսակցութիւնը (կարգ մը հարցումներ կը
յապաւնէ, սոցի խնայողութեամբ հաւար):

Մարտի 24ին, օրանալով, զէպի Նիւ-Եորք,
ուսկից մեկնեցանք Հադի Յունիս 23ին, եւ Գաղա-
պալանդա - Եղիպտոս - Իրաք - Իրան (Քէհրան-Իրա-
քէ), Ջուլիա օգալին զօնով, Յունիս 30ին Հա -
սանք Երեւան, որը իջնաձիւն մէջ Ազգային եկե -
ղեցական Ժողովը աւարտած էր իր աշխատանք -
ները եւ սեղի ունեցած էին Տ. Գեորգ. Ա. ընտրու-
թիւնն ու քօտմը: Հարաւ. Ամերիկական շառչ-
նորդութիւնը ունեցաւ իր եկեղեցական պատգա -
մաւոր խմբին նոյն յիմանի վրայ: պատմութիւնը
եւ երկու աշխարհական պատգամաւորներու յան-
ձին Պ. Պ. Մանակ Պաղչէ ճանի եւ Իսրայէլ Ար -
թանախի, որոնց առաջինը միայն Հայաստանու -
թիւնն ունեցաւ ընկերակցելու պատմութիւնը:

Դարձին, պարզ արցնելու մը Նախատեղով,
հանգիստեց Սուրիա (Դամասկոս, Հայեպ), Հի -
թան (Պէլուս, Անթիոյ), Երուսաղէմ եւ Ս -
գիպոս, Ազգայնորդիային ստանիլ շաւ:

Հայաստանէն մեր ստացած տպագրութիւն -
ները եղան — ընդհանրապէս — դրական, զաջա -
լերական, բարեկոյս: Գաւանք հոն ոգի մը, համա-
պատասխան դաշտութեան ոգիին. (նոյն
ձեւով մենք, թէեւ խոսակցութեան զուտ, բոլոր
ընթանակներու մէջ, հայտնեան ապագայի մասին
քաղաքական գիծով): Ընկերային - տնտեսական
մարդին մէջ որդեգրուած ուղղութիւնը, հո -
թեամբ եւ իր բոլոր կողմերով, խրատեցի չէ: Հա -
ւանաբար ապագան պիտի վկայէ ի նպատակ աղ -
ուղութեան: Նորին հանդէպ հինին մասհաղու -
թիւնները — անցողակի թերեւս — անքնական
չեն: Պաղարկուով դիտել: Զգուշաւոր եւ անկող -
գիտողութիւններու հանդէպ ակնկալներն ու արտե -
քը բարոյական զոյգ չեն: Ձեռ կարծիք թէ շուրջ -
գործութիւնները հանձնի տպագրութեամբ տեղ
գտնեն առողջ դատողութեանց մէջ, որոնցմէ
հոսեւ ձեռք երկիրը:

Հոն, բարոյ դարու շինարարական եւ մշա -
կութեային գործունէութեան արդէնքը, որուն ա -
կանատես եղանք, կը զգրաւորեց իր տուած պայ -
մանները եւ կարճ ժամանակամիջոցը եւ համա -
պատասխան է Հայկական ոգիին եւ աւանդութիւն -
ներուն: Հին եւ նոր սերունդին ներկայացուցիչներ,
մասնաշրտքին պատրաստուած, ամէն մարդի մէջ
կը ցուցաբերեն, իրենց ընտրած ճիւղի կամ ասպա -
րէզի մասին, գիտակցութիւն, լրջութիւն, խանդ,
հաւատք եւ տնայի: Ուշագրաւ է վերադարձը զէպ
ի դնահատուցող անցնելով թափէններու՝ խոր
գործընթացով: — Մշակութեային հիմնարկներու
մէջ (համայնարաններ՝ մասնաւորապէս) պատա -
մաներու հոգեւորանքն եռուղեւոր, բարոյքի ծանր
կէտով, արժանի է հիշատակի:

Երկարարական եւ այլ աշխատանքներու ընդ -
հատ մը կամ դանդաղումը եւ, բաւականապէս պատե -
րազմի մը հետեւանելով եւ Հայրենասիրութիւնը երկուս -
տաբարութեան զէպի ճակատ երթալու հարկադրան -
քով, — հասկանալի է: Դանդաղում, բայց ոչ դա -
ղաւորում: Խաղաղութիւնը պիտի ստեղծէ նոր ոգե -
ւորութիւն եւ նոր թափ:

Կրօնական թոյլտուութիւնը սովորական սահ -
մաններէն ներս, զոհուածութեամբ ողջունելի է:
Կր խորինք թէ ողջմտութեան այս ծանր ար -
դիւնք է բազմամեայ ժողովարարութեան եւ կարող է
դառնալ հեղձկնութիւն: Եւ իրական, հոռու՝ նա -
հանիլ փորձութիւններ:

Ս. Էլմիսնի վերակազմութիւնը, որուն մեծ
հաւատարմութիւնը կուտայ նորընտր շարքաւորելի կա -
րողութեամբ եւ չըմաւանցողութեամբ, կը կարտա -
տրտասահմանեան հայութեան նիւթական եւ բա -
րոյական օժանդակութեան: Անխուսափելի դժ -
ուարութեանց հարկումը կարելիութիւն կը չէ
եւ ժամանակին գործն է:

Գաղաթիւներու մէջ մէկ մակարի պահանջը՝
մայր - հայրենիքի եւ Մայր - Աթոռի պատգամն է,
որուն հարկ է ըլլալ ունկնդիր: Հին քէները բան
չեն չինք, ոչ ալ հին յաւակնութիւնները:

Ձօնանքը յիշատակել օրինակելի երեւոյթ մըն
ալ մեր երկրին մէջ: — Ընթերցասիրութիւնը: Ֆիր -
քը զարդ մը կամ աւելորդ շաղկապ մը չէ հոն,
այլ հոգեկան ինքնաբերական պահանջ մը: Խորանային
նոր գանգաւոր մը չի կրնար արձանագրել գիրի ան -
սիրելիութեամբ մասին:

Արուեստ, Եղեգրութեամբ՝ Հայեցի դրոշմով եւ
բովանդակութեամբ, ճարտարագրութեամբ եւ գի -
տութեան հետ, արհաւիրած են բարձր համբաւի եւ
արժանապատճանքի:

Հայ մարտական սփռն ու խիզախութիւնները,
կրօններու ընթացքին, բարձրացուցած են մեր

Յարգելու համար սովորութիւնը, բարակ ու
յաւառ անձնուր փրկելը մը վաղէք փրկելն: Հա -
րիւր ըլլումներ արաւորութեամբ վաղող ձիւք, ա -
ռուստեան զով օղը փոխած է մարան ցուրտի եւ
կը դողամ: Մակայն Մաղէքին (յեհ կառավարը)
ուրախութիւնը տեղ մը չկայ: «Եւստ կը սիրեմ
կառք. քիւր, կ'ըսէ, մանաւանդ յասանի սիրուն
ճամբաներուն վրայ»:

Յրանգործ — Մանհայմ օրօշաւմին վրան
եւք, իսկապէս սիրուն: Նոյն ուղղութիւնը ունի -
ցող երկու կառքի հանդիս կրնան զով - զովի
երթալ: Եղեքը, հեծելանիւններու յատկացուած
ճամբայ մը՝ ասպարէզ գոյնով, արագագի շինարա -
րէ միւսներուն թուէր:

Նոյնքան՝ հակառակ ուղղութիւնէն եկողնէ -
րուն համար իսկ, արկածները անմասնաւորելու,
ճամբորդութեան միօրինակութիւնը փոխելու նը -
պատակով, երկու ճամբաները դատուած են,
մէկուկէս մեկը յայտնով, կանան: Թափերով ծած -
կուած հողագին շերտով մը: Պատանի կ'անցնէր
մայրի անտառներու մէջէն, ուր երկրաշարժական
հզորութեամբ տնկուած ծառերը մարդկային քըր -
տիւնի արգելանք են եւ ոչ թէ թնութեան:

Ոչ մէկ ուղի կամ երկաթուղի կը խաչաձեւ
օրօշաւմը: Գ'անցնի մը վրայէն՝ կամարով, կ'անց -
նին տակէն՝ քիւնդով, որով՝ զէն ուղանալու հար -
կնայողութիւնն ձգտելով, բարեկի, ժամանակի:
Հաղարարը ըլլումներով ինքնաշարժի ճամբա -
ները՝ կարելի է վարձաձեւին գրական աշխա -
տանքներու էջը արձանագրել, ասկայն նոյն վար -
չաձեւին գերման Ժողովուրդին գրած վնասները
այնքան շատ են, որ, եթէ Գերման ըլլայի, պիտի
նախընտրէր գրելով այս առաւելութեան, ու
կանգուն ունենալ քաղաքներու:

Ինչի կ'ընկերանայ դաղթականներու գործով
զբաղող հայրենակից մը: Փոքրահասակ, նիւրս,
կծկոտ: Ծառայանքը իրական տարիքն աւելի
կինծնողը շարած է դժգոյն վրայ: Առաջին անգամ
է կը տեսնեմ զինքը, սակայն, զի մը խոսելի վերջ
կը հասկնամ արդէն, թէ նուիրութեամբ մը հետ
է գործն: Բոլոր դաղթականները իր ընտանիքի ան -
դամներն են, այնքան գործընտանեակով կը խօսի
եւ կը մտաւորակ: Ծառայողութեան ընթացքին՝
ուրիշ մէկ յատկութիւնը եւս դարձեալ զիս,
մէկ անգամ անցած Հարիւրաւոր ըլլումներով
ճամբան կը յիշէ: Երկաթուղիները ընդհանր
ըրթացած:

Ներս կը մտնեմք առաջին դաղթականներն:
Յուրաքանչեւ կը, դիւքաղ հին յուրանո ճնդման
տակ: Գիտակցով հանդիման թէ շարժուելու, ան -
թի մտնելու, առաւելութեան յիշատակին գործնեմ
հայրենակիցները, նորէն, որտեղ իր տեսարան -
ներու ակնատես ըլլալու վախն ունիմ:

Խուր ցորանոցը ուր կը բնակին, մանրակար
Բարեկոյն մըն է: Երեք - չորս հազար հոգի Եւրո -
պայի բոլոր ազգերէն, զիլաւորաբար արեւել -
եան: Կը պատմի Հայերու բաժինը: Քարաչէն
երեք սրահներու մէջ տեղակարգուած 70—80
հայրենակիցներ: Բարձրաւորները մանհակային -
րու մէջ, մնացածները դեռնին վրայ: Խնդուել
դոյններու զէպի ամէն կողմ: Մեծ, պարկի խառ -
նուած: Միւրիւրական կէտ մը, — Եւրո - Երկաթուղի -
կանութիւն, խոհանոց եւ մնացեալ կարգին են:
Կէշ չեն հաղուած, նոյնիսկ մէկ - երկու երիտա -
ւարդ աղջիկներ վայելչութեան ճիւղ մը ցոյց կու
տան: Բոպիկ մարդ չափաւ:

Ընկերակիցն ծանօթ է արդէն իրենց: Երկու
բառով կը յայտնէ թէ Փարիզէն եկած եմ ու, կար -
նորը ըսելիքներ ունիմ: Անմիջապէս տեղ կը
պատրաստեն սրահներէն մէկուն մէջ: Արեւելքի
սովորութեան համաձայն կը սկսին դուրս հանել
կիւնքը: Կը միջմտան: Կ'ուզեմ որ բոլոր հաւ -
կնալու տարիք ունեցողները, կին, աղջիկ ներկայ
ըլլան, յետոյ ըսի - բաւերու, ընտանեկան վէ -
նքով:

Միայն, ուրեմն, ի սիրուս աշխարհի զբա -
նուող հայութեան բնականապէս կը դառնայ Սովե -
տական Հայաստանը, որմէ կը բխին պաշտօնական
պահանջն ու իրաւունքը իրեն կցելու դարերու ըն -
թացքին տարբ լուծի տակ հեծող մը միւս հոգա -
մասերը:

Խաղաղասէր է Հայաստան: Բայց իր դաւա -
նած համաձայնարարին սկզբունքները ոչինչով կը
դաւաճանեն կամ կը հակասեն իր ազգային գի -
տակցութեան եւ նախաձեռնութեան:

Աւելցնելով, լուսանցի վրայ, թէ Արեւելան
ուղղադրութիւնը — կամ սխալադրութիւնը —
կորսնցուցած կը թուի ըլլալ իր նախկին մոլեռանդ
պաշտպանութիւնը: Փոքրիկ յետադարձը՝ աւե -
լին նախանշանը նախաւոր: Կառնաճանքի կ'ան: Ա -
ւելի կարեւոր է, ըստ իս, երկու բարձրանքներու
խնդրին լուծումը: Զէ կարելի ուրախալ դժուա -
րութիւնը:

(Մնացեալը յաջորդով)

Արարատեան քաջաստ լինել, կռակի տեսած Ա -
րազափին,
Բաւնայի Բաղդ ազգական եւտ, Յաւիմ Նաչի աւ -
րան շագին,
Արարատի ստանարանից, աշխարհ տաւ ջուրը
ծրծն,
Արարատի զգաւանի շարժանի շարժանի տալիս խոսիմ:
Կարմրութիւն վաճառ լինել, քէ վարագալ տա -
րին վրայ,
Սիլիան սարը դէմը կ'ուզեմ, ուսկի արիւ քառած
վրայ,
Սրտամտի հետտու խնձոր ու Շահպալու գինին
կ'ուզեմ,
Արուսեակը քուր մարտ, մագեր խաւք - խաւք -
ծաւկիս վրայ:

Վարդապետ Է... Տարօնական ծագած դաշտի
սիրտը կ'ուզէ,
Սուրբ Կարապետ վաճառ քակում՝ աշխատանքներ
սիրտը կ'ուզէ,
Գինին խալի արիւրի պէս, գեղունիներ շարժալու -
րանին,
Մամիկնեանց գամգիրը յաղթ, ապառազին՝ սիր -
տը կ'ուզէ:

×

Լսեցի վիրաւոր պառկելի եւ, եկայ, քեզ չգտայ,
մայրիկ,
Ասացիմ - մեռաւ, քաղցեցի — շիրիմը չգտայ
մայրիկ,
Մնացիմ վերքերը անդէպ, սրգաւոր մեծի ի մահ,
անտէր,
Ու եկայ չգտեմ ո'րեւ հա, գամ ինքն իմարտ -
րեմ, մայրիկ:

×

Կին ու գաւախ արմաշալախ, քննաճու հող
մտեր էի,
Ծանր բիւնդ եւ անըզգայ, մի դաշտի մէջ ին -
կեր էի,
Խաւար գիշեր... մեռելախոտ, դիակներ ի կոյտե -
րի մէջ,
Միշտ յոյսի փրկեց ինձի, քէ չէ վաղա՛ցկալութիւն էի:

×

Կին ու գաւախ արմաշալախ, քննաճու հող
մտեր էի,
Ծանր բիւնդ եւ անըզգայ, մի դաշտի մէջ ին -
կեր էի,
Խաւար գիշեր... մեռելախոտ, դիակներ ի կոյտե -
րի մէջ,
Միշտ յոյսի փրկեց ինձի, քէ չէ վաղա՛ցկալութիւն էի:

Ա. ՏԱՐԱՊԵՐ

ճերտու տեղի շտապը համար: Կը շարունակ շուրջ
աւանդական կարգով. ճերտը անցնէ: Կիններ՝
ետեր լուս. կը նպաստեն ըսելիքին:

Գիտեմ թէ ինչպէս պիտի փրկուինք եւ,
հարեցի, Տրապիստի, Արաւելիքի եւ: Հայր
Միքայէլի եւ ճամբորդներու միջոցաւ ուղարկ
կուած Խաւակներն ու լուրերը հաւած են Փարիզի
հայկական եկեղեցիին, դաղթականութեան մար -
մաններուն, որոնք, մեծ դժուարութեամբ կը ցած
են զիս զրկել, իրենց մասին ճշգրիտ տեղեկագիր
կաղնելու, տեղական կարգադրութիւններ ընելու
իրաւաստութեամբ: Ծրանահայ եղբայրներուն մէջ
զեռ ամուր է արիւնի կայք, կ'ուզեն օգտակար ը -
լալ: Այս խօսքերուն պատճառով հոգեկան հոր -
հոսներ կ'արտացոլայ դժմբերուն վրայ: Գաղ -
տագողի արցունքներ կը սրբուին, կը գտնեն թէ
միշտ չեն:

Այս հոգեբանական պահը մենք եւս ապրած
ենք ժամանակին քաղաքի մանկաներ: Գիտեմ,
իմ խօսքերէս պիտի առնեն իրենց գործին եկած
արտայայտութիւնները, ձիւնադաշտի պէս պիտի
մեծցնեն: Որպէսզի ի դուր չխաղաղաւորուին, թեւ
չառնեն ու չթողն, յետոյ յուսալու ըլլալու հա -
մար, կը բացարձեւ դաղթականին անստղծ կացու -
թեան դժուարութիւններն ու անհանկարծները, եւ
կ'ընեն եղբայրական թելադրութիւններ իրենց իսկ
չաւուն համար: Կը զգամ թէ զոհ չմնացին ճառիս
վերջին մասէն: Ուրիշ բան կը սպասէին, սակայն
իրենց հանդարտ է իրականութիւնը բացատրած
ըլլալով: Կը սովորական լինեցնէ հետս տարած
հարցարանները: Զեմ մեղադրել խեղճեք, այն -
քան փորձանքներ անցած են...

Համոզելի, անկողն չեղտ, խօսքեր որ նոյն -
քան սրտէն կուգան՝ որքան տրամաբանութեան
կը վանին կապալած: Կը սկսին արցունքներ: Ա -
մէնք ալ կարեւոր ըսելիքներ ունին, նոյնիսկ չեն
քաղուր վիճաբանել: Ընդհանրապէս ազգական,
բարեկամ ունին արտասահմանի մէջ:

Ծրանաստղի ծանօթներ կը հարցնեն. կը
ճանչնան: Արարատեան անսահման է, որովհե -
տեւ տարբերով դիզուած կարօտը կայ:
Ծանկած հրամաններ կ'արձակուին: Սփռոց,
Թէյի զաւաթ մէջուր կ'ընեն, սակայն ստիպուած
եմ մերթն: Հազիւ օձիք կ'աղաւտեմ, յաջորդ ան -
գամին միտին ճաշելու խոտորումով:

Զի փորձել մեր սքանչելի Ժողովուրդը: Ա -
մենաւեհ օրերուն, անպայման անհիւնը պահուած
լաւ ուտելիք մը ունի, անհնկալ հիւրերուն առջեւ
ճերմակ երես չալ եղաւ, ճամբ:

Կերածի յայտնայ, բան մըն ալ աւելի, Թաւ -
կաղին հայրենակիցներ:

ՀՐԱՆՏ ԱՅՄԱՆԱՅԵԱՆ

Կաղանմբը կուգայ: Ճիշդ ինչպէն կանանչ խոտ

մը անտեղ, անաղ, Տարօրինակ համ մը մեր լիս -
զուն կ'ալարէ: Անանց շարունակելու կը ձգենք մեր
գլխիկները:

— Զէ՛ք ուտե՛ր, կ'ըսէ պատահէին: Հող չէ,
մի վայելե՛ր, ուտողներ կան:

— Բայց ինձի նայեցէ՛ք, օրերող, փափաց
ընկերս, անա ձեզի դրամ, գոնէ ուտուելիք բան մը
տուէ՛ք:

— Ասկէ աւելին չենք կրնար:

Այս տաղանայի պահուն, յանկարծ, դիմացի
սեղանէն հտուալանք մը փրթաւ:

— Անօթի պիտի մեռնէ՛նք: Այս, Աստուածիմ,
այս ինչ կրակ է որ թափեցիր մեր վրայ:

Նոյն դանաղատ ամէն կողմէ: Հաց կը պահան-
ջեն: Ուրիշ կ'ուզեն: Բայց չկար:

Այն պահուն ուր ճաշարանայիտը կը ջնար
համոզել յանախորդներ, յանկարծ շշպէին ա -
զիողով ամայն լսուեցաւ:

— Դո՛ւրս, ամէն մարդ զո՛ւրս, կը հրամայէ
տնօրէնը, ի՞նչ ոչ...:

Հիմա ոչ ոք կ'ապապէրէ: Ոչ ոք կը խորհի հա-
ցին վրայ: Սարսափահար կ'իջնեն եւ, իրար հըը-
մը լսելով կը վազեն դէպի գետնայնորդները, տըր-
տունջի երկար թիւղ մը իրենց ետին ձգելով:

— Ա՛յ, սա պատերազմը...:

ՄԱՏՈՐ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ
ԴԱՆԻ ՄԸ ՏՈՒՈՎ

ԽՈՒՄԲ ՄԸ ՀԱՅԵՐ ԶԵՐԲԱԿԱՆՈՒՆԵՑԱՆ ԱՆ -
Փորձիլ մէջ եւ այլուր, ամբաստանուած ըլլա -
լով թէ հնդկական կանեփ մշակելով, թմրեցուցիչ
դեղեր կը պատրաստէին եւ կը ծախէին:

Թերթերը կը գրեն թէ ամերիկեան քանակին
զինուորական ոստիկանութիւնը ատենէ մը ի վեր
կը ղրտել որ սեւամորթ զինուորներ զինուու-
թեան զանազան ձեւեր կը յայտնէին, ինչ որ մաս-
հողութիւն կը պատճառէր: Այս մարդիկը բոլոր-
վին ապուշած եւ անկամ վիճակ մը կը մատնէին:
Ոստիկանութիւնը ստուգեց թէ այս պարագան
հետեւեալ է «քիֆ»ի, որ հարածանաթ է հարա-
ւային նահանգներուն մէջ: «Քիֆ»ը հնդկական
կանեփէ շինուած իւրթ մըն է որ միեւնոյն ատեն
հաշիշ կ'արտադրէ: Սեւամորթ զինուորները այս
դեղը կամ դեղի եւ ծխախոտի խառնուրդ մը կը
ծախէին հիւսմ: Ասիական գինեւոր միջոցաւ որ զլիսա-
ւորարար կը գործեն Պէլլիի եւ Մոնարթերի թա-
ղերուն մէջ: Սեւամորթները, Արաբները եւ յետոյ
խումբ մը Հայեր հետապնդելով, դատական ու -
տիկանութիւնը երեւան հանեց Հայթայիթիւնը եւ
տաղի օր ձերբակալեց տասը Հայեր, մինչ Շատան-
թոնի ոստիկանական տեսուչի ալ իր կարգին կը
ձերբակալէր ուրիշ վեց Հայեր:

Այս 16 ամբաստանեալները հնդկական կանեփ
կը մշակէին Փարիզի շրջականները: Այս կանեփին
հոսանք կը ներածուի Հնդկաստանէն եւ ամէն տա-
րի պէտք է նորոգուի: Դեռ նոր դործի ձեւաւորած
էին եւ մեծ գումարներ կրնային շահիլ, ի՞նչ ու -
տիկանութիւնը չմիջամտէր: Հունգարի (քանի մը
հարիւր քիլո) որ բռնուած է, տեսակ մը խոտ է,
չափ քարծր, որուն հունտը «քիֆ» կ'արտադրէ
իւր հիւսմ հաշիշ:

ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԵԾԵՐՈՒ ԶԻՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԸ
Ջարակած է Մոսկուա, իբրեւ միջազգային սոսի -
կանութիւն, համաձայն ամերիկեան աղբիւրի
արուած տեղեկութեանց: Ուրիշ խօսքով, Խ.Միւ -
թիւնը յուզեր որ Զերմաստան եւ Զինաստան մասնակ-
ցին աշխարհի բարեկարգութեան զործին: Միեւ -
նոյն ատեն պահանջած է իրեն յանձնել Զարդին
վիթիւրի զործարանները (Գերմանիա), որոնք
Ամերիկացիներուն ձեռքն են: Մոսկուայի պաշ-
տօնաթիւթը, «Իզվեստիա» ռաբաթ օրուան խմբ-
ագրականով Մ. Նահանգներու արտաքին նախա -
քարին վրայ կը ձգէ ձեռնգրելու Սորձուրդին ձա -
խողման պատասխանատուութիւնը:

ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ՄԻՋԶԱՆԱԿԱՅԻՆ ՎԵՐԱՄԱՐՈՎԻՆ
յանձնաժողովին մէջ անհամաձայնութիւններ ծա -
ղած են կարգ մը խնդիրներու առթիւ: Այդ հար -
ցերէն մէկն է Արհեստակցական Միութեանց վե -
րականութեան խնդիրը, ուրիշ մը՝ պարենաւոր -
ման տալանակը: Իսկաները կը մեղադրեն թէ Անգլ -
եւ Եւրոպայի լին կատարել իրենց յանձնառու -
թիւնները, թէ Պերլինի ժողովուրդը անօթի պիտի
մնայ այս ձմեռ եւ ցուրտէն պիտի սառնի, ի՞նչ մի -
ջոցին ձեռք չառնեն:

ՊԱՆԵՐԱՆԻՆԻ ՄԵՋ ԲՈՂՈՐ ԳՐԾՈՐԱՐԱՆՆԵՐԸ
եւ խանութները պիտի փակուին վաղը, երկուշաբթի,
հրապարակային ժողովներ զամարելու համար,
նախաձեռնութեամբ Հրէական Ազգ. Խորհուրդին:
Միեւնոյն ատեն ազգային պիտի կատարուին սի -
նակոնքները մէջ: Սուրբիոյ կառավարութիւնը մի -
ջոցներ ձեռք առաւ Պաշտօնին սահմանադրութիւն
վրայ, որպէսզի չհեղա զաղթականներ չխօսեն:

ՆԻՍԻ ԵԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԵՐԿՈՒ ՄԵՑ ՀԱՄԱՄԱՐՈՒ
թիւնները մօտիկ դարձան հրդեհէ մը, որուն
պատճառները չեն ճշդուած տպաւոր: Վնասը՝ ա -
ւելի քան 20 միլիոն ֆրանք:

ՀԻՒՆԻ - ՌՈՒՄԻՆԻ մզմանայի հետգնեցած Կը
ստեղծական: Երեւոյնի գիտնականները յայտա -
բարեցին թէ քանի որ տարիներ մէկէ փութի աղբը
պիտի կրնան հիւլէ = ռումբ չինել, նոր աղէտի մը

առջեւ դնելով աղխարհը, եթէ միջազգային հրա -
կողութիւն մը չհաստատուի:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Բանակը եւ ոստիկանութիւնը նոր
ուժեր ստացան, կանխելու համար խռովութիւն -
ներ որ կրնան ծագիլ, համալսարաններու վերա -
բացման առթիւ: Խիստ միջոցներ ձեռքառնուած են
մասնաւորապէս Գահիրէի եւ Ալեքսանդրիոյ մէջ:
ԹՈՒՐԿԻԱՅԻ Արեւի ճանչնալ Սուրբիոյ անկախու -
թիւնը, պայմանաւ որ Դամասկոս եւ չպահանջէ
Ալեքսանդրէի Սանճաքը: Իրաքի վարչապետը,
որ Անկարա այցելած էր վերջերս, բարեխօսած է
այս առթիւ:

ԺԱՆՏԱՏԵՆԻԴԸ կը ծաւալի Պերլինի մէջ: 946
նոր դէպքեր պատահած են մէկ շաբթուան մէջ,
Լոնթոնէ կը վախճուի համաճարակէ մը:

ԶԵՐԲԱԿԱՆՈՒՆԵՑԱՆ սակարանի միջնորդ մը,
Հուլիւսը, որ ոչ միայն ոսկի եւ օտար դրամներ կը
ծախէր, միլիոններ չափելով, այլեւ մեծ գեղձում -
ներ կատարած է, կ'ըսեն, թղթադրամներու փո -
խանակութեան ատեն:

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ազգ. Միաբեամ դիւանէն տալցած են մի -
տեւեալ գնկոյցը, հրատարակութեամ խնդրամով.
Վերջերս զարուծիւն մէջ հրատարակուող
մէկէ աւելի թերթեր, կը խօսին նոր պատգամաւոր -
ութեան մը մեկնումին մասին դէպի Սոմ. Հա -
յաստան, 25ամեակի տօնակատարութեանց առ -
թիւ: Նոյնիսկ տրուեցան երեք մտաւորականներու
անուններ, որպէս պատգամաւորութեան մաս
կազմողներ: Կը տոնանք նաեւ յատ մը նամակ -
ներ մեր հայրենակիցներէն, որոնք իրենց թեկնա -
ծութիւնը կը դնեն:

Այս առթիւ պարտը կը զղանք յայտարարելու,
որ մինչեւ այսօր պաշտօնական ոչ մէկ որոշում
չկայ պատգամաւորութեան մը մեկնումին մասին:
Որով կանխաձեռն կը նկատուի խօսիլ եւ դրել այս
մասին, մինչեւ որ պաշտօնական հրաւեր չտու -
նանք մեր երկրի կառավարութիւնէն:

ԹՐԲԱՆԱՅ ԴԱՏԻ ՊԱՇՏՊ. ԵՐԻՏ. ԿԵՐԻ.

ՅԱՆՁՆԱՆՈՒՄԸ կը կազմակերպէ իր Ա. հրա -
պարակային հաւաքույթը Հիդըրաբէ 11 հօկտ -
տմբ 20.30ին «Սթիւտիօ Ալեքսանդր» մէջ, 19a rue
Caumartin, Métro Opéra կամ Madeleine: Կը խօսի
Պ. Պարզեւ Մուրադեան, «Հայկական Դատի»
ստեղծողներէ: Նիւթի շուրջ: Կը հրաւիրուի մասնա -
ւորաբար երիտասարդութիւնը:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐ

ԱՆՏՈՐՎԻԼ — Հ. Մ. Բ. Մ. Ի երեք խումբերը
մրցեցան Melun քեր խումբերուն դէմ: Մեր
կրտսերները բացին յաղթութեան ճամբան: Մա -
քօր խաղարկութիւն եւ ոչինչի դէմ 4 կէտ նշա -
նակցին: Ապրիք, երիտասարդներ, լաւ ճամբայ
ելաք:

ՄԵՐ Բ. խումբը որ կը պարտուէր 2-0ով ճա -
նորդ Ժա. խաղէ վերջ, կըցաւ իր մարզիկներուն
կեմքին եւ քաղաքեան շուրջի յաղթի 3ի դէմ 5:
Ա. խումբը իր շուրջը գտաւ այս կերպի եւ
հետզհետէ իր խաղարկութիւնը կը բարձրէ: Ամէն
հարուած պարզ եւ յստակ էր: Գնդակը իր որոշ
տեղը կը հասնէր: Յաղթանալու եւ արագ Melun
միայն մէկ կիսախաղ կըցաւ դիմադրել մեր յար -
ձակումներուն: Երկրորդ կիսախաղին միայն Հ.
Մ. Բ. Մ. ականները կը տեսնուէին դաշտին վրայ:
Ֆրանսացիները դարձաւոր էին եւ անկեղծօրէն
կը քաղաքէն: Ուղիղ վերջացաւ 1ի դէմ 4իցով:
Այս երեք մրցումներով Հ. Մ. Բ. Մ. նշանակեց
4ի դէմ 15 նշանակետ: — Ք. Ո.

Փ Ա Ր Ի Ջ Ա Յ

ԴԵՐԱՍԱՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ
Միւլիալիքի մեծ արախի մէջ, 24 Rue St. Victor
28 Հոկտեմբեր, ցերեկայից մարտ 3ին
Նախաձեռնութեամբ Խ. Փափագիւնի

Կը ներկայացնէ Հայ գրականութեան մեծ
վարպետին՝ Լ. ՇԱՆԻԻ ինքնուրոյն եւ գեղարուես -
տական գլուխ գործողը:

ՀԻՆ ԱՍՏՈՒՄԵՆԵՐ

Երազայիմ տրամ 6 արար եւ 4 պատկեր
Տոմարի նախօրէք ապահովելու համար դի -
մել Գրաստուն Հ. Սամուէլ, 51 rue Mr. le Prince,
Tél. Dantone 88-65, Ծոթօ Զէպիւն, 23 Bld. Bonne
Nouvelle, Tél. Louvre 69-83:

CHEZ SASSOUNI

ՃԱՇԱՐԱՆ Հ. ԱՆՍՈՒՆԻ

ԲՈՂՈՐ ՆՐԱՃԱՍՏԱԿԱՆՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿԱՆՈՐ
31 rue d'Alexandrie, Paris (2) Métro: Reaumur

Tél. GUT. 92-65

Հայկական կերպարներ, ընտիր օղի եւ ա -
ղանդի: Հարանձր, նշանաւոր, փունջի մա -
նաւոր սրահ: Կերպիկ օրերը զոց է:

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13
Le Gérant : H. AGONEYAN

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԻՆԻՆԻ Ա. ԴԱՍԱՆՈՍՈՒԹԻՒՆԸ

Նորակազմ Նոր Սերունդը Երիտասարդական
Միութեան Փարիզի «Բաֆֆի» խումբը սկսաւ իր
դասախոսութեանց շարքը: 3 հոկտեմբեր, շորիք -
շաբթի գիշեր, Պ. Դ. Ալեքսանի սրահին մէջ: Պ.
Լորիս Բաբանեան իր բացման խօսքին մէջ յայտ -
նեց թէ Նոր Սերունդը այսուհետեւ պարբերա -
բար պիտի կազմակերպէ դասախոսութիւններ՝
զանազան նիւթերու, մասնաւոր Հայոց պատմու -
թեան եւ գրականութեան մասին, երբեմն զեղա -
րուեստական բաժինով: Յետոյ հրաւիրեց Պ. Հը -
րանտ Սամուէլը, որ բացաւ դասախոսութեանց
շարքը, նետելով «Անիակը մը Հայոց պատմու -
թեան վրայ»: Դասախօսը շորս մասն բաժնած էր
իր նիւթը: — Աշխարհագրութիւն, Հայոց ծագու -
մը, Հայերէն լեզուն եւ Հայոց պատմութեան աղ -
բիւրները: Նախ տուաւ Հայաստանի աշխարհա -
գրութիւնը, նկարագրելով անոր սահմանները,
կազմութիւնը, դիւաւոր լեզունը, գետերը, լիճե -
րը, աշխարհագրական բաժանութիւնները: Բացաւ
րեց նաեւ Հայաստանի աշխարհագրական դիր -
քին ազդեցութիւնը Հայ ժողովուրդի ներքին
կեանքին եւ արտաքին քաղաքականութեան վրայ:
Հայոց ծագումնի վրայ խօսելով իրենց Հերոդոտո -
սի, Ստրապոնի եւ ուրիշ հին ու նոր պատմիչներու
եւ գիտնականներու գործերը այս բարդ հարցին
մասին:

Տարածուած կարծիքն այն է թէ ըստ, Հա -
յերը Եւրոպայէն գաղթած են Ասիա, Քրիստոսէն
2600 - 3000 տարի առաջ: Հայաստանը նախապէս
կը բնակէին Սեւ Մովսէս հիւսիսային շրջանին մէջ:
Մեծ գաղթերու ընթացքին դէպի արեւմուտը,
մինչեւ Թրակիա ու Թիւսպլիս շարժելէ ետք, Փոքի -
դիսիկներու պէս կամաց կամաց Եւրոպայէն ան -
ցած են Փոքր Ասիա՝ Տարսանէի կամ Վոսփորի
նեղուցէն: Նախ հաստատուած են Պափագիւնի,
ուր մնացած են մինչեւ 9րդ դար (Ք. առաջ), յե -
տոյ ուղղուած են դէպի արեւելք եւ կապադովկիոյ
ճամբով դաւած հաստատուած են Եփրատի արե -
ւելեան կողմը, այն հողամասին վրայ որ ծանօթ է
իրեւ պատմական Հայաստան: Հայերը հոն գտան
հինէն ի վեր հաստատուած բնակիչներ՝ գորո
նուածներն եւ ձուլեցին: Այդ երկիրը բնիկներէն
կը կոչուէր Բիսյան, որուն մաս կը կազմէին Նա -
խիլի, Ուրարտու եւ Մանան:

Հայոց ծագման մասին միակ անժխտելի աղ -
բիւրը Հայերէն լեզունն է, որ Նոյնեւրոպական լեզ -
ւախմբին կը պատկանի, հետեւաբար եւ Հայերէն
ալ հնդեւրոպական ցեղէ են: Հայերէնին իրանական
նէն բոլորովին անկասկ եւ ինքնուրոյն լեզու: մը
ըլլալը հաստատուած է առաջին անգամ յայտնի
Հայագէտ Հիւսիսային կողմէ եւ ընդունուած՝
Մէյէքէ եւ ուրիշ հռչակաւոր պատմագէտներու
կողմէ:

Դասախօսը իրենց Եւրոպայի հայրենադէսնե -
րը, որոնք ուսումնասիրած են մեր լեզուն: Հա -
յերէնը աւելի մօտ է հնդեւրոպական լեզուներու
արեւմտեան ճիւղին քան արեւելեանին: Մեր հին
բառերն ու քերականական ձեւերը շատ մօտ
ազգայնութիւնին կը ցուցնեն յունարէնի, լատի
նէրէնի եւ զերմաներէնի հետ: Յունարէնի ազգու -
ցութիւնը կրած է քրիստոնէութեան մուտքէն
վերջ միայն, իսկ Պարսկերէնու օրով է որ որոշ
փոխառութիւնները բրած է Պահլաւերէնէ: Վերջա -
ցեւիցէ առաջ, դասախօսը մանրամասնօրէն տուաւ
ցուցակը այն օտար եւ Հայ պատմիչներուն, որոնք
հին դարերէ սկսելով մինչեւ մեր օրերը գրած են
Հայոց մասին:

Սրահը լիցուն էր երիտասարդներով եւ երի -
տասարդուհիներով:

ՀՐԱՆՈՅՑ

ՆԱՄԱԿԱՆՈՒԹ, Սկստ. 1 — 10

ՓԱՐԻՉ՝ Զոմարեան 750, ԼիՊՈՉ՝ Դանիէլ
400, ՄԱՐՍԵԼ՝ Քրիստեան 400, Պալեան 400,
ՊՕԼԵՆ՝ Գույումեան 200, ՄԱՐՍԵԼ՝ Քեօնեան
200, Բոյոսեան 400, ՄԵՎՐԱՆ՝ Պաշտօնեան 400,
ՓԱՐԻՉ՝ Մեղիշեան 750, ԼիՊՈՉ՝ Գործ. 2756,
ՎԱԼԱՆՍ՝ Պոյաճեան 750, ԼԸ ՄԻՆ՝ Սարգիսեան
400, ՊԼ. ՄԵՆԻԼ՝ Գապարեան 400, ԳՈՂԱՐՊ՝ Ա -
ւազեան 200, ՌՈՒՄԻՆ՝ Ստեփանեան 750, ՄԱՐ -
ՍԵԼ՝ Սամուէլեան 750, ՓԱՐԻՉ՝ Թովմաշեան
200, ՊՈՒՄՆ՝ Գործ. 4252, ՄԱՐՍԵԼ՝ Առաքել -
եան 200, ՓԱՐԻՉ՝ Տիգրէն Թորոսեան 750, ԳԵՐԵ -
գով 200, ՌՈՒՄՆ՝ Գուլեան 750, ՆԻՄ՝ Վաղմա -
եան 400, ՍԵՆԹ՝ Անթոնիւս 400, ՄԻՐՈՒՄՆ՝
Թորոսեան 450, Ետանեան 400, Արթիւրեան 400,
Տէր Արթիւրեան 400, Թամուզեան 400, Մարտեան
400, Դամպուրեան 400, Մանկեան 200 Փրանք:

ԱՆԻՆԻՆ՝ Գարիպեան 500, ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ՝ Մի -
քայեան 400, ՎԻՐԻ ՇԱՐԻՆԵՆՈՒ՝ Մարկարոսեան
750, ՓԱՐԻՉ՝ Թիւֆէնկեան 950, ՄՈՆՔՐԻՉՈՒ՝
Պալեան 750, ՍԵՆ ԼՈՒՐ՝ Գործ. 1950, Բորբոյեան
400, Ալպահեան 200, Սուլեյման 200, Մանուկեան
400, Մուրադեան 200, Գալուստեան 200, Գար -
բիշեան 200, Խանիկեան 200, ՆԻՄ՝ Պերպեան
750, Յարթեան 750, ԼԱՆԱՅՈ՝ Պապեան
400, ԲՐԵ ՍԵՆ ԺԵՐՎԵ՝ Թովմաշեան 400, ՄԱՐ -
ՍԵԼ՝ Տոքթ. Մեղիշեան 400, ՄԵՆՏՆ՝ Փառաւոր
մաճեան 750 Փրանք:

ԶՐՈՅՑ ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՐԲ. Ի ՀԵՏ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Բ.

Սուրբառ ունի երկու առաջնորդական վիճակներ — Ա. Դավապետ, որուն կաթ. փոխանորդն է Եփրեմ արքեպ. Բ. — Հալիպ, առաջնորդն է Զարեհ Մ. վրդ., Ժիւր Հոգեւորական մը, Կիւրեղեան Աթոռի երրորդաւոր վարաններն:

Լիբանան կը կապմէ մէկ առաջնորդութիւն, Պէյրութի ունենալով կեդրոն: Կաթ. փոխանորդն է Արտաւազդ արքեպ.: Այս շրջաններուն մէջ կ'ընդգրկուին — Կրթական եւ ազգային — բնակչական կեանքը սովորական հունին մէջ է: Դէպի հարիւրեք ներգաղթի ձգտումը ունի լայն տարողութիւն, արդիւնք քաղաքական մտահոգիչ իմաստով — ներքին եւ կապակցաւորող երեւոյթներու, հակառակ պաշտօնական շրջանակներու ցոյց տուած բարեարացական արմատաւորութեանց:

Անթիլիանի մէջ Կիւրեղեան Հայրապետական Աթոռին վրայ Տ. Կարկիւնի կաթողիկոսի ներկայութիւնը յուսարի է որ ունենայ իր բարեբար ազդեցութիւնն ու դերը:

Երուսաղէմի պատրիարքութիւնը նոր անկիւնադարձի մը վրայ է: Անկիւնընէ է որ նորոշումը պատրիարքը, կորովի՝ այլ Հայրական շարժումով մը վերաբերէ այլ դարաւոր հաստատութիւնը Դր Երեւանի տակաւին առաջին օրերու բարձրութեան՝ Խոզնունէ միջնորդութիւնը մը ստեղծումով:

Եգիպտոս ամենաբարձրագոյն վիճակն է՝ իր կաթողիկոսական բազմակողմանի առաւելութիւններով: Ունի արմատներ իր եռանդուն առաջնորդ — զէլ յանձին Մամբէ արքեպ. Սիւրենեանի, իր տարիներու փորձառութեամբն ու պարկեշտ դեր — ծուռութեամբ արժանացած այլ պաշտօնին: Եւ Հայրապետական գնահատանքին: Մշակութային շարժումը էլ կ'աւանդէ:

Պատմաբան մը փնտրելով «Եգիպտոս» անուան հարաւ. Ամերիկայի Հայ պարտիք: Գաղութիւն ներկայ վիճակը նիւթական, իրական եւ բնական կերպով տեսականներով:

— Լաւ: Արժանքին դուրս մնաց պատերազմական ծիրէն եւ օգտուեցաւ տնտեսապէս: Հայութիւնը անմասն չմնաց այդ նպաստին: Կրթական եւ բնակչային տեսակէտով շարունակեց իր քննական վիճակը, որ համապատասխան է տրուած պայմաններուն եւ նիւթական՝ պետական հակա — կռիւն: Եկեղեցիին՝ իր կիսօրեայ վարժարաններով (պետական վարժարաններէլ ուր յաճախէր պարտաւոր է նաեւ մեր տղոց համար, նոյնպէս կիսօրեայ են) եւ մշակութային ձեռնարկներով եւ զոյգ ամսաթիւներով («Արարատ» եւ «Հայ Կիւրեղեան»), կաթողիկոսութիւններ (Բարեկրթական եւ կուսակցական) եւ Միութիւններ՝ իրենց մամուլով եւ գրական — գեղարվեստական աշխատանքներով, — կ'ընեն իրենց կարկին՝ օգտաւորելու արածա — դրելու բոլոր միջոցները իւր — քիստանդական դիմումով, բացառութեան իմաստին լայն եւ արտօնուած տարողութեամբ: — Այս պատերազմ, աւելի կամ պակաս ճափով, միւս երկու թիւերուն մէջ ալ (Սան Փաւլո՝ Պաղլիկա եւ Մոնթվիլիոն)՝ Ուրուկուայ): Երեք զոյգութիւնն ալ կը վայելին պետական եւ տեղական — Ժողովրդական համակրու — թիւն եւ վարկ, շնորհիւ իրենց պարկեշտութեան եւ հաւատարմական զգացումներուն հանդէպ օրուան կառավարութեան եւ պատկան ազգին: Այդ վարկը կը բնորոշուի մականունին եւս մասնիկով, որ կը ներշնչէ մեծ փառանքիւն առեւտրական հրապարակին վրայ:

Էջմիածնի եկեղ. Ժողովին արդիւնքը: — Էջմիածնի ազգ. եկեղ. Ժողովը մեր պատմութեան մէջ ուշադրան դէպք մը հարկ է նկատել սովետական դրութեամբ ղեկավարող մեր երկրի սահմաններէն ներս: Հայրապետական բարեխաղ ընտրութիւն, խմբագրութիւն եկեղեցական նոր սահմանադրութեան՝ որ, հաստատուելէ եւս տարադրուելէ վերջ նորոշումը հարաւ — պետին կողմէ, պիտի ուղարկուի բոլոր առաջնորդութեանց առժամանակ զործադրութեան համար, ապա իւրաքանչիւր թիւէ հղած դիտողութիւններն ու թէլադրութիւնները նկատուին առեւտրով՝ այդ սահմանադրութիւնը պիտի ստանայ վերջնական ձեւ եւ պարտաւորէ հանգամանք բոլոր թեմերուն համար:

(Վերը յաջորդով)

ԹՈՒՐԿԻԱՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՈՐ

Անգարա միշտ մնանոց

Թուրք մամուլը լեղու կտրած է, Լոնտոնի խորհրդածողովն առթիւ:

Անգարայի աչքերը ուղղուած են այդ ժողովին, ինչպէս կը գրէ Ֆալիհ Բեֆթը Աթայ:

— «Մենք չենք հանդուրժեր ո՛չ միայն մեր հողային ամբողջութեան դէմ ուղղուած որ եւ է քայլի, այլեւ կը մերժենք ընդունիլ որ եւ է որոշում» որ պիտի վստահէ մեր գերիշխանութիւնն եւ վիճապետական իրաւունքները՝ այլ հողերուն վերայ: Պատճառներ չունինք կասկածելու բարի արմատաւորութիւններէն անոնց, որոնք կը մասնակցեն Լոնտոնի Ժողովին: Այստեղանքը, միեւնի վնասակար արդարեւորութիւն պահը, չենք կրնար ամ — վրդով ապրիլ»: («Պայքար», 9 Սեպտ.):

Անգարայի համար մեծ հոգ մըն է դարձեալ, «Թուրքիոյ նպատակը», ազգերէքեանց գոյիւնը ստեղծել: Ֆալիհ Բեֆթը, երեսփոխան ու խմբագրական Հալիք պաշտօնակիցը («Ուրուկ», Կուլէ Մոսկովայի վերաբերել ծրագիրը, որուն համա — ձայն աւարի պիտի տրուին գնահատան պետութեանց հողերը, ու այդ երկիրներու անկախութեանց իսկ վտանգումով՝ պիտի ստեղծուին ազգ — փոխութեանց շրջանակներ: Այս մասնակցութիւնը կը վերաբերի, անշուշտ, Պաշտօնակիցութեան եւ Կեդր. Եւրոպայի ներկայ կացութեան, ու, — ինչո՞ւ է՝ — Նեղուցներու հաւաքական ճակատագրին:

Ինչպէս գրեցին թերթերը, Թուրքիա «Կենաց եւ մահու հարց» կը նկատէ Կարս — Արտահանի խնդիրը եւ ար Եւ արագութեամբ չի համար — ժեր Թուրքիոյ եւ Հայաստանի սահմաններում վրայ »:

Անգարայ ի՞նչ բանի կը վստահէ՞ այսքան վերջն թուելու համար: Ուսումի մըն է ինք, թէ ուղղակի տէր էր դառնի:

Կասկած չկայ, թէ Թուրքիան կը գերակայի Մոսկովայի դրածելու մշտականութեան ու կարեւորութեան: Եոյնեան մեծ է, ասկայն, իր այն ապահովութիւնը՝ թէ Ռուսիա, — այսքան պատուիչ ու վաղարկ կուրծիք վերջ —, պիտի չուզէ լուրջ նոր ճարկանախնդրութիւններու, երբ, մանաւանդ, Լոնտոն ու Եւրոպայի պիտի չճափահարեն նման քայլ մը: Դիւանագիտական ազդածավարտութիւնը կը հարկադրէ, միւս կողմէ, որ բարձրագոյն տեսակի, տկարութեան կամ նեղութեան ոչ մէկ տրամադրութիւն ցոյց տայ, առանկապէս՝ պարկի պահելու համար թուրք Ժողովուրդի շնորհք:

Անգարայ տեղեակ է զգալիքին: Եւ արհեստով կը պատկան: Կր հաւատարմութեամբ թափաքներու, «Վաթիկան»ներու, «Թաթիկան»ներու ու իրենց փոքրաւոր «Տիւրքալը»ներու այն արտադրութիւնի՝ թէ «Թուրք Ժողովուրդը պիտի գիտնայ մէկ արքային — մէկ հոգի ծառանալ ո՛չ իրան սովիէք քաճեքուն, այլեւ քաճեքուն աշխարհի բշտ — մութեան դէմ, եթէ այդպէս նպատակաւորութեան վստահութիւնը»: («Տիւրքալը», 10 Սեպտ.):

Աւելի մեծ յանդգնութիւն մը — Երեսփոխան Եւրոպայի Ապարտիտի ու իր նման կարողութեան — կ'ընեն քրտապատկարները՝ ու եւ նոր կարգաւորութեան դէմ, որ փափախութեամբ կ'ենթարկէ Նեղուցներու զոյգութեանը, ո՞ր կը մնայ խօսիլ «Հողային պահանջներ» հարցին:

— «Ցաւով է, կը գրէ Երեսփոխանը «Ճում» հոգիէք» 16 Սեպտեմբերի թիւին մէջ, որ՝ հալի պատերազմը վերջ գտած, պետութիւն մը կը Կարկաղարի պատրաստուի իր իրաւունքներու եւ կեանքներու շարունակ պաշտպանութեան: Փաստ մը, տասիկ, թէ դարուս քաղաքական բարոյականի եւս խաթարուած է, եւ անվստահելի:

— «Այս խորհրդածողութիւնները կ'արձանա — գրենք Լոնտոնի Ժողովին առթիւ, ու կ'ենթա — դրենք՝ թէ խոսակցութիւնները չուտով պիտի յանդիման Նեղուցներուն: Անհրաժեշտ կը նկատենք անգամ մը եւս չեւտել, թէ առանց Թուրքիոյ մասնակցութեան, բայդ արդարեւմեքը տառ — մնայու զատապարտուած են: Պատմական ու իրաւական անսակիւնով՝ Նեղուցներու շուրջ խօսելու միակ իրաւատուն է Հայրապետական Թուրքիան: Ո՛չ ոք պիտի չէ տարակոյտ ունենայ այն մասին, եթէ՛ ի հարկին, միւս կողմէն ու բարոյական մեր բայդ կա — րկիւններով պիտի պաշտպանուի մեր ազգ իրաւունքները:

«Պէտք է նկատի ունենալ, թէ Նեղուցներու պարագան չի պատշաճիլ Սուլթի, ձեւարկարի

Շարաթ օր աւելի ծանր փոթորիկ մը պայթեցաւ Հալիպի դատաւարութեան առթիւ: Այն ատեման որ դատաւոր, երդուեալ, ամբաստանեալ իրար խառնուեցան, եւ ի վերջոյ Հալիպ յայտարարեց թէ այլեւս պիտի չպատասխանէ հարցումներուն, ոչ ալ ներկայ պիտի ըլլայ:

Արդարեւ, ընդհանուր ժխտելն վերջը երբ նիստը վերաբացուեցաւ եւ ամբաստանեալ ներս հրաւիրուեցաւ, Հալիպ մերժեց համակրելի: Գերադոյն Ատեանը կոչնագիր մը դրկեց բարապա — փի մը միջոցաւ, որպէսզի ներս գայ: Հալիպ նորէն մերժեց: Թեք մը կը գրէ թէ պահակները ուղե — ցին բռնի ներս տանիլ, բայց ամբաստանեալ նո — րէն մերժեց, Ուրեմն դատը շարունակուեցաւ առանց Հալիպի եւ իր պաշտպան փաստաբանին — բուն: Գերադոյն Ատեանը այս որոշումը տուաւ կարգաւոր դատական օրէնքին մէկ յօդուածը, որ կը նախատեսէր այս պարագան:

Նոր միջոցաւ պատահեցաւ երբ նախագահ Մոնթիպո կը հարցաքննէր ամբաստանեալ Փէթէ — փի հետ ունեցած յարաբերութեանց մասին:

— «Գնդէք թէ մտաւ Փէթէն ամենագործ էր, բայց նախագահը: Եթէ ամենագործ էր, ի՞նչ — պէս կ'ըլլայ որ ձեզ պաշտօնակն ընելէ վերջ ստիպու — անցաւ նորէն պաշտօնի հրաւիրել վեց ամիս վերջը:

Ենտոյ, առանց պատելու որ Հալիպ պատաս — խան է, նախագահը շարունակեց — «Ես պիտի ըրեմ թէ ինչո՞ւ այդպէս եղաւ: Պատճառը այն է որ ցուց ձեր կոնակն ունէիք Գերմանները: Ապէցն էր քր (պերման դեպք) ձեզ տեղափոխել:

Հալիպ բողբոջելով պտուղ — Դուք հարցում — ներ ի՞նչեք եւ պատասխան ալ կուտաք: Այլեւս ինչո՞ւ պատասխանեմ:

Եւ տեղը նստաւ: Նախագահը նոր հարցում մը ուղղեց. բայց ամբաստանեալ մերժեց պատաս — խանել: «Պիտի պատասխանե՞ք թէ ոչ»: — Ո՛չ: Պաշտպան փաստաբանները բացատրեց ինչ — քի Հալիպ շատ հիանալ է եւ չի կրնար կենալ մի — րեւ պատաւարութեան վերջը: Թէ ուրաք մը իւր — ամս ջուրին մէջ դեղ դրուած էր, — մեկմացնելու համար ստամոքսի ուռնի ցուերը: Ընդհ. դատա — ւորը խօսեցաւ Հալիպի հրատարակած օրէնքն — բուն վրայ:

Որէնքները զոր ցուց ալ կործանողներ, ու — տեղ տուաւ ամբաստանեալ:

Նախագահը կարգի հրաւրեց Հալիպը, ապ — դարբանելով:

— Ամէն լրբութիւն թողաւորելի չէ ձեզի, ո — րովհետեւ կը գտնուի շատ ծանր դատապարտու — թեան որ տակ:

Կամ այլ ծովային անցքերու պարագային: Նե — ղուցներու երկայնքին, ու, Նեղուցներու եւ Մի — չերկրական միջիւն Մարմարա ծովուն շուրջ, թուրք հողերն ու թուրք իրաւունքներն կան: Մար — մարա թրքական լիճ մըն է, եթէ կուզէք: Հեռե — ւաքար, Լոնտոնի մէջ արուած ո՞ր է արդարեւ, այս ունակոյն կը դարձնէ այդ եզերքներում վրայ մի — իրաւունքները, մեզի համար անընդունելի է:

«Կր խորհէք, թէ ո՞ր է պատմութիւնը իւր — փոխութեան երեւոյթները Մոնթիպոյի համաձայն — նութիւնը, որ ամէն կարգի ոտնձգութիւն գերծ կը պահէ իսթանպուլի ու Մարմարա: Եթէ համալ — լախային պահանջութեան համար անհրաժեշտ է գիտնաբանել ու ռազմականօրէն պատրաստել Նե — ղուցները, այլ պարտաւորութիւնը կ'ըլլայ Թուրքիոյ, ու խնդրայ առաքելոյ չի կրնար դառ — նալ միակողմանի կարգաւորութիւն մը: Իսկ իր — միջազգային երաշխաւորութիւն մը պիտի չտըր — ուի հողային մեր ամբողջականութեան մասին, անիւրեք կը գտնուի ճշմարիտ Նեղուցներու մի — ջազգայնացումը ծրագիր մը: Տարբեր ու եւ է յու — ծուած, հարուած մը պիտի ըլլայ համալսարան — յին խաղաղութեան: (Եւրոպ. Ապարտ, «Ճում» հոգիէք» 16 սեպտ.):

Պարզ է, — զէթ երեսութեան —, երբակացու — թիւնը:

Անգարա վնաս է կտուիլ, եթէ Ռուսիա պըն — դէ հողացին իր պահանջներուն վրայ, կամ՝ եթէ նուազագոյն ոտնձգութեան ենթարկուին թրքա — կան եզերքները:

Նկատելով որ անխուսափելի է առաջին քայլը, մանրամասնութիւն կը դատար խորհիլ՝ թէ ո՞ր կրնան յանդիմ ղէպներ, երկրորդ քայլն հաւա — նակաւորութեամբ:

Մոսկովայ պիտի ուղէ՞ Կարսը, պիտի՞ ուղէ՞, նաեւ, Արտահանը՝ «Եւր արքեպ»: Մի փայլեք, — թերեւս պիտի փորձէ Լոնտոն քաղաքի նոյնիսկ երեսներ, անոր դատը եւս դուրսերու համար իր պահանջներուն վրայ:

Ձեռք ուղեր եղբակացնէ՞ թէ ի՞նչ պիտի պա — տահ աւելի վերջ...

ԱՐՄԷՆ ԱՍԱՏԵԱՆ

«Արվեստի» երիտ. Միություն

ԽՄԲ.— Պուկենու Այրեսի (Արժանքին) «Ար-
մենիա»-ն իմրագրականի մը մէջ արդար գոհում-
կուրծեալք իւր ներկայացնէ Արմենիա երիտ. Միաց-
սկան է. Պատմութ. ժողովին առիւնքն. —

Կաթողունը առեկի հրկանս պատռամադոններ
պը կը ներկայացնէին Պ. Ալլախի, Մոնթեփիտաօյի,
Կոլորադադայի եւ Սան Փալուտի Աքմ. Ներս. Միտ-
թեան մասնահիշդըը, երկու օր, իրերայաշրջ
հիշք նիտտերու ընթացքին ներկայութեամբ Միտ-
թիւնը հոյամաւորող աւազներու, կատարեցին
համադաստառեկողը 1944—45 տարեշրջանին հ-
րենք լարոյալան եւ նիւթական զործունէութեան,
պարուիցի ու քննեցի իրենց աշխատանքները եւ
տուիի նոր եւ ասղոջ որդաւմարտեան՝ յառաջիկայ
տարեշրջանի իրենց առաջադրութեանց չուրջ։

Ուշադրաւ էր, առանձնապէս՝ գործունէութեան թիւան յառաջիկայ տարեւրջանը ալ աւելի բեղմնաւոր դարձնելու համար անոնց ցոյց տուած նպատակները իրականացնելու ջանքերը :

Մարիա ճարելի էր նաև հայերէն դասընթացը
 անելը պահելու եւ այն չըջաններուն մէջ ուր անոնց
 պատանջը զգալի է, նորեւ հաստատուել իրենց
 դասնից Թիֆլիս:

Պատգամաւորական Ժողովի որոշումներու մէջ
կ'իյնային զարմեալ երկու հրապարակութիւններ,
որոնք պէտք է լոյս տեսնեն մինչեւ յառաջիկայ
տարեշրջոնը :

Ու ինչ որ դիտելի էր, օրակարգի բոլոր այն հարցերը, որ կը կրէին զրոգմբ ցեղապահայանման ազնիւ ոգիին, կը լքուէարկուէին միաձայնու-թեամբ :

Մեր երիտասարդները, որ կրակ էր կարելին իրենց փխրաբանության մէջ՝ ընթացին մը կամ միւրով մը գործունէութեան ընթացքին «ամուր» նկատուած ճիշդութեւն համար, յանկարծ՝ մոռացած լինելով ընտադատութիւնը, ծախահարութեան կ'որոշեցին իրենց տեսակարար անգամ ընտադատուած ընկերոջ վրէ կամ շրջանի մը, հրը կը նկատէին անոնց բերած անաղարկանքը օչտակար երիտասարդութեան համար:

կէտնեւն ունիք այս մասին: Կ'ուզէի դիտանալ ձեր տեսակէտնիւր, հիմա՛յ, նրբ իջմամունի եւ Կիւ = լիկիւր կաթոցիկսոտութիւննիւր ծրագիրներ կբ պարզեն իրանորոգելու կամ թարմացնելու մեր սպասարիւն կեանքը:

— Արեւմտահայոց քաղաքական մտանդու-
թիւնները կատարելապէս մեր այժմու հայրենիքի
պետական մարզոցն ու ժողովուրդինն են միանգա-
մայն: Իրատեսութիւնը կը պահանջէ լռիկ աշխա-

Գրականության խնդրի մասին խորհրդածու-
թիւններդ քիչ մը տարակարծական (paradoxal) կը
դնենք: Նախապաշարումներ կան: Հարցին լուծ-

ման ալյապէն պարտինք մօտենալ: Վարդապետ եւ
հպակեպոս չեն ծխտեր քահանայութեան կարեւոր
դերը մեր ժողովուրդի կրօնական պէտքերու մա-
տակարարութեան եւ հոգեւոր կրթութեան գոր-

Ճին մէջ: Եւ ասի, վեր՝ աստիճաններու եւ տիւր -
դոսներու արտաքին զգեստաւորումներէն:
Այո մասին, ընդարձակօրէն, թերեւս չըրեմ
«Արարատ»ին մէջ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Վճիռը՝ աշուտ-վատը

Հավաքի շրջորդել դատավարություն ալ տեղի ունեցաւ պարսպ աթոռի մը առջեւ։ Ոչ ամբաստանեալներէն չէր, ոչ ալ վիստարանները։ Մենք ներս դատավարութիւնը տեղի հիւնեանայ, ըստի մը մէջը աղիւն, ամբաստանեալ ինքիկի մը մէջ հծիւում կը կարդայ եւ կը խորհրդածէ։ Կինը եւ աղջիկը, որոնք այցելած էին մասնաւոր արտօնութեամբ, կ'ըսէին թէ տրամադրութիւնը բարձր է, Համալ կը ծիւնէ կը կարդայ։ Կինը կը հետաաայ թէ նոր դատավարութիւն մը տեղի պիտի աւնենայ, ինչիչեւ ընդհանուր կարծիքն այն էր, թէ վճիռը պիտի արձակուի այսօր ։ Սակեւ դատավարութենէ վերը ամբաստանեալին կը յօնանուի պատահէր սղաղրումս աստեալըու թեան։ Համալ կարդալով զանոնք, խորհրդակցութեան կը հրաւիրել վիստարանները։

Երկուշաբթի օր, նիստը բացուած ատեն, նա-
խադահը նորէն բարապան մը դրկելով ներս հրա-
ւիրեց ամբաստանեալը. բայց Լավալ պատասխա-
նաց, ինչպէս կը գրեն թերթերը.

— Եթէ ձեռնակալ տնցընեն¹ Էս դատարան քա-
նն զիլ, կոնակս պիտի թալթինեմ զատարարնն -
բուն, ապացոյցանելու համար թէ ի՛նչ կը մատածեմ
իրենց արդարադատութեան մասին:

Երկուշաբթի օրուան նիստին մէջ նախ լսուե-
ցաւ երկրորդ վկան, զոր Տուալէ, Չինադապարի
Քրանտիական յանձնատնոցի վերաբաժնէ, այժմ
փնտռողական կառավարիչ Լիոնի, որ ջուռ յայտ-
նեց Լապալի բացակայութեան համար, որովհետեւ
կարեւոր ըսելիքներ ունէր եւ կ'ողջեր դէմ շինաց
թիսի.

— Երբ Յրանան փլաւ, Անգլիան մեր միակ յսլան էր: Հետեւաբար ամէնուու պարտականութիւնն էր օգնել Անգլիոյ եւ բոլոր այն երկիրներուն որ յետոյ անոր դիմակիցներն եղան: Որքեյ որ եւ է յորդաբանականութիւն Անգլիոյ դէմ պիտի առաջնորդէր Յրանան իր անդամատուներէն եւ կործանուեալ:

մին Եւսակիւն Լալալ հետեւեցաւ այլ ոճրա-
ւարտ քաղաքականութեան: Միայն մէկ մարդ-
կէր որ պատրաստ էր հականդիական քաղաքակա-
նութեան մը որ օգտակար էր Գերմանիոյ եւ այլ:

Նորդր. Փիէն Լույսին էր: Եթէ սառսպէն պոծա-
ղորուէր զինազաղարի պայմանագիրը, Ծրանսան
պատուած, պիտի ըլլար Համաձայն Լա Հէյի պայ-
մանագրին տրամադրութեանց: Արդ, իրական

Կապույթիւնը շատ հեռու էր այդ ժիւսակէն: Զինա-
դադարին յաջորդ օրն իսկ Երեք նահանգներ ան -
ջատուելով Գերմանիոյ կցուեցան, — Ստորին Հոե-
նա, Վերին Հոենսա և Մոզէլ: Անոնց քնակիչները

Գերման համարուեցան: Երկու նահանգներ ալ,
Հիւսիսայինը (Նոռ) եւ Փա - տր Բալէ կցուեցան
պելժիական Յլանտրի: Վերջապէս Գերմանիա ար-
գիւնայ գօտի մը հաստատած էր, եւ եթէ պատե-

րազմը շահէր, կրնաք մտաւ ըլլալ թէ այդ չըր-
ջանը Մեծն Գերմանիոյ պիտի կցուէր: Ուրեմն
Ֆրանսացիներու պարտականութիւնը չատ պարզ
էր: Մեր երկրին փրկութիւնը կրնար գալ միայն

անոնց միջոցաւ որ կը շարունակէին պայքարը ։
Յետոյ պայթեցաւ Մոնթրուառի քաղաքականութիւնը ինչպէս շանթ մը : Եւ երբեք չեմ գիտցած
թէ ի՞նչ կը պարունակէր այդ համաձայնութիւնը ։

Մէկ բան ստորդ էր, — այդ օրէն ասդին Գերման-
ները մէկ բառ ունէին իրենց բերանը, — դոր —
ծակցութիւն: Մոնթուաոր Հետեւանքը պիտի ըլ-
լար Փարիզը: Հիթլէր — Փէթէն տեսակցութիւն:

պիտի կնքէր Ծրանայի ստորկացումը: Եւ այս
զաղանիքը լսեցի Վիսպատրնի մէջ եւ, զօր-կա
լուանիսի հետ, ամէն ջանք ի գործ դրի ճախոզեւ
յնելու համար զայն: Անմիջապէս հեռախօսեցի

գոր. Լոռի եւ արաչեցի խուլափիլի այդ տեսակցու-
թենէն որ խալտառակութիւն մը պիտի ըլլար
Ֆրանսայի համար: 1940 Սեպտեմբերէն Դեկտեմ-

Բայց ինչ որ ամենէն աւելի սրտապնդիչ էր ու
դեղեցիկ, ընդհանուր ողին էր կարգապահու-
թեան, որ դարձաւ սիրապետող ամբողջ երկու օր,
չնայած որ ամեն ինչ ինքնուրուշ էր և անսովոր։

րումը հետևյալի ժամերու ըստացիրս, սրահէն աւելի տարէցնելը, նման ժողովներու մէջ, քիչ բացառութեամբ, յաճախ ծառայածու վախճանն արեւ են տարած իրենց աշխատանքները :

Մարտի 1-ին, երբ որ Երևանում արդեն բռնկվել էր հեղափոխությունը, որի արդյունքում հաստատվեց շնորհիվ ըլլալ է առեւտրի, այս երեւոյթը կը կլէր զբոյժը բարոյական 'եւ կարգապահական այն ոգիին, որ երեւցած է շարունակ գիրենք հո-

Արդարեւ խոշոր դպրոց մըն է Արմենիա եւ
րիւս, Միուսթիւնը: Անոր շարքայիները այնքան

Նկատելով, որ «Ինկեր» ըստ իր մարմնացումը այս աղոց մօտ:

Նկատելով, որ «Ինկեր» ըստ իր մարմնացումը այս աղոց մօտ:

ուած իրարու, կը խանդավառուին իրենց մէջն
մէկուն յաջողութեամբ ու վերելքով, եւ կ'աշխա-
տին, որ իրենց մէջ մի անդամը դառնայ ազնիւ ,
տիպար եւ պատուախնդիր Հայ մը, որպէսզի քա-

բոլոր - մտադրական այս բարձրացումն օգտուի
Միութիւնը եւ այդ կապակցութեամբ նաեւ դա -
ղութը :

Հիւլէ-ոռւմքին ստարափր

Հայկական Դասին շուրջ

Մեր ԾԱԿԱՌՈՒՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Զօր. Մարշալ, Մ. Նահանգներու սպարապետ - տը, հանդիսաւոր ազդարարութիւն մը ուղղելու հիւլէ - ոռւմքին եւ ուրիշ զապտի զինքներու մասին: Պատարաստեցէք, եթէ ոչ պիտի կործանուի: Զօրապետը կը յանձնարարէ 1. ուժ տալ զիտական հետազոտութեանց, ամենալայն չափերով: 2. Միայնակ բանակ մը պահել, քաջապետ եւ պատրաստ զինք վերցնելու: Իր տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ հիւլէ - ոռւմքը զիտական յառաջդիմութեանց մէջ միակը չէ որ կրնայ «ստարափրի» դարձնել ապագայ հնարաւորութիւնները»:

Տեղի անվտանգութեան պատճառով, կը յետաձգենք այս շուրջակայ տեղեկագիրն եւ ուրիշ յայտնութեանց թարգմանութիւնը:

Նախաձեռն թրուած անջիւր յայտարարեց մամուլի ներկայացուցիչներուն թէ Մ. Նահանգները պիտի պահեն հիւլէ - ոռւմքին զապտիները: «Բուն զապտիները զայն գործածելու դիմելին է, եւ այլ զիտութիւնը կը վերաբերի միայն Մ. Նահանգներուն: Անոնք միայն ունին նիւթական միջոցները, դրամը եւ հնարագիտութիւնը վերջապէս զարգացած հասցնելու հիւլէ - ոռւմքը: Նոյն իսկ Անգլիան եւ Քանադան չեն գիտեր զապտիները, որ երբեք պիտի չյայտնուի ուրիշ երկրի մը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Մ. ՄԱՆՈՒՇԵԱՆՔ՝ ՓՈՂՈՑԻՆ բացումը կատարուեցաւ կիրակի օր, հանդիսաւոր թափօրով մը, նախագահութեամբ քաղաքացիւտ Տրմիտայի: Միւսինոյն ատեն տեղի ունեցաւ ուրիշ հօգի փողոցներու բացումը, վերակողում: Ծրանագի նախադասներու անուններով: Այս առթիւ ընկերավարականներու կողմէ ձառ. մը խօսեցաւ Մ. Մարշալը: Քաղաքացիւտը, որ քաջանշան թէ Հայկական կեանքին, իր ճառին մէջ փառարանեց Մանուշեանի յիշատակը, եւ հայ ժողովուրդը: Արարողութեան վերջ տեղի ունեցաւ զինեմք մը Հայոց եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ, ուր հայերէն եւ ֆրանսերէն ճառեր խօսուեցան:

ՊԱՍԵՆԻ կը հետագրեն թէ 30 հոգի մեռան եւ 40 հոգի վիրաւորուեցան իրարմի մօտերը, վառ ճառարները կատարուած մը ընդհարած ըլլալով ճամբորդներու կատարուած մը:

ՃԱՓՈՆԻ կայսրը պիտի շարունակէ զահուն իրաջ մնալ, համաձայն զօր. Մէք Սթրեյլի արտօնութեան: Զօրապետը արդիւնք չիմտոյական առաջնորդ իրեն պետական կրօն: Այս առթիւ կ'ըսեն թէ կայսրը «բարի քրիստոնեայ մըն է» եւ շարունակ կատարածանունը կը կարգայ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ դահլիճը հրաժարեցաւ, որովհետեւ ազատական կուսակցութիւնը կը մերժէ համակրելու կառավարութեան որոշման, ընդհ. ընտրութիւններ կատարուած համար յուն. 20ին: ԳԵՐՄԱՆԻԱՅ մամբրիկեան շրջանին Գերմանները իրենց պիտի վարեն տեղական գործերը, Հոկտ. 15ին սեպտ.:

Պ. ՉԵՐՁԻԻ առաջարկուեցաւ շարաքը մէկ յօդուած դրել ճառը 2500 տուրքի, ամերիկեան շարաքարքի մը մէջ: Ուրիշ հանգէս մըն ալ առաջարկեց 250.000 տուրք վճարել շարք մը յօդուածներու համար: Նախկին վարչապետը մերժեց երկուքն ալ:

ՊԱՏԵՐԼԱՅԻ 24 զլիսաւոր ոճարարներու ամբաստանադիրները պատրաստ ըլլալով, պատ. Գ. Տէրնիսի յանձնուեցաւ կալանաւորներուն: Ամբաստանադիրներուն խմբագրութիւնը բաժնուած է հետեւեալ ձևով: Մ. Նախագինը՝ դատադրութեան եւ նախաքարծակ պատերազմի պատրաստութիւն: Մեծ Բրիտանիա՝ պատերազմ զանազան երկրներու դէմ, միջազգային զանգագիրներու բռնադատումով: Ֆրանսիա՝ բռնադատում պատերազմի օրէնքներու եւ սովորութեանց, արեւմտեան եւրոպայի մէջ: Խ. Միտիլիոն՝ օմերներ գործուած մարդկութեան դէմ, արեւելեան եւրոպայի մէջ:

ԱՌԱՋԻՆ Ժիւրի տեղաջ Մոսկուայի մէջ երկուշաբթի առտու: Տախիւն արտօնուած է տաքցնել տունները եւ զբաւեցնակները:

ԿՐԸՆՈՂԻ Հայ Աւետ. Եկեղեցիի պալատ. մուռը կիրակի 14 հոկտ. ժամը ճիշդ 15ին, Ֆրանսական եկեղեցիին մէջ: Պիտի բարոյէ վեր. Գ. Սալիկեան:

ՏԵՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԶԱՔԱՐԵԱՆ, Այլի Տիկին Զաքարեան եւ բոլոր պարագայները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ եւ ծաղկեպսակով քաակցութիւն յայտնեցին ողբացեալ ՎԱՀԱՆ ԹՈՒՆԻՍԵԱՆԻ մահուան առթիւ: Եռուարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ, Փարիզ, Pantin զերեցմանատունը, 1943 հոկտ. 8ին:

ՍՏԱՅԱՆՔ. Թուրք առ Երեւան, զրեց՝ Ա. Մառտիկեան (B. P. 372, Alep, Syrie): Գին 60 Ֆր.: ARMÉNIEN, PEUPLE TRAGIQUE (Etude Historique avec deux Cartes hors texte). Par Vazken Aghakouni, directeur de la Revue «Hak-Kira». Beyrouth, 1945: Գին 100 Ֆրանք: Հասցէ՝ B.P.26, Beyrouth:

Այդպէս թող ըլլայ, եղբայր պատուական, միահամուռ եւ միախառն շարունակեց մեր արդար Դատար մինչեւ իր վերջնական լուծումը: Բայց զբարեալէն ալ աւել ժողովուրդը իր ճակատագրով, եւ իր աշխարհագրական դիրքով: Մի մեղադրէք Հայ յիշարիտականները, պատճառ մի բռնէք կուսակցութիւնները Հայկական դժբախտութիւններուն: Կարգացէք «Ելից» զրեցրը: Սրբազգծութիւն մի համարեք պատմութեան խորքէն քաղուած փաստացի օրինակները:

Կոլիասեան լեռնարանի Ձէչններու, Տօնի եւ Նովայինի Լէզկիներու եւ Ձէրըզներու կեռ խառնաբերութեան մէջ գործ տեսան, քան թէ մեր Պալոյս եւ Իզմիրի եւրոպական զբաղանդութեան սիրահար գրագէտներու հոլը որ աւելի լայն թափեց հասարակ թաղամասնու համար:

«Մանթի Բրիտոս», «Երեք Հրացանակիրներ» Վ. Ա. Տիման է որ իր ստուար մէկ հատորին մէջ, «Կոլիասեան» կը վարկարկէ Հայ ցեղը իր Կոլիաս եւ Խուսաստան ճամբորդութեան ընթացքին (1850): Տեսէք թէ ինչ կ'ըսէ:

« Եթէ Թաթար մը ձեզի գլխով նշան մը ընէ. վստահեցէք իրեն: Եթէ Պարսիկ մը ձեռքը երկարէ ձեզի՝ վստահեցէք իրեն: Եթէ Լեռնական Ձէչն մը, ո՛ր եւ մէկը ձեզի խօսք մը տայ, վստահեցէք իրեն: Իսկ Լեռնական մը հետ գործ. ունեւար, ստորագրել տուէք իրեն թուղթ մը եւ երկու վկայ ուղեցէք, որպէսզի հետագային չուրանայ իր ստորագրութիւնը:

Դեռ որքան անարգանքներ եւ նախադիմանքներ Հայուն հասցին: Եւ մենք թուրքի պէս զոց սորված ենք Տուսաններ... »

Հեղինակը ինքը անձամբ մասնակցած է արշաւանքի մը եւ հիշատակում կը խօսի այն խառնաբերութեան թաղաքործութեան մասին: Գուտայ նաեւ Կոլիասեան ցեղերու պատմութիւնը, կը հաշուէ 11 ցեղ, 122 ընտանիք 1.059.665 բնակիչ, դուրս ձգելով Հայը իրեն ապականած արք:

Այսպէս եւ եղած մեր բարեկամները, որոնց կողմէն ենք: Իսկ Հայուն համակրութիւնը, պարկէշտութիւնը եւ անուրիշութիւնը պիտի ըսէք: Յայտնաւ եւ վառաշու Թրքոսի մը արեւապանը եւ բացումը թողի մէկ անկիւնը աւելի չափ կրցան հրապուրել Փէյն Լօթիներն ու Քլաւ Պարթիքը, որպէսզի իրենց զրեցր ի սպաս դնեն Թուրքիոյ: Մինչեւ հիմա ալ նոյնը կը մնայ: Ո՛րքան Փէյն Լօթիներ եւ Քլաւ Պարթիքներ կան որ ծածուկ կ'աշխատեն մեր արդար Դատար ոտնակոխութեւ:

Այսպէս իրենց մեր մանուկներուն գօտիին խանգար խեղճ փոխանակ զրեց: Եթէ փոխանակ ընկերուն վրայ փոխադրութիւն խաղալու Շէյք-ֆէրի ներկայացնելու Ձէչններու պէս, Լէզկիներու, Քիւրեքներու պէս կ'ինկերու եւ մանուկներու զուրեք կարէինք եւ մեր ձիւրուն վրայ հեծնելով կարուած զլուխները տուած հոլի պէս պանայիք, թիւրեւ արդար միւր դատար պաշտակներէն: Որքան ձիւրիկի սրբազան պատարած ի գործ է մինչեւ այսօր «Երեւանի չիւրիք»: Ինչու չէր մարգարէացած մեր Մեծ Երեւանին: Հայոց վարչապետը երբ կ'ըսէ, Ա. Ամարտեան եւս կ'ըսէք: Ձարկ շարունակ, երբ կը հալածեն ընդ... հաստա ալ տան, նահապետ Ժողովուրդ, արխարարութիւնը անգամ ծունկի կուգայ եւ կը դնէ՝ չարագիւր քեզ: ՄԻՍԱԿ ԽԱՆԵԱՆ

Պ. ԱՐՇԱԿ ԶՈՊԱՆԵԱՆ, Աղբ. Միութեան Մարտիկ Մասնաճիւղին կողմէ Հոկտեմբեր 14ի կիրակի օրը կազմակերպուած հայկական միթին՝ կ'ին Թրքոսի Դատար մասին բանաստեղծութեամբ մը մասնակցելու հրաւիրուած ըլլալով, հոկտեմբեր 13ի դրական զաստիարակութիւնը (Աւետիք Իսահակեանի մասին) յետագայում է հոկտ. 19ի շարաք օրը, ժամը 5ին:

ՄԱՐՍԻՆԻԱՆՔ՝ Պուլվար Օտտոյի Ծրանահայ Կապոյտ Սաչի երկամասնաճիւղը հոկտ. 14ին, պատարաք եւ հոգեհանգիստ կատարել պիտի տայ Մ. Յակոբի մասին մէջ, 1939—1944ի զոհներուն: Նոյն օրը իր մասնակցութիւնը կը բերէ Պ. Համբարձում Համբարձումեան իր երգչախումբով: Կը հրաւիրուին բոլոր կազմակերպութիւնները եւ հայ հասարակութիւնը:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԻՒՄ Իսկ Գալապէսներ, բացուած հոկտեմբեր 2ին, պիտի տեսէ մինչեւ հոկտ. 15, Galerie Else Clausen, 14 rue des Beaux - Arts, Paris (6): Բաց է ամէն օր ժամը 10ին 19, (կիրակի օրերն ալ):

ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՈՂԱՎՈՒՄ՝ Հայոց կրօնական ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՛ իր կողմէ երթնանքի եկեղեցական փողովին մասնակցելու դիմում պատուիրակները՝ Պ. Պ. Ս. Քարեան եւ Գ. Ֆէյնհերեան այս փողովին, ինչպէս նաեւ Մ. Սիմոնի զործերուն մասին: Գեղից գլխի տան այս կիրակի, 14 հոկտ. կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ:

ԻՍԻ ԼԵ ՄՈՒԼԻՆՔ՝ Մեր շրջանը 1930էն է վեր ունեցած է իր ծաղկոցները: Պատերազմի հետեւանքով զոցուեցան երեք ծաղկոցներն ալ 1940ին: 1941 Մայիսին առաջին անգամ բացուեցաւ առաջին ծաղկոցը, իրիմեան դպրոցը որ կը գտնուի ծնողներու կողմէ ընտրուած վարչութեան մը ձեռքը: Ծաղկոցները կէսը կը հոգայ Հ. Բ. Լ. Միութեան, կէսը ծնողները: Երկրորդ դպրոցը որ եւս գոյութիւն ունի որ կը պատկանի Հայ բողոքական յարանուանութեան 1943էն ի վեր: «Յառաջ» է չէրը չեն ներքի աւելի մանրամասն զրեցու:

Որքան ծնողներ ժողովի հրաւիրած էր ծաղկոցի բացման առթիւ խորհրդակցելու նոր տարիքը: Նին համար: Այս տարի նորութիւն ըլլալով վարչութիւնը մշակած էր դպրոցական ծրագիր - կառնադիր մը որ կարգաւորուեցաւ ծնողներու ներկայութեամբ: Ներկայ էին 47 ծնողներ, մեծ մասով վարչեր (հայերը չէին կրցած սրճարանի թղթախաղէն բաժնուի): Մարգրի բոլոր կէտերու մասին լուսարարութիւններ տրուեցան, յետոյ միաձայնութեամբ ընտրուեցաւ առ ի գործադրութիւն: Ներկայից արձանագրութիւնը իրենց գաւառները ստացան մէկ մէկ օրինակ ծրագիր - կանոնագիր եւ որոշուեցաւ որ բոլոր բացակայ ծնողները եւս հրաւիրուին յառաջիկայ երեք կիրակիները: Ծնողները պէտք է ներկայանան հոկտեմբերի կիրակիներէն մէկը, արձանագրութեան համար: Անկե տեղ ոչ մէկ արձանագրութիւն պիտի ընդունուի: Վերջին յարգող ձեւակցութիւնը:

Ներկայ էր Հ. Բ. Լ. Մ. հերկայացուցիչ, նախկին ուսուցիչ Պ. Օնիկի Թաղապետը որ կարգը մը թելադրանքներ րուա: Վարչութեան տարեկանը իրացած ըլլալով, իր հրաժարութեան տուաւ, բայց կերպանքը վերընտրութեան ամբողջ կազմը, խոստանալով լայնօրէն արձակել: Լրտուտ:

ԹԱՐԱՐ՝ Հ. Ա. Լ. Մ. հրաւիրէ իր մեր պաշտօնի ալ կազմակերպութեամբ Դատար Պաշտպանութեան Երեւանի մէջ, հետեւեալ անգամներով: «Յարուութիւն Արեւիկան» նախագահ, Անդրեան Փափազեան՝ քարտուղար, Մարգրի Շիլիլ՝ կիրան՝ զանապաղ, Հայկ Աւետիսեան, Կերակոն Մարիոսեան, Որքն Բիբիքիւնեան, Թուրքն Օնէ մէնիսեան: Երեւանի մեր կապ հաստատելու Լիւնի հետ, խոստանալով նիւթական եւ բարոյական ամեն անհրաժեշտ: Դպրոցիս արդէն ներկայացուած մը տալով զերասան Ժողովար, զեկաւարտութեամբ, հասուցր յանձնած էր Աղբ. Դատար Երեւանի, ներկայացուած մըն ալ Թաւրի մէջ տուած էին միւսինոյն նպատակով: Մարիակից:

«Յարարցի մը» կը բողոքէ Սեպտ. 15ին հրատարակուած թղթակցութեան այն կէտին դէմ որ կ'ըսէր թէ «Երկու տարեկաններէն մէկը իր հայութիւնը կը ծածկէ»: Այդ հայրենակցը մը ջեր 1000 Ֆրանք նուիրած էր Հայկ. Դատար Երեւանի մէջ, 500 Ֆրանք ալ դպրոցին: Զրի չէ դպրոցը, ալ ունի երեք բաժնիներ: 1. Այն ընտանիքները որոնք անգամ են, 2. Ա. Լ. Մ. ի, անոնց երախտները ծրի դաս կ'առնեն, 2. Ընտանիքին միայն մէկ անգամ (հայր կամ մայր) կէս դին կը վարէ, 3. Իսկ ոչ - անգամներն ալ ամբողջ կը վճարեն: Դատարու ժամը որոշուած է 3 Ֆրանք:

Հ. Ե. Դ. ՓԱՐԻՔԻ «Երկրպագի» կ'օժտէ ընդհ. փողովին կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները, 13 հոկտեմբեր շարաք երեկոյ, ժամը 8ին, ծառք հաւաքատեղին:

ՆԱՄԱԿԱՑՈՒՓ, Սեպտ. 10—15

ՄԵՆ ԼՈՒ՝ Եսայիան 400, Պուլաքեան 200, Գործ. 2025, ՏԵՄԻՆ՝ Գործ. 6077, ԿԱՐԱՆ՝ Մարտիրոսեան 400, ՄԱՐՍԻՆԻԱՆՔ՝ Բէօֆանիայեան 400, Եսայիան 200, Անգլիկ. Մարգրեան 200, ՄԱՐՍԻՆԻԱՆՔ՝ Տորթ. Թարեան 200, ԼԱՐԻՏԵ՝ Պէրպէրեան 200, ԼԻՄ՝ Չալաքեան 750, ՓԱՐԻՔ՝ Միւսինեան 200, ԻՍՄԻ՝ Դանիէլեան 400, ՓԱՐԻՔ՝ Խրիմեան 200, ԼԻՄ՝ Սահակեան 200, Պողոսեան 600, ԽՈՒՄ՝ Զիգմէնեան 750, ԼՈՒՍՆ՝ Ամատեան 1000, ԲՈՒ ՏԵՇԻՐԻ՝ Մուրաթեան 500, Անգլիկ. Չալաքեան 400, ՓԱՐԻՔ՝ Բարսեղեան 200, ՊՈՒՍ՝ Մարտիրոսեան 650, ՄԱՐՍԻՆ՝ Զիգմէնեան 750, ԼԻՄ՝ Մամատեան 200, Այսրեան 200, ՎԻՆ՝ Փափազեան 400, ՎԻՆ՝ Ստեփանեան 400, ՄԱՐՍԻՆԻԱՆՔ՝ Այսրեան 400, ԼԻՄ՝ Արքեան 225, Աղաճանեան 400, ԳՈՒՄՊ՝ Մատթեան 200, Ա. ՆԻՒ՝ Կարապետեան 200, ՎԱՍԻՆ՝ Մանուսեան 200, Փափազեան 400, ՄԱՐՍԻՆԻԱՆՔ՝ Պալաքեան 200, ՊՈՒՍՆ՝ Գործ. 940, ԼԻ ՓՈՒՍՏԵ՝ Այսրեան 750, Դիւսեան 400, ՎԻՍԻՆ՝ Այսրեան 200, ԱՐԻՔ՝ Թարեան 400, ԼԻՄ՝ Կորկանեան 400, ՎԻՐՈՒՄԻՆ՝ Պալապետեան 750, ՎԻՆ՝ Բարսեղեան 200, Այսրեան 750, Մալաքեան 750, ՊՈՒՆ՝ Բարսեղեան 400, Փէշիլիանեան 400, ՎԻՆ՝ Գործ. 1285, Արքեանեան 5000:

Մեր ԽՕՍԻԸ

ՍԱՀՄԱՆՈՒՄԻՆ ՄԻՆԶԵՆԻ ՍՈՒՐԸ

Պատմական Պաղեստինը նորից հիմնվելու է մեզ, պատերազմից հաջորդածին ի վեր: Ամեն շաբթու անակնկալ մը:

Այս երկուշաբթի ալ, Հրեաները Հանդիսաւոր ցոյց մը տարբեր էին, չարժան մէջ գնելով հրեաները հազար ազգակիցներ, ինչպէս Հաղորդեցին Հեռագիրները: Ամէն աշխատանք պարկեցաւ: Խառնութեան իրականացումը եւ բազմութիւնը խնդիրներու մէջ, Հանդիսաւոր աղօթքներ կատարելու համար: Այս առթիւ բարեկեցիկ կարգացին Սաղմոսին 20րդ գլուխը:

... Գում գիտե՞ս որ ի յախտեմնից, — Մարդուն երկրի վրայ դրուելին ի վեր — Անգգամի յայրամանակ քիչ ժամանակ կը տեսէ: Եւ կիցով տրին ուրախութիւնը մէկ վայրկեանի համար է:

Հեռագիրը կ'աւելցնէ թէ արարողութիւններէն մեր, բարոյութիւնը փոքր թափեցաւ, երգելով ուրիշ Սաղմոսներ: Օրինակ, 70րդ գլուխէն.

« Ով Աստուած, զիս փրկելով կամէք որք. Ով Տէր, անապարէ իմից օգնելով: Թող ամենա ու խաչատառն ըլլան իմ ամեն փնտռողները: »

Եւ կամ, 79րդ Սաղմոսէն, միշտ ողբաձայն եւ աւելի մարտաշունչ.

« Ով Աստուած, հեքամոսները քու ժառանգութեանդ մէջ մտան. — Բաւ տար տաճարդ պղծեցին: — Երաւալեմը աւերակներու վերածեցին: — Բաւ տաճարներուդ դիրքը — Երկմի քրդ չուսնեցին կերակուր տուին, — Ամոց տարիւր ջուրի պէս քափեցին: Երաւալեմը քաղաք դարձաւ: ... Թափէ՛ քու բարեկեցիկ այն ազգերուն վրայ — Որ քեզ չեն մանցնար: » Եւ այլն:

Անշուշտ Արարներն ալ իրենց կարգին Գում րանը կը թղթատեն, թողացնելով մզկիթներուն կամարները:

Բայց «Տէր ողորմա՛ն», ինչ լիցում ալ տարտաւանդի — բուն պայքարին արտաքին երեսն է միայն: Արարողութիւնն մը հոգեկան կորով ներշնչելու եւ դատը սրբազործելու:

Աղօթքին հետ, մաղթանքն է անվճար վեր՝ բոլորեցնելու են որ կ'երեւան: Փոխադարձաբար: Գաղտնիք չէ որ երկու կողմերն ալ զինուած են եւ կը զինուին, արժեքներու համար իրենց պահանջները: Լոնտոնի թերթերը վերջերս մինչեւ 80 հազար կը հաշուէին հրեական զինակ ուժերը, արդիական, սպառազինութեամբ:

Միւս կողմէ յարուած է դիւանագիտական մեքենան: Երկու ճակատներն ալ կարիքաւոր, գործու զէնքեր գրկած են Լոնտոն, լոնսկուտակ փաստաթուղթերով եւ ծրագրերով:

Իսկ բուն իրաւարարը, Միեն Բրիտանիա, խորհրդաւոր, էթն ոչ խոստովողական լուծիւն մը կը պահէ: Անքի կը զարնէ միայն բացայայտ իրողութիւնները: — Բրիտանական արտակարգ ուժերը համախմբուած են ոչ միայն Պաղեստինի, այլ եւ ամբողջ Միջին Արեւելքի մէջ: Այն ատիժան որ, Խ. Միութիւնը սկսած է կասկածիլ:

Այսպէս, Մոսկուայի կուսակցական պաշտոնաթերթը, «Փրավդա», երկուշաբթի օր կը հրատարակէր երեք նշանակալից հոսադիւրներ: — 1. Իրաք ահազին թանկութեամբ զէնք եւ ռազմա-նիւթ կը դնէ Անգլիոյ մէջ. — 2. Ամերիկացիները մեծ օդակայան մը կը շինեն Արաբիոյ մէջ, իրեն ռազմագիտական խարխիւ: — 3. Միեն Բրիտանիոյ 52 զինազորականներէն 19րդ պիտի շարունակեն բանիլ շողակոյնը:

Այս պարագաներն եւ ուրիշ Գումեր կը հաստատեն թէ կուցութիւնը կը մնայ աւելի քան պրոտոր, Միջին եւ Վուստար Արեւելքի մէջ:

Միեւնոյն ատեն, Հրեաները տնտեսական ծրագրերն կը մշակեն, իրեն գործնաժողով փոքր-փոքր: Տակաւին քանի որ օր առաջ էր որ թերթերը կը ծանուցանէին թէ Հրեական Ազգ. Հիմնադրամը մարտական խորհուրդին նախագահը ծրագրեր մը ներկայացուցած է, չորս միլիոն Հրեաներ տեղաւորելու համար Պաղեստինի մէջ, առանց տեղաշարժելու Արաբները: Մտադիր կը տրամադրէ 2 միլիոն արաւմալ հող զինել, մինչդեռ անդէ կ'առաջարկուի իրականացնել Հրեաներու հողաւայրին իրականացումը, մասնաւոր յայտարարութեամբ:

Կը թուի թէ ճամբան շատ ալ երկար չէ Սաղմոսին մինչեւ Սուրը:

ՎԱՀՈՒՄԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ եւ Հիւլէ-ռուսիան սարսափը

ԽՄԲ. — Ինչպէս կարողացած էիք, գոր. Մարշալ, Մ. Նախագահը սարսափեց, շնորհից տեղիկացիք մը երկկայացուցած է, հետեւեալ ազգայնաբանութիւն: «Պատրաստուեցէք, եթէ ոչ պիտի կործանուիք»: Սուրբ կամփափեմ այդ տեղիկացիքը, որ մեծ յուզում պատճառած է:

Չորսվարը նախ կը նկարագրէ թէ ներկայ տեղիկացիքն ախտի ինչէ 1942ի մայիս օրերը, երբ Գերմանիան այնքան ժողովրդավար էր աշխարհի տիրապետութեան: «Իրականին մէջ մեր երկիրը չի կրնար շատ պարծնել այն մասնակցութեամբ զոր ունեցաւ Հեռադիւրը համար ազգայն ազգ. տաղանդալի օրերուն: Ստույգ է որ բրիտանացի եւ ռուս ժողովուրդներուն մեծածախ թնոյններն այն ինչ որ անհրաժեշտիկ պարտութիւններէն կը կրճատուէր այն ստեղծ, էական աղակեր հանդիսացաւ մեր քաղաքակրթութեան փրկութեան... Կասկած չկայ որ մեր թշնամիներուն անշարժի տնէներ եւ սխալները, ինչպէս բրիտանացի եւ ռուս ժողովուրդներուն հերոսական դիրքը Մ. Նախագահներուն խնայեցին պատերազմ մը մեր սեփական հողին վրայ: Եթէ ռուս զօրք Սթալինի օրերէն մէջ եւ Նեդոսի անդլիական բանակը յաղթեցած ըլլային, ինչ որ կրնար ըլլալ եթէ Գերմանիան, ձախողները եւ Խաղաղութեան ակտի յաւ ներդաշնակած ըլլային իրենց միջոցներն եւ զինուորական ծրագրերը, մենք այսօր չըլլապատեամք պիտի ըլլայինք Թշնամիներով որ մեր պիտի ահապահէին երկարադիւր ամենամեծ մասին:

Անցնելով վարդաւն պատերազմին եւ Հիւլէ-ռուսիան, զօր. Մարշալ կը յայտարարէ.

Ամերիկացի զինուորներու վերջին զիւարէն — Հիւլէ-ռուսը — կրնայ օդակար ըլլալ մարդիկ իրենց: Բայց կրնայ նաեւ կործանել զայն: Այս երկրորդ եւ սարսափելի պատճառականութեան դէմ է որ պէտք է պատրաստուի մեր երկիրը, արագապիտի կործանել: Բայց Հիւլէ-ռուսը միակ մեծ զիւարէն չէ որ այնքան ահաւոր կը դարձնէ ապագայ պատերազմի մը հետանկար: Օդաչուացու - թեան, իրեններուն եւ կիսկործանիչներուն տապալկին մէջ ձեռք բերուած յառաջդիմութիւնները զբեթէ անհասարակ են: Սուրբ քաղաք մը գոր. Արնիւր տեղեկաբարէն:

Պատերազմին սկիզբը ռաբաժիզ օդանաւերը կը հասնէին ժամական 320 քիլոմետրի անոնցորդ ծողովութեան շատահին ինչ 1500 քիլոմետր, կրնային բարձրանալ 8000 մետր եւ երեք թոյն բեռ տանել: Այսօր ունինք ռաբաժիզ օդանաւեր որ կրնան 10 թոյն ռաբաժիզ փոխարինել 2500 քիլոմետր հեռաւորութեամբ նշանակեցողութիւն վրայ ժամական 560 քիլոմետր արագութեամբ, եւ թռչելով աւելի քան 10 500 մետր թաւաքութեամբ: Յառաջիկայ տարիներին պիտի չինքն ռաբաժիզները որոնք պիտի սուրան ժամական 900 քիլոմետր արագութեամբ, աւելի քան 12 000 մետր բարձրութեան վրայ եւ պիտի հասնին 2400 քիլոմետր հեռու գոտեւած նշանակեցողութիւն: Հիմապիտի ստույգ է թէ մարդիկ պիտի յաջողին չինքն շատ աւելի հզօր ռաբաժիզներ, կարող էինքն մէջ թռչելու մօտ 50 թոյն բեռով մը: Այս օդանաւերը պիտի կրնան գրանել երկրագունդի որ եւ մէկ նշանակեցող, եւ յետոյ վերադառնալ իրենց մէկնակէտը: Գայով որսական օդանաւերուն (chasseurs), մեր ունեցածները կը ներկայացնեն հետեւեալ յատկանիշները. — ժամական արագութիւն 800 քիլոմետր, գործողութեան շատահինը՝ 2100 քիլոմետր, թռչելի բարձրութիւն՝ 10 500 մետր: Հինգ տարի շտապ հասարակար պիտի կրնան չինքն օդանաւեր որոնք պիտի սուրան ճանին արագութեամբ, դարձելով նշանակեցողութիւն 3200 քիլոմետր հեռուէն եւ թռչելով 15 000 մետր բարձրութիւն: Երբ օդի ճնշումը ինդիքը լուծուի — եւ անհնար պիտի լուծուի — այն ատեն զբեթէ որ եւ սահման պիտի չմնայ արագութեան համար:

Գայով ռուսներուն, մենք այժմ կը չինքն 20 թոյն ծանրութեամբ ռուս մը: Մեր հարտարագիտները մշակած են 45 թոննոց ռուս մը յատկաբար:

Սարսափեցող զօր. Արնիւրի գեկոյցին կարգ մը կէտեր եւս յիշէին վերջ, գիտել կուտայ թէ Հիւլէ-ռուսը պիտի աղէ մա՛նէն մէկ անհասարկ կանգնել, ինչպէս քաղաքի ամէն գործիքի վրայ: Եւ եղբակցուց թէ ապագայ պատերազմներուն մէջ մեքենան է որ վճռական դեր պիտի կատարէ: «Այժմ աղգի մը պաշտպանութեան միակ միջոցն է

ՏԱՐՏԱՆԵԼԸ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ

«Տէլիք Մէլիք» թղթակիցը կը հեռագրէ Նիւ Եորքէն. Կիւստան թէ նախագահ թրուսնիկացիների խոստացած է Սարսափեալ Սթալինի թէ Մ. Նախագահները պիտի բանակցեն Թուրքիոյ հետ, Տրոստինը միջադարձացնելու համար: Այս խոստումը տրուած է Փոքրամի ժողովին ատեն, որ երկու Մեծերը համաձայնեցին վերաբնել Մոնթրէօյի պայմանագիրը, որ Թուրքիոյ կը յանձնէ Մե. Թովէն Միջերկրական տանող անցքին հեղուկութիւնը:

Իւրիշ հեռագրի մը համաձայն, Մ. Նախագահներու արտաքին նախարարը, Պ. Պրենտիսը օր զիկուցում տալով մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ, րոտէ է թէ ճարտանկի ապագայ վարչա-ծաղ փորձաքար մը կը կարծէ Երեք Մեծերու յարաբերութեանց միջեւ: «Փոքրամի մէջ որոշուեցաւ որ իւրաքանչիւր պետութիւն անհատորէն ուսումնասիրէ այս խնդիրը Թուրքիոյ հետ: Ամեն իրական ծանոթացիքը չէ հաղորդուած Անգլաւայի կատարութեան»:

Լաւալի վճիռը անդառնալի

Մահապաճիւր արձակուել անմիջապէս վերջ, Լաւալ փոխադրուեցաւ. Յիշէի բանտին մասնա-պարտեալութեան, մասնաւոր խցիկի մը մէջ: Այս առթիւ հազցուցին մահապարտներու յատուկ թուի շափիկ եւ ռաբերուն շրթալ գարկին: Իր փաստաբաններէն Պատարուէր, որ առաջին օրը դատած տեսած էր, կ'ըսէ թէ դատապարտեալը տակաւին կը հաստատայ վերաքննութեան: «Հակառակ շրջաններուն ըլլալուն, կը պտտի խցիկին մէջ, անշուշտ դժուարութեամբ: Ժամանակին մեծ մասը կ'անցնէ ծիւղով եւ իր յուշերը գրելով: Մեծ քաղաքի մը ցուցն է: Յետագայ կ'ըմբողջ վերա-քննութիւն, նկատի առնելով դատին պատմական կարեւորութիւնը»:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Լաւալի յուշերուն մէջ կը գտնուի հատուած մը որ դատա-պարտեալը վր պատմէ թէ Գերմանները մոյհոսանք պաշտօններուն զրկած էին, վարելու համար հա-կարեւոր կարողութիւնները: Իրենց ծրագրերը մէջ: Այս պաշտօններէն մէկը խնդր ըլլալով եւս կան-չուրէր է: Կէսթիւսիւն ամբողջովին ձեռք առած էր Հիւլէի հակաբեկութեան եւ հակապատմական ոտարկեցողութիւնը: Լաւալ կ'ըսէ թէ այն եղբակցու-թեան եկած էր որ Գերմաններուն համար պատե-րազմը սովորականն էր, իսկ խաղաղութիւնը արկած մը:

Մահապարտը այլեւս պիտի չկրնայ տեսնել ոչ թէ կիւր, ոչ ալ աղջիկ, որոնք ամէն երկու շաբթի կ'աղցնէին: Թերթերը կը գրեն թէ Լաւալ յաջողած է իր փաստաբաններուն արտօնութեամբ ամերիկեան «Խոշոր լիբրալ Փրէս» գործակալութեան յանձնել այն պաշտպանողական գոր պիտի վարդար, եթէ դատաւարահին քաղաքիւր որոշում տուած չլլայ: Այդ պաշտպանողականին մէջ ամբարտաւանք երկու տեղ կը խոստովանի թէ զօր-տը Կոլ «Իրաւունք ունէր» նախ Լոնտոն մեկնելու, երկրորդ՝ հաստատուի Փէթլէն: Յետոյ կը ներկայացնէ դատարան չբաժնեցնել, որոնք նո-րութիւն մը չեն պարտականք, յայտնուած ըլլա-լով Փէթլէն դատապարտութեան ատեն:

Թերթերը իրաւաւոր անձերու յայտարարութեանց վրայ հիմնուելով, կը բացատրեն թէ վճիռը անփոխարինելի է, դատական բոլոր ձեւա-կերպութիւնները կատարուած ըլլալով: «Գերա-գոյն Ատենայի անդամներ յանգաւոր են որ կորսն-ցնելով իրենց պաշարները, տեղի տուի ամբա-տանալին զբոլորութեան, իրենց դաշտը լի յայտնեցին անթիւ յայտնելի բաւերով եւ ատով իսկ ըն-ծացիցին Լաւալի փնտած պատեհութիւնը: Անոր վրայ է որ Լաւալ յայտարարեց թէ այլեւս ներ-կայ պիտի չըլլայ: Այն ատեն գործադրուեցաւ 1835 Աեպա. 9ի օրէնքը եւ շարունակուեցաւ դա-տապարտութիւնը»:

Բայց եւ այնպէս փաստաբանները որոշած են զօր. տը Կոլի զինել, անոր ուշադրութեան յան-նելով իրենց մատնանալ անկանոնութիւնները: Զօրավարը Պրիւսէլէն պիտի վերադառնայ յառա-ջ յայտնուած պարտութիւնը: Միեւնոյն ատեն կը յանձնարարէ ուժ տալ պարտաւորի զինուորա-թեան:

Կրած էինք թէ նախագահ թրուսնիկ վճռած է ուրիշ ու եւ աղգի չյայտնել Հիւլէ-ռուսին զաղաղութիւնը: Այս առթիւ բաւ թէ Անգլիա 25 միլ. լիոն սթերլին ծախսած է, գործը Մ. Նախագահն - բուն յանձնել ատաղ, իսկ այս վերջինները ծախ-սած են 500 միլիոն անգլ. ոսկի: Մէկ Հիւլէ-ռուս-ը երկու միլիոն տոլար կը նստի: Ոչ մէկ աղգ կրնայ բոլոր գիտական եւ ճարտարագործական միջոցները կեղծորացնել, նոր ռուսներ զաղաղութիւնը գտնելու համար: Ամերիկացի զօրավարի մը կարծիքով Խ. Միութիւնը կրնայ չինգ տարիէն հաս-նիլ Մ. Նախագահներու ատոնանքին, Հիւլէ-ռուսը միլիոն համար, քայքայ ինչ կրնայ զաղաղութիւնը աշխա-տել, որովհետեւ միայն Մ. Նախագահները եւ Զուիցերիա կրնան արտադրել կարգ մը անհրա-մեկտ գործիքներ:

ԹՈՒՐԻՔԻԱՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՈՐ

**«ԱՆԴՈՒՆԴԸ ԲԱՑՈՒԱԾ Է
Անգղիաախոսներու
և Սովիետներու միջև»...**

(Մամուլի քաղաքական ծառայի)

Պոլսոյ «Արման» թերթը կը գրէ Անգլիացիներ 27-ի խմբագրականին մէջ.

«Այսօր աշխարհի միայն ստեղծուած են երկու տարբեր ճակատներ, ու այլեւս անդուտը կատարելապէս բացուած է Սովիետներուն եւ Անգլիաախոսներուն միջև: Աշխարհակայանի մէջ եւ զորապաշտ ինտելիգենցիայի որ այլեւս զիջատուած կը նկատուի, իր եօթը դուռներով կրկին ցըցուած է մարդկութեան դէմ: Գիտնականները կ'ուզեն որ կատարեալ ժողովրդապետութեան հաստատուի անխտիր ամէն երկրի մէջ, որպէսզի բոլոր ժողովուրդները կարենան ազատօրէն զործակել, եւ օրէնքէ դուրս հոգանալ պատերազմը: Սովիետ Ռուսիան կը պատասխանէ. — « Ես չեմ կրնար հաստատուի ձեռք, ու կ'ուզեմ սեփական ապահովութիւնս երաշխաւորել: Պէտք է, որ ես կարենամ ապրիլ ինքնաբար, ապահովութեան այս գոտիս մէջ: Պէտք է ի վիճակի ըլլամ ուղած ատեն ձեռքի ապահովութիւն» որովհետեւ ձեռքի ձեռքի ինչ որ կը փափաքեմ: Աստիճանաբար, կ'ուզեմ ընդհանուր ղեկի աշխարհի տիրապետութիւնը: Պէտք է ազատ ըլլամ իրաւաստեցնելու համար Նափո լէոններու եւ Հիթլերներու երազը: Մի խառնուրդ իմ գործին: Խնդիր է, թէ տարակարծութիւնը արեւմտ ընդհարումի պիտի յանգի մօտերս: Մի լիւրժի մէջ հասանալիութեան թերեւս: Անկի հասանալիան է սակայն, որ կողմերէն մէկը զլուծուի եւ համաձայնութիւն զոյստայ:

Այս պոլսոյ մէջ, մեր տեղի ընկալածարդ ղեկավարներու ճակատին է: Արդեաւ կարենանք ապահով շուշուտուն, ապրիլ եւ յառաջդիմել, պէտք է որ Ռուսիա հրամարի աշխարհակայան լինել եւ անկեղծօրէն մանկ դեմոկրատ ձգտելու շարքին մէջ: Գոյում մեր գլուխին պիտի պայթի, եթէ Անգլիաախոսները պարտուին շրջերու արդի պատերազմին մէջ. ահա թէ ինչու, պէտք է որ մտանք անոնց, ու հասած ինտելիգենցիա ժամանակը՝ վերջ տալու միակ կուսակցութեան զրոյթեանը:

**Կերմանները ինչու
պիտի ընէին Թուրքիոյ...**

Պոլսոյ «Թան» (Թուրքերէն) եւ «Արմաթի» (Փրանսերէն) թերթերը, սեպտեմբեր 28-ի իրենց թերթերուն մէջ միաժամանակ կը հրատարակեն լոնդոնի յօդուած մը, զոր տրուած են 25 Յուլիս 1945-ի «Կալէթ տը Լոյան»-էն, ինչպէս կը յայտնեն իրենք: Ներքին կիւն ատորպաբեմամբ այդ յօդուածաւորը մանրամասն տեղեկութիւններ կուտայ ծրագրի մը մասին, զոր պատրաստած էին Գերմանները 1942-ին, Թուրքիան զբաղելու համար: Յօդուածագիրը կ'ըսէ ի մէջ այլոց.

« 16 ամիս միացի գերման կեդրոնացման կայաններուն մէջ, եւ ձեռք ձեռքի Թուրքիոյ վերաբերեալ ծրագրերը «Թրիթթի» (Արեւելեան Աստղ) կազմակերպութեան: Հետաքրքրեցաւ, եւ տեղեկացաւ՝ թէ «շարժակող զորք»-ը Թուրքիոյ պատկանող 5000 աւելի երիտասարդներ, 1942 Օգոստոսին մասնաւոր դասընթացի հետեւած էին, Թուրքիոյ մէջ զործելու պատրաստուելու համար: Գերմանները կը յուսանին, թէ 1942-ի կիսուն փոփոխութիւններ տեղի պիտի ունենային Թուրքիոյ մէջ: Թիւ 7 տեղեկագրին համաձայն, կարգ մը թուրք զինվորներ արդիւն կը հանդիսանային այդ փոփոխութիւններուն, հետեւաբար «Արեւելեան Աստղ» անդամներուն պարտականութիւնը պիտի ըլլար մէջտեղէն վերցնել այդ արգելքը: Եթէ յաջողէին, գերմանաւոր կառավարութիւն մը պիտի բերուէ իշխանութեան զլուխ: Այս ծրագրերը պիտի զործադրուէին անմիջապէս որ Սթալինի Թուրքիոյ եւ Էլ Ալամի մէջ յաղթանակէին Գերմանները:

Գերմաններու ձեռքը կը գտնուէին Թուրքիոյ մանրամասն քարտէսներ, ինչպէս նաեւ իսկիւնէ հերի օդակայանին յատակագիծը, զժողովրդական մը կողմէ:

« Արեւելեան Աստղ»-ի անդամները, իբրեւ վաճառական եւ լրագրող պիտի մտնէին Թուրքիա,

ՏԱՐԱՑԱՆԵԼԻ ԽՆԴԻՐԸ

Հոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Անգլաբան թրիտանական ղեկավար վերջերս խօսակցութիւններ ունեցած է Թուրքիոյ արտաքին գործադիրին հետ, Մոնթթէոյի պայմանագրին վերաբերութեան մասին: Պաշտօնական չըմանակներու մէջ կը կարծեն թէ Անգլիա հետեւեալ տեսակէտներն ունի այս հարցի մասին. — Առաջին՝ Մոնթթէոյի պայմանագրի պէտք անդործադրել է, քանի որ շատ մը նախկին իշխանները ստորագրած էին զայն, հետեւաբար պէտք է վերաքննել: Երկրորդ, բացի նախկին իշխաններէն, բոլոր ստորագրողներուն կարծիքը պէտք է անտէր վերաքննութեան մասին:

Մ. Նախագահներու արտաքին նախարարը մամուլի ներկայացուցիչներուն բացատրեց թէ փոքրամի ժողովին ատեն Անգլիա, Ամերիկա եւ իւր թիւերը համաձայնեցան որ զատ զատ չօշտօնէին Թուրքիոյ տարածքներէն: Մոնթթէոյի պայմանագրին վերաքննութեան մասին: Աւելցուց թէ Տարտանայի խնդիրը չընկալեալ լոնտոնի ժողովին մէջ, այլ անկէ լայն ծրագրի մը յիշեցնելով, ամբողջ Եւրոպայի ջրային ճամբաներու միջոցաւ յաղագայանք մասին, թէ եւ որովհետեւ չարեւեցան: Լոնտոնէն մեկնելէ առաջ, նախարարը հաւանութիւն յայտնեց իր նամակի մը, որ Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան հետ համախորհուրդ պիտի ըրկուէր Թուրքիոյ կառավարութեան: Այդ նամակին առաւելու յետաձգուեցաւ, որովհետեւ նախագահ Թուրքիոյ կ'ուզէր աւելի խորապէս քննել խնդիրը: Նամակը խմբագրուելէ առաջ, նախարարը յուշարկ մը ստացած էր Թուրքական կառավարութեանէն որ լուսաբանութիւններ կը խնդրէ լրագրական զրոյցներու մասին:

Եւ պիտի հաստատուէին Իսթանպուլի Թուրքախառն Պրիւսթալ պաշտօնները, ու Անգլաբան մէջ՝ Անգլա փալատ պաշտօնին ու աւստրիական նախկին զեկապատնուրին: Հաջայի ու Հորթիի նման, ինչո՞ւն է եւ պիտի հարկադրուէր Գոթիայի իրաւունքները կը կարգէ: Դրաման պիտի ենթարկուէին հաւաքակցութեան ընդհանուր միջոցները, ռաւոյիլայ յանը, մամուլը, հանքերը: Թուրքական սահմանազրույ պիտի զրկուի Թուրքիոյ թուրք բանակները: Պիտի ձեռքարկուէին Սարաճոյի, Միլիթի միջոցները, Բէճէպ փէշերի նման դէմքեր, ու պիտի աքսորուէին Սոֆիա: Եւսեւ, հակադրութեան տակ պիտի անտնէին, բացի Մարշալտ Մէլիք Զաքաւել, Սպալակոյի բոլոր անդամները: Յօդուածագիրը կ'ըսէ, թէ լոնտոնի պատճառներով չուզէր աւելի մանրամասնութիւններ տալ ցանկերու բովանդակութեան մասին:

«ԵԲԵՐ ՀԱՅ ՀԱՅԵՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐԸ
ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՆ ԽՈՒՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ»...

Պոլսոյ «Թուրքիոյ», որ թիւրքացած էր Թուրքահայերին՝ իրենց ընդվզումը յայտնելու համար, Արտաշէնի եւ այլ «Թուրք» հոգիներ պահանջող Հայի ղեկին մէջ, կարգ մը «Հայ հայրենակիցներ» մօտ ըրած է իր խմբակը՝ «Հայերէ կարծիք» իմանալու համար «արտասահմանեան խառնակիչներուն» չուրը: Ահա թէ ինչ րաւ է ենթակաները:

Ա. Փաստարանի Պարոնեան (Ստեփան) յայտարարեց.

« Ես, Թուրք հաւաքականութեան մէկ անդամն եմ: Ուրիշ հայրենակիցներու նման կ'օգտուիմ Թուրքական օրէնքներէն: Գալով այն ամբողջականութիւններուն՝ որոնք իրենց յուշարկը արդեն են Սան Ֆրանցիսկոյի եւ Հիլիքոյի ժողովներուն, չենք կրնար երեւակայել ու եւ Հայ հայրենակից, որ մտարիւր աշխարհի բան մը, որ կը մնայ մասնակցի Արտասահմանէն ոչ մէկ Հայ իրաւունք ունի մեր ճակատագրի մասին խօսքը սեղուի:

Բ) Վաճառական Միջերկրային Սառժէսան կտրուկ յայտարարութեամբ մը շեշտեց իւր. — «Թուրք մը արարեւ չեմ խորհիր այս մասին: Ու եւ հապաքանքեմ ու չենք կրնար ունենալ այդ մարդոց հետ»:

Գ) Վիշնիական Միջերկրային Լիւնի ուսողութեան ուսուցիչներէն Պ. Գիւրգը ըսաւ. — «Բաղադրականութեամբ չեմ զբաղիր: Ամէն ոք պատասխանատու է իր գործերուն: Եթէ իրենք զանգաւ մը ունին, լաւ: Եթէ չունին, մեզ հանգիստ թող ձգեն այստեղ »:

Դ) Տեղի. Հայի Նաղարէթեան. — «Մենք Թուրք գալիս թուրք ենք, ու կապուած ենք այս հայրենիքին»:

Նոր դեպքեր Պաղեստինի մէջ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ հինգշաբթի առտու ժամը 1-ին զինեալ Հրեաներ երկրորդ անգամ յարձակեցան անգլիական կայանի մը վրայ, Թէլ-Ավիվի մօտ եւ զբաղեցին աւելի քան 200 հրացան, 100 արկղ ռազմական թէք եւ 15 զնդարներ: Արշաւանները եկած էին զինուորական զորքուած բեռնակաւարներով, կառավար չհրահրելու համար: Կարող են լար իջնելով, պահակները կաշկանդեցին եւ աւարը յափշտակեցին առանց զէնք պարպելու: Կ'ըսուի թէ զէնքերը պիտի բաժնուին այն զաղթականներուն որ վերջերս Պաղեստին մտած են ապօրէն միջոցներով:

Պաղեստինի անդի. ցամաքային, ծովային եւ օդային ուժերու հրամանատարները բացատրեցին իրենց գործարարեցին Երուսաղէմի մէջ, նոր միջոցներ ձեռք առնելու համար: Որոշուած է աւելի խստացնել ճամբաներու հակողմերը, եւսեւս - կիւն մը կազմելով Երուսաղէմի, Թէլ-Ավիվի եւ Հայֆայի միջև: Զինուորական իշխանութիւնը երեւան հանցանք անխնայ զաղտնի կայան մը:

Գերման Կորթ, Պաղեստինի թրիտանական մարզապետ, մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ հրեայ վարիչներուն հետ:

Անգլաբան կը հեռագրեն թէ 105 Հրեաներ (51-ը կիւնէր) որոնք Թուրքիա հասած էին Պուլկարիայէն անգլիական վիզայներով, Պաղեստին երթալու համար, եւ զրկուած են Մուրիոյ սահմանադրուիլէն եւ Պոլսոյ հասած: Ձեռն ուզեց Պուլկարիա վերադառնալ:

Կերման գերիներու վիճակը

Երէկ բոլոր թերթերը կը հարգորէին թէ Մ. Նախագահներու զինուորական իշխանութիւնը որոշած է զարդերն զերման գերիներու առաքումը Ֆրանսա, որովհետեւ Միջազգային Կ. Միջազգային զորքած է թէ Գերման չի յարգել Ժուրնի պայմանագիրը, կերակրելու եւ խնամելու համար նախկին գերման զինուորիկները: «Եւրոպայի Հիւր»-ը կ'ըսէ թէ լողորդ այնքան ստիպողական եղած է որ, զոր. Այդրհաւուրը ուսելիք եւ զեղ. տրամադրած է Կ. Միջին, բաժնելու համար ամբողջ Ֆրանսայի գերման զերիներուն:

Ամերիկա միջին հիմա 700.000 գերիներ յանձնած է Ֆրանսայի, ճամբաներու եւ աւերեալ զարգացներու վերահիմնութեան համար: Անցնող զարման որոշուած էր յանձնել միջին մէկ միլիոն գերի, բայց այժմ չեն ուզեր զրկել մնացեալ 300 հազար, միջինը Ֆրանսա շատ աւելին կը պահանջէ: Կ. Միջին թողորդ զարգացիր կ'ըսէ թէ գերիներու պարտականութեան եւ ստորագրութեան պայմանները «խեղճ են»: Ամերիկայի զորավար մը պաշտօն յանձնուած է հակել, որպէսզի զործարարին Ժուրնի պայմանագրին տրամադրութիւնները: Կ. Միջին տեղեկագիրը զարգացիր կը պահանջէ, սակայն իրազեկները կ'հաւատան թէ շատ մը գերիներ յանձնուած են տկարացած են որ այլեւս չեն կրնար օտքի կենալ եւ աշխատիլ, թէ վերմակ եւ հաղուստ չունին եւս:

Le Monde, Փարիզի կիսապաշտօնական օրկապ, վերջերս յայտնութիւններ հրատարակելով այս մասին, կը յիշեցնէր թէ «մեծ պէտք է ինտելիգենցիա մեր թշնամիներուն»: Combat երէկ զանգաւ մը ինտելիգենցիա մը կը ինտելիգենցիա Պարիզի-անփարի-գիսի կայանին վիճակը: «Յանկարծ ներս մտանք, կերպերները զործի կ'ընթացին, զարդելի աղտոտութեան մը մէջ: Մեծ մասը պատուաւ զանգաւներ եւ միջերկրային ունին: Նիշարեցած են, անուշի պակասին: Շատեր կ'օրէին անգամ չունին, բոստիկ են, կամ հաղած փայտէ սանտալներ զոր իրենք չինած են: Շատեր զօնար կը բայեն, ծեղունիներու պէս: 1500 գերիներէն 400-ը միայն կ'աշխատին, միւսները տկար են կամ հիւանդ: Կրեթի բոլորն ալ ստամոքի եւ աղիքի հիւանդութիւններ ունին: Կայանի հրամանատարին յայտարարութեան համաձայն ամէն ամիս միջին հաշուով տասը հոգի կը մեռնի: 700 հոգի շատ հիւանդ կամ տարեց ըլլալով եւս պիտի զրկուին»:

«Ժիկառօն» ալ վերջերս մտալ տեղեկութիւններ կը հրատարակէր, զոր. Պիւիստի վիճակը:

Զօր. ՏԸ ԿՈԼ վերադարձաւ Պրիւսէին, ուր ընդունուած էր աննախընթաց խանդավառութեամբ: Զօրավար Պրիւսէի պատմական քաղաքացի ընտրուեցաւ: Այս առթիւ իրաւունք ձեռնարկէ մէջ, զօրավարը լեւոնց թէ «Պրիւսիա եւ Ֆրանսա որոշած են զործի պաշարներով եւ վճարականութեամբ, հաւաքաբար ամբապնդելու համար ապահովութիւնը»: Կ'ըսուի թէ Պրիւսիան ալ զօրամաս մը պիտի զրկէ Հռենոսի շրջանը:

ԱՄԼԱԿԻ փաստարանները զօր. ալ Կօլի գիծեցին, ինդրելու համար որ զատու վերաքննուի, թէ եւ զատուական օրէնքով անկարելի բան է այս: Նախկին վարչապետ Փօլ Ռէնօ, Լալայի ռեբիլիթանքին, որ բանտարկուած էր Վիշիի կառավարութեան կողմէ, խումբ մը երեւելիներու զլուխ անցած, կը ինդըն նորէն զատու մասնապետը: Իր կարծիքով, թէ վիշի վերաքննիչ ատեններ մը յանձնուի, կրնայ բեկանուիլ:

Մեր ԽՍՊԳԸ

ԶԱՐԿԻՆ, ԶԱՐԵՈՒԵՑԱՆ

Տարին որ կը լրանայ, 30ամեակն էր չարք մը պատմական թուականներու, — Հայալինը Սար - սափներ, Վասյուրական, Տարսն, Ե. Գարաշի - սար, Եղեմիա, Մուսա Լեւ, Էւալին:

Եւ, զարմանալի բան, տոնուեցաւ միայն Այս - րիլեան տարեգրանը, իսկ միւսները մնացին ան - տէր: (Դեռ անցեալ չարթու ձէպէնը Մուսան եւ Արարիկ Մարտիկի մէջ):

Կըսեն թէ մոռնալը ծերութեան նշան է, ինչ - պէս զիբնալ:

Քիչ մը կանուխ չէ՞ այս մոռացումը — մա - նաւորը այնպիսի ժամանակ էր երբ Հայկական Դատը կը հետապնդէր: Այս անտեսումը — եթէ ոչ մոռացումը — ծերութեան հետեւանք է թէ...

Քիչ մը շատ ճարտ կապած ըլլալու: Բող չլիքաւորութիւն Վասյուրականի, Տարս - նի, Ե. Գարաշիարի եւ միւս հերոսական շրջան - ներու մոռացողները, որ կը յաճին այս պոռոտ - ներուն վրայ: Ինչպիսի ջգհեղանքներ ալ ներկայա - ցենն, դժուար թէ կարենան ձերմակ - երեսերեալ պատմութեան տալիս:

Դժուար էր զոնք ընտանեկան հանդիպումներ կապակերպել: Մասնաւոր որ, չորս - հինգ տա - րէն է ի վեր ինչ հարսիքներ եւ կնուսներ կը տարբերէին, 200—250 հոգեականներով, եւ հազար - նոցաներ թոցնկով...

Բացառութիւն մը եւս, վերջին պահու, Եղեմիականները որոշեցին ինքեց ձերտա - ռարան տարեգրանը: (Նախապէս՝ ճիշդ օրին պիտի հանդիպէր, սեպտ. — հոկտեմբեր, բայց այժմ յետաձգած են դեկտեմբերին, սրահի էջո - յութեան պատճառով):

Այնպիսով մը երէկ հպարտութեամբ կը պատմէր թէ 1915 հոկտ. 14—15ին վերջացած փայտաշինական կոնքը, եւ Եղեմիան ինկաւ հերո - սաբար, թէ եւ մասնակի կուրիւլորտականեցան:

« Հերոսական »ը աղօտ կ'երեւայ, այսօր, մեր հերոսականացած աչքերուն: Զէ՞ որ, լման հինգ տարի ակնաստիւ եղանք վիթխարի, աննայիր - թաց սիրտաձայնարի մը, այնքան հերոսապա - տուն սիրտորիկներով: Տեսանք հաղարատը օդա - նաւերու անուրի ճակատամարտները մարդը Լու - ռոպայի տարածութեան վրայ, բազմաթիւ հայ օդաչուներու անմահ քաջաբերքով ինքնիւրով: Տեսանք ու լսեցինք բոսնիցի, գլորպալիս սալա - տանքները հրատապներու, հրանօթներու, սուզա - նաւերու: Եւ միլիոնները բանակներու որոնք ի - բար կը բղկէին «սպանիական» ճակատներու վը - րայ, անդնդաբար ծորերէն մինչեւ հրակէզ անա - պատները, ամենի, ձիւնապատ լեռներէն մինչեւ գետափոր մարտնչներ:

Եւ սակայն, պէտք է ետ երթալ մինչեւ 30 տարի: Ետ երթալ մինչեւ Անատոլիոյ խորքեր, չափաւոր համար իսկական հերոսութիւնը ափ մը քաղկեդոն, որոնք լման ինչ ամիս ցնցեցին Եղե - միան, պատմական գնեքով, եւ ի վերջոյ ին - կան պիտուորական ուժին եւ թողանքին առջեւ:

Երբ տարեգրանը տեսնուի, ատի՞թ պիտի ունե - նանք թարգմաններու ձեր յիշողութիւնը, անմոռա - նայի զրուարներով: Հատաքական թէ անհատական քաջաբերք ու ինքնիւրով:

Հատ մը միայն, այսօրուան համար:

— « Կարգը Խմբագիր Կիւմ Էր (Օր. Կէթէն - Գեան) »: Ինկոքեց օր ձեռքերը բակեն, շաքով քէ ազատ կամօք ու պիտի լիքնալիք ինքզինքը: Հա - զարապետը հաւանութիւն տուաւ: Բակեցին թե - ւերը: Թմբած էին: Վեր վար շարժեց՝ արեան շրջանը դիւրապիտիւն համար: Երկու ծոռեքով տարատիւ կեանքները բակի սկսաւ: Տառապանքը ետ Բաշաւ մը դիտէր: Հազարապետը վաշտաւ աշխարհ անըր կը հայէր: Խմբով յանկարծ քանկո - նին տակէն փոքրիկ վեցաբաւածեմ մը հունցեց եւ տարաւախութիւնը հազարապետին արտիւն մէջ տարապետ: Արեւմտ վրայէն գեղին ինկաւ Թարքը: Զինուորները պարպեցին հրապանակներ կիներուն վրայ: Հինգ մը անցունեց գետին ինկաւ: (Յեղա - փոխութեան զոհերը, պատ. Մ. Յ. Գեանեան),

Քանի՞ անգամ երեսուն տարիներ պէտք եղան, այսպիսի էջ մը բանալու համար Հայոց Պատմու - թեան մէջ: Այն ու ուժի մը զէմ որ ոչ միայն դա - զաններն էր, այլեւ անարք:

Թղթատեցէք, անկերը թղթատեցէք ու սեր - տեցէք հերոսաբարներու ապագիւր թէ անգիր գաղտնիքները, եթէ կ'ուզէք վառ պահել ինք - նապաշտպանութեան ոգին, տերունդ սերունդ եւ արիւն արի:

ԶՐՈՑԻ ԳԱՐԵԳՐԵՆ ԱՐԲ.Ի ՀՅԵ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ՏԳԱՌՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի կուգար, բայց կարծես Արմա - շէն դար, վերջին ծաղիկը Դուրեանի կապոյտ վանքին, կապոյտ՝ որովհետեւ երկնքի մէջ խրած, աստուածախոյզ խորհրդածութեանց մէջ ծիփուն: Կարծես մանկութիւնս ետ բերէր ինծի արմազան, մանկութիւնս՝ որ, ինչպէս յաճախ կ'երեւակա - յեմ, տակաւին կը թափալի Արմաշի կանանց ձո - րեկուն եղբւրք, աստուածամօր ձեռքով ցուցուն ցոյեղէի հիւստած կախօրանսին տակ, — երազկոտ մանկութիւնս՝ որը մեծաբանահիւս եւ զեղա՛հաշ ըրծածի մը պէս կ'սկսեցի դիւրիւ հովին թեւերէն եւ ես դուրս ելայ հեռացայ տարադրեալ՝ տընկու համար, յետոյ պատանի, յետոյ՝ երիտասարդ, սկիւպտիկ ու քննադէպ կ'լինամերտածանքին մէջ:

Ուզեցի տեսնել զինքը նաեւ անոր համար, որ մանկութեան յիշատակներէն անկախ՝ ինծի հա - մակարան կը ներշնչէ վանական իր այն չեմ - դիտեր - ինչով, — ապահովաբար Դուրեանէն մնա - ցած հով մը, — որ զինք արուեստապէս կը շինէ ի կանգի անհատութիւններուն, իրականութեան բրտութեանց անհաղորդ: Ինծի ծանօթ չեն Դու - րեանի անուրի բոլոր ծաղիկները, բայց կը կար - ծեմ թէ միայն Պարզում ու Գարեգինը եղան որ պաշտամունք հասցուցին եւ կրօնք դարձուցին դուրեանականութիւնը, ուղեղով հետեւի լեզուի եւ աշխատանքի, խօսելու եւ գործելու անոր ձեւե - րուն: Ու Դուրեան եւս, զէթ ինծի այնպէս կը թուի, աւելի մօտիկ կ'ապրէր այս երկուքին, իրենեւ երբեմն ալ երրորդին, որ Նարոյեան կը կ'ըսէր, — բայց, ապիտ, այս վերջինը երբեք չգիտցաւ արմանի ըլլալ այդ խանդավառութեան, չհետեւեցաւ երեքը իր վարպետին, (չէր իսկ պա - տախարանի անոր նամակներուն վրայ) թողնելի մէկ Տարեգրանին մէջ ճշտաբանութեամբ թղթախոյզ - քներները, եւ իր դրական պապութուն լեզուին վրայ, որ զանապապութեմ մ'ը խաղէին անդին շանց - նիւր, առանց ուրիշ հետք կամ յիշատակ ձգելու: Գիտուեցաւ կորսուեցաւ աղուոր կինը հետապն - դելու ցաւով մը:

Ինծի սիրելի է ուսուցչին կապող յիշատակը, այնքան արքան ծաղիկ մը հակելի իր հունտին վրայ, — անցեալին տանալ, իր սկիւղներ տանող այդ պղծաբան կը ծաղիկ թերեւս տիեզերածանկան կամ բնագանգական այնպիսի խորհուրդէ մը, որ երբեմն կը յայտնուի, բանաստեղծօրէն, էպպէս անհաշտ տարբերութիւն մ'իջեւ, ինչպէս օրինակ՝ բոս - անի եւ իր ձեռքի կաւին այլապէս խռովիչ մտեր - մութեամբ:

... Գարեգին արքեպ., մանրակար մը Արմա - շի դարկականքին մեծ ուսուցչին, աւելի աշխատա - նէր քան իր ընկերները, դժբախտաբար քիչ մը շատ կը զբոսնուէ այնպիսի աշխատանքներու վրայ, որոնք ծանրութիւն չունին: Վերջերս աշխարհա - բարի թարգմանիչ է Անտոնիանները, — աւելորդ յոյսութիւն: Պատիւնի մէկ պարբերականին մէջ կարդացի դրախտական մը այդ մասին, — հակա - ռակ այդ դրախտականին կարգ մը վերապահու - թեանց, միտա՛ն Արմաշական Կարկիւնի հայերն - նադիտութեան վրայ, ապահով եմ որ նոր թարգ - մանութիւնը աւելի գեղեցիկ է քան Պաշտօնը Հաւա - ղները: Այսուհանդերձ, Դուրեանի աշակերտի մը համար ժամամիտաբանութիւն է այդ: Եթէ, Ե. դա - րեան, հայկական համարը հայերէնի թարգմանեց Անտոնիանները, պատճառը նախ այն էր որ հարկ էր պաշտպանել հայ լեզուն ընդդէմ յունա - կան եւ ասորական բարբառներուն, հասկաարու - նաեւ արեւմտեան եւ արեւելեան կայսրութեանց ասպատակութեան: Հիմա՞ն, աշխարհաբար նոր թարգմանութեամբ մ'ը ինչ նպատակ կը հետա - պնդուի, չեմ հասկնար, — դիւրացե՛ն Անտու - աճաշէնին ընթերցանութիւնը, աւելի՞ եւս սիրելի դարձնել զայն ժողովուրդին, ինչո՞ւ համար, Հըր - եաներու պատմութիւնը շա՞ր օգտակար է ազգա - պաշտպանութի մեր այժմեան մտահոգութեանց մէջ: Եթէ կայ մէկը, որ կը կարծէ թէ բրիտանե - թութիւնը կը բովանդակէ Անտուածաշունչին, նոյն իսկ Անտուածաշունչին մէջ միայն, այդ մարդը քան չի հասկնար բրիտանեթութեան: Փափաքելի էր, ու մեր վարպետները ջանք թափել այ - զայնպիսի մեր եկեղեցին, — աւելի ինքնատիպ գործ մը կ'ըլլար, եւ աւելի արդիւնաւէտ, որովհե - տեւ հիմա մեր ժողովուրդը ինկած է ոչ թէ հա - լամական կրօնի սպառնալիքին տակ, այլ քրի - տոնէական տարբեր եկեղեցիներու: Դորհին մէջ է Փափաքելի էր, որ մեր վարպետները ուսում -

ՓՐԱՆՍԱՅԻ ՏԵՍԱԿԵՏՆԵՐԸ ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՄՍՍԻՆ

Զօր. քր Կոյ կը խօսի

500 լրագրողներու առջեւ

Պրեւսէլէն վերադառնալէ անմիջապէս վերջը, եւ ընդհ. ընտանիքներէն ութ օր առաջ, զօր - տը Կոյ ընկնիւրութեան ընդունելով 500 լրագրող - ներ, յստակօրէն պարզեց կառավարութեան տե - սակէտները օրուան հարցերու մասին: Ստորեւ կ'ամփոփենք իր յայտարարութեանց եւ հարց - պատասխաններու հիմնական մասերը:

Գերմանիա. — Ֆրանսա երէք անգամ արշա - ւանքի ենթարկուեցաւ սովորական մարդու մը կենցաղ տեսողութեան ընթացքին: Այլեւս չենք ու - գեր որ դերմանական մեծ պետութիւն մը (Իտալի) զոյուլթիւն ունենայ: Փրեւսիան էր որ զուլս հա - նեց դերմանական միութիւնը: Այսօր Փրեւսիան անհետացած է այլեւս, եւ անոր հետ՝ միացեալ Գերմանիան: Գերմաններ կան: Մինչեւ անգամ Գերմանիան կան: Հոնտոյի հովիտին մէկ մասը ոչ միայն մեր ձեռքն է, այլեւ մեր պատմականա - տութեան տակ, — Պարտիան, Հէս - Նասսաւ, Սար եւ Հոնոտեան նահանգները: Նաեւ Պատերը եւ Վիրթթեպլը: Քանի որ այս երկիրները մեր պատմականապետութեան տակ են, պէտք է մեզի հետ ապրին փոխադարձաբար: Մենք հողեր կ'ը - լու միտք չունինք, բայց պէտք է որ անոնց բնա - կիները վարձուին մեկի հետ ապրելու, հակա - ռակ պարագային ինչպէս սիրտի ապրին: Մենք համաձայն չենք որ Գերմաններ կառավարուի իր - րեւ միակ անբողջութիւն մը, ինչպէս որոշուած է Փոքտամի մէջ, փոխանակ կառավարուելու իրեն զանազան շրջաններու բաժնուած երկիր մը: Ֆրանսա ինքնավարութիւն մը պիտի հաստատէ Հոնոտի ձախ ափին վրայ, իր հակոցութեան տակ: Իտալի չըջանք պէտք է եւթարկել միջազգա - յին վարչութեան մը: Իտալի տարեկան 140 միլիոն թոն անուրի կ'արտադրէր, եւ այս անուրիք դը - խաւը մասը դերման Եւրոպայի ճարտարաբար - ծական կարողութիւնը: Այս ձեռք ինտուած ա - ծուր պէտք է բաժնել: Իսկ ատոր համար ան - հրաժեշտ է Իտալի ինքնապաշտպանութիւնը:

Արեւելք եւ արեւմուտ. — Կան արեւմտեան Եւրոպացիներ, կան արեւելեան Եւրոպացիներ: Արեւմտեան կապակերպութիւն մը դժ - վարութիւններ չի կրնար պատճառել ա՛յ - րով Մերոպայի կապակերպութեան՝ հանգի - ճար: Ֆրանսա կ'ուզէ խաղաղութեամբ ապրիլ բոլոր ազ - ատներուն:

Նախընթաց եւ մեր ժողովուրդին ծանօթացնէին հայ եկեղեցիին վարպետութիւնը, հայկական քրի - տոնութեան ինքնատուութիւնը, դաւանաբանա - կան մէջնուր եւ տարբերութեանց մէջ հայ հան - ծարին տեսակէտը: Վերջերս, նման հարցի մը բըն - նութեան ժամանակ, տեսալ թէ ինչ աւատ - լուութիւն կը տիրէ, երբեմն խառնաշփոթութիւն, Հայ. Եկեղեցիին իշխաններուն կարուածին մէջ, Օրմանակնին մտաւորական անբաւականութիւնն ալ հաշուելի վերջ: Ահաւասիկ աշխատանքը, որ կը պատուի Գարեգին արքեպ., եւ ոչ թէ աշխարհաբար թարգմանութիւն մը Անտոնի - ներու, հայտնաբեր մը որ կարծես համարժէք է մէկ կողմ նետուել Հայոց մեծահաշ լեզուի՝ դա - բար Անտուածաշունչով կոթողում: Ինչ հարկ փարգանքները, — չեն հասկնար, թող հասկնան, բան չեն կրնայեցնք, բայց պէտք է միշտ ժողո - վուրդին ահալը լեցնել այդ հասկացում ալ յա - րմանապէս սուրբ լեզուով, այդ ալ շահ մըն է:

... Գարեգին արքեպ., պատմաբանին սկիզբը հրատարակեց նաեւ Աշխարհի յոյսն ի Հայսի Երկրորդ հատորը, — զեւ չէր դրուած Եւրոպայ Յատարկեալին պիտի ներկայացնէր երկու հատորը միասին, այդ առթիւ նաեւ Նարեկի իր թարգմա - նութիւնը: Ուրի նաեւ դրական - բանաստեղծական կարգ մը գործեր: Կը յիշեմ իր մէկ քանի թատ - բերքութիւնները, երգերով խառն, ջորս կը ծա - յապրէր երաժշտալի Նորեդարյալ՝ աշակերտ Պապա - Համբարձումին, — այդ թատերգու - թիւները բնագրութեան Արմաշի դարկականքին մէջ: Կը յիշեմ իր Խաղաղութեան պատմութիւնը, զոր օրինակներ եմ յետոյ իբրեւ զայս: Ինծի կ'աւա - տէր նաեւ իր Տարեգրանին երեսները: Իսկ ժա - մանակ մը ի վեր հրատարակէ Արաքատ ա՛մ - սաթերթը: Շուտով արիթ կ'ունենան աշատեղ եր - կարօրէն քննելու իր վաստակը, բայց այսօր մի - այն կ'ուզէր ցաւ յայտնել թէ ինչու նուաճ կը զբաղի ուսումնասիրական եւ քննական աշխա - տանքներով, մեր եկեղեցական պատմութեան եւ մատենագրութեան վերլուծութեանով: Ինչքան աղքատ է մեր մտաւորական ժառանգութեանց թանգարանը զիտական ու քննական վաստակով, — « Գեղեցիկ դարկականութիւնը, ինչպէս կ'ըսեն, հարսնուր մըն է որ զ պատուի է միայն՝ երբ դեռ նարտը զլիւն է, հարսնութեան շրջանէն վերջ՝ այլեւս մոռցուած ... »:

Ե. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻԻԷ

ՊԱՐՏՈՒԱԾ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ԱԿԱՆԱՏԵՍԻ ԱԶՔՈՎ.— 6

ԱՇԽԱՐՀԱՅՈՑՅՈՒՆ ԱՌՁԵԻ (Հատուած «Հայրենիք» երկից)

Ամէն անգամ որ հայրենասիրութեան ցաւը կը բռնէ զիս, երեսակայութիւնս կ'ընդարձակուի, խորանքի լայն վարարումներն պէս հանդարտ կը բացուի, կը վերածուի կարծես անհուն հորիզոնի մը, որուն ծաղիկները կը միտնեն անորոշ հեռաւորութեանց մէջ...

Այն ատեն՝ հայրենիքս, դժբախտ ու ցաւալիտ Արմենիան, դարաւոր ու պերճօրէն բանուած քանդակներովը, կախարդական ու դուռնիկ ճար - տարապետութեան մը բոլոր փառքերովը, անհաւատալի փութկոտութեամբ կը դառնայ տեսողութեանս առջև, ճարարական վրայ փաթկեալ ճարարական պէս։ Մարմինս՝ խորհուրդին հովին կը ցնցուի, ինչպէս նաեւ մը ալեկոծ ծովուն վրայ, ապա՝ կը խաղաղի խռովքս, ու ես՝ հանգարտ կը տեսնեմ անցքը իմ քաղցրանուէ հայրենիքին։ Հանդիսական թափորումն է ասիկա, անոր մէջ դրտ - նուած բոլոր տառերիանքուն ու զոյացութիւններուն, շնչաւորն ու անշունչը, թեւաւորն ու անթեւը, լողացողն ու սողացողը, քայլողն ու ցատկոտողը կ'անցնին աշխարհ առջեկէն՝ իրենց ուրախութիւններով ու բերկրութեամբ։

Ահա Վալը, իր համար ու զարմանահրաշ բեր - դը, դարպասները, դռնիկները, պարտէզները, պալատները, անընթեանքն ու արածայր գիրերով արձանագրութիւնները։ Անոր արքայիկները՝ հայր - կական պար կը խաղան Ասորեստանի զոռոգ պատ - մութեան ցանկեր վրայ, արատներն ու զօրական - ներք՝ իրենց աղեղին նետերովը կը չափեն ժամա - նակի խորութիւնը։ Վերթառու աղմկիկները՝ Հա - յոց պատմութեան կարիքներուն վրայ քարձար - ցած՝ կը թքեն թաքարտու աղբերուն անցքին վրայ։

Ի՛նչ, լի՛նք, աղանիկ կործէին ու վշտակի փետուրներու պէս փափուկ, մանուշակի գոյնը առած՝ Նալիկան Մովսէս գեղանի, որուն մէջ՝ Աստ - դիկը իր լուսնոյր կ'անդրի, կըր արեւը՝ յորմա - դիկ մը կ'որ գիրութեամբ կը նստի Ասորեստանի ժայռաւանդարին վրայ։ Հոս՝ Աղթամարը, վիթ - խարի մարմարաքանդակ մը պէս կը պտուի իր ջու - բերուն մէջ, կոնակին վրայ կ'ընկնէ Արծրունեաց Տան խորհրդանիշը՝ թողորմ անձիմաստ ու հեռա - տոր անդեակ մը։ Հոն՝ Աստիքը, կ'որ ու պայծառ - աշք յաւառենական ու ջերմ դաշտերի մը՝ որուն մազադաշտերը կ'որոշեցան դժբախտաբար։ Այս տեղը՝ արեւհամ ու մանկամիտ կուռքը, փար - թամ, բայց կամայաւ աւանդութեան մը մէջ ըն - կողմանած՝ կը նկարէ արուեստին գեղեցկութիւնը իր քանդակներին։ Այն տեղը՝ Լիւնը, Նալիկան Մով - փի պարանոցին կախումն ճիւղաւոր մողական՝ որ ամէն օր զոյն ու ձեւ կը փոխէ, կը դառնայ զբաղմունք ու եղեմ՝ ուր զեռ կ'ապրին բրիտանու - թեան սարսափէն փախ տուած ջրանուշները...

Արեւելեան ափին մօտ՝ Զուրբու երգին քո - վրնոր։ Թեթեւ հալոց լեռնակուշտէ մը՝ իր սուկ - ճամուկ քլամիւր կախած, մեծ ու ծիծիւն երա - դի մը գունազոյնութեամբ, Արտաւազը կը խո - կայ, գլուխը դրած պատմութեան փառքերէն հիւսուած քարմին վրայ։ Անոր վրայէն կ'անցնի Արտաշէսեան յաղթանակին հովը, կ'երեքցէ գան - ղուրները, կը գոցցէ ճակարտ խռովայիցը։

Անբալ պարկազները, Ջալալաբադի ապա - րանքներն ու պալատները, — Մաղկալից ու քեղ - անաք պարտէզները, — Շամիրամի առաւել մար - մարեայ կառույցները, — Եւ արքայական պերն - քանքները։

Վերջապէս երջանիկ դարու մը գեղեցկի պատ - րանքը, ի մի զանդուած, իրարու մէջ հիւսուած, հրեղէն լեզուներու պէս կը կաշկարան, հարսնե - տորներու դիմումն եւ անդուպա քաղվածութեան պէս՝ կը հոսի՝ հօգի պատմութեան կամարէն, կը թա - փին պատմութեան Հայոցի մեծ առաջնիւն մէջ... Հայոց ձայնը՝ ցոլցնուած շինուած պսակ մը կը խաղցնէ օդին մէջ։ Կ'երեւայ հողի ու հացի գե - ղեցկութիւնը՝ վիշտասանման հայ կայսի մը ան - թեկի կերպարանքովը, կը մօտենայ յանգիստ, եւ կը համարեն աքաղաղ անտեղանութիւնը հին օրե - բուն...

Փա՛ռք քեղ, ո՛վ անցեալ։ Հիւսիսային եզրէն քիչ մը հեռու՝ Սիփանը իր պատգամածին զաղպիւր կը սրսկէ Ախթաթի ու Արծկէի դաշտերուն վրայ։ Կը խնդայ Արածանին։ Մաղկալից լեռները՝ խմատութեան քօզովը՝ իր ծածկունքն։ Դուրեմիսը՝ Ալաշկերտ, Քարաքիլի - սէնէ մինչեւ Դարոյնը՝ ալեկոծ վրայ քաղմած՝ կ'երեւեկէ խրթին ու հանդուգաւոր եւր հայրանակին։

Լաթարէն կը հնչէ Պոռչին սուրը։ Բլէնու - բերդերէն, եօթը դարերու պէս, Պոռչի տաղար վար կ'իջնեն զէպի դաշտը՝ ու ռազմական իրենց յաճա - րութիւնը կը ջրգոյնեն ինչպէս լանկին պողոտ - անքներուն մէջ։ Մանգոկերտի վերաւոր պատմութե - թիւնը՝ Թանգուրալի մացաններէն առկա, կը թրթթայ վիշտալեռան մը նրբութեամբ։ Թի - թեանիկները կը պտտին անոր շուրջ։ Բզէնները օրհնեցող մը կ'որդեկոյնեն պերճութիւնը հնօրեայ քաղաքին։

Դաշտե՛ր։ Դաշտե՛ր եւ օրհնութիւն։ Բլուրներու վրայ, եւ հովիտներու մէջ՝ ծա -

Ի՛նչ բարեբախտութիւն որ, օրօպումը քան - դուռն է եղեր եւ ստիպուեցանք անեղ զետր եզե - լող նեղ ճամբան։ Գրեթէ երկու ժամ յորտէնի - ցինք, ի՛նչ կ'ըսեմ, զինովցանք Նեփաի հովտին գեղեցկութեամբ։ Հաճոյքը կատարեալ դարձնելու համար երկիւրեւ եւս կը զոյցէ ծորակները ու հաղ - ուարէյա արեւը աւելի տաք, աւելի համով կը թօփի։

Բնութեան իւրաքանչիւր շերտը իւրաքանչիւր գեղեցկութիւնն ունի։ Սիրուն է Նեփաի հովիտը, որովհետեւ տառնակ քիչովեթերով գեղար իր անկողինը փռած է անտառներուն ոտքերուն տակ։ Զուրն ու ճամբան սիրահարներու նման թեւան - ցուկ կը քալեն, իսկ այս վերջինին անմիջապէս քովէն կը բարձրանան մայրիկ անհատուած ան - տառներ խիտ, անուշահոտ եւ կանանչ դոյներու երանգապնակի մը տպաւորութեամբ։

Օթթայները (ինքնաշարժի ճամբայ) քնդհան - րապէս բնականաճ տեղերու մէջէն շին անցնին, կը բերեն զանոնք. այս պատճառով մինչեւ Ամանհայմ՝ պիղերը նշմարեցինք հեռուէն։ Մինչդեռ այս ան - դամ, բացատարները ծածկուած են գիւղերով։

Դանդաղեցնել կուտամ վառքին գնացքը։ Ար - տաքանակս՝ պատկազմի աղբերակ թիւր անըն - մարելի է։ Հոս եւս դեղեղին տուեղն (այս ժողո - վուրը սիրուն բնակարանի սէրն ունի)՝ մաքուր փողոցներ։ Սակայն, բոլոր կիճաններու տակ իշ - րդ վեր - վար միւնուրն է։ Եսմի՝ Թրիքի քաղ - հար ունեղբը կը խորանայնէ, խոտը, կարծես թէ ճամբաները հանուցի շարունակութիւնն են։ Ժուսն ու ճուտիկը, սաղերու խոտերը՝ կոկորա - վիդ, գինուորական համալսարանի խոտերով, խո - պոտ ձայնով, գրաւած են զայն։ Փայտի գէգեր տուններուն առջեւ։ Բոլոր եղի սայլերը քիչկիչը մաղաղակ աղբիկներ կամ կիներ են, նայակ - գութանին զուրբ։ Պատճառը հարցնելու պէտք չկայ։ Երբ մեռած է, յաւազոյն պարագային՝ դերի։

Ամէնէն հաճելի տեսարանը, Թամպուլիկ լա - ճերն են։ Զախմարիք մեծամասնութեամբ դեփ - ղեղին ու բողբոլ, աղբիկները, Գերմանիան յա - կանչող մաղի հիւսիսը կ'ունակն ի վար։

Յուշատարտուկը Հայալուրը ցոյց կուտայ 12 - քիլոմէթր։ 180 հայրենակիցներ ունինք հոն։ Վէտք է հանդիպել։ Սակայն կամուրջը քանդուած է։ Առմանայ ճամբան ճղուած է դաշտերու կա - կուղ պորտին վրայ։ Սկիւրդ տանելի, բանի կը յառաջանայ՝ ճահիճ մտնելու տապալակութիւնը կ'ունենանք։ Երթեւեկող զինուորական կառքերը, կէս մեթր խորութեամբ ու աւելի փոսեր են բա - ցած, մինչեւ բերանը՝ ջուր։ Երեւելի գինուոր աճ -

դիկներն ու խոտերը հասակ կը նսեն։ Դաշտերը՝ կը ծանրանան քեղեւորութեամբ օրհնաբեր ցո - լիներն։ Արտերու ծով, եւ օվկիանոս՝ գեղեցկադոյն ծաղկիկներու։ Բազին ու հնոց, ժամ ու գմբէթ, հեթանոսութիւնն ու քրիստոնէութիւնը եղբայրա - ցած՝ իրար կը համբուրեն աւերակ կամուրջի մը տուրան վրայ...

Ողջո՛ւն քեղ, արեւո՛ւ հնութիւն...

Լեմիսի հարսածայրէն՝ ապակիի պէս կը պարզայ աղեղը Ռուստեայ երկրին, որուն կամա - րէն՝ սառ կուտան զոյգողմի տարազներով աղ - լիներն։ Արեւապաշտ ժողի մը պէս ծանրախոհ է անիկա, եւ կեցուածքը՝ խորտա։ Եսմի վիւրը՝ իր հանձնարող դաւկին համար, բերկրութեան եւ հարգանքի խորհրդանշան կը մտնէ։ Մերթաքի - ղը՝ զուրի խոնարհած Եսմիկայի կ'ըրն վրայ, ճրկայ քաղցրութեամբ կը սերտէ, մինչ Փշա - վանքը՝ իր ճառերու մեղեդիին մէջ կը նետէ խոր - հուրը քի խորաց որտեղներուն...

Պերճափայլ խառն մը կամակորութիւնն ունի Ռուստայ։ Արտոր չուրի մէջ, իր գետակին ափե - բուն վրայ՝ իր փառանք օրերու համարէն հա - տիկները կը համրէ։ Կը նայի լուսնի մահալիկին, ինքզինքը կ'ամփոփէ եւ կ'աղօթէ մոռցուած յի - շատակարանի մը համար։ Որք է իր միտը։ Վէր - քի մը տխուրով՝ կ'երեւայ գէմբը Մժրնայ անի - ծող հայրապետին, որուն մօրերին թեւերն ա - տաղով թեւան մը ցաւը կը կախի ու կ'իյնայ Հա - տաքի տաղանաւորին վրայ...

Ցուրն ու կարկառուն լըրան մը կուպերէն՝ Մո - կաղ Ալիսարիի զիցաղանակն աղաղակ կը փրթի հեղեղներու վայրագութեամբ։ Շատախը կը նե - տահարէ սաղաղը։ Տիգրիսը կը դուռնայ ու կը փայտի ամառայ թիւններէն։ Մոկաղ անաբերը՝ խոնկի պէս կը ծխան։

Հարձը, հարձը, Լեռնահարսը կը դառնայ Ազարիկան Բաղինին շուրջը։ Ու հովիտները՝ Անտոսի զոռթթափներէն վար կ'իջնեն իրենց հօտե - բուն հեռ։ Իրիկեմաճուէն։ Աւ հովիտներ կ'երգեն։

Հայրենիքի՛ տըրմ՝ ամբամ արեւմ,

Աւելի՛ տաք է.

Քամ զի սէրն ամբ՝ ծընդդիմ սէրն

Հազար եղ թարմ է։

ՍՍՍ - ՎԱՆԻ

Կամգնած եմ լուռ, տնարարաւ ու նայում եմ այս քերթիմ.

Գանի՛, Գանի՛ երկզմը, կէտեր, գծեր երկնիքանց եւ ամէն գիծ ու երանք, ամէն գծիկ իր երթիքի Մի պտուտաւ իմ է արմատ, մի վեհ ամուս անխոր - տակ։

Եւ գիծերը անկեղծան կէտ ու երանգ համարուող, Լեզու առած խօսում եմ, կենդանաւում մի վայր - կեան,

Սեղմում եմ ու մարմն արպէս փիւնիկ վերաւոր, Թեւաւորում տարածում տանիմանքով նախ - եան։

Որպէս փառքի վկայութիւն բարձրանում է ամենար, վաղածածկ ու չքնաղ Գանի ամուս հարապառ, Կարողներով հմալեղ Բաղաբեր շէն ու բանակ, Անթի տաճար ու ամբար՝ աներակ ու մշտնջեն.

Եւ արեւմեր մեծազոր Տիգրաններ ու Գագիկներ, Աշխարհաշէն եւ հզօր բանակներով աղապատ, Ուստիսը, չար, արիւնաւշ, արցունք, արիւն ու աւեր,

Լալախառայ զստրիկներ ու մանուկներ նուազ։

Նորից քարեր եմ անցնում, սրբում արցունքն ա - լիւնի

Եւ համարում վերտոնի քիւր կարողներ հոյակապ, Մոսիկներով յառնում է ցեղի իմ արպէսփիւնիկ, Ճախտում դէպի արեւը, դէպի պայծառ ապագան։

Դարեր։ Դարեր հեւացող, քեւադուած ու իյւ - իրեց ծալքերը քաղած անտ իմ եւ անկարկում եւ յուսաշող մի ուղի ճղուած երեւոյց անախ, իմ մէջ երկնք ու մարկն ապրելու տեղն անսկիւն։

ԳՈՐԵԱՆ

Կարարութիւն կ'ընէ կառք ուղիղ բռնելու հա - մար, միայն թէ մառնուցիկ ցեղեր կը դառնանէ եւ կ'ունի, մինչեւ մեքենան խրած ենք։ Մէկէն չեւած՝ միւսին մէջը կ'իջնանք։ Ամերիկեան հայ - ճոյութիւններու տարաբաժնի կը բացուի, իսկ միջիւր կը հեւայ, կը տարայ. կը սկսի՝ յուսահատել, ո - րովհետեւ երբ աշխուր կը զափեմ հեռուն երեւոյց լաւ ուղիք՝ հաղի կ'էսր հասած ենք։

Եւ դառնանք, կառքը պիտի կուտենք, բա - ներինք բողբոլ է, կ'ըսեմ։

—Մի վախճան, այս փառքի կառքերու տոկու - նութեան մասին դադարեալ չունիք, կ'ըլլայ պա - տախանք։

Փա՛ռք տիրոջ, վերջապէս դուրս ելանք, բայց ճիպին հետ, մենք եւս մինչեւ մեր կուրծքը ցե - խաթաթախ։ Վրայ - զլուր չմտց։

Այս պատերազմի պատմութիւնը դրողը, ան - պայման պիտի խօսի ճիւղերու կատարած հակադա - կան դերի մասին։ Օղանաւ եւ իր սողուն, հա - մետ ընկերը կրնան բաժնել յաղթանակի դափնե - պսակը։

Ամենանկ վայրկեանին, դադարաւորեալ գուրդողութեամբ, միտքս ինչպէս դէպի Արմաշի վանքը մեր ուխտագնացութիւնները։ Եթէ քանի մը օր առաջ քեզի մը անձրեւ եկած ըլլար, խեղ - ճուրկած ճամբաներու հաստախաւ փողին Կոս - ուած կ'ըլլար մածուցիկ ձիւթի։ Քսան սանդի - մեթր ցեղի գետին կը դամէր զոյգ. ձիւսերը եւ - լիներ, որոնք ստիպուած էին դիմել թիւնեղ եւ կաշմառուն դոմէշներուն, այդ ամօթալի կացու - թեան զիրենք դուրս հանելու համար։ Վստահ չեմ թէ հիւր զոյգ դոմէշը կ'ընային դուրս քաշել փառքի կառքը՝ այս չորս բիւթներէնց արուես - տական ճահիճէն։

Քանդուած քաղաք նոր պիտի տեսնես, կ'ըսէ ընկիւնացող բարկամար։ Քիչ յետոյ, բլուրի մը զարժուածքին դէմ առ դէմ կուզանք աներակներու զանգուածի մը։ Հայրապետն է։

Հանգիտ սրտով կ'ընանք բռնի՝ քաղաքը ոչ թէ քանդուած է, այլ փրած։ Բաղադատութեան եզր մը զանկու համար, ըսենք որ Թրանսփորթը, Ման - հայմը եւս քանդուած են նոյն համեմատութեամբ, այսինքն՝ ինչուսուն առ հարիւր. սակայն իրիկա - մուտին երբ պտտիս Թրանսփորթի մէջ, ինքզինքը կը կարծես յուսալիկ խառնուր յարցող քաղաք մը մէջ։ Ե՛նչերի կանգուն են, փողոցներուն մէջ մարդ - մարդասանք կայ, մինչդեռ. Հայրապետն պատ անգամ մնացած չէ։ Երեսակայեցե՛ք այլեւս ուղիւնդութեան աւաւաւութիւնը։ Մածմեքքը կ'ըսեն թէ, մէկ դիւրեւան մէջ երեսունը հինգ հազար հոգի մեռած են, մեծ մասով փրատակնե - բուն տակ թաղուած ու պայնակա ալ կը մնան։

Կը հաւատամ։

Այս արտաւածիկ աներակոտին նման ոչ մէկ տեղ հանդիպեցայ, Թրանսփորթին մինչեւ դուրե - բրական սահմանը, մինչեւ Լիւնաու եւ Պրեկէնց։ Մեռած քաղաքի կողքին՝ անտանիկ պայման - ներու մէջ կ'ապրէին մօտադուրապէս երկու հարիւր հայրենակիցներ։ Մի՛ մտահոգուիք, տարա օր վերջը, զիրենք տեղափոխեցինք աւելի յարմար տեղ մը։

ՀՐԱՆՏ ԱՅՈՆԱՅԵԱՆ

ՔԱՆՏՐՈՆ

«Գեորգ Մարգարեան»

Անցեալ կերակի, Salle de Chimie մէջ տեղի ունեցաւ Ազգ. Միութեան թատերախումբին ձմեռ-նային շրջանին բացումը: Կը ներկայացուէր Հայ-թատերական դրոշմ Ալտո Քալուրեանի «Գեորգ Մարգարեան»-ը: Եթէ ուզէին վարկաբեկել Հայ-թատերակի նոր դրակառուութիւնը, կարծեմ կարելի չէր ուրիշ խաղ մը ընտրել: Հայաստանի պատգով պատգամաւորները գովելէ փառաբանելէ վերջ մեր երկիրը, մերի կը հրամայեն «Գեորգ Մարգարեան»-ը: Զեկմ' աւելի արժէքաւոր խաղ մը Հայաստանի մէջ:

Նիւթը քանի մը բառով — Պատմական տոմար մըն է որով դարձողութիւնը տեղի կ'ունենայ տասներորդ դարու սկիզբը Բագրատունեան շրջանին: Հերոսական դերակց մըն է Ալտո Քալուրեանի կեանքին: Իր սէրը Յիւլի Ամբասի կնոջ հետեւի, Յիւլիի պատգամաւորութիւնը, Հայ իշխաններու իրերամարտ կոնքերը: Այս բոլորին մէջ Գեորգ Մարգարեանը չի, ըմբոստացած, շրջելով ամբողջ ամբողջը ջաշայ միացնել իշխանները, վանելու համար Արար թշնամին որ օգտուելով Հայերու երկպառակու-թեաներէն, երկիրը աւերակի կը վերածէ:

Մեր ազգին յաւիտենական պատմութիւնն է, Հայ ժողովուրդին ողբերգութիւնը — Քալուրեանի հասարակական հետեւած է պատմական տուեալներուն, բայց իր գործը աւելի նուազ յուզում կը պատճառէ, քան բուն պատմական վէպին ընթերցումը: Առաջին թերթիկները զոր պիտի մատնա-նշեն, խաղին անյաշտ կատարումն է: Ան երբեք չի կայրեր եւ չի հետաքրքրեր մեզ: Անհոգի պատկերներն են կարծես իրարմէ անշատ, ուր կը պակ-սի անցար որ մեզ յախաւտէ: Անոնց մէջ մերթ Մարգարեաններին դէմն է որ կը տիրապետէ, մերթ Անտր երկրորդ, սակայն չկայ միակ անձնաւորու-թիւնը որ մեզ կախարդէ, եւ իշխէ միւսներուն վը-րայ: Մինչդեռ Մարգարեաններին մը անձը եւ անոր կատարած դերը հսկայ ներթեր էին թատրոնի համար:

Անձնաւորութիւնները եւ խոսակցութիւնը զուրկ են իրական մեծութիւնէ: Տեսարաններ կան իսկապէս անճարակ, չբեկու համար տղայական: Օրինակ, երբ Գ. արարին Հայ պիտուրները բեմէն դուրս կը պիտուր պատերազմին եւ հաջիկ տասը երկվայրկեան անցած կը վերադառնան յաղթա-կան, հարիւրները արար մեծախաղաղուն դէմ մի-այն երեք հայ զինուոր թողովով դադարէ պայլ... Ահաւասիկ ձեզ ճիւղալիք Հայրենասիրութիւն եւ զարգացական: Ուրիշ Հայրենասիրական տեսա-րան մը, դարձեալ Գ. արարին մէջ, երբ քննուէն Ծահաւորութիւն, (Մարգարեաններին հարնցուն) — բոսաբար կ'ուզէ ինքն ալ մասնակցել կուրսին եւ ա-րիւնը թափել հայրենիքին համար... (փոխանակ

զերուն հետ: Վերջական կարգադրութիւնը պիտի ըլլայ Միացեալ Արեւելու կազմակերպութեան կող-մէ: Թանկալի աղբիւրները ստացայ Պիտի իսկ մէջ կատարած ձմարորդութեամբ:

Երեմիայի մոգով — Թրանսա հրապարակաւ, յայտնեց իր կարծիքը Երեմ Մեծերով կատար-ուած ժողովներու մասին, ինչպէս տեղի ունեցաւ Նալբայի մէջ: Ես կը կարծեմ թէ այս ձեւը նպա-տակալաբար չէ: Թրանսա որդւած է յարգել մի-այն այն կարգադրութիւնները որոնց ուղղակի մասնակցած է: Գալով Հինգերու կամ ուրիշ խո-րհրդաւորութիւն, մեր յայտնաբերուած պայման-ն է նկատեալ այն որ ոչ մէկ խնդրէ չբնութիւն առանց Թրանսայի ներկայութեան:

Հիւլի — Ռուսը: — Դժուար է մարդարեւութիւն-ներ ընդ մի մասին: Այդպիսիներ հիւլի — ուսմար բաւական գրադեցուցած է Թրանսայիները: Բայի-թիւնի եւ ուրիշ զիտուներ հարթած էին դեմքերը: Կատարուած հետազոտութիւնները անօգուտ կեղան-գաղանկիցներուն համար: Ետաւ որ քանի կարգա-դրուեցան երբ մենք հոն չէինք: Ոչինչ. դեռ Ժա-մանակ ունինք:

Աւերիա: — Այս արցը չէ կարգադրուած տա-կաւն, բայց պէտք է լուծուի, անգիտ Թրանսական որ եւ է համաձայնութիւն առաջ:

Խալալ: — Այս ազգը ձմարէն չեղեցաւ տունն մը, բայց կարելի չէ թողաւեղեղեղեղեղեղեղեղեղ: Իտալիան անհրաժեշտ տար մըն է Եւրոպայի հա-մար: Անհրաժեշտ է այն ինչերկրականի մէջ: Ան մեր դրացին է մա՛նն տեղ, ինչպէս եւ մեր գարմը-թը (Բուլղոն): Ես յատուտ եմ մեր յարաբերու-թեանց մասին: Գալով իտալական դաղթալայրե-րուն, իտալացիները Արիկեան ծիպալիս եւ Կիւրէնեան թերակղզին հաստատուած էին փաշա-կանութիւնն առաջ: Ես կը կարծեմ թէ արդար չէ դանդաղ հեռանալ այդ շրջաններէն, ուր մեծ աշ-խատանք թափած են:

Զորավարը խոսեցաւ նաեւ հոկտ. 21-ի ընտրու-թեանց մասին, շեշտելով թէ կառավարութիւնը ջանաց պահպանել կայսրութիւնը, վերահաստա-տել ազգային միութիւնը, անտեսական կեանքը եւ բարեկարգութիւնը եւ աթմ տէրն է իր մեկաւա-դրին: Թերթերը կը շեշտեն թէ առ հասարակ լա-ւատես կ'երեւար եւ յաճախ կը ժպտէր:

խնդրէ մը տունը նստելու): Թերթեա նորերէն շա-տեր այլ իբրա խորհին, սակայն ըստ իս սխալ ըմ-բռնում մըն է այս, կնոջ դերին, որ ուրիշ է եւ ա-ւելի բարձր: (Կը սարսափեմ ամէն անգամ որ կը լսեմ թէ Հայաստանի մէջ կ'ենեք երեւոյթնալ մարդը դերը կը կատարեն)...

Միշտ խաղը կան որոնց արժէքը կը բարձ-րանայ իրենց վարպետութեամբ: Հակառակ-ընդդէմն աղբաւորութեան, Թերթեա այս նոյն խաղը Հայաստանի մէջ, ճոր Բեմադրութեամբ, եւ ա-ւելի քան կատարողը խաղարկութեամբ որոշ բարձրութեան հասնի: Սակայն փարիզահայ թա-տերախումբը իր կարելին միայն քած էր: Անպա-կաս էին դարձեալ Հայ բեմին անխուսափելի սը-խանները եւ կատարակները, — Ժամանակէն առաջ վա-րադրը դողեց, յապաղումները, զերասաններու մասնակի խոսակցութիւնները, «փերտէն քաշէ», փերտէն քաշէ, «ձո» եւայլն, Հայ «քաշ զինուորնե-ր»ը, 15-է 20 տարեկան պատանիներ որոնք զաւեշ-տի զինուորները ըլլային կարծեալ... Պիտի մոտ-նային քան մը որ շատ լաւ չհասցեայ, ինչ հրաշ-քով եօթներորդ պատկերին մէջ Ալտո երկրորդի մատր գտնուող մատանին անցեր էր ութերորդ պատկերին մէջ, Նըսըր Արարին մատր...:

Պէտք է ինչէն սակայն նոյնպէս, այս անգամ ի պատիւ թատերախումբին, որ մեծապէս գովելի ճիւղ մը թափած էր բեմի յարգարման տեսակէ - տէն: Ժիւլ մը որ միանգամայն խաղը ճոխացուց եւ առիթ եղաւ երիտաւարը նկարիչ Բ. Պոտոսեանի յայտնութեան:

Գալով դերակատարներուն, կէս ժամ ուշ հա-սած ըլլալով, չկրցայ տեսնել Ա. պատմիչը: Այս անգամ շար բախտէն Հայ դերասանները ճշդագոյն գտնուէր էին: Ուրեմն պիտի խօսեմ միայն յայտնող պատկերներուն Բ դերակատարներուն մասին: Պ. Տ. Նշանեան խղճմտորէն կը կատարէր Մարգարեան-նի դերը, սակայն չկրցաւ բարձրացնել ինչ որ միշտ էր: Նոյն կերպը բեմ Տիկին Ս. Նշանեա-նի համար: Առանձնաշնորհալ Վ. Սվանեան իր Ալտո երկաթի կողմէ կուրացուած Սեւադա իւ-խանի դերով, ուր կարելի էր զիւրին ծախիւր խը-րիւլ մեծապէս յաղեցնաւ առաջին մասին մէջ, սակայն շուշը չբաւելով վերջաւորութեան չեւ - տը ինկաւ: Պատմաբ. Կոստանիւն երկարօրէն սարսափած փողովուր մայրին ուշանալէն, «Ձար-կէք, փողով... կը քնանա՞ք, ինչ է պահակները... Ահաւասիկ զիւրիշը որունց պաղ յուր կը լեցնեն տաքացած միջուկներուն վրայ: Երկրորդ առանձնա - շնորհեալն էր Վ. Այթուեան Ա. Երկաթի մաշ-ուան անտարանով: Պէտք է ընդունել որ շատ լաւ մեծաւ, առանց սայթաքումի եւ այս անգամ իր զիտախաղերն ալ շատ չէր չափապահած: Երեւ-տակութեան արժանի էին Միտիւրեան, Գաղան - ճեան եւ Ծահաւորեան, նորիկ մը, որուն կեցուած-քի արդատ յայտնութիւն եւ ֆիզիկական թղիլ կու-տան յուսալու բեմական որոշ յատկութիւններ:

ՄՈՒԾԵՆԸ

Գերման գերիներու խնդիրը

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, զոր. Այզեր - հատը որոշած է այլեւս զերման գերիները չորիկ Թրանսա, նկատի առնելով միջազգային Կ. Մայրին մէկ տեղեկագրերը, որ ծանր դիտողութիւններ կը պարունակէր:

Թրանսայի մամուլը լայնօրէն կը զրաղի այս հարցով: Զոր. տը Կոլ եւս պատասխանելով դանա-զան հարցումներու, խոստովանեցաւ մատնուել - ուսմ իրողութիւնները, բայց զիտել տուաւ թէ հաղարտը դերիներ Թրանսայի յանձնուած էին վառատուղ ի թշուառ միջակի մէջ: Տեսող աւել-ցուց թէ որոշուած է գերման գերիներուն տալ այն թափեւալ որ կը արուի Թրանսայիներուն, բայց զիտին եւ սուրէն:

«Թրանս - Սուառ» վարկաբեկիչ կը նկատէ հ-դած յայտնութիւնները: Թրանսայի համալսին հա-մար, զոր. Այզեր-հատը ձեռնարկը համարելով ծանր դատ մը որ կը տրուի հրապարակաւ: Թերթեր կը վարձայ որ Թրանսա զրկուի գերման գերիներու աշակցութիւնէն, մասնաւոր որ աշխա-տանքի նախարարը յայտարարած էր թէ 700.000 գերիներէն հալիւ 30 առ հարիւրը ի միմակի են աշխատելու:

Միջազգային Կ. Մայրի տեղեկագրերն համա - ձայն, հաղարտը գերիները կը տառապին սուռ - դի պահակէն, շատեր մեծած են, ուրիշներ հի - ւանդացած, անկարող աշխատանքի:

Թերթերը կը զրեն թէ իտալացի՝ գերիները դռն են իրենց միջակէն:

Խ. ՄՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդին ընտ-րութիւնները պիտի կատարուին 1946 Փետրուա - րին: Ընտրութեան պաշտօնը սկսած է արդէն: Վեր-ջին ընտրութիւնը կատարուած էր 1937ին: Կրնան մասնակցիլ բոլորը, սկսելով 18 տարեկանէն: Գերագոյնութեան թիւը կը հաշուեն 110 միլիոն: Սթալինի թեկնածութիւնը դրուած է հարեւարող շրջաններու մէջ, բայց սպարապետ ի վերջոյ ընդունած է Մոսկուայի Սթալին կոչուած շրջանը:

ԼԱՎԱԼԻ ՓԱՍՏԱԲԱՆՆԵՐԸ զոր. տը Կոլի դի-մելով, խնդրեցին վերաճնել տալ դատը: Զորա-վարը 15 վարկեան լեց առանց որ եւ է կարծիք յայտնելու: Պատասխանը պիտի հաղորդէր երէկ: Մամուլի ներկայացուցիչներն ալ հարցումներ ուղղեցին վերաճութեան մասին եւ զորավարը «անշուշտ ոչ» պատասխանեց: Թերթերը կը զրեն թէ փաստաբանները լաւատես չէին երեւար, տե-սակցութիւնէն վերջ, թէ եւ արք մը զաղտնի փա-տախտութիւնը ստացած են Զուլիցերկայէն, ի նը - պատմ մասնապարտին, որ կ'ուզէ եղեր զոր. տը Կոլի յանձնել իշխանութիւնը 1944ին եւն.:

ԱՐԺԱՆԻԹԻՆԻ կատարութիւնը հրաժարե - ցաւ, իսկ նախորդ փոխ - վարչապետը, զոր. Փե-տոն, ձերբակալուեցաւ: Կատարութիւնը դադ-րեցուց չորս թերթեր, բայց ուրիշներ ալ լոյս չտեսան, իբրեւ զորք:

ԱՆԴՐՈՒԹԵԱՆ ՖՐԱՆՍՍԵՅԻ ՑՈՒՅԱՆԿԵՐԷՍԸ բացուեցաւ ուրախօր, Կոստ Փալէի մէջ: Հրա - չերուած էր նաեւ «Յատկաշիւ խմբակներ»-ը, ե-րեւ հրախրատութեամբ էլ մէկ միայնուն տոմսա - կով: Առիթ պիտի ունենան խօսելու այս կարե - ուր ցուցահանդէսի մասին:

4 — 14 ՏԱՐԵԿԱՆ 50.000 գերման մասնակներ Պերլինէն Կիտի փոխադրուին բրիտանական շըր-ջանը, միւս խառն խառնութիւնը տալու միայնու համար: Մանուկներուն պիտի լինէրանաւ 10.000 կիններ: Այս կարգադրութեան զիտաւոր նպատակն է կանխել համաճարակներ որոնք կրնան վարա - կել ամբողջ Եւրոպան:

ԱՐԺԱՆԻԹԻՆԻ կը հետադրեն թէ բաղմաթիւ դի-տուրներ են աստիկաններ զիւր քուած են զիտաւոր հրապարակներուն վրայ, արդիւլով որ եւ է ցոյց, ազատագրութեան տարեկարծին ասթիւ: Արքա - յականները մեծ ցոյց մը արարած էին Սիւտաղ - մայի հրապարակին վրայ, բայց արդեւեւեւ ըլլա-լով, րողութեան դաշնակից դեպքաններուն:

ՀԱՅ ԳՐԱՐԱՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ կազմա - կերպած է երկու թիւ մը, նախորած Սայաթ - Նո-վայի, Եւրաթ իրիկուն, 3 Նոյեմբեր: Նկատի ու-նենալ այս թուականը:

ՏԻՐՈՒՆԻ — Վերջին թղթաբեկին խորիկ ցաւով կ'իմանանք թէ ինչքի Լ. Շանթ զօրախա-թիւն ունեցած է կորսնցնելու իր կինը, Տիկին Զաւո, որ մեռած է Սեպտ. 1-ին, Պէյրութի մէջ, կարճատեւ հիւանդութիւնէ մը վերջ: Ողբացալ Զաւոյի մասին գրութիւն մը յայտնուի:

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՍՏԱՆՍՆՈՒ Երգահանդէսը՝ զեկտ. 16-ին, Սոյ Կոյո: Նկատի ունենալ այս թուականը:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ Երեւ. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի Բ. զատասխանութիւնը՝ հիւլ. 18 հոկտեմբեր ժամը 8.30ին «Սիլվիոյ Ալէմաշի» մէջ, 19a rue Caumartin. Métro Madeleine կամ Opéra: Կը խօսի Պետրոս քահանայ Գառարեան, նիւթ՝ «Բրիտանիկ»-ի մասին մուտքը Հայոց մէջ: Կը հրա-ւիրուի հասարակութիւնը:

Շ. ՆԱՐԻՈՒՆԻՒՆԻ վերջեւ հրատարակած զոր-ձէն՝ Ծոթո Ռէք (Ա. Քոստեան, Մարտի) քա - ոստուն օրինակ ԿԱՆԱՆԶ ԲԱՍԿԱՆԻԿ կը նուրիշ Զ. Բ. Դանիակցութեան զրադարաններուն եւ ազգա-յին վարկարաններուն: Դիմել խմբակներու մասին: Միւրեմն Բիւրքեան (Մարտի) մէկ օրինակ կը նուրիշ Պոզու Արդուսաններին (Այս երեւ):

Հ. Ա. Բ. Մ. Փարիզի մասնաճիւղը կը կազ - մակերպէ երկու թիւ մը շորեքարթի 17 հոկտեմբեր ժամը 8.45ին, Սիլվիոյ Ալէմաշի մէջ, 19 rue Cau- martin, métro Opéra. Madeleine: Պիտի խօսի Պ. Մ. Պարսաթեան, նախադաւ Հայ Գրողներու Միութեան, նիւթ ունենալով «Ինչպէս ուսուցանել հայերէնը մասնակներու, առանց ուսուցչի»: Գերագոյնութեան բաժին: Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ ընտանիքով:

ՏԵՍԻՆԻ Ֆ. Կ. Սայի մասնաճիւղը էր խորիկ ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերուհի Հոբիֆաթէ Կուրձեմեանի եւ իր ամուսնուն Պ. Ա. Գուրուս - ճեանի, իրենց սիրելի զաւակին՝ ԳՐԻԳՈՐԻՅԻ դառ-նաղէտ մահուան առիթով:

ՓԱՐԻԶԻ ԶԱՆԶ ՄԻՐԱՆԻՆԻ ԴԵՆԵՐԱԿԱՆՑՈՒԹԻՒՆԸ Միւրախարէի մեծ սրահին մէջ, 24 Rue St. Victor 28 հոկտեմբեր, ցարեկոյթ ժամը 3-ին Նախաճեմութեամբ Խ. Փալապանի Կը ներկայացնէ Հայ դրակառուութեան մեծ վարպետի Լ. ՇԱՆԹԻ ինքնուրոյն եւ գեղարուես-տական զուլս զորոնցը:

ՀՆԻ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ Երազային տրամ 6 արքա Կ. 4 պատկեր Տոմարը նախօրը ապահովուելու համար դի - մել՝ Գառուռ 2. Սալուէլ, 51 rue Mr. le Prince, Tél. Dantone 88-65, Ծոթո Զէպիւս, 23 Bld. Bonne - Nouvelle, Tél. Louvre 69-83:

Le Gérant : H. AGONEYAN Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme 13

ԹՈՒՐԿԻԱՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՈՐ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

ԹՈՒՐԿԵՐՈՒՆ

«ԼԵԶՈՒԻՆ, ԻՋԱԼԻ...»

«Ո՛ր մեկ հայ պիտի ուզէ

հայաստան երթալ»...

(Մասնաւոր քրոնիկոսի Յատալի)

«Հոմաճարիկ» (22 սեպտ.) խմբագրական սիւնակի մէջ կը հրատարակէ նախկին Երեսօրիսան Ապետին Տալիքի մէջ յօդուածը՝ հայկ. պահանջներու առիթով: Կը թարգմանենք, զերթէ ամբողջութեամբ:

«Համաճարիկ սոյնի թիւ 10-ը «Թաւ» գործակալութեան 20 սեպտեմբերի մէջ հեռագրին, որը հրատարակեցինք երէկ, Ամերիկայի Հայ Ազգ. Ուր հուրը յուշարար մը ներկայացուցած է Լոս-Անջելէսի շրջանի մէջ, պահանջներով որ 10. Հայաստանի կցութիւն Կարս ու Արտասահմանական հարցերը: Յուշարարը չէ քաղաքականացած սակայն այսքանով, Բացառութեամբ է, թէ ինչպէս «Գլխիկ» հարիւր տարիներու ընթացքին՝ Հայերը ենթարկուած են թուրքերու չարաշահութեան», ու կը յօդուածէ Հինդուստանի «Գործակալ» զարեւոր անդամութեան, երբ, մասնաւոր, համար աշխարհի հինգ միլիոն հայութեան» կը մասնակցի Ամերիկահայերու քայքայութեան ու պահանջներուն:

Յուշարարը կը շեշտէ մասնաւորաբար, թէ Հայերը արեւելքի թափած են ռազմադաշտերուն վերայ եւ նպատակն են Գաղափարի Դաւան, մինչ թուրքիս ծանօթ չէր իրականութեամբ, իւր քսած է նացիներու հաղթին:

Աւելորդ է շեշտել, թէ Ամերիկահայերու այս քայլը կը ձգտի շատ զգուշիկ մասնաւորաբար մը ընդունել: Գործի չէ թէ տեսնուի եւ զրպարանութեան պայմաններով: Այս շատ համարեալ ու ապուշ պընդումներուն հաւատարմութեան ինքնակշիռ մէկը միայն. իրողութիւնն այն է սակայն, որ, տարիներու ընթացքին՝ կը բերեցանք ճշմարտութիւնը, ու անհրաժեշտ կերպով կը փաստուի: Թէ թուրքիս չէ իրողութիւնը նպատակ մը եղաւ միայն Միացեալ Ազգիներու դաւանին:

Հայկ. պահանջ անունով կը ներկայացուին հետեւեալ առաջարկները. ա) Կարսի եւ Արտասահմանի կցութիւնը. Բ) Հայաստանի, Գ) Ազատագրութեան թուրքերու մէջ ապրող Հայերուն, որոնք կը հեծնեն եղբ. թուրք լուծի տակ, Դ) Արտասահմանային Հայութեան ներգաղթը՝ Հայաստան:

Կարգ մը Հայեր, որոնք Կիսանքը զրգարութեան միջոց միայն եղած է ի նպատակ այս կամ այն մեծ պետութեան, ու կարգ մը դէմքեր՝ որոնք քաղաքականութեամբ եւ կուսակցական գործունէութեամբ կըրցած են ապրիլի միջոց, նոր արկածախնդրութիւններու յմուտն են, ինչպէս կ'երևի: Պատմութիւնը կը փայլէ, թէ թմայնական հայութեանը տեսած ու տառապած է այս կարգի մարդոց երեսնէ: Ասեմք, երբ թուրք ու Հայ իբրեւ իրարայր կ'ապրէին, այս կարգի կուսակցականները զրգարութեան սկսան, ալէն ու ձախէ կաշառուելով: Ապագամբութեան կամ ըմբռնութեան մղեցնել միաժամանակ, ուսմը արձանիկ տալին, հայրենաբանութեան մղեցնել աղէտներ, ահաբեկեցնել նոյնիսկ իրենց հայրենակիցները:

Այսօր եւս, նոյն ձևով կը գործեն մարդիկ: Հին օրերուն, Յարակա Ռուսիան էր որ կը դէմ դադրէր դիմել, իր աշխարհակալութեան իրենց գործիք: Այսօր, Սովետ Ռուսիան է որ կը շահագործէ դիմելը, դարձեալ վրդովանալու համար հայութեան հանգիստն ու ապահովութիւնը:

1942ի աշնան, Ամերիկայի մէջ մեր պտուղի ընթացքին, մենք չհանդիպեցանք այս մարդոց: Երեւալիս, երբ Ռուսիայի կը պահանջէ Կարսն ու Արտասահմանը, ասանք եւս ձայն կը բռնեն սոյնի թուրքիս չարաշահութեան կողմին: Այն իրողութիւնը, թէ «Թաւ» ամերիկեան գործակալութիւններէ առաջ կը հաղորդէ յուշագրի այս լուրը, բաւական է փաստելու թէ որու կողմէ կը թելադրուին զրգարութիւնները: Կը յիշանակէ, թէ այս մարդիկ կ'ուզեն որ կըրկուի պատմութիւնը, ու վերստին կ'ենանք առնէ Հայկ. Հարցը, զոր կը կարծէինք թողուի եւ անցած պատմութեան:

Կը փափաքեն եղբ. արարտասահմանի հայութեանը համարմարտի Հայաստանի մէջ, անոր ընդարձակումէն վերջ: Ոչ միայն Ամերիկայի,

Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ նախագահ Քրոմաճը պիտի առաջարկէ հրէական պետութիւն մը հաստատել Պաղեստինի մէջ, փոխանակ հրեայ արարական պետութեան մը, ինչպէս նախատեսուած է 1939ի բրիտանական Սպիտակ Տետրակով: Նախագահ չուզեր պնդել այս կէտին վրայ—գոնէ առ այժմ — եթէ Անգլիա արտօնէ որ Պաղեստինի մէջ տեղակայուին 100.000 տարագիր Հրեաներ, Եւրոպայի զանազան երկիրներէն: Այս մասին խորհրդակցութիւններ կը կատարուին երկու կառավարութեանց միջեւ: Մ. Նահանգները առաւելապէս ներքին քաղաքականութեան ընդմիջում է որ կը թելադրեն կարելի եղածին չափ շատ Հրեաներ ընդունիլ Պաղեստինի մէջ, եւ սակայն, ամերիկեան կառավարութիւնը միեւնոյն ատեն կը մերժէ որ եւ չ'ապտարարանաւորութիւն տանան: Մի - ջին Արեւելքի ամերիկեան զորամասերը կը հեռանան: Միւս կողմէ, կառավարութիւնը համաձայն չէ որ ստուարաթիւ քաղաքականներ Մ. Նահանգներու ընդունուին Եւրոպայէն:

Անչ. կառավարութիւնը առ այժմ կառչած կը մնայ 1939ի Սպիտակ Տետրակով, որ կը սահմանափակէ Հրեաներու ներգաղթը Պաղեստին, ինչպէս եւ հողերու գումար: Անգլիա կ'ուզէ բան մը ընել Հրեաներուն համար, բայց միեւնոյն ատեն կը զգուշանայ, միայնապէս որ մեծ խռովութիւններ կ'ընեն ծագել Միջին Արեւելքի Արաբներուն մէջ:

Ուղեկիցներէն կը հեռագրեն թէ չորս արաբ ազգերու ղեկավարները հաւաքական յուշագիր մը յանձնեցին արտաքին նախարարին, յայտնելով իրենց դիրքը հրէական նոր ներգաղթի մասին: Երկու շաբթուան մէջ Երկրորդ անգամ է որ այդ չորս ազգերը այսպիսի ձեռնարկ մը կը կատարեն Պաղեստինի հարցի մասին: Առաջին ալիքը չ'ուղեկիցներէն անմիջապէս վերջը երեւան եղաւ որ նախագահ Քրոմաճը խնդրած է քրեանական մասնավարութեան արտօնել անապատապ Երեւաններու ներգաղթը: Արաբական երկիրները չ'ընդունին հակառակ են հրէական նոր ներգաղթի:

Այլեւ Յրանսայի, Եգիպտոսի եւ այլ երկիրներու հայութեան ներգաղթի բաղձնը վերաբերի՝ տղայական ցեղը է միայն: Ոչ որ պիտի կարենան հաստատուիլ թէ հայութեան իրկորները, մէկն ըլլալով պիտի «Թուրքիոյ մէջ հեծող հայութիւնը» — պիտի համակերպին Խ. Հայաստանի մէջ ապրելու իրողութեան: Ու շատ հաւանական է, որ Հինդուստանի ժողովի լրջմամտ անդամներ ծիծաղին այսպիսի կարգի յայտարարութեան մը: Ամերիկայի մէջ գրեթէ որ նահանգին կամ քաղաքին մէջ, ցոյցերու մասնակից հազար Հայեր ոչ իսկ մէկը պիտի բաղձայ թողուի Ամերիկայի մէջ, մեկի խոսակցի բաղձնով: Ամերիկայի մէջ, մեկի խոսակցի բաղձնով Հայեր լազար լազար կ'ապրեն, թէ Հայաստանի հետ քաղաքականութիւնը թուրքիս զրախում մըն է: Եթէ Ամերիկայէն ներկայացուցիչներ դան այս մասին քննութիւն մը կատարելու թուրքիս մէջ, պիտի տեսնեն թէ ոչ իսկ Հայ մը պիտի ուզէ մեկնել Հայաստան:

Հարկ է անդամ մը եւս ճշդել, թէ այս կարգի զարգացմանը ժամանակակից միջոցներով ու զրգարութիւններով՝ կարելի չէ լուծել ու եւ չ'արց:

«Թանկ» (21 Սեպտ.) խնդրոյ առարկայ կը դարձնէ ընկեր Ժ. Միտաքեանի դիմումը Հինդուստան, ու Եւրոպայէն ստորագրելու վերաբերի լուր մը, որուն համաձայն Հայ ընկերայր կուսակցութիւնը կը պահանջէ անկախ Հայաստանի մը ստեղծել Կարսի ու Արտասահմանի մէջ...: Նոյն թուականի յոյսի թերթերը, արձագանք կը հանդիսանան ընկեր Միտաքեանի դիմումին, արտաքին թերթիս ցուցնելով:

100 ԿԻՍՄ ՄԻՍ պիտի բաժնուի այս շաբթու, Հոկտեմբերի թիւ 3 կտրուով, 100 կրամ ալ խողովակէն հոկտեմբերի թիւ 5 եւ 6 կտրուներով: Երկարաճողութեան Սեպտեմբերի BE (խողովակ), BH (միւս միւս), հոկտեմբերի BB (ամերիկեան պահանջ) եւ Սեպտեմբերի IX կտրուները (միւս ծանր աշխատանքները): — Գիտնականները 4.50Է 6.50 Ֆրանքի պիտի ծախուի, համաձայն նահանգներու արտադրութեանը:

Ծանր դեպքեր Թրեկի քանակի մէջ?

Դատին վերաբնութիւնը կամ պատիժին մեղմացումը մերժուած ըլլալով, Լավալ պիտի գընդահանարուի երեկ, Եթեթիսիսի ընդունալ մէջ: Բայց ստուռն ժամը 9ին քաղաքին մէջ զորոյ շրջեցաւ թէ մահապարտը ինքիցը թունաւորած է ծրէնի բանտին մէջ: Ուրբաթ օր, իր փաստարաններէն հակեցած էր թէ վճիռը անդառնալի է: Կիրակի իրկիսն ըսեր է իր բանտապահին: — Եթէ արքանակ մը տալիք, ամէն բան կը վերջանար:

Միեւնոյն ատեն միաբարոյի նամակներ դրած էր կնոջը եւ աղջկանը: Թերեւս այս լուրին վրայ էր որ զորոյ շրջեցաւ թէ ինքիցը թունաւորած է:

Միւս կողմէ, ռադիկալական վերադարձի թեան շրջանակներուն մէջ զորոյ կը շրջէր թէ ծանր եւ ճանապարհուած դէպքեր տեղի կ'ունենան Թրեկի բանտին մէջ: (Libération - Soir):

Ջոր. տը Կոլ իր ձեռնհասութիւնէ վեր համարած էր դատին վերաբնութեան խնդիրը: Ասոր վրայ փաստարանները դիմած էին դատական նախարարին, ինչեցիկով երեւոյնական հարցաբնութեան օրինակներէն 408 եւ 412 յօդուածները եւ զանազանութեան անկանոնութիւնները: Բայց արդէն պատրաստութիւններ տեսնուած էին մահապարտը զնդակահարելու երկ ատուս: Մինչ զորոգորութիւնը կը նախատեսուէր երեքշաբթի կամ չորեքշաբթի օրուն համար:

ՎԵՐՁԻՆ ԺՄ — Երէկ անթիւ հաղորդեց թէ դատական մարմինը բանտ դնաց, Եթեթիսիսի ընդդէմ առաջնորդու համար մահապարտը: Լավալ սրտակ մը թոյն խնց, անձուարակ ըլլալով համար, բայց բժշկիկներ օգնութեան հասան: ԵՏՈՅ, ԺՄԸ 12.30ին ՄԱՀԱՊԱՐՏԸ ԳԵԴԱԿԱՀԱՐՈՒԵՑՄԻ ԹՐԵԿԻ ԲԱՆՏԻՆ ՄԵՃ:

ՋՐՈՅՑ ՄԸ ՍՍԱԼԻՆԻ ՄԱՍԻՆ

Կիրակի օր Résistance-ի մէջ հրատարակուած էր հետեւեալ հեռագրը, Գլխիկ (13 հոկտ.) — Արտաստակով Անգլիայէն հասած հեռագիր մը, «Գաղթի նախեկութեան» կը գրէ:

«Անգլիայի դիւանագիտական շրջանակն ըրին մէջ զորոյցներու համաձայն, հեռագիր մը հասան է որ կը ծանուցանի Սթալինի մահը: Որ եւ չ'աղբիւրէ չ'հաստատուեցաւ այս լուրը»:

Ծրանայի դիրքը

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ՍԱՍԻՆ

Թերթերը կը գրեն թէ Գերմանիոյ միջադէմ - նակցային Վերսալիքի Յանձնաժողովին Գրան - սակսն պատմութիւնը թանկ հակառակ է ամերիկեան ծրագրին, որ կը արամագրէ գերման կեղծ նախան վարչութիւնները հաստատելու աստիճանաբար: Այս կարգադրութիւնը որոշուած էր Փոյ - տամի ժողովին մէջ, բայց Ֆրանսական կառավարութիւնը մասնակցած չ'ըլլալով երեք Մեծերու խորհուրդին, վերապահ կը մնայ անոնց տուած որոշումներուն հանդէպ: Այս վերապահութեամբ, զոր - Գլխիկի հրահանգ տրուած էր ընդդիմանալ ծրագրին եւ ծրանայի ներկայացուցիչը յիշատակեցաւ խորհրդակցութեան: Եւ որովհետեւ որոշումները միաժամանակեալ պէտք է տրուին, խնդիրը առկա կը մնայ:

Փարիզի մէջ կը փախսն թէ գերման կեղծ - նական վարչութիւնները հաստատուելով հիմնական վճռուած կ'ըլլայ Հաննոսի եւ Ռուրի շրջաններուն ապագան, որու մասին տարբեր տեսակետներ ունի Ֆրանսան:

Այս վճիճին առթիւ, ձեռն Եւրոպ չէրլուտ կ'ու յօդուած մը հրատարակելու շաբթի օր, դիմող տարւով թէ Ֆրանսան կը խափանէ Դաշնակիցներուն ճիշդը, Ֆրանսական համար Գերմանիան չորս մասերու բաժնեկէն առաջ եկած անտեսական ար - տեսականալ արգելքները: Թերթը յետոյ կ'ըսէ թէ դաշնակից քաղաքական մասնագէտներու կարծիքով, Ֆրանսայի բարոյական եւ ինքնական դիրքը այնքան զօրաւոր չէ, որտ քաղելու համար միւս երեք դաշնակիցներուն առջեւ, եթէ այս վերջինները վճռեն Գիտնական համարի տնտեսական մէկ ամբողջութիւն: Շնորհ մասնագէտները կը նախատեսեն որ, եթէ Ֆրանսան չուզէր վերաբնել իր ներկայ դիրքը, կ'ընայ ի վերջոյ հարկադրուի իր զօրքը քաղելու Գերմանիայէն:

Տեղական թերթերը ուժգնորէն կը բողբեն ամերիկեան թերթին այս արտայայտութեանը դէմ, տեսակ մը սպառնալիք համարելով զանոնք:

Ռուսներ քե՛ն քրած են

Ուղեկիցներէն կը հեռագրեն թէ Խ. Միտաքեան մերժած է մասնակցել միջազգային կրթական համաժողովին, որ պիտի գումարուի Լոսանոսի մէջ, յառաջիկայ նոյնամբերին: Իսկ տակաւին յայտնի չէ թէ պիտի մասնակցի՞ր ուրիշ երեք միջազգային համաժողովներու, որոնք կը վերաբն-

Հայ մը փաղափայտ եւ անդամ Ն. Խորհուրդի

Ընկերակցական պաշտօնակից մը, Le Progrès Social, որ կը հրատարակուի Magny-en-Vexin-ի դաւառակին մէջ, Սեպտ. 23ի նահանգային ընտրութեանց առթիւ հրատարակուած էր մանրամասն կենսագրականը կարգաւորել Լըրոտտարը Հայրենակցի մը, Paul Zarifian, Maire de Haute - Isle, խումբ մը քաղաքապետներու ստորագրութեամբ ։

Պ. Փօլ Զարիֆեան ծնած է 1902ին, Պոլիս եւ դաւանէ է Գրաւարուի ծանօթ դեղագործ Պ. Ա. Լետիս Զարիֆեանի ։ Պրանս կը գտնուի 1919ին ի վեր ։ Լիւսէ Բոնոտորէ յաճախելէ վերջ, 16 տարեկանին ձգած եւ կենսաբի պայքարին մէջ մտած է, յաջողաբար աշխատելով Սիթիքոնի գործարանին, Հեռաձայնի ընկերութեան եւ ուրիշ հաստատութեան մէջ ։ Փիշերն ալ կ'աշխատէր, իր ուսումը կատարելագործելու համար ։ Յետոյ կը դառնայ հաշուակալ, կը հետեւի Իրաւագիտական համալսարանի դասընթացին ։ Զինուորագրուելէ եւ արձակուելէ վերջ, կը մտնէ Սէն Է Ուալի մէջ սոցալարան, իբրեւ տնօրէն, Գանի մը տարի վերջը, տնօրէն հրատարակական տան մը ։ 1939ին նորէն զինուոր, Ալգիւսի մէջ, ուր հիւանդանոցով կ'արձակուի 1940ին ։ Որոշապէս ազդուած Պրանսայի պարտութենէն եւ Փէթէնի բռնակալութենէն, կը միանայ զոր. տը Կօլի շարժումին, իբրեւ գործունակ անդամ Դիմադրական ձախարհին ։ Հետագային ներքեւ խաղաղութիւններէ աղաւաղով, կը շարունակէ աշխատել իբրեւ վարիչը գաղտնի տեղե-

կութեանց կազմակերպութեան մը եւ կամաւոր կ'արձանագրուի պատերազմի տեւողութեան համար ։ 1944 Յուլիսին Լոռիան կը զրկուի մասնաւոր պաշտօնով մը ։ Պէտք էր Փարիզէն մեկնէր կառքով, փոխադրելու համար թղթատար եւ փաստաթուղթեր, անցնելով կրակի երկու դիմադրէն, դերմանական եւ դաժնակից ։ Զամբալ կ'ընէ աւերաբար, իր պաշտօնը գլուխ կը հանէ մեծ դժուարութեամբ ։ Վերադարձին ներկայ կ'ըլլայ Եթթուպոլանի եւ Անժէի ազատագրութեան ։ Մայնս դեղտին կամուրջը քանդուած էր, իսկ դիմացը Գերմանները կը դռնուէին ։ Դիւերանց, Լեռնականներու (մաքըդաւ) օգնութեամբ կառքը լատերու միայն տեղափոխուել կը հասնի ձախարհ ։ Դէպի Ետան - լը - Ռոթոն Զամբալ ելած տանի, կառքը ակահներու կը հանդիպի, սակայն Զարիֆեան նորէն կո յաղով ելը մը գտնել, կը տքնի ըմբոստներուն հետ 48 ժամ, որպէսզի կարենայ Փարիզ անհետաքրքիր լինելու առաջ ։ Գէկուցումով իր առաքելութեան մասին ։ Զամբան կը հանդիպի դերման գործին, Թալիկիսով մը կ'ընդունէ եւ կեղծ վկայագիր կը անհետացնէ դերման հրամանատարին, իբրեւ խմբագիր Փարիզը Յայրաւիկ ։ Երջուպէս Փարիզ կը հասնի օգոստոս 14ին, ապստամբութիւնէն առաջ, իսկ օգոստոս 25ին՝ իր դիւրը, նշանակուելով նախագահ Ալանտագրութեան կոմիտէին, լիտոյ քաղաքապետ ։ Վերջին ընտրութեանց կը փերիտորուի առաջին ղեկարկութեամբ, ձայներու 90 տո հաբիրով ։ Ունի երկու զաւակներ եւ թոռնիկ մը ։ Իր հօրեղբայրը, հանդուցալի տոթի՝ Ն. Զարիֆեան, եղած է քաղաքապետ Sempuis (Մարն) 35 տարի եւ ազգամ նահանգային ժողովին՝ 15 տարի ։

ին պարենաւորման, հողագործութեան եւ Մայր-Արեւելիք ։

Կարգ մը թերթեր կը կարծեն թէ Ռուսիա խորապէս ազդուած ըլլալով Հիւնդերու Ռորէնդին անցուղաբան, կ'ուզէ առ այժմ ամփոփուիլ ինքն իր մէջ ։ Ուրիշներ տարբեր կ'ընկալուի կը բացատրեն ինչորք ։ Ամէն պարագայի մէջ պէտք է վերապահութեամբ ընդունել այս լուրերը ։

Պարիզի խորհրդային օրկանը, «Թէկիլիս» Ռուսիայէ բուռն յօդուած մը հրատարակեց նոյն քաղաքի ամերիկեան օրկանին դէմ, որ յուշերու շարքի մը մէջ Վիլհելմի ատրիանի անդադրուած ներկայացուցած էր Ռուսերը ։

Պարիզի մէջ հրատարակուած 9 օրաթերթերէն վերջ Ռուսերուն ձեռք են, երկուրդ՝ Ամերիկացիներուն, մէկը՝ Անգլիացիներուն ։

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՎ

ՏԱՐՏԱՆԻ ԽՆԻՐԸՆ ԵՐԵՆԸ կը յուզուի Մ. Նահանգներուն մէջ ։ Կառավարութիւնը այս շարժում պիտի խնդրէ Թուրքիայէն արտօնել զաշնաւից ։ Նաեւ, ռուսական — մարտաւարներուն անցքը ։ Անգարա պատրաստակամութիւն յայտնած է վերաբնակիչ Նեղուցներու պայմանագրերը ։

ՍՊԱՆԻԱ ղեկավարող, Պրանս, յայտարարեց թէ ղրգհ. ներքու պիտի ընտրուի քաղաքական յանցանքներուն, թէ պիտի վերահաստատուին ընկերակցութեանց եւ ժողովներու իրաւունքները, անհատական ազատութիւնը եւ ։

ԴԵՐՄԱՆԻՑ Ըճարտարագործական կայսրութիւնը, Պարիզի, որ 300 գործարաններ ունի, բոլորն ալ ուղղման արտադրութեանց յատկացուած, քանդուելով պիտի բաժնուի Դաշնակիցներուն միջեւ, իբրեւ հատուցում ։

ԱՐԴԵՆԻՆԻ ԿՈՒՆԻՆԵՐԸ կը շարունակուի Զեղկային մէջ ։ Պրանսացիները 100 Անամցիներ սպաննեցին եւ 800 հօգի դերի բռնեցին Մայիսին առջեւ, կատարել իրենցին վերջը ։ Ապստամբները կը պայտնան կրակի տալ Մայիսին ։ Այս առթիւ Թուրքի մը հրատարակելով, կ'ազդարարեն հեռանալ քաղաքէն ։

ԱՎԱՍԻՆ մէջ ալ ապստամբութիւն ծագած է եւ կը վախճուի օր ծաւալի ։ Հուլանտացիները եւ Անգլիացիները օգնական զօրք զրկեցին ։

ԱՎՓՈՆԻ ԲԱՆԱԿ 80.000 զինուորներէ պիտի բաղկանայ, 100 գործարաններով, իսկ երբ Դաշնակիցներուն գործը վերջանայ, պիտի լինէ 10.000ի, համաձայն պատերազմական նախատարին յայտարարութեան ։

ՊՈՒՆԵՆՍ ԱՅՐԱՅԻՆԸ կը հետադուր թէ խոռ - վոլիքները ծագեցան մայրաքաղաքին մէջ, 10 հօգի սպանուեցան, 40 հօգի վիրաւորուեցան ։ Նոր դահլիճ մը պիտի կազմուի, ազատ ընտրութիւններ կատարելու համար ։

ԶԻՆԱՍԱՆԻ ազգայնականները եւ համայնապարհները վեց կէտերէ բաղկացած համաձայնութիւն մը կ'ընքցին, սահմանադրական կառավարութիւն մը հաստատուելու համար ։ Պիտի յարգուի կրօնի ազատութիւնը, բոլոր քաղաքական կուսակցութիւնները հաստատ պիտի ըլլան օրէնքին առջեւ եւ ։

ԴԵՐՄԱՆԻՑ վրայ միջազգային հակողութիւնը պիտի շարունակուի վճռապէս, յայտարարեց զոր. Ալգիւսեանը ։ Իսկ իր փոխանորդը աւելի յառաջ երթալով, ըսաւ թէ հակողութիւնը կրնայ տեւել մինչեւ մէկ տարուա, որպէսզի արձայնա-

ՏԻԿԻՆ ԶԱԽՈ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹ

Պարիզ յուզումով լսեցինք Տիկին Շանթի մահուան դրօշը ։

Յիւնանալ զաղութիւն ստուար մեծամասնութիւնը, Փարիզէն մինչեւ Մարսէյլ ծանօթ է մեր սղաքեցալ ընկերութիւն Ժաշնալ գործու - նէութեան, Կապուտ Սաշի շարքերէն ներս ։

Երկար պիտի ըլլար մի առ մի թուել իր տարած աշխատանքը, այնքան բազմակողմանի եւ շատ արդիւնաւէտ մեր կազմակերպութեան համար ։ Ինչպէս կարելի է չիշել իր սպիտակ մագլերուն տակ իր քաղցր դէմքը, միշտ լուրջ եւ քրքրաւոր ։ Եւ որքան համեստ էր ։ Ամօթխում աղկան մը պէս կը կարմրէր, ամէն անգամ որ խօսէինք, ժողովի մէջ, դարմանատան համար. տարած աշխատանքը մասին կամ յիշէինք Փրանսական մանուկներու յատուկ հաստատութեան մօտ Հայ մայրերուն օգնելու համար իր լանձն առած գործը ։ Ինք չէր որ իր հասուն տարիքին մէջ հետեւեցաւ թշուալուն զատնիթացներու, հիւանդապահութեան գործնական գիտելիքներ իւրացնելով մի միայն Կապուտ Սաշի դարմանատան եւ մանուկներու ծառայութեան համար ։ Մեր 1935ի Նիսի կայանն ալ կը յիշէ զինքը այնքան խաղաղա - տանքով ։ Հոն հիացումով կը հետեւէ իր մաքուր սպիտակ զոռնցին որ անխել կը շարժուի աշխարհու առջեւ, սեղանէն խոհանոց, ննջարանէն լուսաշարան ։

Տիկին Շանթ իր ուղումը ստացած էր Ժրնեւ ։ Չէր խօսեր այդ մասին. բայց միշտ ալ կը զգայիր իր կրթուած կնոջ նուրբ դատողութիւնը, ամէն կարգի վիճարանութեանց կամ խօսակցութեան ընթացքին ։ Իր պայծառ արտայայտութիւնը, երբեմն հատու, սակայն միշտ արդար, սիրելի էր բոլորին ։

Իր մահը կարճ հիւանդութենէ մը վերջ, կը վերադառնար այն խոր վիշտին դուր իր սիրելի Վիլհելմին կորուստը պատճառած էր մայրական խանդակաթ սրտին ։ Ինչեւու չէր հանդուրժած ան, արտասահմանի մէջ, հեռու իր գրաւու - ամուսինէն, անհրաժեշտ համալսարանական կրթութիւնը տալու համար իր երեք զաւակներուն ։

Ողբալով մեր սիրելի ընկերուհին կորուստը, կը մաղթենք միջկորուսութիւն իրեններուն հան - դիտել իր սակորներուն ։ Իր մարմուր - հանքային գործիչի օրինակը թող թանկագին աւանդ մը դառնայ մեր նոր սերունդին ։ — Տ. Մ.

ԿԱՊՈՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍԸ

ՏԻՍԻՆ. — Ընտանեկան պարահանդէս մը տարած էին մեր Միջուհները, հոկտ. 6ին, Հայ ժողովրդային ծանմէջ ։ Կողիկ քաղաքներէ մը եկած էր քաղաքներու այս ձեռնարկը՝ էութեամբ ու շունչով հայկական ։

Եւրոպական պարերը յաճախ ընդմիջուեցան աղապին, դեղջկական երգերով ։ Ծառ յաղոյ կերպով մենիքները Պ. Ռուսին Կենտրոնէն, խաղա - հինք՝ Տիկին Մար Կարապետեան, Տիկին Տի - բուհի Մարիսեան, Տիկ. Ալիսէ Պոլաճեան եւ Օր. Ալիս Արաքելեան ։ Անանկալ հաճախը ունեցան լսելու նաեւ Տիկին Արմենուհի Գեւորդեանը որ իր թոթոռն ձայնով սրահը ողորդեց, հայրե - նակից ու բարախուն աղիքներով ։ Անուշի խմբից մը բերին խումբ մը խաչուհիներ ։ Ընդհանուր ողի - տորութեան մէջ բնահրաւիրուեցաւ ընկեր թ. Հե - րոյեան, որ խաղաղաւոր բանաստեղծութեամբ մը ամ - փոփոցեց Կապուտ Սաշի դերը ։ Կենսաբի մէջ եւ մաղթեց աւելի լայն ասպարէզ ու անկախանդ գործունէութիւն ։

Հայրիսականները, օրորեց մէջ նաեւ մեր երի - տասարդութեան ընտանիք, հայրենասիրութեամբ ստեղծուած կ'երգէին ուրախ զուարթ, ներշնչուած՝ արիւրդ աղապին առողջ մթնոլորտ - տէն ։ Ոգեւորութեան թափու աւելցաւ, երբ Հայ - կական պարերը ծայր տուին ։ Երիտասարդ թէ տարեց, զիջով կողմած ձեռք ձեռքի, շուրջպար դարձան մեր անմահ պարերգներու կառնիքով ։

Ընկեր Ս. Առաքելեանի «Երանարարութիւն» հանդէսին աղն ու աղապէս հանդիսացաւ եւ կուշտ ու կուռ խնջացուց ներկաները ։ Առաւոյտ 3ն էր եւ ժողովուրդը կը զիջումակէր բաժնուելու սրահէն իր անվերջ աղապին եւ յիշատակական երգերով ։ Ամերիկացալ զինուոր մը, Պ. Մարիս Սար - Կիսեան, խորապէս ազդուելով այս հարազատ մթն - նոլորտին, հինգ հարիւր Փրանք նուրիցը Կապուտ Սաշի տեղում մասնաճիւղներ ։ Իր քարի օրինա - կին հետեւեցաւ նաեւ Տիկին մը, 200 Փրանք նուրի - ճիւղով ։ Մասնաճիւղը իր չեմ շնորհակալութիւն - ներք կը յայտնէր կեկոքին ալ ։ — Թղթալից

ԱՇԽԱՆԱՆԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ պահան - ղեց հազար Փրանք աւելցնել մեթորդի եւ ուրիշ պաշտօնականներ թոշակը, իսկ տնօրէն ազատ հա - մարել մինչեւ 48.000 Փրանք եկամուտը, զիւրան 20.000ի ։

HARATCH Fondé en 1928
R.C.S. 876.285

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél. : GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1673-63

ՔԱՐՏԵՐԻՆ՝— Տար. 750, Ճամբ. 400, Յամբ. 200 Գրասխան:

Mercredi 17 Octobre 1945 Չորեքշաբթի 17 Հոկտեմբեր

ՕՐԱՌԵՐԸ

ԺԷ. ՏԱՐԻՒ — 17e Année N° 4533-Նոր շրջան ԲԻՒ 162

Խմբագիր՝ Ծ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ — ԳԻՆ՝ 3 Գր.

ՈՒՐԻՇ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ի. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

ԽՕՐ. — «Յուսարեք» շաբթ մը տեսանցում քիւններ եւս ունեցած է Հայաստանին վերադարձող պատգամաւորներու հետ, որոնք «Եգիպտոս հանդիպած էին, իրենց նամակները վրայ: Անաստիկ մաս մը Ամերիկայի Հայոց առաջնորդ Տիրան Եպիս. Ներսիսեանի յայտարարութիւններէն: (Այս Երիտասարդ վարդապետը ծանօթ է իրեն խոստումը եւս Փարիզի եւ Լոնտոնի եւս մար Եպիսկոպոս Ժողովուրդացու Եղիշտեանի մէջ):

— Ես չափազանցութեամբ չեմ սիրեր: Մայր բաժնի խանդավառութիւնը հոն տարուած աշխատանքներու մասին՝ կրնայ մեզ մոտենալ մտաւոր: Նոյն: Հարկ է իրատես ըլլալ եւ ճանաչողութեամբ իրականութիւնը: Միակայն, ըսեմ անմիջապէս, որ ինչ որ տեսայ Հայաստանի մէջ, աւելի է քան ինչ որ կ'ենթադրէի: Որոշ դադարաւոր մը կազմած էի արտասահմանի թերթերու կարգաւորով: աւելի լաւ գտայ, երբ աչքով տեսայ:

Բայց, աս ըսել չէ թէ պէտք է չափազանցութեամբ ընել:

Վերադարձութիւն կալ, ճիշդ է: քայքայ մայր է «հրաշք» նկատել ինչ որ եղած է: Պէտք չէ մոռնալ որ մեր Ժողովուրդը միշտ չինարար է: Մշակութիւնը ցարգացած է, ճիշդ է, քայքայ ուրիշ կերպ ալ չէր կրնար ըլլալ:

Արտասահմանի մէջ, զարթոնական Հայոց, հոս կամ մի երկրներու մէջ, քանի մը տարուած մէջ ըրող ու պատմաւոր դիւրեւ ստեղծած են: Չկան չինարարութիւններ այս զարթոնքին կամ այլ գաղափարներու մէջ:

Նոյնն է մշակութիւնը պարագան: Արտասահմանի մէջ ալ դարձեցած է հայ մշակութիւնը եւ ունիւնը կրթական եւ մտաւորական նշանակելի բարձրագոյն: Տարախոյս չկայ, որ երբ դարձականութեամբ մէջ Հայոց կը յայտնուի, հայրենիքի մէջ ալ պիտի յայտնուի: Կայ հոն Հայութեան եւ ինչ որ կարեւոր է՝ պետութեան նախաձեռնութիւնն ու աշխարհութիւնը, հետեւաբար, յառաջդիմութիւնը աւելի մեծ չափով պիտի ըլլայ եւ աւելի կազմա-կերպուած:

Հայաստանի մէջ տեսնելը շատ մը դեղեցիկ չինքեր, զիտէք արդէն: Պատերազմի պատճառով ներկայիս մեծ աշխատանքներ չկան եւ չեն կրնար ըլլալ: Այսպէս կրնան ըլլալ անշուշտ: Ինչպէս եղած են պատերազմին առաջ: Կան սակայն ճամբարներու շինութիւններ: Ժողովուրդին վիճակը փայլուն չէ: Հատկապէս է: Երիտասարդութիւնը ամբողջութեամբ տարուած է ճակատ, իսկ երկրին ընդհանրակ հարստութիւնն ու ջանքը խոտորուած են պատերազմական ճիւղին: Հայաստանը՝ այս ամէնը: Ուրիշ երկրներու մէջ, ինչպէս Ամերիկայի օրինակ, նախ երիտասարդութեան ծաղիկը կը քաղեն, ընտրութիւն կ'ընեն: Հարստութեան յաւելում մար մար կ'աւանդեն եւ կը տրամադրեն պատերազմին: Եւ զարթոնալ ըստ մը կը մնայ միշտ, որովհետեւ երկրորդ Հարցում է մարդով ու տնտեսական յայն միջոցներով: Մեր երկիրը յայն միջոցներ չունի: Հետեւաբար, ինչ որ ունիւն, մարդ թէ բերք, տրամադրած է պատերազմին եւ այդ պատճառով, այս աստիճանութեան մէջ է: Քիչ է զգեստեղծել, մարդիկ մարդեր կը հազուին, քայքայ պարզ, համեստ, աշխատալ ալ իրենց նիստ ու կացն է: Այդեղեցի տուններ, համեստ կեանք մը ունին: Բոլորը կ'աշխատեն եւ կ'աշխատեն ոչ տնտեսութեան մէջ, քայքայ գոհացուցիչ կերպով: Հայ Ժողովուրդը արդէն միշտ ալ ճոխութեամբ չէ ապրած: Բայց պատահեմ թէ ասիկ ետք կրնայ տեղի լաւ ըլլալ, երբ խաղաղութիւնը վերահաստատուի:

Պէտք է նկատել ունեւնալ, որ տնտեսական կեանքը կապուած է թ. Միութեան կեանքին: Կան արտասարդութիւններ, որոնք այլ չըջաններէ կու գան: Կան որ տեղական հանգամանք ունին: Երեւան Գ ճիւղը յայտնուած քաղաքացի է, եւ իւրաքանչիւր չըջանի քնակութիւնը իր չըջանին կը հայ թայթէ իր պէտքերը: Երբեմն այս չըջաններէր կ'օգնեն իրարու: Բարեբաղիտաբար կան համադրեմակցականներ, որոնք մեծ դիւրութիւն կ'ընծայեն Ժողովուրդին:

— Ի՞նչ են աշխատանքի պայմանները: Անշուշտ, որոշ սահմանափակում կայ տեղափոխութեանց համար: Աշխատանքը աշխատեմ կը կազմակերպուած է, որ աշխատանք մը չի կրնար իր ուղած տեղը երթալ, հոն աշխատանքը համար: Ամէն մարդ կապուած է զործարանի մը կամ որոշ հաստատութեան մը: Կրնայ ուրիշ քաղաք մը եր-

ԼԱՎԱԼԻ ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄԵՐԸ

Ականատես մը կը պատմէ Եղեւակաւ անցուցարար

Ինչպէս դրած էինք երէկ: Փիէն Լավալ երկուշաբթի առտու պիտի զննակահարուէր Եւրո-թիւսի բերդին մէջ, քայքայ վերջին պահուն թուանաւորեց ինքզինքը, յետոյ դարձաններ եղան եւ երեք ժամ վերջը զննակահարութեան տեղն ու տեղը, Յիւնի բանտին մէջ:

Ստորեւ՝ մանրամասնութիւններ այդ պատմական անցուցարարին, ականատեսի մը բերնով (բարձր պաշտօնատար մը որ պատմած է անգլիական եւ տեղական թերթերու):

Երկուշաբթի առտու ժամը 7.45ին, ընդհ. դատարանը Մոնթէ — ան որ մահապատիւ պահանջեց Գերադոյն Ատեանին առջեւ — 75 տարեկան ծե-րունի մը, ճորտաւոր եւ կորաբամակ, մահա-պարտին խցիկը մտաւ, համաձայն կանոնական արտադրութեան, իմացելու: Համար թէ պիտի զննակահարուէր: Լավալ պառկած էր, խցիկին մէջ անկիւնը, երեւութապէս քնացած: Երեսը պատին դարձուցած էր, կնիւնած, վրան երկու վերմակ: Փիթամահաղած էր եւ ետադոյն վերջը մը կ'ապած: Ընդհ. դատարանը կեցաւ խցիկին առջեւ: Ոչինչ ալ չարան փորել էր որ անհրաժեշտ չէր ներս մտնել: Բայտնապէս յուզուած, ընդհ. դատարանը յայտարարեց հանդիսորդին: «Միեւնո՞ւմ է՝ ձեր պարտաւորը՝ ուղղուած Ամեմակ կառավարութեան նախագահ զօր. ար Կոլի, պատիժի մեղմացում խնդրելու: Համար: Քաջ եղէ՞ք»:

Լավալ, կէս ըռն կէս արթուն, փոխանակ խոսելու, տեսած մը մոլորութեամբ արձակեց: Մինչ քան տարապաշտ իր անկողնին կը մօտենար խնդրելու: Համար որ հաղուի եւ պատմաբանի զննակահա-րութեան համար, զիտեղեք ող Լավալ թեւեւ կը շարժէին վերմակներուն տակէն: Եանկարծ կանգնեցաւ մէկ արմուկին վրայ: Արաջ շարժում մը անկիւն ունեցաւ: Այնպէս կ'երեւար թէ տուի մը կը քաշէր անկողնին տակէն: Բան մը ինկաւ տախտակամանի վրայ: Տեսնալը որ կը խոսնէ արուակի մը վրայ: Յետոյ իմացաւ որ արուակը սխալիւն տը փոխաւոր կը պարտաւորէր: Լավալ զէմքը անմիջապէս այլափոխեցաւ: Անմիջապէս ըսող զայնքին, հոն որ երեսը պատին դարձուցած էր: Այդ միջոցին Պ. Մոնթէ հեռացած էր, քայքայ ուրիշ շատ մը պատմականներ կը մնային:

Թայ, եթէ հոն պէտք ունենան իրեն: Ուրիշ խնդիր կ'էր աշխատել չուղէ, կամ եթէ իր զործը հիմնովին փոխել ուղէ, այն ատեն ուր ուղէ կրնայ երթալ:

Ուրեմն, մէկը հարկադրուած է իր տեղը աշխատելու եւ հոն ալ մնալու, առանց խոսելու արտասահման երթալու կամ այլ ճամբորդու-թեանց մասին:

— Նախով իր մասնագիտութեան եւ իր պատմութեան: Աշխատանքի կազմակերպութիւնը արդէն ամէն աշխատութեան չի տար, քայքայ դիմումներով եւ պատճառաբանութեամբ, կարելի է տեղափոխութեան իրաւունք ձեռք բերել: Ամբողջ աշխատանքն ու տնտեսութիւնը հակակշիռի տակ են եւ կազմակերպուած ըստ այնմ:

Գալով խօսքի եւ կարծիքներու ազատութեան, ինչպէս կը հարցնէք, շատ սահմանափակում մը չունեալ: Ազատութիւն կարծիքներ կը յայտնեն եւ կը խօսին, մինչեւ իսկ քննադատութեանը կ'ըլլան, մասնաւոր ինքնաքննադատութիւններ:

Անշուշտ, կարելի չէ չափազանցութեան երթալ, միտքեր յուշելու ատենին, քայքայ կարծիքներ կարելի է յայտնել: Ես չտեսիւն չեմ, իսկ քանքան եւ դիտողութիւններ բերի այս կամ այն կազմա-կերպութեան մէջ եղած անկոնոնութեանց մասին: Կ'ընկուծին այս բոլորը, վերադարձով պատերազմի պատճառած նեղութեանց, քայքայ կը հաստատեն թէ պատերազմին ետք ամէն բան կը կանոնաւորուի եւ դառնի իր ըլլալը:

Հատկապէս հանդիպեցայ, որոնք բանտերէ կամ արտաքին վերադարձած էին: Անոնցմէ շատերը մեկուսացուած են, պատերազմին առաջ, առ զգուշութիւն: Եթէ են ալ ըլլային, անշուշտ նոյն պիտի ընէին: Կառավարութիւն մը կանգնած իր տարրեր ուղէն զէմ պահպանութեան միջոցներ ձեռք առնելու իրաւունք ունի:

Բայց կը կարծեմ թէ կազմութիւնը կը բար-տեղի: (Շար.)

«ԲԻԵԿԵՆԵՐԸ ԿԱԼՁԵՑԻՔ»

Մէկը հրամայեց — «Բիւրիւններ կանչեցէ՛ք» ի Տրեթ. Փոլ, որ տարիներէ ի վեր առաջնակարգ արտագէտի դեր եւ կատարէ եւ գրեթէ միշտ ներկայ կ'ըլլայ կարեւոր մահապատիւներու զործարարութեան, փոխանակ յայտարարելու թէ Լավալ մեղած է զննակահարութեամբ, ինքզինքը գտաւ արտակարգ կացութեան մը առջեւ: — ողնցնել մահապատիւ: Բանտէն ուրիշ երկու բիւրիւններ ալ կանչուեցան օգնելու համար: Տրեթ. Փոլ անմիջ-ջապէս հրամայեց հակաթոյն ներարկումներ կատարել: Մինչ հիւանդապահներ կ'աւանդարէին լուալ ստամոքսը, Լավալ յանկարծ սկսաւ փոխելու շատ սուր կնիւններ զգալ եւ յայտնապէս կը տեսնուէր: Մասնաւոր դեղ մը տրուեցաւ, կըր-կնոնները մեղմացնելու համար: Ես անդամները սկսան ցնցուիլ եւ ջիւղերը հանգարտեցնելու համար դարձաններ հրամայուեցան: Ախտանշանն էրէն կ'երեւար թէ կը տատակոյ ուղեղային արիւ-նախնումէ: Ուստի հեղուկ պարակեցաւ ողնա-յարէն: Վերջապէս զննութեան ընթացք մը եւ երկու հիւանդապահներ ստամոքսի լուացուեց (լավալ) կատարեցին, կարելի եղածին շահի դուրս հանելու համար թոյնը, եւ Լավալ անկողնի դուրսեցաւ: Հեռացանով լուր տրուեցաւ զօր. ար Կոլի, որ հրամայեց:

— «Մենք սովորութիւն չունինք զգնտնիլու մահամեղմ մը: Պէտք է ողջ ստող ըլլայ ան, մահապատիւի դործարարներուն առջեւ»:

Մէկ ժԱՄ ԲԵՆՅԱՄԻ

Լավալ յետոյ քնացաւ աւելի քան մէկ ժամ: Պաշտօնական կը հակէին խցիկին մէջ, անձնապատմութեան որ եւ չէր փորձ արդիւնելու համար: Ժամը 11.30ին ատենները արթնացաւ, եւ երբ հարցուցին թէ կ'ընայ տեղէն ելլել, մահապարտը անկողնին կ'աւ: Եւ սկսաւ հազուիլ շատ կամաց: Այն տպաւորութիւնը կրեցին թէ իրո՞ւմամբ աշխատեմ կ'ընէր, ժամանակ չափելու համար: Գուշակները հաշնելէ վերջ, մէկը պատուիրեց որ կ'օղի-ներն ալ հաշնէ:

— «Անձապարտու պէտք չկայ», ըսաւ: Ես կ'օղիւ ամէն քան կապը — կանոնով ընել:

Յետոյ անկողնին հանուեցաւ, եւ սկսաւ քա-լել, երկու կողմն ունեւնալով փաստաբանները: Այդ միջոցին խոսքերակցութիւններ կատարուած էին եւ որոշուեց Տի Եթիւիսի բերդը չփոխա-դրել, զննակահարութեան համար (բերդը կը դառնար քաղաքին դուրս): Անձապարտու կար-դադրութիւններ եղած էին, զննակահարութիւնը կատարելու համար Թիւնի բանտին պարտէզին մէջ, բանտապահներու բանտին մօտ: Հրաժեշտ տալու եւ պարզ դադարը որ կարգ եւ պատ-րուած կը սպասէին Եթիւիսի իւրեղին մէջ, ան-ձապարտու փոխարեան Թիւնի բանտը: Հրա-ժեշտ խօսքի կը քաղաքացիներն ալ զինուորներէն որ կուրած էին Գերմանիոյ մէջ: Բոլորն ալ կամաւոր ներկայացած էին, զննակահարութիւնը կատարուեց: Համար: Բոլորն ալ Զինուորական Պաշտ-ունէին, շահուեմ՝ ճակատաբարտներու մէջ եւ կը պատկանէին հետեւապարտի 132րդ զուգնի, որուն հանդերձանքը անգլիական ըլլա-լով, բրիտանական պողպատեայ սաղաւարտներ ունէին:

ԼԱՎԱԼԻ ՎԵՐՋԻՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

Մահապարտը կապուող վերաբերու մը հազած, կը քալէր զէպի բանտին այն հոգաբարձը որ կը կուշուի «բարձունք յիմարութեան»: Նախապէս նշանակալից նամակ մը դրած էր ուր կ'ըսէր: — «Այս տոնը կը գրեմ ի տեղեկութիւն փաստա-բաններու, կարգաւոր համար իմ դահլճներու, որպէսզի ամէնայն: Ես պիտի թունաւորեմ ինքը — զինք, կը միանամ որ ունեցած թոյն աւրուած ըլլայ, որովհետեւ շատոնց է որ կը պահէին»:

Նամակին մէջ կը խօսէր թունաւոր հատիկնե-րու մասին, մինչդեռ արուակին մէջ եղած թոյնը հեղուկ էր: Կ'ենթադրուի թէ նամակը դրած է թոյն ստանալէ առաջ, ինչ որ կը նշանակէ թէ զին վերջերս ստացած էր դաշն: Ուրիշ նամակով մը արտասանութիւն կը խնդրէր կապելու ետադին վրդոցը: Երրորդ նամակ մը գրած էր բանտի տն-դէնին, չորհրդակցութիւն յայտնելով անոր քա-լակցութեանը համար եւ չնշանակով թէ թոյնը ճա-րած էր իր սեփական միջոցներով եւ ոչ թէ իր բանտապահներուն կամ փաստաբաններուն օգնու-թեամբ: Պաշտօնապէս արտօնուեցաւ որ կապէ ե-նաւոր զինքը: Մինչ կը մօտենար այն հոգա-թունին ուր պիտի մեռէր, ինքնեք կանչել ընդհ. դատարանը Մոնթէ եւ հարցաքննիչ դատաւորը, Պուշարտուն: Եւ ըսաւ: — «Եստ Գէշ գործ մը կա-տարեցիք»:

ԶԵՆՈՒԲԵՐԸ ԳՐԱՎՆԻՆ ՄԵՔ

Յետոյ դառնալով 12 հրաժեշտ զինուորներուն, որ կապէ եւ պատրաստ էր պատմել զննակահա-րութեան համար, ըսաւ:

— Դուք յօժարեալ մը եւս կը մեռնիք, որովհետեւ չա-փազանց կը սիրէի իմ հայրենիքը:

Ապա աւելի ամուր կապելով կարմիր - կա-պոյն - ճերմակ վրդոց, յառապայալ զէպի հոգա-թունը: Խօսքն ուղղելով հրաժեշտ դառնալի հրա-մանատարին՝ զնն. Պուշարտուն, ըսաւ: — «Կոչուի մի վարուիք հետս»: Գնդապետը պատասխանեց թէ

Ծրանիստիկ փառաւոր ցոյց մը Մարտիկի մէջ

Ի ՅԵՇԱՍԿ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԶՈՂՆԵՐՈՒ

ԵՒ ԱՐԱՐԱՅԻ ԶԱՎԱՏԱՄԱՐՏԻՆ

ՄԱՐՏԻՅԻՆ. — Հոգեւորներ 7ին, կերպիկ տաւա-
ւաւ, Փրատոյի Ս. Փարգմանչաց եկեղեցւոյն մէջ,
մեծ շուքով մե աննախընթաց հանդիսութեամբ
կատարուեցաւ Փրատնական քանակի նախկին
իւղեմիկներու Բարեկ. Միութեան տարեկան պա-
հանդէսը ի յարգանա բոլոր Հին ու նոր նահա-
տակներուն եւ Հայկ. Լեզգոնի հրամանատար Հան-
զուցեալ զնդ. Romieuի յիշատակին: Նախագահին
հրահրով հանդիսականները մէկ վայրկեան լռու-
թիւն պահեցին յոտնակայ: Ուրախ բազմութիւն մը
փութեցած էր յարգանքի իր պարտքը հատուցա-
նելու երկու համաշխարհային պատերազմներու
բոլոր նահատակներուն: Միեւնոյն ատեն տոնուե-
ցաւ Արարիկի հակառակմարտին 27րդ տարեդար-
ժը, Փրատնական նաւարածին կողմէ Մուսա լե-
ւին Հրոյեւու ազատագրման 30րդ տարեկիցը եւ
զերեկայնութեան հոծ բազմութեան մը: — France-

Օրուան ականաւոր հիւրերն էին՝ Երջ. ներ-
կայացուցիկ Պ. Haag, Լեւի նախ. սպայ գոր-
Azan եւ նուային հրամանատար ծովակալ Sica
որոնք ներս մտած ատեն, պատարաղէն առաջ, աչ-
քէ անցնելով պատուի կեցած նախկին ոսպորիկնե-
րը, ու իրենց կարգին յարգանքի կեցան զրօշակ-
ներուն առջեւ, մինչ անդին 120 հոգիները զին. ե-
րաժշտախումբը կը հնչեցնէր ազգ. քայլերգը:
Պատարաղէն վերջը, րակին մէջ իրենց տեղերը
զրահեցին բազմաթիւ քաղաքային եւ զին. ներկա-
յացուցիկները: Յետոյ, տողանցքով եկան կարգի
մտնելու Բարեկամական Միութեան ռազմիկները,
ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը: — France-

սովորութիւնն չէ կուսիտ վարուիլ դատապարտեալ-
ներու հետ, մահապատիժին զործադրութիւնէն
առաջ:

Լալալ յետոյ զիրք բռնեց հողաթուրմին դի-
մաց, խնամով կոծկած իր վերաբերուի եւ դժմ
ուղղեց հրացաններուն, ձեռքերը պատահաբար
զրպաններուն մէջ: Բաւտապահ մը մտնեցաւ եւ
բուս թէ ձեռքերը պիտի կապուին ետեի ձողին:
Անհրաժեշտ էջ, բուս մահապարտը: — Հարա-
մանը աչքովն է, պատահաբանց բանտապահը:

Ձեռքերը կապուելէ 15 երկվայրկեան վերջը,
Լալալ ուղղակի նայեցաւ հրացաններու փողերուն
սրտը կրտի տեղերին: Ժամը 12.32 էր:

Ուրեմն անձնասպանութեան փորձէն վերջ
Լալալ հաղի երեք ժամ անպրեցաւ, մինչեւ զոգա-
նակարած: Գնուիլին բացուած է, ստուգելու
համար թէ ինչպէս ճարած էր թոյնը: Ձգած է
բազմաթիւ փաստաթուղթեր, մաքրելու համար
զաւաճանութեան արարտ:

ՈՒՐԻՇ ՄԱՐԱՐԱՅԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Թերթերը կը գրեն թէ մեծ ռազմութիւն մը
խուճալ էր բախտին տղէն, ըջմակայ տուներու
աւանդներուն վրայ, իմանալու համար անցուղա-
րձերն ու յարաւորութիւնները զանազաններ
կարծակլին: — «Կեցցէ», «մարդապան» են: Գա-
ղապան փաստաբաններէն Ալպէն Նո կը յայ-
տարարէ:

— «Երբեք պիտի չմոռնամ այդ ատուին, որ
միաժամանակ զմեզակ էր եւ փառաւոր»:

Յետոյ պատմելով ամբողջ անցուղարձը, ա-
ւելցւոյ թէ Լալալ բուս ընդհ. դատախաղին:
«Վարդաճատիմ ձեզի որ այսքան զէջ պարծ մը կա-
տարեցիք: Այսպ խնդրեց զոգապետին որ ինք ար-
ձակի կրտիկ հրամանը: Գնդապետը պատասխա-
նեց թէ հանսին հակառակ է: Լալալ այդ զոգ մը ար-
քերը կապին եւ խօսքը զինուորներուն ուղղելով
պրտաց:

— «Կը մեղքեմ ձեզի որ այսպիսի դոք մը
կը կատարէք: Սրտու աւելք նշանք: Եւ շանթա-
հար ինչպ, աղաղակելով: — «Կեցցէ» Ծրանաւ:

× Կարգ մը Թերթեր կը քննադատեն անցու-
ղարձը — անուշաւ առանց արդարացնելու «մեծ
ոճրադործը, որ առ նուազն յաջողեցաւ գարշելի
դարձնիլ օրինաւոր արարք մը» (Combat):

ՀԱՆՔԱՅԻՆՈՒՆՆԵՐՈՒ զաւանցութիւնը հան-
դիսաւարապէս կը յայտարարէ թէ 1946ի դարու-
նէն առաջ արտադրութիւնը պիտի հասցնէ նախա-
պատեարդման շափին, նոյնիսկ պիտի գերազան-
ցէ, պայմանաւ որ պատահութիւն յայտնեն եւ գոր-
ծելու միջոցներ ձեռնին:

ՄՈՍԿՈՒՆԻ Գործակալութիւնը կը հերքէ ա-
մերիկեան աղբիւրէ արուած այն լուրը թէ Երեք
Մեծերը Փոքտամի մէջ որոշել են զատ զատ զի-
մէ Բուրբոյի, փոփոխելու համար Նեղուցիներու
պայմանագիրը եւ միջազգայնացնելու զանազն: —
Ամերիկացի ծերակուսական մը հասած է Անգա-
բա, խօսելու համար քաղաքական եւ տնտեսական
ձեռնարկներու մասին:

ԵՆԿՏՐԱՅԻՆ ՀՈՍԱՆԲԸ առջի օր ալ ընդ-
հատուեցաւ չորս անգամ: Ոչ միայն Թերթեր ու
միաց, այլեւ կարելի չեղաւ սրբողբիլ կարգ մը
սպաղարական սիւսիներ:

Orientի նախագահ, Հայկ. Դատի Յանձնախումբի
եւ մեր Միութեան պատ. նախագահ ընկեր Տերան
Թէքեան բացաւ հանդէսը եւ, յայտնելէ վերջ
հանդիսութեանց երբեք ընդթիւ, պատմական ը-
րաւ Հայկ. Լեզգոնի կազմութեան, մինչեւ անոր
յաղթական մուտքն ի Սուրբա եւ Կիլիկիա՝ ցայ-
տուն կերպով ցոյց տալով անոր կատարած մեծ
դերը: Այս վերջին պատերազմին մասնակցող Ձը-
րանահայ երիտասարդութեան հանդէպ քաղաքա-
ցիկութեան հարցին մէջ եղած անարդարութիւնը եւ
մեր «անհաղթելի» նկատուելու պարագան յանձ-
նեց Պ. Haagի մասնաւոր ուղարկութեան: Ընկեր
Թէքեան վերջացուց իր խօսքը բուռն Ծափերու
մէջ, հրաւիրելով Պ. Հայկ որ որոշուողտու ծա-
փերու մէջ բեմ բարձրանալով, ի միջի այլոց
բուս:

— «Որոշուածով է որ կուգամ քանի մը
խօսք ընելու. այն սկըն ու անվերապահ նուիրումը
զոր դուք ցոյց տուած էք Ծրանային եւ իր ապա-
տանէն ժողովուրդին հանդէպ՝ անուրանալի է,
— պատմական եւ ժամանակակից կապեր ունին-
քուք պատուով ծառայելիք Փրատնական հայրե-
նիքին՝ երկու համաշխարհային պատերազմներուն
են. ըսեմ անմիջապէս որ իրենք պատահա ըլլաւ, Պ.
նախագահ, թէ եւ իմ կարելի ձեռք պիտի ի դործ
դնեմ իմ կառավարութեան մօտ՝ ձեր Թաղմիկնե-
րու քաղաքացիական խնդրին մէջ որ քաղաքական
պահանջ մը է, այլ պարզ ու զրեթէ բնական իրա-
ւունք մը: Գալով այն հարցին թէ Հայր Գանհայ-
րենիքը կը նկատուի, պէտք է յայտնեմ հայր-
տանքով որ եւ ընդհանրական ունի երկու հայ-
րենիք, մին՝ Հայաստան, միւրը՝ Ծրանաւան»:

Պ. Haag բուռն ու երկարատեւ ծափահարու-
թիւններու մէջ վերջացուց իր կուտ պատասխան
ձառն ու հանդարտ քայլերով վերադարձեց իր
պատուոյ տեղը:

(ՄԱՅԿԵԱՐ ԵՄԵՐԵՅԻՆ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՌԱԿ,
բաց անոր մէկ հարստութիւնը, Աշխատանքի Մի-
ջազգային կազմակերպութիւնը կը շարունակէ զոր-
ծել: Առջի օր, 50 երկիրներէ 500 պատուիրակներ
այդ հաստատութեան 27րդ նստաշրջանը բացին
Սորպոնի ամբիթատորնին մէջ: Նախորդ ժողով-
ներուն միայն քանուորները կը մասնակցէին: Այս
անգամ բաւոյններէն զատ կը մասնակցին դո-
ւանդեր եւ կառավարութեանց անդամներ: Ժո-
ղովին նախագահ ընտրուեցաւ Պ. Փատտի, Ձը-
րանայի աշխատանքի նախարար: Բացականե-
րուն զլուրը կը գտնուէ Ու. Միութիւնը, որ շա-
տոնց քաշուած էր Աղբիւր. Ինչակցութիւնէն: Բացակայ է նաեւ Խաղիսի, որ նոյնպէս քաշուած
էր ֆալական իշխանութեան օրով եւ այժմ կ'ուզէ
զապահելու Աշխատանքի կազմակերպութեան:
Հաստատութիւնը պիտի բարեփոխէ իր ծրագիր-
կանոնադիրը, որպէսզի կարենայ սերտորէն զո-
րծակցիլ Միացեալ Նիւթերու կազմակերպութեան:
Հիմադրուածը պիտի տեսէ մօտ երեք շաբաթ:

Հիւիւ Ի. ՌՈՒՄԲԸ մեծ կը զբոսնէ մեծ պե-
տութիւնները: Լոնտոնի Թերթերը կը գրեն թէ
բրիտանական կաշարութիւնը պիտի կրնայ օգտա-
գործել այդ նոր ուժը, իր սեփական միջոցներով,
եթէ 100 միլիոն սթերլին տրամադրէ: Նոյն ալ-
բիւրներուն համաձայն, Ու. Միութիւնը շահակտ
պաշտօնները առաջարկած է զերեւան մասնազէտ
ներու, որպէսզի երեւան հանն հիւլէ - ուսմբին
զադուրները: Ուրօրդային իշխանութիւնը մը
բողջութեամբ, նոյնիսկ աւելցուցներով Ռուսիա
փոխարկած է Պիւրիին Բաղդէր Վիլիսիմ հաստա-
տութեան ամբողջ կազմութիւնը: Ետու մը գերման
մասնակցները սիրայածար ստանձնած են սուա-
շարկը, որ շատ հրապուրիչ պայմաններ կը պա-
րուակէ: Այս մասնակցները հարկադրուած չեն
Ռուսիա երթալու: Միւս կողմէ վերջերս խորհրդ-
դային իշխանութիւնը հրամայած է հարեւին 300
մակցելիլ իւրանիումի քարաղբիւրները Չեխոսլո-
վակիոյ մէջ:

ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ նախա-
րարը, Պ. Յիւլէ, անուանարկութեան դատ բա-
ցաւ «Լուսնայի» զէմ, 200.000 Փրանք հատու-
ցում պահանջելով:

ՄՈՍԿՈՒՄԵՐԸ պիտի նորոգուին նոյնմը-
րին: Այս անթիւ պարենատմաներուն հետ պիտի
տրտի մանաւոր կուրս մը, թիւ 5 կուրսին զի-
մաց, ներկայացնելու համար Թիւմակաւան: Նոր
ծիւտտմաները ստանալու համար պայման է 30
Փրանք վճարել, իբրեւ համադրալութեան սուրճ:

ՏԱԼԻՆԻ քանի մը անգամ նախատիւներու
հանդիպած ըլլալով իր ընտրական շրջանին՝ Վո-
լիւի մէջ, որոշեց հրաժարել հրապարակային մո-
ղովներէ: Ընդհանրապէս իր նոյն իսկ լուրի նե-
տած էին, ճառ խօսած ատեն: Սրահի տէրերը չեն
ուղեր վարձու առաւ իրենց ժողովաբանները վախ-
նալով որ կարողանան շարժուիլուրը կ'ըլլան: Ա-
մէնէն սուր պայքարը կը մղեն համաշխարհները:
ՄԻՍ ՀԱՍԱՄ ըլլալով Փարիզ, գրեթէ ինչի
սկսած են, զգարապէս:

Ի ՊԱՏԻ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ

Սեպտ. 30ին գինեծօն մը տեղի ունեցաւ Ա.
հիւլէի մէջ, նախաձեռնութեամբ Ռազմիկներու
Միութեան: Երկուսին Փրանսերէն օրկանը, Le
Progrès Social, հետեւեալ ձևով կը նկարագրէ
հանդէսը, հոկտեմբեր 7ի թիւով: —

Անիւլէի եւ Պուա Քոլմիւրի Հայրեր անցեալ
կիրակի գինեծօնով մը տօնեցին գերիներու եւ աշ-
տորականներու վերադարձը, ընկերվարականնե-
րու սրահին մէջ, որ իրենց տրամադրութեան տակ
դրուած էր ընկերվարական մասնաճիւղին կողմէ:
Այս մտերմական հանդէսին կը նախագահէին Մի-
ութեան նախագահը՝ Պ. Ե. Հիւսսայի եւ քար-
տուղարը, Ծահլաւեան: Պ. Abrieu, Ռազմիկներու
Աղգ. Միութեան նախագահը եւ ընկեր Gambier,
Անիւլէի ընկերվարական մասնաճիւղին քարտու-
ղարը, բարի գալուստ մաղթեցին գերիներուն եւ
աշտորականներուն, որոնցմէ շատեր կ'ըսէն
տանջարարներու շարժարանները տխրահոյակ
արգելաբաններուն մէջ: Այս առթիւ ալ Հայերը
պայտուցին իրենց սկըն իրենց երկրորդ հայրենի-
քին՝ Ծրանային, եւ իրենց երախտապիտութիւնը
ընկերվարական կուսակցութեան հանդէպ: Հան-
դէսը շարունակուեցաւ ուրախ - դուարթ երգերով
հայկական կամ կողկական պարերով, որոնց կը
խառնուէին Փրանսերէն երգեր: Բանի որ փոքր
ստուակները մեծ զետեղ կը կազմէին, մաղթները որ
այս կարգի բազմաթիւ հանդէսներ օգնեն ժողո-
վուրդներու մերձեցումին եւ պահպանեն Ծրանա-
յին համալսը իրեն տօնակական երկեր:

ԹՈՒՐԻՒՆ ՀԱՐԱԶԱՏ ԼԵՂՈՒՆ,
ՀԱՐԱԶԱՏ ՊԱՏԿԵՐԸ ...

Ատանայի աղբանոցներէն՝ «Բէլլոլան», 24
Մեղաների իր թիւով կանգնողաւոր ընկեր
Ժ. Միսաբեանի ծանօթ դիմումին, ու կը լրբէ -
«Կիրմիստեան» (Ժ. Միսաբեան րեւի կուէջ) ա-
նուն Էմայի մը, աշխարհի վրայ ապրող բոլոր Հա-
յերու անունով աղբանոցի մը շուրէ շիտակու
ժողովին, եւ յետի է: — «Կարսը, Արտահանն ու
Արդիւնը հայկական նահանգներ են, պէտք է Հա-
յաստանին առը զանոնք»:

Ինչ րեւեց այս «Բէլլալ» մարդուն: Այդ «Է-
օղլու»-ն է նմաններուն մէկ խօսք Ժիւլի ու-
նին: — Եթէ կրնաք, հրամանեցէ՛ք առէք: Թուր-
աղգը «աղբանոցներուն ձեռքի զրօշակի ձողը կ'առ-
նէ, եւ ...»: Նախադատութիւնը թող մեր ընկեր-
ցողները ամբողջանին իրենց ուրա՛ծ ձեռքը:

Պրտահայ Թերթերէն «Մարմարա», կը պա-
հատանէ այս առթիւ: — «Ձնաշխարհիկ այս հայ-
հոգալիրը եւս կը յանձնէր Մամուլի Ընդհ. Ծնա-
չութեան: Միտանած պիտի ըլլայինք Մամուլի
կոչումը գէշ, եթէ իմծարանութեան բռնուած բլ-
այինք այս կարգի Թերթերներուն հետ: Ձախա-
յանցած չենք ըլլալ, յայտնելով թէ առնուպն
զգուանք կը պատմաւէ իւր Թերթին իւրաքանչիւր
տողը: Իբրեւ վերջին խօսք, մեր լռութեան արտա-
մահանքը կը շարունակէ իր երեսին»: («Մարմա-
րա», 27 եւ 28 սեպտեմբեր):

«ՆՈՐ ՍԵՐԱՐՆԵՐ» ԲաժՖի խումբի դասախո-
սութիւնը, այս առաւել, 20 Հոկտ. իրեկուսնի մօրը
8.30ին, Studio Alchemah մէջ 19 rue Caumartin,
méro Opéra եւ Madeleine: «Դասախոս» Պ. Հայր
Չարարարան. Նիւթ՝ ԲաժՖիի կիսմէն ու գործը:
Կը հրաւիրուի փաթեղահայ երիտասարդութիւնը:

ԵՆԿՈՍՏԱՅԻՆՈՒՆ Բազաւորը եւ Բազուէին,
որոնք Լոնտոն կը գտնուին, Մ. Նահանգները պի-
տի այցելեն մօտեք:

ԿԱՐԱՅԻՆՔ: — ԶՈՅԻ ՄԸ ՀԵՔԵԱՄ, Ե. Հի-
ստեանի, զին 120 Փրանք: Դիմել Հ. Բայրեանի
եւ Մ. Պարսամեան դատուները եւ հեղինակին,
38 Rue du Ménil, Asnières (Seine):

Հ. Ա. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղին կազմա-
կերպած երեկոյթը՝ այսօր չորեքշաբթի, Ժամը
8.45ին Սթիւտիո Ալեմաչի մէջ, 19 rue Caumartin,
méro Opéra եւ Madeleine: Պիտի խօսի Պ. Մ. Պար-
սամեան, քարտուղար Հայր Գոլմիւրու Միութեան:
Նիւթ՝ «Ինչպէս ուսուցանել հայերէնը մանաւորնե-
րու, առանց ուսուցչի»: Գեղարուեստական բաժ-
նին կը մասնակցի Պ. Երուանդ Թէրզեան, որ պի-
տի երգի հայկական երգեր: Ներկայ ըլլալ ընտա-
նիքով:

ՃԵՊԵՐԸ - ՄՈՒՍԱԳԻ Ուրուր - Պէկ գիւղէն
(Մանապ իւրեւնդուն) Պ. Ետայի Արարահաններ
կը դիմուէ իր զաւակի՝ Սեղրակ Արարահանները,
32 տարեկան, որ բժշկական ուսանող էր Պէլէի
քալի Լուվէին համալսարանը պատերազմի ժամա-
նակ, Ծրանաւ անցած է եւ 1942ին Փարիզ եւ Մար-
սէյլ տեսնուած: Իմացնել «Յատալ»ին:

ԿԸ ՓՆՏՈՒՄ 30 - 45 տարեկան տան մնա-
լուն սպասուհի մը: Դիմել՝ 58, Fbg. Poissonnière,
Երկրորդական վաճառատունը:

ՆՈՐ ՎԳԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ.— Նրեկ հրատարակել էիմ Հիւս. Ա. մերկիայի առաջնորդ Տիրան եղիակի յայտարարութեանց մէջ մասը: Հատուած մը եւս.—

— Մշակոյթի մարզին մէջ, նոյնիսկ մեծ յառաջդիմութիւն տեսայ: Ուստի շատերու հետ, ներկայ եղայ թատերական ներկայացումներու, Գրողներու Միութեան ժողովներուն: Տպարարութիւն լաւ է, բայց սխալ պիտի ըլլար եթէ արտակարգ նկատենք եղանակ: Հայ ժողովուրդը ամէն տեղ ստեղծագործող է: Եւ Հայրենիքի մէջ, ուր կայ պետութեան քաջակերպութիւնը, բնական է որ մշակոյթը զարգանայ: Ինչ պիտի ընէ ժողովուրդը, աշխատանք, առաջ ժամանցի համար թատրոն ու սինէմա եւ վերջապէս ընթերցում:

— Ինչ է ձեր տպարարութիւնը իրենց զարգացման աստիճանին եւ արտասահմանի դրակա նուերեան եւ առհասարակ մշակոյթի հանդէպ իրենց դիրքին վերաբերմամբ:

— Պէտք է նկատի ունենալ որ նոր կարգ մը կայ եւ նոր հասկացողութիւն մը: Իրենց հասկացողութիւնը համապատասխան է տիրող կարգին, նախ՝ արեւմտեան աղբեղութիւնը զրկելէ շկայ կամ շատ քիչ: Գլխաւորաբար ուսական են իրենց գիրքերը: Անոնց համար, օրինակ, գրականութիւնը արեւմտեան ու նպատակը չունի, ինչ որ դուրսը: Մեզի համար նոյնիսկ, գրականութիւնը որոշ դասակարգի մը յատուկ է, տեսակ մը առանձնանոր, լեզուով, մշակումով եւ արուեստով: Հոն այդպէս չեն խորհրդ: Գրականութիւնը, ինչպէս յարակից մտաւորական շարժումները, պէտք է դանդաղանքուն հասնին, անոնց հասկնալի ըլլան եւ օգտակար: Անոնց ինչպէս դրամատիքական դասակարգը, նոյնպէս մտաւորական դասակարգը չեն ճանչնար, եւ ինչո՞ւ, որ դրամատիքութիւնը դանդաղանքուն կենանք ընդգրկէ ծառայէ որոշ դաշտայիններու եւ նպատակներու, համապատասխան տիրող կարգերուն:

Արտասահմանի գրական-մտաւորական շարժման մասին տեղեկութիւններ ունին, բայց քիչ մարդիկ է իտրական զրկուած գիրքերը կամ թերթերը ընթերցողներու լայն շրջանակներ չունին եւ քիչ մարդիկ կարելիութիւն ունին կարդալու զանոնք:

Լեզուն ալ զարգանալու եւ մարզուելու վրայ է: Նախանձանդուութիւն մը կայ հայերէն լաւ խօսելու եւ լաւ դիմելու մասին: Հայերէն բառեր միայն գործածելու մասին:

— Թերեւս ըլլան այդպէս փափաքողներ, Սերգայան, բայց իրողութիւնը այն է՝ որ արեւել-յանայ գրականութիւնը դեռ չէ ազատած օտար բառերու արշաւանքէն:

— Այո, կան բառեր, որոնք միջազգային դործածութիւն մը ունին, եւ պէտք չեն տեսնել ան-տառածա հայալեզուներ: Օրինակ, աստիճան, թիւն, ֆուն բառերը, ինչ պէտք կայ ճշմարտութեան եւ հեռագրայն շտեմ, երբ ամէն ինչուով այդպէս կ'ըսուէի, ես ալ այդ կարծիքին եմ:

— Բայց իմ խօսքս այդ բառերու մասին չէ: Նախ՝ անհասկնալի է հինգէն ի վեր նուիրադործուած բառեր, օրինակ՝ անարպակտութիւն բառը, զանախակրթային վերածելու:

Բայց, թողունք ատ: Կան ուրիշ բառեր: Չեք ջերա կարգացի Ա. Տէրտէրեանի կատիքներ գիրքը, ուր անտեղի բառերու հանդիպեցայ, զրբին անուանէն սկսած, — Ակտուալ պրոպէլանդ, կոստիկ, քաղա, էսթիտիկ, անուագիտմ նորութիւն եւայն... Եւ այս հեղինակը համալսարանի մէջ գրականութեան դասախոս է ու դեռ գրական ալ քննադատ...:

— Այո, այդ տեսակ բառերու համար օտար բառերու գործածութիւնը արդարանալի չէ: Բայց նոր սերունդը աւելի նախանձախնդր է: Ինչ կը վերաբերի արտասահմանի հետ կապերութեան, ժամանակը կընայ սերտացնել զայն եւ մեր նոր գրականութիւնն ալ ծանօթացնել, քանի որ ներկայիս միայն դասականներուն ծանօթ են, ինչպէս կ'ըսէք:

— Ամէն պարագայի մէջ, այս բոլորը կախում ունի աւարակայական պայմաններէն: Երբ ներթա-կան պայմաններ ունենայ մեր երկիրը, այն ատեն ղալրոցները կ'օտտուին հարկ եղած գիտական դպրոցական աւարակներով եւ պատշաճ կահկա-րաօիններով եւ կըթական կենանք կը բարգաւաճի:

ԱՏՐԱՅԱՏԱԿԱՆՆԵՐ ՎԻՏԻ ԱՆՃԱՏՈՒՄ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ իրանեան կառավարութիւնը բողոքաբեր մը ուղարկէ Եւրոպայի իշխանութեան, վերջերս Արապատականի նահանգին մէջ պատահած դէպքերու մասին: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Արապատականի շրջանին ինքնավարութեան, նոյնիսկ իրանէն անջատման պայքարը կ'աւելցնէ իրանեան կառավարութեան դժգոհութիւնը: Իրան կառավարութեան կ'ըմբռնէ ինչ անջատողական շարժումը կը քաջակերտի խորհրդային կառավարութեան կողմէ: Մնաց որ սովետական անթիւր եւ թերթերը, ինչպէս եւ Մոսկուայի պաշտօնական զարմակալութիւնը, Թաս-լայն տեղ կուտան Արապատականի անջատողական շարժումին:

ՆԵՐԿԱՆ ՄԻԿԻՈՆ ՕՏԱՐԱԿԱՆ ՏԱՐԱՐ ՏԱՐԻՆ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Պրանսու պէտք պիտի ունենայ թաղմաթիւ օտար գաղթականներու, երկրին վերակառուցման, ժողովուրդին աճման եւ հասարակ բանուորութեան համար: Կը խորհուրդ երկրու միխիտ օտարականներ ընդունելու տարիներ, անշուշտ առողջ եւ վստահելի աւարեր: Իտալիա պատրաստ է 3—400.000 գաղթականներ զրկելու: Սլաւիան ալ կընայ գաղթական ճարձք: Բայց, հասարակաշուրթիւն մը պահելու համար Միջերկրականեան եւ Հիւսիսային ժողովուրդներու միջեւ, անհրաժեշտ կը համարուի հիւսիսային երկրներէն ալ գաղթականներ բերել, միլիոն անգամ Գերմանիայի, ինչպէս եւ Պրանսու փոխադրել ալ օտարազիններ որ չեն ուզեր իրենց երկրները վերադառնալ: (Օրինակ, հազարաւոր լեհ օտարազիններ կը դառնան Լոնտոնի Գերմանիա):

— Իւմանիթէ՛ կը բողոքէ այս ծրագրին դէմ, զայն համարելով հնարք մը քարեւտեան ճանկա-տը զորացնելու եւ Եւրոպան երկու մասին բաժ-նելու:

աւելի մեծ չափով: Կարեւորը այն է՝ որ տեսայ զարգացման աստիճան մը, որ երթալով կը բարձ-րանայ: Ունինք համալսարանի խաղաղաւու ուսանողութիւն մը, որ նուիրումով կ'աշխատի, եւ տարուէ տարի նոր դէմքեր երեւան կուզան: Հա-յատարանի վարկերը, ինչպէս չառ մը համայնա-վար անձեր, զաղաքաբարապալտ մարդիկ են եւ ունին միաժամանակ ազգային ոգի: Հարցուցի ուսանողի մը թէ համայնալամ էր ինք. — Դա մի ընական հարց է, պատասխանեց՝ ան: Եւ ինքն ու իրեն պէս կուսակցականներ իսկապէս զաղաքա-րական մարդիկ են:

Աղբային եկեղեցական Համադուամ'ը: Պատ-մական ժողով մը եղաւ: Բայց բուն եկեղեցական խղիւղիւրով չկրցաւ շատ զրալի, ինչպէս դիտել: Եւրոքը Կաթողիկոսը, որ ուշիմ, կարող եւ արժանաւորագրի անձն է. յետոյ, կանոնական կարգ մը ինչդիւրներ ճշդէ: Չկրցաւ զրալի բարե-կարգութեան խնդրով, որուն ոչ ժամանակն է արդէն, ոչ ալ պէտք կայ:

Բարեկարգութիւն ըսելով կը հասկցուի առ հասարակ արարողութեանց կըմտումը, կըսաւ ուրիշերու ամբողջութեան կամ վերամուսնութեան խնդիր եւայն: Բայց, առաջինը դերին է յուճե-լուիէ եպիսկոպոս իրաւունք ունի արարողութեանց ճշգրտութեամբ մասը կառարել, բառ ժամա-գրքի եւ այն ատեն պատարող է առաւօտեան ժա-մերդութիւն կընան միասին աւարտել: 2 կամ 2ուկիւմ'ամանէ:

Կուսակցութիւններու ամուսնութիւնը հիմնովին կը կերպարանափոխէ մեր եկեղեցին, իսկ քահա-նաներու վերամուսնութեան խնդիրը շատով կըր-դադրուած է արդէն: Այս հարցերը սակայն երկար ուսումնասիրութեան կը կարօտին, ինչ որ չէ ե-ղան: Մնաց որ մեր եկեղեցին արեւելեան եկեղե-ցիներու հետ սերտ կապեր ունի եւ չենք կընար յախուռն քայլեր առնել, երբ միւս եկեղեցիները կը պահեն իրենց կարգերն ու աւանդութիւնները: (Վերջը յարգով)

ՀԱՅԱՍՏԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ՄՐԱՐԱՆՆԵՐԸ Ժապ-ուեցան երէկ, չորեքշաբթի, 24 ժամուան համար, իրրեւ աշխարհական ցոյց: Բուն գործադուր պի-տի յայտարարուի ընտրութիւններէն վերջ, եթէ գոհացում չտեսնան:

ԻՆՉ Կ'ԱՆՃՆԻ ԿՐ ԴԱՌՆԱՅ ԼԵՆԱՍԱՆԻ ՄԷՅ

Վարչաւայէն կը հեռագրեն հոկտ. 16 քուս - կանով: — Այսօր կը լրանայ այն պայմանագրի մը որ տրուած էր Լենասանի երկրպագ հանակին, զէնքերը յանձնելու համար: Հազարաւոր Լենկեր կը մերժեն դուրս ելլել իրենց Թաքսանցիներէն եւ յանձնել իրենց զէնքերը: Ասոր վրայ խորհրդային իշխանութիւնները, համախորհուրդը լեհական կառավարութեան հետ, որոշեցին մասամբ դրսեւել Լենասանը, նուաճելու համար այն զորախումբ - բերը որ կապուած են Լոնտոնի լեհական նախկին կառավարութեան հետ: Խորհրդային զորամաս մը պիտի տեղադրուի Լենասանին 17 նահանգային կեդրոններուն մէջ, հրամանատարութեամբ զօրա-վարի մը:

Միեւնոյն ատեն լեհական կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առած է, օտարականները հսկողու-թեան տակ պահելու համար: Անցադիր կը պա-հանջուի թէ ներս մտնելու եւ թէ դուրս ելլելու համար: Կը խուզարկուին բոլոր պաշտակները, եթէ նոյնիսկ զինպանական մարմին անդամներուն պատկանին: Կ'ընթացէ, ժողովուրդը մեծ մտա-հոգութեան մատնուած է, իրրեւ հետեւանք այն հրամանագրին որ պարտաւորէր աշխատանքի կ'ընթարէ 18—55 տարեկան այլեր եւ 18—45 տարեկան կիները: Շատերը կը վախճան թէ պիտի ընտադատուին ինտելիգ մէջ աշխատելու: Լենասա-տանի աղջ. պաշտպանութեան նախարարը յան-կարծ Փրանկֆորթ մեկնեցաւ, տեսակցելու հա-մար Գերմանաւորքի հետ:

Մեղեւնացուն թերթերն ալ մանրամաս - նութիւններ հրատարակելով այս մասին, կ'ըսեն թէ սովետական զօրամասերուն պաշտօնը պիտի ըլլայ խորտակել հրապարակներու գործունէութեանը որ համաճարակի հանդամանք տուած է: Վարչաւայի պաշտօնաթիւրթը կը գրէ թէ այս գոր-ծողութեանց համար համաձայնութիւն գոյացած է Լենասանի խորհրդային հրամանատարին մա-ոնչալ Ռոբոմիլիի հետ: Լենկերը մտահոգ են, վախճալով որ պիտի աճին աւազակութեան, բըռ-նութեան եւ աւարաւորութեան զէպքեր, որոնք արդէն ծաւալած են Լենասանի բոլոր մասերուն մէջ: Միեւնոյն ատեն կը վախճուի յեղափոխա-կան շարժումէ մը, որովհետեւ լեհ զօր. Պորի բանակէն հարաբար որիւրեքներ, որոնք 1944ին կուտած էին Վարչաւայ օդատելու համար, կը մերժեն օդատել ընդհ. ներուժէն եւ վար զննել ի-րենց զէնքերը:

ՀՐԵՆԱՅ ՎԻՏԻ ՎԻՏԻՆԱՅ ԴԵՎԻ ՊԱՊԵՆՍԻՆ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Վիէնայի անդլ. գաղտնի սպասարկութեան պաշտօնեաները յաջողած են երեսուն հանել միջազգային ցանց մը, որ կ'աշխատէ Հրեաներ տեղադրել Պաղեստինի մէջ, ապօրէն միջոցներով: Այս կազմակերպու-թեան գլխաւոր կեդրոնն է Վիէնան, ուր բազմա-թիւ Հրեաներ կը հասնին Եւրոպայի զանազան մասերէն: Գանի մը շարքէ ի վեր Հրեաներ կը հասնին Լենասանի եւ Հունաքիային, շաքա-թը 500 հոգի, եւ բրիտանական իշխանութեանց ներկայանալով, ուտելիք եւ պատուարան կը խնդրէին, ինչպէս եւ տոմսով մը Պաղեստինի հա-մար: Ասոնք սարսափելի բանի կը պատմէին ի-րենց առաւաղներուն մասին, ինչ որ չէր երե-ւար իրենց զէմքերուն վրայ: Ընդհանրական ի-րենց գրպանները լցունէ էին դրամներով: Միայն երկու հոգի միասին 9000 սփերլին ունէին: Հար-ցաքննութիւններէն երեսուն ելաւ որ շատերը պա-մանաւորուած էին մասնաւոր գործակալներու հետ, Վարչաւայի, Բրաքովիտ, Փէշթայի եւ Ա-րեւելեան Եւրոպայի ուրիշ քաղաքներու մէջ, եւ խոստում առած էին թէ օդուութիւն պիտի ստա-նան, եթէ անմիջապէս Պաղեստին մեկնին: Իրենց կ'ընկերանային աստղագետներ լեռնային ճամբա-ններու մէջ: Միեւնոյն ատեն կը ստանային ուտելիք եւ դրամ, ինչպէս եւ համակիրներու անուններ եւ հասցէներ: Ցանկին մէջ կը գտնուին անգլիացի սպաներու անուններ: Վիէնայի մէջ ալ թափա-ռական Հրեաներ կ'արձանագրուէին կազմակեր-պութեան անդամներուն կողմէ, դրամ եւ վաւե-րադրեր ստանալով իրրեւ անպատուար:

Միեւնոյն ժամանակ կը հեռագրեն թէ զինեալ Հրեաներու խումբ մը փորձեց դուրսել անդլ. կառ-մի որ կարեւոր դուրամ մը կը փոխարկէր զին-ուորական վարչութեան համար, սակայն ձախողե-ցաւ: — Ձրոյց կը ըլլի թէ զաղմաթիւ Հրեաներ Պաղեստին կը մտնեն մականութեան միջոցաւ կամ Սուրիոյ սահմանադուրէն: Ռիւթէյի թղթա-կներ, Վալիւթայի, վարարուեցաւ Լիբանանէն, սնայտալ պատճառներով: Ոստիկանութիւնը մտա-նատար կառքով մը սահմանադուրու առաւնորդեց թղթակիրը:

Հայֆայի զինուորական տեսերը 3—7 տա-րի բանտարկու թեան դատաւարները 18 Հրեաներ եւ երկու Հրեուհիներ, որոնք զէնքեր եւ պայթու-ցիկներ պահած էին: Վճիւր արձակուած ատեն 20 դատաւարաւաններ խմբովին երեքեքն հէջա - կան քայլերով, «Հատիկվա»: Իրենց ազգական - ներն ալ միացան խմբերդին:

Յրանկեալ փառաւոր ցոյց մը Մարտիի մէջ

Ի ՅԵՐԱՍԱԿ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԶՈՆԵՐՈՒ
ԵՒ ԱՐԱՐԱՅԻ ԶԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻՆ
(Բ. Ե. ՎԵՐԵՂԻՄ ՄԱՅ)

Ընկեր Թէքէկան յետոյ բեմ հրաւիրեց նախկին
Հայկ. Լեզունի սպայ, այժմեան Զօր. Ազանը որ
կը ներկայացնէր միտաւածայն 15րդ բանակի հրա-
մանատար Զօր. Քարփանթիին (անակնկալօրէն
Փարիզ կ'ընկնէ) :
Զօր. Ազանը Պաշտօնային ճակատամարտին պատ-
մական ըրաւ գրաւոր երկար ճառով մը որմէ քա-
նի մը պարբերութիւն միայն պիտի յիշատակենք :
— «Զօրեղապէս ամբարացած ճակատ մըն էր՝ ու
բուն դէմ թաղում յարձակումներ ապարդիւն ան-
ցան : Արարարիճակատամարտին օրը, յարձակման
ժամերուն կեղծորէն Հայկ. Լեզունի էր, բազ-
մաթիւ թնդանօթներու եւ զնդաղորի դժոխային
կրակին դէմ՝ անպատու հերոսութեամբ մը խի-
զակեց ան՝ դերմանեթուրք միայնալ ուժերուն
դէմ, ու թէեւ մեծ կորուստով, թերաւ յաղթանա-
կին իր մեծագոյն բաժինը, թշնամի ճակատը
բաշխուած եւ նահանջի մատուցած էր...» : Զօ-
ր. Ազանը յայտնապէս յուզուած էր երբ վերջացուց
իր ընթերցումը եւ իջաւ բեմէն երկարատեւ ծա-
փերու մէջ :

Ընկեր նախագահը իր շնորհակալիքն ուղղեց.
— Պ. Haas, Զօր. Azar, ծովային հրամանատար
Sticcar, Փրոմիսցի կամաւորներու նախագահ
իրօք. Romieu, Ստար Լեզունի նախագահ Muller, ի,
ճարտանէյի եւ Արեւել. ճակատի պատմաբանու-
րութեանց, հարեւրապետներ Teissedre եւ Gros-
son, Զօր. Մամարի, Ամերիկ. բանակէն հարեւ-

րապետ Սիւսեանի, ինչպէս նաեւ հայ եւ օտար
բազմաթիւ յարգելի անձնաւորութեանց եւ պար-
տաճանայն հայ դպրութիւն :
Յետ միջօրէի ընկերա-ընտանեկան հանդիպու-
մը իր ընդհ. դիմերուն մէջ ստեղծեց ջերմ մըթ-
նորոտ մը որուն իրօք ճարտան ունի այս հայրե-
նաբաղձ հասարակութիւնը : Ներկայ էր Զօր. Ա-
զան եւս որուն մասնաւոր պատիւներ եղան եւ որ
«Brasserie Colbert» օրհակէն մեկնեցաւ :
Բարեկամական Միութեան հետաւոր շրջան-
ներու զինթիւ ըլլալ ներկայացուցիչներ փութա-
ցած էին ներկայ ըլլալու այս սրտառու հանդիպու-
թեանց որ այս տարի ստացան մասնաւոր փառք մը :
Լիոնէն. — Բանաստեղծ ընկեր Տօնապետեան, Տէ-
սինէն. — ընկեր Սիւրուեան, որոնք վարչութիւնէն
ստացած մասնաւոր լիազօրութեամբ կը վերա-
դառնան վերակազմին եւ հաստատ հիմերու վրա-
րայ դնելու Բարեկամ. Միութիւնը : Լիոնի ընկեր-
ներէն կը խնդրուի դիւրացնել անոնց տանելիք աշ-
խատանքը : Ամիլեոնէն. — ընկեր Տէր Վարդա-
նեան, Կրքեպուլէն՝ ընկեր Յով. Մարկոսեան, Գա-
նէն եւ Նիւնէն՝ ընկերներ Յակոբ Նշանեան եւ Տէր-
սիւրեան, Լա Միթթայէն՝ ընկեր Գուրուեան :
Վերջացնել անոյ անարդար պիտի ըլլար մո-
ռացութեան տալ Ս. Ժէոմիի երդնախոսքը որ
մեզ փութադրեց պահել մը դէպի Մասնաց սարկի
ու հայրենի աւանները : «Թէ թեւ ունի, օճ կը
թուէի...» , «Պոլիսի աղէկ» Լապլէն, երգուն-
ցան թաղիք ու դաշտաւոր, աւաղապարտութեամբ
ընկեր Համբարձումեանի, երաժշտութեան հետ
միասին ստեղծելով ջերմօրէն սիրտաբար մթնո-
լորտ մը :

Մի ամենաջերմ շնորհակալութիւնները բո-
լոր անոնց որ իրենց աջակցութիւնը բերին նահա-
տակներու յիշատակի այս հանդիպութեանց եւ գե-
րիններու ու պատիւ տուած երեկոյթին :
ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՆԿՅՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆԲԸ փոխանակ բարերո-
ւու, երեկ գաղտնիքաւ մինչեւ կէս օր, խոնգարելով
մեր բոլոր հաշիւները...

ԱՆԿԻՆՈՅ աշխատանքային կառավարու-
թիւնը լիազօրութիւն ստացաւ հինգ տարուան հա-
մար, հակառակ պահպանողականներու ընդդիմու-
թեան :

ՊԱՐԵՆԱՌՈՐՄԱՆ նախարարը լաւատես յայ-
տարարութիւններ ըրաւ առջի օր : Հայրենի վաճա-
րումը ապաւ պիտի ըլլայ Նոյնիւրի Վիս ակադե-
միայի ծանուցումը էր : Ճարտարէնի բաժնեկէսեր
պիտի պահուին (600 կրամ, Գինեթի Համար 750) :
Միւս բաշխումն ալ կը բարձրի եւ շարաքանակը
200 կրամը ապահովուած է Գինեթի ծանուցումը
անդադար ըլլալով, դուրսէն ալ պիտի ներած-
ուի : Շարքի բաժնեկէսի պահպանուած է : Սուր-
էի բաժնեկէսի 250 կրամ պիտի ըլլայ ծանու-
ցումը : Ամերիկէնէն ալ պիտի արտօնուին : Գալով Տա-
կիլի, կը յուսան թաղի դուրս 7—9 հատ ճար-
կէսի տարուան միջոց : Հայապետները արտօն-
ուած են յաւելումական ուսելիքներ համարելու,
մասնաւորապէս ոտով, հոսեղէն, երկ հին :

ՀԱՆՐԱՎԱՌԲԵՐՈՒ Թիւր պիտի ստեղծի Փա-
րիզի մէջ, հասնելով մինչեւ հազարի : Պիտի վերա-
բացուին միւս կողմէն միւս կողմէն ալ :

ՏԱՄԱՐԻ ինքնակալի որ պատմելով իր քննա-
կան արեւմտեան, յայտարարեց թէ. «Երկու-
րայնէն զինքը» : Իր հարապակային ժողովներ
վերջացած են բուն ցոյցներով, տարբարած հա-
մայնապարներու կողմէ : Պոլսի մէջ երեք - շուր-
տիկի նետեր են իր մէջ բարեկամի միայն, մէկ
հատ ալ իրեն : Համայնապարներ իրենց դաւանան
կը մեղադրեն զինքը, Միւսիւրի համաձայնութեան
աթիւն : Պատիւ ազգերու միայն կը ներկայացնեն
պատկեր մը ուր Հիթլերի ձեռքը կը սեղմնմ : Բազ-
մա ալ թղթաճարներ ունիմ : Անտառի լուսա-
նկար մը ուր Սթալին կը ծայտի, սեղմելով Ռիպ-
պրիւրի ձեռքը :

ՈՒՎԵՆՍ ՍՈՐՈՑԵԱՆԻ մէկ թատերախաղը,
«Ձեր կեանքին պահը», այս միջոցին կը ներկա-
յացուի Փարիզի մէջ, Ամերիկացի զինուորներով
կողմէ : Այս առթիւ թերթերը ջերմօրէն կը դնա-
հասնեն Երրորդային դարու, յիշելով անոր
հայկական ծաղիկը :

ԼԱՎԱՍԻ խմած թոյրը ո՞վ ճարեց — այս
խնդիրը կը խնդուի տակաւին, դատաւար իշխա-
նութեանց կողմէ : Ըստ օրինի մասնապարտները
վերէն վար կը մերկացուին, ուրեմն ո՞ր պահած
էր : Փաստաբաններու եւ բանտապահներու մասին
կապած չունին — Տիկին Լաւալ խումը մը թըղ-
թակցներու, հարցումներուն պատասխանելով,
բաւ թէ վերջոյ անքան խոր է որ աշխիւ արցունք
չի դար : Աշխիւ, որ հօրը յուշեց, կը մեղեմ
դէմ, շատ ընկճուած է : Տիկինը կը կարծէ որ ինք
դատաւարութիւնը ընդհ. ընտրութիւններէն վեր-
ջը կատարուէր, Լաւալ կրնար արդարանալ, դատ-
ւար վերադարձին առջեւ : Ընտրութիւններէն թերթե-
րը երկար մանրամասնութիւններ հրատարակե-
լով, կ'ըսեն թէ Վալալի մահէն վերջը Յրանաան
սիրտաբար հնաւալ մը կ'արձակէ : «Թայմզ» դի-

Պոլսահայ փառք

ՊԱՏՐ. ՏԵՂԱՊԱՆԻՆ ԽԱՅԱՍՏԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԽՄԲ. — Իրազիկ ապրիլի մը կը քաղնմ հե-
տեւեալ տեղեկութիւնները. — Հանգուցեալ Նարոյ-
եան Պատրիարքի վախճանումէն վերջ, նորէն փո-
թորկած է Պոլսահայ հանրային ու կրօնական
կեանքը, Տեղապահ Արքայանքն արք. Իսիմար -
ձակ զործունէութեան պատճառաւ :
Նկատելով որ Ազգ. Վարչութիւնն ու Ընդհ. -
ժողովը արդիւնաւոր են տարիներէ ի վեր, Կրօն -
ժողովը անհրաժեշտ համարած էր տպահովութիւն
ստանալ Տեղապահական թիկնածու Արքայանքն
արք. Ի, թէ հակառակ պիտի հաստատուի Պատրիար-
քարանի մէջ, եւ պիտի ցուցակագրուին բոլոր
թանկաթէք եկեղեցի - դպրոցը, ձեռագիրներ եւ
գիրքեր : Արքայանքն արք., յատկէն Կրօն - ժողո-
վոյ, եւ ի ներկայութեան Մամուլի եւ Թաղային
ներկայացուցիչներու, խոստացած էր ընթացի-
ք տալ այս առաջարկներուն մասնաւոր որ ինքիւրի-
քապէս ի վիճակի չէ յոգնեցուցիչ աշխատանքն -
րով զբաղելու :

Դժբախտութիւն, սակայն, որ Տեղապահական
ընտրութիւնէն հազիւ 24 ժամ վերջ, Արքայանքն
արք. վերադարձած է իր... սիրելի ունակութիւն-
ներուն, առաջին առթիւ «լուծեալ» հռչակելով
Կրօն - ժողովը, յետոյ «արդիւրի տակ» անելով,
բոլոր այն թողութիւնը, զոր Նարոյեան կտակած
էր Ազգ. Հիւանդանոցին : Այլ կերպով, անավարի
այս զարգացողութիւններէն արձագանքը փոխա-
դրուած է մամուլ, ու վերապահ են պայքարները :
Տեղապահը իրեն զինքին իշխանութիւն» եւ հե-
ղինակութիւն, ի հիմանէ «բարեփոխած» է Պատ-
րիարքարանի պատմութիւնը, անխափանցելի
պատմել մը ստեղծելով իր շուրջ, Կրօն - ժողովի
անդամակցութեան հրաւիրած է զինք ծայրափ
զիմաւորող բոլոր եկեղեցականները, ու զատ բա-
ցած է Հիւանդանոցին դէմ, պնդելով թէ «Նարոյ-
եան թողութիւնը կը պատկանի Տեղապահին, նկատե-
լով որ վախճանուող ժառանգորդ չունի» : Մինչեւ
այսօր, դատարաններու մէջ կը քաղաքուի այս
խնդիրը, պատճառ են անպատեհ խօսքերու եւ մատ-
անշուծներու դուռ բանալով : Արքայանքն արք.
այսպէս սկսած է իրեն «աւելորդ» ներկայութիւն»
Ոսկերչաց շուկայի մէջ վաճառքի հանել մօտ 70
թիւ արծաթեղէն (Աւետարանի կողմէ, խաչի
կտորուածք, եւն. եւն.) : Բողոքները անսխիւ մը-
նացած են : Տեղապահը իր տունը փոխադրել տը-
րուած է 75 թիւ թանկարժէք դորդեր, Պոլսի փո-
խադրուած Կատարէն Ս. Կարապետէն : Իր փեսան
կնաւոր բողոքած է իրեն դէմ... Ապարդիւն : Ազգ.
Քարթիկներու չզոյւթիւնը եւ Տառնա - Խորհուր-
դի կազմաւորումը, հնարաւորութիւն չեն տա-
րակել խիստ յարկու իրեն զէմ :

Ինչ որ ամէնէն անդամանելին է սակայն,
«Երրորդան» է թանկաթէք ձեռագիրներու եւ գիւ-
րերու, որոնք վաճառքի հանուած են... Երկրպա-
նի եւ Ամերիկայի մէջ, Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Գա-
րեղի Յովսէփեանի եւ քանաւոր Յ. Քիւրտեան,
«Հայրենիք» ամսագրի 1945 առաջին երեք թիւե-
րուն վէջ կը դրեն, թէ Հիւս. Ամերիկայի մէջ տե-
ղած են Հայաթիւր մասնաւորաբանին պատկանող
աթինաթանկաղէն հատարներ : Գարեղի Կաթողի-
կոս, չեղեկէ վերջ թէ «անուշադ Պոլսոյ պատ-
րիարքարանը ոչինչ պիտի ուղէ բուկ կամ ոչ
որ թղթաբանի այս մասին» : Կը ճշդէ թէ «Երրորդան»
ստարակայ բոլոր զոգոցները տեղած, յուսանկարած
եւ ստամաւարած է 1913ին, Պոլսոյ մէջ :

Արքայանքն Արք. դէպի Էմիլիան իր վերջին
դուռնութեան, հողերու Նարոյեանի վերադարձ
էր բոլոր այս մտք գործերը :

ԱՌՆՈՒՎԻՒՆ Զ. Ա. Բ. Մ. Փ. ի դաշտահանդէս
վիճակահանութեան համար եռամսեայ «Յառաջ»
սրամագրած իր Արքիար Մարտիրոսեան : Ծա-
հած է Պ. Միւսն Աճեմեան :

ՍՏԱՑԱՆՔ. — ՅՈՒՍԵՐԻՆ, գրական բաժին
(ամսագիր), Բ. տարի թիւ 2, Սեպտեմբեր 7:
Գրչիւր :

ՅՈՒՍԵՐԻՆԱՅԵՆ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԸ (Երուսաղէմի
նոր ստղծարար եւ անոր պատճառներն ու դարձա-
նը) : Գրեց՝ Ա. Արքիւրի : 1945 : Գրչիւր, դիմել
Ե. Ժամկոչեան, B. P. 327 :

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԻ» Բաժնի խումբի դասախո-
սութիւնը թայ շաբաթ, 20 շոկա. Իրիկուն ժամը
8.30ին, Studio Alemchahի մէջ, 19 rue Caumartin,
mêtro Opéra եւ Madeleine : Դասախոս՝ Պ. Հրաչ
Զարարեան : Նիւթ՝ Բաժնի խումբի ինքնաճ ու գործը :
Կը հրաւիրուի փարիզահայ երիտասարդութիւնը :

ԿԸ ՓԵՏԱՌԻՒՆ 30 — 45 տարեկան տան միա-
յուն սպանուելի մը : Դիմել՝ 58, Fbg. Poissonnière,
Երեկոյակայն վաճառատունը :

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13*

ՄԵՐ ԽՕՄԲԸ

ՀԱՎԱՏԱՏՈՐԱԿԱՆ ԿԻՐԱԿԻՆ

Այս կիրակի, 21 Հոկտեմբեր, հասկատաճում է համա օր մը պիտի ըլլայ Ֆրանսայի համար։ Ինչպէս նորոգում երկրին դառնալուն ու բարեկամները, նոյնպէս ստորոգելու եւրոպայի եւ Ամերիկայի անդիշտ կը սպասեն հանրաքուէի ելքին։

Հնարական պաշարը դադարեցնելու հա- սած է արդէն։ Պատերու եւ տարածքներու վրայ փակցուած յայտարարութիւններէն զատ, կաւի - ճով արձանագրութիւններ կ'երեւան ամէն տեղ։ Մինչեւ անգամ համարներու եւ սոյալատակներու վրայ կ'աւելնուի։ «Այո-այո», «ոչ - ոչ», «Այո- ոչ»։ Եւ մանաւանդ փոխարարած վարկարկումներ, հասանք հասնի։ Բոտեր եւ խօսքեր, որ չեն կրը- նար երեւալ թերթերու համ պաշտօնական յայ - տարարութիւնաց մէջ։

«Եթէ փէթէն արդաւ ըլլար, «այո եւ այո» պիտի պատասխանէր երկու հարցումներուն ալ (բար մը՝ ընկերակցականներուն)։ «Եթէ կա - վարը ողջ ըլլար...»։ Տիկին կ'աւել «այո եւ այո» պիտի պատասխանէ» են։

Այսպէս պերճախօս պատկեր մը կը ներկայա- ցնեն թերթերը։ Համայնապար օրկարս, «Բեմանի- թէ», անընդհատ քարեր կը զլուէ ընկերակցական կուսակցութեան դէմ, որ բնականաբար խօսքի տակ չի մնար։ Այսպէս, համայնապարները ըսեր էին թէ օ - բիտարդի մը երկրորդ ընթերցումը հակառակ է ժողովրդականութեան սկզբունքին, մինչեւ ան օ - դամ ֆրանսայի ներշնչում։ «Եր փոփոխութեան» կը յի- շեցնէ թորեղային Սահմանադրութեան 47րդ յօդուածը, որ նոյն տրամադրութիւնները կը պա- րտաւանդէ։

Պայքարը սաստկացած է նաեւ չափաւոր եւ ու- ջակողմանի հոսանքներուն միջեւ, իրարու մէջ կամ ձախերուն դէմ։

Ի՞նչ կը նշանակեն «պաշարներ» եւ «պաշար» բնութեան պայքարին մէջ։

Հանրաքուէի առաջին փուլը 1875-ին կ'ու - ղէ՞ք որ ընտրուելիք ընդհ. ժողովը սահմանադիր ժողով մը ըլլայ։

Եթէ ընտրուելու մեծամասնութիւնը «այո» պատասխանէ, նորմալ ընդհ. ժողովը նոր սահ- մանադրութիւն մը պիտի մշակէ, չեղեալ հռչակե- լով նախորդը (1875)։ Եթէ «ոչ» պատասխանէ, ընտրուած ընդհ. ժողովը պիտի դառնայ երեսի - ք ժողով, համաձայն 1875-ի սահմանադրութեան, եւ Մերակոյտ մը պիտի ընտրուի երկու ամիսէն։

Բ. Խարցուլը։ — (Եթէ ընտրողները «այո» պատասխանած ըլլան առաջին հարցումին)։

«Յիշողք» որ պետական իշխանութիւնը — մինչեւ նոր սահմանադրութեան զործարարութիւնը — կազմաւորուելու համաձայն յարակից օրինադրին» (սպուած է հարցարանին ետեւը)։

Եթէ մեծամասնութիւնը «այո» պատասխանէ ալ երկրորդ հարցումին, Սահմանադիր ժողովը պիտի զործէ համաձայն առաջարկուած օրինա - դրին տրամադրութեան։ Եթէ «ոչ» պատասխա - նէ, կը նշանակէ թէ ժողովուրդը կ'ուզէ որ բոլոր իրաւասութիւնները — սահմանադրական, օրէնա- կրի եւ զործարար — յանձնուին Սահմանադիր ժողովին։ Այն տեսն ոչ մէկ սահմանափակում իր իրաւասութեանը։

Բնութարարականները «այո» պիտի պատաս - խանեն երկու հարցումներուն ալ, չափաւոր հո - սանքներու մեծ մասին հետ։ Եթէ ստանք յարթա- նակի շահին, ինչպէս կը յուսան, այն տեսն նոր կառավարութիւնը պիտի կազմուի։ Համաձայն ներկայ կարգուսարքին, շարունակելով դո - ւար Գոյի քաղաքականութիւնը։

Միւս հոսանքներէն համայնապարները ո - ղուած են «այո» պատասխանելու առաջին հարցո - մին (միակ Սահմանադիր ժողով, առանց որ եւ է սահմանափակման), իսկ երկրորդ հարցումին՝ «ոչ»։ Արմատական - րնկերակցականները հակա - տակ ըլլալով միակ սահմանադիր ժողովի, «ոչ» պիտի պատասխանեն առաջին հարցումին։ Ուրեմն երեւի. ժողով եւ Մերակոյտ (այս վերջինը՝ ընտ- րելի երկու ամիսէն)։ «Ոչ» պիտի պատասխանեն նաեւ երկրորդ հարցումին, որուն իրաւասութիւն- ները կը սահմանափակուին կառավարական օրե- նադրով։

Եթէ համայնապարները մեծամասնութիւն չահին, այն տեսն ընտրուած ընդհ. ժողովը պիտի դառնայ ամենազօր։ Տէր-միութեան ամբողջ կա- ցութեան։

Այս հեռանկարին առթիւ էր օր զօր - տը Կոլ միշտ կ'ազդարարէ թէ այն տեսն պիտի դառնայ «արեւմտախնդրութեան» մը առջեւ։

ՆՈՐ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ի. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ. — Ահաւասիկ վերջին մտքը Տիրան Ե - օլիսիայու Ներսիսեանի յայտարարութեանց։ — Եկեղեցական ժողովը աղայային տեսակէտով դեր մը կատարեց, յայտնելով մեր ժողովուրդին բաղձանքներն ու ուղարկութեան յանձնելով մեր արդար իրաւունքները։ Բացառիկ առիթ մ'ուն էր այս ամէնը ընկելու եւ ժողովը ըրաւ։

— Զեղա՞ն վերադառնալու քորդին մեկուսա - ցողներ։

Այո՛, բայց անհատական, մասնակի պարա - ղանք էին։ Կարեւոր այն է որ ժողովականները միահամուռ կերպով թարգմանէ եղան մեր ժողո - վուրդի դարաւոր բաղձանքներուն եւ հեռագրիկե- լով եւ յայտարարութիւններով պահանջեցին ա - նոնց իրականացումը։

Հայաստանի ժողովուրդին տրամադրու - թիւնը այդ մասին։

— Եստ քաղք, մեզի չափ եւ նոյն իսկ աւե - լի։ Անհամբեր կը սպասէին որ մեր սահմանները ընդարձակուին եւ կայ այն հաստատե՞լ թէ այս անգամ բաղձանք պիտի չման անոնք։ Անշուշտ, եթէ սահմանի ընդլայնում չըլլայ, ներգաղթի մասին դժուար է մտածել։

— Կրօնական գաղափար ի՞նչ վիճակի մէջ է։ — Կան ժողովրդական երկու խաւեր։ Կան Հա - յեր, — չին սերունդէն կամ անոր պղծեցութեան տակ եղողները, — որոնք կը պահեն իրենց կրօնա - կան ուղին եւ ուրախ են Հայ, Եկեղեցիին տրուած զիրութիւններուն համար։ Կան ալ որ անտեղեակ են եւ անտարբեր, բայց, կը կարծէմ ի՞նչ այս վեր - իններին ալ ժամանակի ընթացքին պիտի համոզ - ւան կրօնի անհրաժեշտութեան մասին։ Կը խոր - հիմ թէ կեանքը երբ բարեխառն, նիւթական վի - ճակը բարեքի եւ մարդիկ խաղաղին ու իրենց կեանքի մակարդակը բարձրացնու ու զարգացումը խորանայ, այն տեսն պիտի տեսնուի որ համալ - նապարական վարդապետութեան համար քրիստո - նէութիւնը խոտելի պիտի չդառնայ։

— Կա՞ն բաց եկեղեցիներ։

Այո՛, Երեւանի մէջ, եւ կրնան նորեր հա - տատալ։ Սակայն, նիւթական միջոցներ ու քա - հանութիւնը չկան։ Հաւատացեալները պիտի հողան բոլոր ծախքերը։ Հեազհեազ որ կարելի ըլլայ, ի հարկէ եկեղեցիները կը բացուին կամ կը հա - տատալին։

— Քարոզութեան իրաւունք կա՞յ։

— Ես արդէն չգտայ։ Մէկ երկու առիթներ եղան քարոզելու, եւ Կիւիկիայի կաթողիկոսը, Մամբրի Սրբազանը ինչպէս նաեւ Դերեկի վար - դապետը քարոզեցին։ Միայն արդիւրեւ չէ եկե - ղեցիէն դուրս քարոզել կամ ծանուցումներ ընելն ու հրատարակելը։

— Ներկեցէ սրբազան, կը կարծե՞ք թէ արտա - սահմանի մէջ մանաւորաբար Դանիակցութեան ղեմ պայքարի որ եւ է հրահանգ տրուած ըլլայ։

— Ես նման բան մը չտեսայ։ Իրեւելք թէ Հա - յաստանի մէջ, ոչ — համայնապար կուսակցութիւն - ները կ'անտեսուին։ Նոյն վերաբերումը կրնան ու - նեցալ, արտասահմանի մէջ ալ։ Բայց, մանաւոր պայքարի մը տրամադրութիւն չտեսայ ես։ Դոնէ մեկը՝ նման բան մը չէ ըսուած, եթէ ուրիշներու իտուած է՝ լուր չունիմ։ Ամէն պարագայի մէջ, Հայաստանի օգնութեան զործին մէջ, կը խորհիմ թէ որ եւ է խորհանքութեան հարկ չկայ որ ըլ - լայ։ Այնպէս որ համադրողականութիւնը արտա - սահմանի մէջ՝ օղտակար կրնայ ըլլալ միայն եւ վիճն ու պայքարը կրնան տկարացնել մեր ժողո - վուրդը եւ հայրենիքը։

— Ի՞նչ կը մտածէք, Սրբազան, Ամերիկայի եկեղեցական պառակտումի մասին։ Ի՞նչ որոշում տրուած է։

— Ժողովը ատով չզբաղեցաւ։ Կաթողիկոսը պիտի զբաղի անով։ Այդ վիճքը քիչ մը սխալ ներ - կայացուած է։ Պարզ ճամբան այն է՝ որ բաժնուող եկեղեցիները, ըստ օրին, ճանչնան կաթողիկոսին իշխանութիւնը, Առաջնորդը եւ Ամերիկայի Ազգ. Սահմանադրութիւնը։

— Բայց, չէ՞ որ անոնք ալ արդար զանազա - ներ ունին եւ հակառակ իրենց համաձայնութեան բոլոր տրամադրութիւններուն՝ հակառակորդներ կան, որոնք կը մերժեն։

— Այո, կողմերու խնդիր պէտք է չհանել։ Ընտրութիւններ կ'ըլլան։ Հոն ընտրութիւնները ըստ եկեղեցիի են։ Որ եւ է եկեղեցի, որ կ'ընտրեն

Ման Գ Բրաք-Պոնաի

Վերջին պահուն ժընեւէն 4ոկտ. 16 թուակիր նամակէ մը խորին ցաւով կ'իմանանք մահը Գ. Բրաքի — Պոնաի, որ յիսուն տարեկ է վեր կը ծառայէր Հայ Ժողովուրդին, թէ քաղաքական եւ թէ մարդասիրական գնանի վրայ։ Մահով են իր յարատեւ աշխատանքները բազմաթիւ Հայ որդե - քու պատուարման եւ դաստիարակութեան հա - մար, դժուարին պայմաններու մէջ։ Ինքն էր որ վերջին անգամ հանգուցեալ Գ. Մոթայի Հետ պաշտպանեց Հայկ. Դատը, Ազգերու Դանակցու - թեան առջեւ։ Իր բազմաթիւ բանաստեղծութիւնն - րէն զատ, Հրատարակած է շարք մը Հայաստան տրեւոյցներ։

Մեր թղթակցը կը գրէ թէ մահը տեղի ունե - ցած է Հոկտ. 14ին։ Իր վերջին խօսքերն եղած են, — «Արարութեան Հայ Ժողովուրդին համար»։ Դեռ առիթ կ'ունենանք խօսելու իր կեանքի եւ զործի մասին։

«Հայկ. քառնորոգումներ»

«Նիւ Եորք Հէրալդ» որ ամէն օր կ'արձանա - ցէ 25 եւ 50 տարեկ տառը իր եւրոպական տպա - դրութեան մէջ Հրատարակուած կարեւոր դէպքե - րը, երկուսն թիւով կ'արտատպէ հետեւեալ տե - ղեկութիւնը։ —

1895 Հոկտ. 18. — Սուլթանը կ'ընդունի Հայ - կուսկի Բաքնորոգումներու ծրագիրը, որ պար - տաղաւոր է Անգլիայ, Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ կողմէ։ (Կարգաւորի քիչ պատմութիւնը, Բ. Էջ)։

Եղեկս. Լուսինի եւ «Յառաջ»

Արտագրութեան նախարարութիւնը կը ծանու - ցանէ թէ եկեղեցական հասարակ կրօնաւորաւ ա - լելի որդէ չափերով պիտի զործադրուի, այսօր - ուրեք անգամ (ուրբաթ), փորձի համար... Սէնի ալ արի շրջանին մէջ հոսանքը պիտի ընդհատուի արտուան ժամը 8—9, 10—11 եւայլն։ Այսպիսին զոյգ ժամերուն։ Իսկ ժամը 18ին 6, իւրաքանչիւր ժամու առաջին կիտուն։ Իսկ ալ արիւն վրայ՝ ժա - մը 9—10 եւ 11ին 12 եւս։ Այսինքն անգոյգ ժամե - րուն։ Իսկ ժամը 18ին 8, իւրաքանչիւր ժամու երկրորդ կիտուն։

Այս կարգադրութիւնը ամբողջովին կը խան - դարէ թերթին շարունակը եւ տպագրութիւնը։ Կարելի պիտի փորձենք, ապահովելու համար Հրատարակութիւնը եւ առաքումը։

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ վերջին խորհուրդը դուժար - ու եղաւ երկէ։ Դատական նախարար օրինադր - մը ներկայացուց, բացառիկ տեսնները ջնջելու համար։ Ուրիշ նախարարներ ալ զանազան օ - րէնքներ ներկայացուցին։

Եթեմա՞նք կամ Առաջնորդին ու սահմանադրու - թեան իրաւասութիւնը, զիմում կ'ընէ եւ իր երեւ - փոխները կ'ընտրէ ու կը զրկէ իրենսփ. ժողով։ Հոս զիջուի կամ նուստագումարի իրաւը չկայ։ Եթեմա՞նք, անշուշտ, պիտի զբաղի այս հարցով, բայց շատ կը դիրքանայ խնդիրը, եթէ եկեղեցի - ները մասնակցին յառաջիկայ Հոկտեմբերի ընտ - րութեանց եւ զրկեն իրենց պատգամաւորները։ Կը մնայ կարգադրի եւ կախապաշտած քանի մը քա - հաններու խնդիրը, որ լուծում մը կը գտնէ ան - շուշտ։

Մեր խորհուրդի վերջին կ'ընդլայն - նուի ազգային, եկեղեցական, քաղաքական եւ կուսակցական հարցերու շուրջ։ Երիտասարդ ե - պիսկոպոսը հաստատ, զրեթէ անյայտ զաղափա - րներ կազմած է. մեղադրանքի խօսք ունի այն եկե - ղեցականներու հանդէպ, ուղեւոր մեծերուն (Վար - ժապետեանն ու Որեմեանն մինչեւ Դուրեան) ո - յոնք ազգային — ազատարարական շարժումներու նախորդած են. մեղադրանքի տակ կ'առնէ Դաւ - նակցութեան քննչանութիւնը քաղաքականութիւնը, ապա աւելի ընդլայնելով՝ Սահմանադրական Սե - քունդինը եւ ալ աւելի ընդլայնելով ամբողջ 19րդ դարը եւ նոյնիկ Իւրալի Օրին, թէ եւ չմոռնալով աւելցնելով թէ հակաազգայական էին դէպքերը, Գալաթի...

Չանց կ'առնուի ամփոփումն իսկ տալ այս տե - սութեանց, որոնք փաստարկութեան չեն դիմա - նար։

Յետոյ, խօսելով իր ծանօթ դիրքի մասին, նշանակալից կը գտնէ Հայ. Եկեղեցիին տրուած թրոյտութիւնը, այն հաստատով թէ ասիկա նոր քաղաքականութիւն մ'ուն է համայնապար քաղաքա - կանութեան մէջ։ Այն համոզումն ունի իմիշտ՝ թէ համայնապար վարդապետութիւնը, հեռու զուտ նիւթապարական շարժում մը ըլլալէ, քաղաքա - յապաշտական է։ Մարքսի, Էնգելսի, Լէնինի եւ թիւրքական վարդապետութիւնը, իր փիլիսոփայու - թեան մէջ խոտելի չէ քրիստոնէութեան եւ նոյն - ական ներգայնակ է անոր։ Ժամանակը եւ կեանքը — ասիկ իրենց անկախողութեան պիտի բերեն զա - նոնք։ Իր դիրքը («Քրիստոնէական մեքեքցում մը կ'ոճուելով») այս տեսակէտին նուիրուած է։

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐՂԱՊԵՏԻ

ՅԻՇԱՍՏԱԿԻՆ.

(Մանկավարժական տարրական դասընթաց)

Մեր արդէ նորագոյն երաժշտութիւնը երեք տարանդուտը ներկայացուցիչներ է ունեցել:

Ա.— Հանգուցեալ Մակար Եկմախանը Պե — տերբուրդի բարձրագոյն երաժշտանոցի (Կոնսեր — վատուր) հիմնադիր երաժշտագէտ Ռուբեն Յոն — անի ամենանշանաւոր եւ սիրելի աշակերտը մեր մէջ հիմք է դրել կանոնաւոր, զուտ եւրոպական մտքով հոգեւոր բարձրագոյն երաժշտութեան, իր ներդաշ — նակած եւ հրատարակած պատարագի արարողու — թեան:

Բ.— Ընդելոյս Կոմիտաս Վարդապետ Սողա — մոնեանը զարգացրել է աւելի ու առաջ տարել Մ. Եկմախանի դրածը, մեր հոգեւոր երաժշտութիւնը — ներդաշնակելով պատարագի արարողութիւնը, ինչպէս եւ շատ բազմաթիւ եկեղեցական տօներն շարականները, իւր կողմից հիմք դնելով կանոնա — ւոր, զուտ եւրոպական մտքով ժողովրդական եր — դի ու երաժշտութեան:

Գ.— Հանգուցեալ Ալեքսանդր Սայեղիարեանը Պետերբուրգի (այժմ Լենինգրադ) նշանաւոր ե — րաժշտութեան ուսուցչապետ Ռիմսկի-Կորսակովի տաղանդաւոր աշակերտը եւ Պետերբուրգի բարձ — րագիտանոցի շրջանաւարտը հիմք է դրել կանո — նաւոր, զուտ եւրոպական մտքով շարական եւ օ — փերային երաժշտութեան, որի անուանով էլ կոչ — ւում է այժմեան Երեսնի Հայոց Պետական Օփե — րա թատրոնը:

Սակայն այս երեքի մէջ իր տաղանդի անհու — ճեթեամբ եւ կատարած մեծ դերով Կոմիտաս վարդապետը, որի հանունը ասանանակը լրա — նում է այսօր, Հոկտեմբեր 21, առաջին տեղն է դրաւում:

Կոմիտաս վարդապետը ծնած է Տաճկաստանի Կուսիւն (Քշիօթահան) քաղաքում 1869 Սեպտեմ — բերի 26ին: Աստղանի տանուէն էր Սողոմոն: Երկու տարեկան հասակում գրկւում է օրօքի, 8 տարե — կանին՝ հօրից: Հայերէն չգիտալով, 1881ին Կուսիւնայի տաղանդը Գեորգ վարդ. Գեորգիանի հետ դալիս է Ս. Էջմիածին, Գեորգիանի ճանապարհը: Երբ ներկայանում է հոգեւոր Գեորգ Գ. մեծա — դործ կաթողիկոսին եւ վերջինս տեսնում է որ փոքրիկ Սողոմոնը թրքախօս է, աստիկ արտն է — դում է, սակայն ժամուկ Սողոմոնը չի յուսահա — տում եւ պատասխանում է — «Եւն զրա համար էլ բերած են, որ հայերէն սովորեմ»: Կաթողիկո — սը մեղմանում է ու հարցնում. «Հայալ ի՞նչ դի — տես»: — «Երգել», լինում է պատասխանը ու եր — դում է «Լոյս գութարթը», որ ասել էր Կուսիւնայի Հայոց եկեղեցում եւ հայերէն բաները անգիտակ — ցօրէն տպագրուել էին նրա արտակարգ յիշողու — թեան մէջ: Պատմում են որ Երեւոնայարդ Հայրա — պետը, որ շատ սիրաւոր էր գեղեցիկ երգեցողու — թեան՝ հրաքանդ փոքրիկ Սողոմոնի աննման հրեշ — տակալին ձայնին, լալիս — հեկեկում է եւ յանձ — նում է պատանին ճանապարհ յարանի ուսանող — ներից մէկին, որ մի ամսուայ ընթացքում հայե — րէն սովորեցնել: 1892-93 դպրոցաւորին Սողոմոնի տաղանդն էր Գ. ճանապարհի լիակատար դասըն — թացը, ձեռնագրուելով աւագ սարկաւադ եւ նշա — նակուելով ձեմարանի երգեցողութեան ուսուցիչ: 1893ին ձեռնադրւում է վարդապետ, կոչուելով Կոմիտաս: 1896ին ուղևորւում է Գերմանիա, Ալ. Մանթաշեանի ծախքով երաժշտութիւն ուսանել — ւու համար: Բերլինում ունի թուի յունիսցի աշա — կերտում է, ի մէջի այլոց նշանաւոր երաժշտագէտ Պրոֆ. Ռիխարդ Շմիդին, որ հայրական վերա — բերմունք ու սէր էր տաճում զէպի իր տաղանդա — ւոր ասիացի աշակերտը եւ նրա մասնաւոր երա — ժշտանոցի ուսանող է դառնում: Աւարտում է 1899 Յունիսին:

Նոյն թուի Սեպտեմբերի սկիզբներին Կոմի — տաս վրդ. վերադարձաւ Ս. Էջմիածին: Արդէն Կոմիտաս վարդապետի անունը հռչակուած էր Գ. ձեմարանի աշակերտութեան մէջ: Եւ 1898 օգոս — տոսից ձեմարանի ուսանող էին: Մի ամբողջ տարի ձեմարանի վարչութիւնը երաժշտութեան ուսու — ցիչ էր հրաւերում, սպասելով Կոմիտաս վրդ. ի վերադարձին արտասահմանից: Այդ այն ժամա — նակն էր երբ Գ. ձեմարան իր անհանձնարկեալ վիճակն ունէր. ուսուցչութեան եւ պրոֆէսորին մեծ մասը ձեմարանի նախկին սաներն էին: Զե — մարանի վերադառնալէն էր հանդ. Կարապետ վրդ. Տէր Մկրտիչեանը, յետոյ կալիկոսոս, մեր լուա — գոյն, գիտնական եւ տաղանդաւոր հոգեւորական — ներից մէկը, Բերլինի համալսարանի փիլիսոփա — յու թեմա գոյնու եւ լիցիւնցիատ (լիսանսիէ) ասո — ւումաբանութեան: Վերջին տիտղոսը մինչեւ Կա — րապետ վրդ. չ ոչ մի օտարաշուան չէր ստացած Գերմանիայում: Բերլինի համալսարանի մանկա — վարժական խորհուրդը գիմնա էր Գեորգիանի կրթական նախարարութեան, որպէսզի Կարապետ վրդ. ին (այդ ժամանակ աւագ սարկաւադ) իբրեւ բացառութիւն լիցիւնցիատի վկայական տրուի նրա արտակարգ ընդունակութեանց համար: Նա յայտ — նի աստուածաբան Հաւանկի, Շլաիքմարիէի եւ

յայտնի հայադէտ Հիւրմանի աշակերտն էր: Ահա սա էր այդ ժամանակուայ Գ. ձեմարանի վերա — տեսուն ու աստուածաբանական աւարկներն ու — ուսուցչապետը: Նրա օգնականն էր մեր նշանաւոր բանաստեղծ Յովհաննէս Յովհաննէսեանը, միա — ժամանակ Ռուսաց լեզուի եւ ռուս դրականու — թեան եւ ընդհանուր դրականութեան ուսուցչա — պետը, Կիլիկիոյ այժմեան Հայրապետ Տ. Տ. Գա — բրիւնի կաթողիկոս Յովսէփեանը Լայիցիկի համա — լսարանի փիլիսոփայութեան դոկտոր, աստուածա — բանական աւարկների ուսուցչապետն էր: Հան — գուցեան Ռուսիկ վրդ. Չորսպետանը, յետոյ Ռու — մանիոյ թեմի առաջնորդ, Բերլինի համալսարանի շրջանաւարտ եւ Մոսկուայի համալսարանի իրա — ւագէտ գեորգիանի լեզուի ուսուցչապետն էր, Նոյնիկ վրդ. Գանջեցեան լեզուաբանութեան ու — սուցչապետը նորից միանաւումը մեր այժմեան Երեսնի համալսարանի ուսուցչապետ եւ աղա — դեմիկ Մանուկ Աբեղեան, Հայոց լեզուի եւ դրա — կանութեան ուսուցչապետ, Ստ. Կանայեան ինչ. — թուրն էլ ձեմարանաւարտ էին ու Երեւնկայի — շատիկ Օրմանեան պատրիարքի աշակերտներն էին: Ոչ ձեմարանական պրոֆէսորներից յայտնի էին նշանաւոր մանկավարժ Սեդրաք Մանդինե — նը, այժմեան խորհրդային Հայաստանի մայրա — քաղաքի ուսուցչապետ լեզուաբան եւ աղակաւիկ Հրաչեայ Աճառեանը, յայտնի գիտնական եւ խոր — հրդային Միւսեթեան եւ Հայոց Ակադեմիաների անդամ Աղաքեմիկ Յակոբ Մանանդեանը, Սիրա — կան Տիգրանեան, իրաւունքի եւ նորագոյն փիլիսո — փայութեան ուսուցչապետ եւ այլն: Սորա բոլորն էլ Կոմիտաս վրդ. ի մեծ տաղանդի համակրներն էին եւ սիրահարները: Կոմիտաս վրդ. չ շրջապատ — ուած իր սիրելի աւագ ընկերներով սկսում իր դո — քուէնութիւնը: 1899 Սեպտ. ի վերջերք լրանում էր Գեորգեան ձեմարանի դոյութեան քանակահիւս — տարին եւ հանդիսաւոր կերպով պիտի տօնուէր այդ պատմութիւնը հասարակութեան 25ամեայ յո — րեւելանը: Կոմիտաս վրդ. ի առաջ դրուած էր երդ — ւական խոսքը կազմակերպել շքով կատարելու այդ տօնը: Սկսւում էին հիւրեր Ռուսաստանի բոլոր նշանաւոր Հայ դպրութիւններից, ալլիւ արտասահ — մանից եւ Թուրքիայից: Կոմիտաս վրդ. ի երկու լաքաթուայ ընթացքում սովորեցրել թէ ամբողջ պատարագի արարողութիւնը բազմաձայն եւ թէ բոլոր աղագային երգերը:

ԱՐՄԵՆ. ԱՌ. ՔՀՆՅ. ՍԻՄԵՆՏԵԱՆՅ

(Մանգալը յաջորդով)

GARDELEGEN

Ու աղբիւրեան արեւն հեգիկ, կ'իջնէ մարգին վրայ անձա՞յր, երբ գեպըլանի գգնեմնեղու տրտմաբանիկ էիք կարաւանը կուգայ...

Պաղատագին դէպի երկինք ուղղուած աչէք աւանդաւոր յազմաբնէ մարմինն անոնց վտիտ այլման իր զօրգրայ...

Լաւ եմ անոնք... մահաւա՞ն դիմաց, բայց անգիւտակ

Հրէշային այն խաղային՝ որուն բացերն պիտի կուլ տան

Մարմինն անոնց բազմաշարշար...

Ո՛վ երկնային գուր, ա՛յ արքայադճող հեգնամ... Ո՛վ մարգիտ խիղճը կըցաւ գանձի փրկիլ՝ եւ ո՛չ Աստուած...

Gardelegen ! իրիկուն է. արեւն անգամ ամօք-սիար խալս կուտայ:

Հեռաւոր դաշտնայն ամառնութեան մէջ Յարդաւոց միտումը դուրս մեծիկ Որպէս երախ մ'աւմեկի, կը բացուի...

Ու հազարեակն այդ տվարեկ զփրկումներուն արկնամա՞ն

Ուժգնօրէն, որպէս կուակ փոքորիկէ մը խալսումս կան

Կը լեցնէ պարապութիւնը երախին մահաբուրեմա՞ն

Կը զգային դուռն անգործով՝ անաղղոր շնիկով Միկն յեզուակները բացիկ կը լալիկիկն Վերջին կաթիլն անոնց արեւն...

Յ. ԷՐՄԵՆՏԵԱՆ

ԾԱՆՈթ. — Gardelegen Գերմանիոյ արտիկ վը — րայ փոքր քաղաք մըն է որուն հողը յայտնի էր ծածկէ — ոչ հեռու Լեբեռնայիցէն — 1012 քաղաքային տարածքայինութեւ կիսախանձ անիւները. անոնց մէջ կան բոլոր աղբերէն, մարտիրոսացած երիտասարդ Տ. Տ. ներու կողմէ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԵՂՄԱՆՆԵՐ ՈՒՍԱԿԱՆ ՇՐՄԱ — նէն անգլեւամերիկեան շրջանները կը դադրեն, հակառակ խիտ արեւելներու, յուսով թէ աւ — ւելի լաւ պիտի պատկարարուին եւ կերակրուին: Համարները խոնգուած են դադրականներով, կարծերով, օտարներով: Օրական 3000 հոգի ճամ — րայ կ'ըլլին, ինչ որ մեծ մտահոգութիւն կը պատ — նառնէ անգլեւամերիկեան իշխանութեանց:

ԱՌԱՔԵԱԼԸ

Որքան կը հեռանայ մենք անդուգական Կոմի — տասը, այնքան խորապէս կը զգանք իր արժէքին մեծութիւնը, նման այն հսկայ եւ բազկատարած լեռան՝ որմէ ջանի կը հեռանանք, այնքան աւելի կ'ըմբռնենք անոր վեհութիւնը: Կոմիտաս վար — դապետ եղաւ հանճար մը որ միացուց դիտնականի հմտութեան մեծ արուեստագէտի իր խոյանքը:

Վանականի միապաղպա կը շարժուէր կեանքը խոստմբեր ինքնամոռացումով՝ դիմել լծեց նոր — բական աշխատանքի մը՝ որուն շնորհիւ իջցաւ հաւաքել եւ ճորտացնել ժողովրդական երգերու իր պաշարը, պատրաստել անպատճառ հում նիւթ իր ա — պագայ բեղուն գործունէութեան համար եւ զա — նոնք մշակելով դարձնել բանաստեղծական զահար — ներ, շարահիւսի եւ բերեղացնել զեղիկական ինքնարուի երգեր:

Սրբաշուն առաքելութիւն մըն էր Կոմիտասի նուիրումը, զոր ան արժեցուց տալով հայ ժողո — վուրդին նուիրական դիտակցութիւն մը իր թա — քուն արժէքներուն մասին ու երկիւղած եւ ջեր — մեռանք հաւատը մը ցնդալին ստեղծագործու — թիւներուն հանդէպ:

Հայ տոմարի երաժշտական արուեստին հիմքը դրաւ Կոմիտաս վարդապետ, օգտուելով հայ ժո — ղովուրդի ինքնատիպ եւ բնազդային ստեղծագոր — ծութիւններէն եւ շնորհիւ իրեն հայ երգը ստացաւ ինքնուրոյն դիմապիւն:

Կոմիտաս ճամբարի հնախոյն պրպտումով առաջին անգամ րմոնեց հայ ժողովրդական երա — ժշտութեան չքնաղ եւ կարարական դեղեցիկու — թիւնը եւ անկարգանցելի նորը ճաշակով երեսն հանեց անոր մեծագոյն արժէքը:

Այս հսկայ աշխատանքը տարաւ Կոմիտաս, համբերատար յամառութեամբ շրջելով հայկական դասերները եւ դիմել զիւր, աւանդ աւանդ կանգ առաւ հաւաքելու՝ ժողովուրդի հարադատ երգերը եւ յետոյ գտնելու եւ դասաւորելու համար գանձեր:

Կը լինէ իր մէջ դասախօսութիւնը իգմիկի մէջ. Դեռ պատմի՜ խաղաղաստեղծ Կոմիտասի համբաւը եւ համբողջներէ՜ ներկայ եղաւ այդ դասախօսութեան որուն կը նախադասէր զարդէտ Սուրէն Պարթեւեան:

Կոմիտաս վարդապետ մանրամասնօրէն եւ այնքան հաճելի կերպով պատմել էր առաքելու — թիւնը Հայաստանի խորերը, իր սէրն ու դուր — գութանքը դէպի Հայ գեղջուկ երգը, ինքն իսկ մէջ ընդ մէջ երգելով եւ ապրեցնելով մեզ այդ պա — հները:

Կը վերջինս այս պահու հետեւեալ յատկա — նշական դրուագը դուր ոգեկոչեց իր բանաստեղ — թեան ընթացքին:

Կոմիտաս ամբան արձակուրդին կը շրջէր Հա — յաստանի դիւղերը: Բարի արեւին տակ քալելէն յոյժած կանգ կ'առնէ հիւսիսի մը շուքին տակ եւ կը նստի հանգստանալու: Թանկարժ յուլիչ եւ մե — յամարժուտ երգ մը կը հաննի ախմալին: Վարդա — պետը խորապէս հնարած կը մտնային այդ ձայնին եւ կը տեսնէ դեռատի աղջիկ մը որ տան երգիքին վրայ, անկիւն մը կ'ըկտած արտասուելով կ'երգէ:

Կոմիտաս անմիջապէս կը ձայնադրէ այդ մե — ղեղին եւ երբ կը հեռաւորբերուի, կ'իմանայ թէ այդ աղջիկը իր խորք մօր պատճառով տառապող որը մըն է, որ յաման յայտնի կ'առանձնանայ իր խոր — րունի վիշտը երգելու, ինքնաբերաւ ներշնչուածի մը մէջ:

Կոմիտաս ինքն ալ երգեց այդ երգը մեղի եւ բոլորս խոր յուզումով ապրեցանք որը աղկան զօրախոսութիւնը:

Ինքնա՞ն երկար տարիներ այդ օրէն ի վեր, չկայ այլեւս մրգաւան ջուրը՝ Կոմիտաս, բայց պատանիի հողին որ իր շունչին տակ խորապէս թրթոց, փրկորեցաւ, կը վերապրի տակուին մէջն ու կը խորհիւ... Ինչ մեծ հրաշք պիտի կը նստ բերել, ի՞նչ մեծ մեծ ապրէր այսօր այդ դե — րահար արուեստագէտը, փրկելու համար ներկայ սերունդը աշխատումէ՜ տալով անոր հպարտու — թիւնը իր աղագային արժէքին, ոչ թէ ճառերով եւ յօդուածներով, այլ շնորհիւ իր այն գերնական կախարդանքին որուն զգալները ունէր ինք մի — այն: Աննման Կոմիտաս:

ՀՐԱՃ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ՀՈՒՆԵՆՆԵՐ ԵՒ ՌՈՒՐԻ ՄԱՍԻՆ Փրանսայի զը — րած պահանջները կը քննուին Դանիակիցներուն կողմէ: Կրտսի թէ Անգլիա եւ Ամերիկա համա — ձայն են Ռուրի շրջանը միջազգայնացնելու, բայց չեն ուզել որ Ս. Միութիւնն ալ մասնակցի: Հսկո — ղութեան ալը կատուները կը վերապահեն միայն արեւմտեան պետութեանը: Փրանսայի ու — զածն այն է որ այդ երկու շրջանները վերջապէս անկարողին Գերմանիայէն, Ս. Միութիւնը մաս — նակցի թէ ոչ:

ՅՐԱՆԱՍԻ Երկաթուղիները ելեկտրականա — ցնելու համար քառամեայ ծրագիր մը պատրաս — տւում է: Առաջին անգամ պիտի շինուի Փարիզ — Լիւռն դիմը: Այս փոփոխութեանց շնորհիւ Փրանսալ պիտի կրնայ խնայել 600.000 թոն ամուր:

ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ

ԱՆԵՄԱՆ ԿՈՄԻՏԵԱՆ

ՄԻՏԻ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍ

ՌԻՍՈՒՑԱՊԵՏ Զ. ԱՆՈՒԵՆ

Այս պարզ բայց բարձր տիպոգրաֆիկ մէջ պար - փակուած էին իր անունը, մականունը եւ իր միւս հանդիմանները: Ո՛ր է եղբայրս, ո՛ր է արքայապետ - կոպտի պէս բարդ մակերեսներ ունէր: Մեծն ու պոպոկը կը ծանշային զայն: Իրենցն էր Ան: Անկողն, անպաճախ հայրական վարմունք բոլորին հետ:

Թեթեւ կատակներ, հաճելի սրամտութիւն - ներ, եւ սակայն՝ շիտակ եւ հեղինակաւոր էր Ան միեւնոյն ատեն...:

Հայաստանեայց եկեղեցւոյ մշակ, հայ ժողո - վրդական երգի վերակերտիչ — առաքեալ ԿՈՄԻ - ՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, իր պարզ եւ աննթեւեթ երե - տոյնին տակ, կը պարփակէր խորունկ դեղատուե - տաղէտի եւ հոգեբան կրօնաւորի բարձրագոյն շնորհները...:

Երբեք չէր վրայէն, երբ հայրենի դաշտերէն քաղած երգերը փունջ - փունջ կը նետէր հայ հո - գիւններէն ներս, այդ միջոցին կը նմանէր Թափոյ լեռան վրայ Ալլակերպութեան խորհրդաւոր վայր - կեանք ապրող Քրիստոսին...:

Ամենափոքր երջն իսկ, կրօնական լրջութեան մը պատկառանքով կ'առնէր: Կը վարակէր, կը հիպնոսացնէր աշակերտութիւնն եւ ունկնդիրը:

Հաւատք դրած էր երգին մէջ: Կրօնք էր երգը իրեն համար: Կրնար քեզ համոզել, ե ինքն ալ հա - մազուած էր թէ՛ երգը արարչադրօնութեան առա - ջին ծայնէն, «Եղբայր լոյսը... Արարչադրօն - թիւնն իսկ էր ան...»:

Իր հանճարը, աղբիւր եւ հողիներ դերիւն ու հմայելու կարողութիւնը կուգար այդ մեծ հա - տաղէն:

Անտարբեր եւ ընդարմացածներ, օրուան ճո - ճիւմ մտքերով տարուած հոգիներ՝ եկած իր ծօռ եւ անոր շունչին տակ, անոր երաժշտական աղեղ - ցութիւնով կ'երբնձնադած եւ հոգեպան բարձր ներշնչումով վարակուած՝ հեռացած են անկէ...:

Գերազանցաւոր չեմ ըլլար, եթէ բոսի որ ան - դիմաբերէի էր Կոմիտասի աղղնցութիւնը իրեն ծօ - տեցողներուն վրայ... Իր երգը, հազադը կը թա - փանջին ունկնդիրներուն, մինչեւ անոնց հոգե - կան խորութիւնը, մինչեւ ննարդիքը՝ ըլլան անոր կրօնական կամ աշխարհիկ երգեր:

Եւ արդէն, իրեն համար, այս երկուքին մէջ, ոչ մէկ պատուար դրուածութիւն ունէր: Երգը, ըլլալ տաճարի երկիւղած դմբի մասի կամ աշխարհիկ երգարանի վրայ, խորհուրդի միեւնոյն շղարշով աշխատանքուած էր: Երկուքն ալ, մարդկային հոգիին խորքէն բխած՝ աստուածային ծայնէ էին: Մարդը աստուածներու կապով երկը...:

Կոմիտասը, հայ հոգիին բարձրագոյն երի - ւայքներէն մին, ամբողջ աշխարհական քնդու - նակութիւնը փաստեղծել կայնադրագովն է:

Այսօր, երբ տարիները փութած են իր բացա - կալութեանը վրայ, երբ իր քաղցրալուր ծայրը շատոնց դադրած է մեր հոգիները ցնցելէ, իր շու - քը, իր շնորհը եւ իր տաղանդին ցոլոր տակունյ կը յայնի մեր վրայ, մեր հոգիներուն մէջ:

Ամէն օր, երբ լեւա մը, շարակունի սրբազան Նիդանակ մը մեղի կը կանչեն Վարդապետին յի - շատանք, յիշատակ մը՝ համարձեք իրականու - թեան...:

Հայրենի աշխարհէն՝ Հայաստանէն, մինչեւ հեռաւոր հայ գաղութները, ծայն կուտայ Կոմի - տաս: Ան՝ համայն հայութիւնը երգի աստուած - ծային նաբոտով մը իրարու կը միացնէ, կերտելով Հայուն հոգեկան հայրենիքը...:

Օտար միջոցորդի տակ փակեց իր աչքերը: Եւ սակայն դնաց հանգչելու հայրենի հողին դի - ւոր, իր սիրած եւ պաշտած ժողովուրդին մէջ: Ետեղն են զինք պաշտող - անմահացող աշակեր - տները: Իր անունը կը փառաւորուի հոն, ամենու - յեք: Դանաւաւորած երգերը կը շունչի իր շերիմը՝ կենսը տալով Անոր աննշանցած աճիւնները...:

Այսպէս է, յիս մանաւ անմահութիւնը...:

ԿԱՐՈ ՌԻՍՈՒՑԱՊԵՏ

ԱՄԵՐԻԿԱ 500 ՄԻԼԻՈՆԻ ՎԱՐԿ
ՊԻՏԻ ՏՐԱՄԱՆԻԹ ԹՈՒՐԻՓԻՈՅ

«Ամերիկայի Վերափորթ - Իմփորթ Պէնք» դրամատուրը 500 միլիոն տոյարի վարկ մը պիտի բանայ Թուրքիոյ, համաձայն վերջերս շրջող զրոյցներու: Պոլսոյ «Լա Թիւրքի» թերթը արձա - նագրելէ վերջ այս պարագան, կ'աւելցնէ՝

— «Կը թուի, թէ Մ. Նահանգներու Անպարա - յի դեսպան Պ. Էտուրտ Լօւրնի գէպի Ամերիկա վերելին ուղեւորութիւնը կապ ունի այս գործին հետ: Դեսպանը կ'ընտրարձած է Անպարա: Այս վարկը պիտի յատկացուի Թուրքիոյ ճարտարար - ունեւարկան եւ հանգադրական վերելքին»:

Թուրք թերթը չափազանցուած կը նկատեն այս գումարը:

ՊԵԼՅՈՒՆ ԿԻՆԵՐՆ Այլ բուհարկութեան իրա - լունք պիտի ստանան երեսի - Ժողովի եւ ծերակոյ - տի ընտրութեանց համար: Բացի պատերազմի այ - բերներէն, Պիւրուսիները մինչեւ հիմա միայն քա - ղաքապետական ընտրութեանց կը մասնակցէին:

Իր մեկնած օրերուն ես ալ Պոլիս չէի շատե - րուն պէս: Հեռուէն լսեցի իր առարը:

Կարելի է յիշել Թուրքը առանց ապրիլ 11ին, ապրիլ 11ը առանց սարսափի, առանց խոր վիշտի, առանց ընդլուծի կամ անցոր կատարութեան եւ առանց մեր անմահ Կոմիտասին: Զէ՛ որ Ան ալ այդ քստմեղի եղանակն զոհեցնէ մէկն է եւ մեծերէն մէկը, ճիշդ է, Թուրքին անարդ դանակովը չմե - ուս ան, անպատին կեղիւ արեւը չխանձեց անոր ուղեղը: Եփրատի թաւալուն ջուրերը չէին որ քե - ցին անոր մարմինը գէպի ծով: Բայց իր ստեղծա - գործ պայծառ իմացականութիւնը յաւէտ խաւա - րեցաւ Թուրքին սարսափէն, քաթորի մղձաւանջէն պղտորեցաւ անոր թափախցող աչքերուն լոյսը ու ալլեւս չլսուեցաւ իր երգը, խոր, տրամանոյշ, թախծոտ երգը շնչուն որ Կոմիտասով գտած էր իր դրօշ եւ իր շնչար հարապառ:

Ամէն անգամ որ իր հիւանդի խցիկին այցելուն դուրս կ'ելլէր այդ զարհուրանքի տունէն, ուր մտած էր կարտով եւ տարտամ յոյսով մը ապա - հովաբար, կը կրկնէր ինքն իրեն. «Երանի թէ այն ատեն, միւսներուն հետ, աս ալ մեռած ըլլար, թող ողբայինք իր անփոխարինելի կորուստը միւս մեծերուն հետ, բայց չտեսնէինք այս աւերակը հին այն մեծաքանակ տաճարին որ փառքն էր մեր ժողովուրդին, Կոմիտաս Պոլիս, Եղեկապոս կամ Փարիզ»:

Իր հազարաւոր աշակերտները այսօր ցրուած աշխարհի չորս ծագերուն, իր մահուան տանսմ - եակին առիթով ինչ յուշեր ունին իրմէ, կարօտով բայց եւ խոր վիշտով թարմացած:

Յաճախ մեր երեք երգչախումբերուն երիտա - սարդ անդամները իրենք կը յիշեցնեն ինծի վար - դապետին խումբին մասնաւոր կարողապահութիւ - նը, երբ կէտակալէս կը բացալային փորձերէն, կամ նուազահանդէսին օրը չեն երեւար բեմին վրայ:

Կարելի էր ոչ թէ բացալայիլ, ուշանալ իսկ վարդապետին փորձերէն: Իրեն յատուկ շարանձի ձեւեր ունէր յանդիմանելու յանցաւորը: Երբեմն դաշնակին ետին կուժ եկած կը լրտեսէր սրահին դուր կամացուկ մը բացող եւ շլուրի վախով ներս երկարող մեր ընկերոջ հինքին մէկ, որ ա - պահով՝ վարդապետին բացալայութեան կ'աճա - ցարէր տեղը դրաւին: Բայց հոն էր ինք, ճիշդ կէս ճամբուն վրայ, հնչող նիւղեղով մը որ կաս կար - միւր կը ներկէր փախտականին յայտերը:

Վարդապետին Պոլսոյ խումբին իմ երեք տար - ուան մասնակցութեան ընթացքին, միշտ անհուն փափաք մը ունեցած եմ լսել զոնք մէկ հատիկ երգ - չեռուէն: Թատրոնին մէկ անկիւնէն, անտես, ան - չելուծ: Ամէն անգամ յաջորդ նուազահանդէսին եմ յիշուածած ալիք փափաքս, որ միշտ այս օր ալ մնացեր է անկատար:

Երբեմն իրար կը քաջալերէինք: «Զի տեսներ, ինչպէս պիտի հասկնայ, եթէ «Հօրօթ»ին ատեն կ'ալաց մը դուրս սահմ բեմէն»: Եւ մենք մէկը «ասէցեալ» օր մը եւ զնաց Փրթի Շանի «դրախտը» կորստելու բազմութեան մէջ: Յաջորդ օրը, եր - կուշարթի, սրահին մէջ, վարդապետը կանչեց զայն, հրապարակով խոստովանիլ տուաւ «էր մեղքը» եւ հեռացող խումբին:

Այս «փոքր» զգպերը յախտեան կառչած մեր յիշողութեան, վարդապետը կը դարձնէ կեն - դանի մեր աչքերուն առջեւ, ուրախ, կենսախիղ, ախտով եւ ալքեան ծրարն իր հանճարին պատ - կովը լուսավառ:

Այս է որ պէտք է պահենք իրմէ, որքան ալ տանապակներ թարգմտին իր մեկնութիւնը վրայ:

Տ. ԱՐՇԱՆՈՍ

ԿԱՐՈՏ

Խաղաղ ոլորտի եւ ազատ երկրի կարօտն է հոգիս տիւ գիշեր յուզում, Տեմիւն եմ քո հողն օրդո՛ւ հետ քերկրի՛ Ողորւած սիրոյ ճամբանդ լոյսով:

Մանաւ զաւանիւ տնտեսական քայլէս Անխոյ քայլի քրքիլի զիջում, Եւ օրորանք փափաքած մօր պէս Կարգին գրկի, — Արամց տայ իր ծայնն:

Բիւր երազների մարմնացումն արդաք Շողալ աւ ծայրայ խնդրեք քաղաք - Ստալալ աւ արեւ օրհնութիւն կարգան նարոց, շէն երկրին, — Զարկերով շուար:

Եւ տէրը ամեղք բուրմունքը շնչի Սիրազդ, ամեղծ ծաղկատամի պերճ, Վատանք բազկի եւ մտիկ անձիւր — Աշխի պէս սիրով փայլալայի անվերջ:

Կարօտ է ծարւււ հոգիս տիւ գիշեր Խաղալ աւ ազատ աշխարհիս համար, Որ մարդ մարդ լինի ամենուր, միշտ էլ, — Եւ շողալ կեանքի բաբերաշիւ ամառ:

ԽՄԲ. — Խ. Միւսիքեան Գիտական Ակադեմիա - յի 230րդ տարեդարձին առթիւ, որ տօնակեցաւ Մոսկուայի մէջ, համըմամբ ուսուցչական Հրաշխայ Անտանալ պատասխանելով զանազան հարցումներու, պատմեց իր կեանքն ու գործը. —

— Մօտերս 70 տարեկան պիտի ըլլամ: Այս 70 տարիներէն 54ը յատկացուցի ընդհանուր լեզ - ուաբանական դիտութեան: 1923ին վերագործայ Մայր Հայաստան: Նախապէս բնակեցայ զանազան երկրներու մէջ, այնտեղ ուսանելով եւ աշխատե - լով: Կենսքիս մէկ մասը անցուցած եմ Թուրքիոյ, Ֆրանսիայի, Գերմանիոյ եւ Իրանի մէջ: Պատկերաց ինքնիշեք առի զիտութեան: Գիտութեամբ կ'ըզ - րաղիմ 16 տարեկանէս ի վեր: Այն ատեն կը բնա - կէի Թուրքիոյ մէջ, Լազերու մօտ: Սակաւաթիւն ժողովուրդ մը են Լազերը, որոնք հազիւ թէ 250 հազար հոգի կը հաշուեն: Լազերը գրաւոր լեզու չունին: Վրացներէն մօտ ըլլալով լազերէնը, զիս հետաքրքրեց: Սկսայ զայն լրջօրէն՝ ուսումնա - րել: Այդ հին եւ հատընտիր լեզուն քերականու - թիւնը եւ բառապաշարը յօրինեցի: Գործերս թարգ - մանքն Փրանսերէնի: Իմ Անտանալաբութիւնն «ն - քեր Լազ լեզուի վրայ» աշխատութիւնս Փարիզի լեզուաբանական Ընկերութեան ուշադրութեան ա - տարակալ դարձաւ: 20 տարեկանին, տակաւին սկըն - նակ գիտութեան մէջ, անգամ ընտրուեցայ մեծա - պէս զննաստուած դիտական ընկերութեան: 1891 - թին իմ գիտական առաջին աշխատութիւնս «Ու - սումնասիրութիւններ Լազ լեզուի վրայ» հրատա - րակուեցաւ Փարիզի մէջ: Կենսքիս շատ մը էջերը կապուած են Ֆրանսիայի: Անտանալաբութեան մը Սոր - պոնէն: Ուսանողի կեանքս դիւրին չեղաւ: Գիշեր - ները ստպուած էի ձեռագրան աշխատանքներ կա - տարել, օրպէսզի գէշ աղէկ կենայ մը ապրէի: Ժա - մանակիս մնացած մասը կը յատկացնէի գիտու - թեան: Լեզուաբան ուսուցիչներէն էր յայտնի լեզուաբան Մէյլէ: Իմ հայրույն ընդամէնը 50 հրատարակութիւններ ունիմ: Մեծածախալ հր - ատարակութիւններէս մին (որուն համար բառա - սուն տարի աշխատեցայ) «Հին Հայերի լեզուի Ազ - գազարանի Բառարանն» է: Այս գործը եօթը հա - տօր է, եւ կը բաղկանայ աւելի քան 9000 էջերէ: Մասնօք է արդէն որ միայն 8 լեզուները այս աղիկ բառարաններ ունին: Յունական բառարանը, բազ - կացած 1500 էջերէ, կը նկատուի ամէնէն խոշորը: «Հին Հայերու լեզուի Ազգաբաղական Բառարանը» կը հրատարակուի Երեսնին մէջ, անմասնաւ հըս - կողովութեան ներքեւ, մօտաւորապէս եօթը տարիէ ի վեր: Անաւայով հանգուցեալ Մէյլէի փափաքին, այս բառարանը կը թարգմանուի Փրանսերէնի, համառօտ կերպով: Վրաստանի Խորհրդային Հան - րապետութեան Գիտական Ակադեմիայի որոշու - մով այս բառարանը կը թարգմանուի նմանապէս վրացերէնի, իմ ուշակերս՝ Ապուլուցիի կողմէ:

Հայկական յատուկ անուններու բառարան մը կազմեցինք չորս հատուածներէ բաղկացած: Առա - ջին հատորը, արդէն իսկ տպուած է, իսկ միւս - ները մամուլի տակ են: Հայկական բարբառներու ուսումնասիրութեան խնդրը մեծ տեղ կը դրաւ - գիտական իմ գործունէութեան մէջ: Իմ Տօժո - րայի թէյը յատկացուցած էի «Հայկական բա - բառներու դասագրքում» վեղաբանութեան այս հիւղը նորութիւնը կը նկատուի: Հայկական շատ մը բարբառներ (30ի մօտ) դուրսեցին ունեւալը զարդած են, քանի որ գտնոր խօսող Հայերը ա - ղողովութեամբ ընտնելուցան առաջին համաշխար - հային խորհրդակէն եւ յաջորդ չըլլան տարիեն - րուն: Կր խորհիմ թէ պարտական եմ անոնց յատ - կացնելու եւ արգարեւ ալ յատկացուած եմ արժա - ւին տեղ «Հին Հայկական լեզուի Ազգաբաղական Բա - րարանին» մէջ որ միակ յիշատակարանն է սոյն բարբառներուն:

Իմ «Հայկական Լեզուի Պատմութիւն» գործիս առաջին հատորը հրատարակուեցաւ Երեսնին մէջ: Հայերենական պատմագրութեան առաջ: Երկրորդ հա - տօրը մամուլի տակ է: Կը շարունակուի դասա - ւանդը Հայկական Պետական Համալսարանին (Մոլոթով Համալսարանին) մէջ ուր կ'ուսուցանեն հայերէն եւ պարսկերէն լեզուներու բազմաազան քերականութիւնը: Երջան մը կը վարէի արաբի - րէն, թուրքերէն, սանսկրիտ, պարսկերէն, թուր - տերէն լեզուներու ուսումնասիրութիւնները: Թո - րինեցի թուրքերէնէ Փրանսերէն եւ Փրանսերէնէ թուրքերէն Նոր Պայալիտի թուրքերէն բարբառի բառարանը, որուն 50 վերջին բնագրերէն բա - րացմի տարիներուն Բացի հրատարակուած 59 գործերէս, տակաւին ունիմ 20 ձեռագիր գործեր: Անոնց մէջ է աշխարհի բոլոր լեզուներու բազմա - տական քերականութիւնը: Այս գործիս ձեռնար - կեցի Երեսն հաստատուելէս անմիջապէս ետք: Բոլոր լեզուները — մեռեալ թէ ապրող — մօտա - ւորապէս 1500 են թիւով: Անոնցմէ 900ը գիւ ջու - նին եւ հետեւաբար քերականութիւն չունին: 600 լեզուներ ունին թէ մին եւ թէ միւսը: Իմ պատ - րաստած բաղադարական քերականութիւնն աշխար - հի այս 600 լեզուներուն է: Մինչեւ հիմա այս տեսակ աշխատանք երբեք չէ կատարուած:

ԼԵՄ

«Ձեր կեանքի ժամերը»

Ինչպէս գրած էինք, Ամերիկացի ռուսաճող զինուորականները խումբ մը հինգ քաջատիկ ներկայացուցիչներով Թուրքիոյ մէջ...

Ինչպէս իր բոլոր գրուածքները, այս խաղն ալ կնիւն (intrigue) չունի: Անոր ամբողջ շահեկանութիւնը խոսակցութիւններուն եւ հերոսներուն վարուելուն կերպին մէջ է: Այս պարզապէս կրնայ շատ շահեկան բանալի մը լինել, — Ո՛ր կը վերջանայ թատերի եւ ուր կը սկսի գրականութիւնը:

Քանի մը տողով՝ նիւթը: Սան Ֆրանչիսկոյի սրճարանի մը մէջ իրարու ետեւէ կուգան ու կ'երթնան զանազան տիպարներ, ինչպէս կենդանի զըզուած միլիոնատեր որ իր զրար կը բաժնէ ալ՝ ձախ, յուսահատ ու շռայլ, սեւամորթ նոսր Ժոն, երիտասարդ «նորիւրէ» որ իր օրերը կ'անցնէ ժամադրուած թիւերով եւ հետաքննելով, կայ նաեւ սրճարանի սրճարան թափառող կինը որ մոռցած է թէ ո՛ր է համոզուր եւ ո՛ր է կենսին իմաստը: Ա՛յ՛ որ զայն կը փնտռեն այս զանազան մարդկային նմոշները, գիտնալու համար թէ ինչ

չու կ'ապրին, որո՞ւ համար: Վեհուն ոչինչ: Կըլլայ Հոն քանուկներէն մէկուն, եղբակացու թիւեր:

Այս բոլորը մեր հետաքրքրութիւնը կը կեդրոնացնեն մէկ կէտի վրայ: Սարդիան կը ներկայացնէ Ամերիկայի նոր գրականութիւնը: Ուրեմն կը տեսնենք որ ան ալ Նուրպայի վրայ փչող Հո-վերէն ազդուած է: Անոնք ալ մարդոց կենցաղին անխման պարագայութիւնը կ'ուզեն քաջատիկ եւ անկարելութեան առջեւ զիջ մը միտքիակ զբաղանքի մըն է որ կուտան մեզի, ուր այլեւս չկայ ոչ խեղճ, ոչ նպատակ, կը մնայ միայն զոտ իրապաշտութիւն մը:

Այս յեղաշրջումը (évolution) — կրնա՞նք արդեօք այդ բանը գործածել, դրականութեան կամ թաւորնին համար օգտակար է, այլ՝ կը մնայ վիճելի: Վերջացնելով, կ'ուզէի քանի մը տող յատկացնել դեղահատարներուն: Բոլորն ալ սիրողներ, աղբը որոնք պատեցաւ մարմիններուն պահած են իրենց մէջ արուեստին սէրը եւ կուգան այսօր մեզի ցոյց տալ թէ ի՞նչ են ստիպու Պարիզի զարդաներուն մէջ:

Բեմագործութիւնը զուտ էր եւ համապատասխան խաղին բոլոր ներութիւններուն: Դժբախտաբար կարճ տեւեցին այս ներկայացումները եւ շատեր չկրցան տեսնել: Ուրան ենք որ հետզհետէ Հայերէնի կը թարգմանուին Սարդիանի դործերը: Մենք Հայերս ենք որ ամէնէն զիջ կը ճանչնանք գայն: ԱՐՓԻՆ

Պատերազմի ոճիրները

Ինչպէս գրած էինք, Դանիակցիները մանրամասն ամբողջականութիւնը մը իմաստաւոր են, դատելու համար պատերազմի մէջ ոճիրները: — առաջին աւելի՛ 24 դերման երեւելիներ:

Ընդհանուր ամբողջականութիւնը զոտ, չորս Դանիակցիներէն իւրաքանչիւրը աստիճան մեղքագրանքներ պիտի ներկայացնէ: Այսպէս, Ռուսները կ'ամբաստանեն թէ Նացիները սպաննած են մէկ կուկին միլիոն մարդ: Մայրամիջի մէջ, չորս միլիոն: Առաջինի մէջ, 700.000 հոգի կ'ուզէին (էմպայէր) շրջանին մէջ 200.000 հոգի կանոնի արդեւ շարանին մէջ: Յետոյ, արքային են 4.978.000 Ռուսներ: Եւ Միլիթան նիւթական կորուստը կը հաշուեն 679 միլիարդ ռուբլի:

Փրանսացիները կ'ամբաստանեն թէ քաղաքական եւ ցեղային պատճառներով աքսորուած են 228.000 հոգի, որոնցմէ ողջ մնացած են 28 հազար հոգի: Բազմաթիւ Փրանսացիներ չարաշահուած են զնդակահարուած են, շատերը իրենց պատանդ: Փրանսացի 9.975.000 շէնքերէն 1.785.000ը վնասուած, 441.000ը քանդուած են: Կանխամատու-թեմը քանդուած են 334 գիւղեր, 62ը ամբողջովին, Գերմանիա աքսորուած են 963.813 հոգի, որոնց 737.000ը դատաւարարուած են ռուս աշխատանքի: Այլապէս Լուսնայիները բռնի զինուորայն դրուած են:

Եւրոպայի 9.600.000 Հրեաներէն 5.700.000ը անհետացած են:

Ամբաստանագիրք մանրամասնորէն կը պատմէ արեւելաւորներուն մէջ կատարուած իշխանութեան գումները: Նիւթական վնասներն ալ ահալի զու-մանքներն կը հասնին, ինչպէս եւ աւարտութիւններն եւ տուգանքները: Հրեայ քնակութեան վերջալուծումը գրուած է մէկ միլիոն 157 միլիոն Փրանք եւս:

Ամբաստանութեան տակ են ոչ միայն Գերմանիոյ կառավարութեան տակաւնները, նոյնի կուտացուցութիւնն եւ Կէսթաիոն, այլեւ ընդհ. ապաշխույթը: Այս վերջին պահանջը Ամերիկացիները դրած են: Ամբաստանագիրքին մէջ — մէկ օրինակ տրուած է իւրաքանչիւր մեղադրեալի:

Փրանսա 1940 յունիսին մինչեւ 1944 Սեպտեմբեր իրենց դրաման ծախք վճարած է 631 միլիարդ 866 միլիոն Ֆրանք:

ՈՒՐ ԵՆ ՄԵՐ ՍԻՐԵՆԻ ՀԱՅ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՅՆԵՐԸ

Այս խորագրին տակ, Երկրասարդ գրող՝ ու Վեհունի զրոյնիկազը ֆէյմի Սոփա կը գրէ իր թերթի 22 Սեպտեմբերի թիւին մէջ: —

«Ամերիկայի մեր կարգ մը ցեղակիցները, ձեր անունով բարբառները կը փոխեն: Ամէն ան դամ որ Միջազգային խորհրդաժողովը մը գումարուի, այդ հատկանքները հրապարակ կ'ընեն իրենց մեր փոխանորդը եւ նամակներ ու հեռագիրներ կը տեղացնեն:

Մէջտեղն են չուսներն ու ձեռքերը, որոնք կը խաղցնեն այդ խամածիկները: Բոլոր թուրք հայրենակիցներն նման, դուք ալ կը տեսնէք այդ խեղճաւոր եւ համարկ խաղիչները երեսը: Վատահ ենք, որ շատ լաւ գիտէք թէ հայ ցեղի պատմութեան մէջ տեղի ունեցած բոլոր աղէտներու պատմաստիաստունը քաղաքական այս թափառաշրջիկներն են:

Ձեզմէ ոչ մէկուն աչքէն կը վերելի, թէ Աստուծոն անցնելով՝ Միջերկրականի, Պալէստինայ եւ Թուրքիոյ վրայէ կ'անցնի ու մօտակայ տեղ մը կ'որոշուի այն չուսներ, զոր կը խաղցնեն Ամերիկայի խամածիկները:

Հայկ Դասը Մարտիկի մէջ

ՄԱՐՏԻՍԻ (Յաւաթ): — Հայկ. Դասի Դասի յանձնախումբի կազմակերպած հրապարակային առաջին հանգիստը տեղի ունեցաւ կիրակի առտու ժամը 9.30ին սինէմա «Քօքս»-ի մէջ: Կը նախագահէր Պ. Վ. Սահակեան, որ ակնարկ մը նետելով անցնելին վրայ, յոյս յայտնեց մօտաւոր ապագային տեսնելու Հայոց դարասոր երազին իրականացումը: Առաջին խօսքը տրուեցաւ Պ. Ա. Չապանեանին, որ մանրամասնորէն պարզեց Փարիզի Կեդր. Յանձնախումբին ձեռնարկները: Յետոյ պատմեց Հայ ժողովուրդի հանգիստը դարձուած անարդարութիւնները, հակառակ մեր անադին դժոգութեան, Դանիակցիներու խոստումները, Ամերիկեան հոգատարութիւնը, ծովէ-ծով Հայաստան եւս: Ներկայիս այս բախտորոշ օրերուն բովանդակ զարթոյններէն մէկ մարդու նման կը պահանջէ թրջահայաստանի Ուիլսոնեան սահմաններով հզեկ թ. Հայաստանի: Բանաստեղծ այս առթիւ կարգաւ Փարիզի Կեդր. Յանձնախումբին Ֆրանսերէն յուշագրերը, նաեւ Ամերիկայի միտքի նարներու թերթին մէջ ի նպաստ Հայերու հրատարակուած յօդուածը: Եւ յոյս յայտնեց թէ Փրանսական ընտրութիւններէն վերջ կ'արեւելալու ըլլայ Հայաստան յօդուածներ հրատարակել նաեւ տեղական թերթերու մէջ:

Երկրորդ քանիստն էր Պ. Կ. Փոլառեան, յանուն Մարտիկի յանձնախումբին: Երկրասարդ մտաւորականը իր գրաւոր ճառով երկտարականացու ժխտողութիւնը: Անպատեթեամբ վերլուծեց բոլոր անարդարութիւնները, թուեց Հայ ժողովուրդի դժբախտութիւնները եւ կոչ ուղղեց բոլոր խաւերու որպէսզի անվհատ յուշով տանին աշխատանքները:

Քանի մը խօսք ալ (Հայերէն) լրբաւ Պ. Տ. Թէքեան եւ իրենց եղբակցութիւնը ըսաւ — 1914 — 18ին մղուած կռիւներուն մեր նաւը հասցուցին նաւահանգիստ մը, քայց վերէն հրամանատարութեան հրահանգին վրայ իսկ քաղցիւր մեր նաւը իսկ Հիմա կ'ուզէր այդ նաւը հասցնել վերջին հանգիստը, ալ իսկ ետ չկրնար դառնելու պայմաններ: Խօսեցաւ նաեւ Պ. Կ. Քիւրէճեան, յանուն Հ. Ա. Ը. Միտթեան Մարտիկի Երկր-վարչութեան եւ ընտր շարունակուեցաւ ժողովուրդական հանդիսարարութիւնը, որուն ընդհ. դու-մարը բարձրացաւ 810.000 Փրանք:

Այսքան զնախաւոր երեւոյթի մը վերջը, թոյլ տուէ՛ք լսելու թէ հանգիստի կազմակերպական աշխատանքները թերթի մէջ: Ժողովուրդի մի-ծաղոյն մասը տեղեկութիւն չունի հանդէսէն:

Ինքնակց

ՊԱՐԵՍԻՍԻ ՏԱՐԵԱՊԻՆ առթիւ, Մ. Նա-հանգիստը արտաքին նախարար յայտարարեց թէ կատարութիւնը որ եւս վերջնական որոշում պիտի չտայ, առանց խորհրդակցելու Հրեաներուն եւ Արաբներուն հետ:

ՆԱՌՎՈՒԹԻՒՆԵՐԸ իրարու կը յաջորդեն Ար-ժանթի մէջ, ուր նորէն իշխանութեան գլուխ անցած է կ'ըսեն, փախստական փոխ-վարչակա-տը, Փէոնէ: Վենեցիալայի մէջ ալ ապստամբութիւն ծագած է:

20 ՏԱՐԻԹԻԱՊԱՐՏՈՒԹԵԱՆ եւ գոյնը դրաման դատաւարարութեան Տէր եւ Տիկին Անտոն Մաթէ, որոնք միլիոններ չափած էին, առեւ-տուր ընկելով Գերմանիաներուն հետ:

ԿԱՐԻՍԻՍԻ: — ՉՈԳՅ ՄԸ ՀԵՔԵԱՍ, Յ. Հի-պտանի, դին 120 Փրանք: Դիմել Հ. Բալուստին եւ Մ. Պարսամեանի գրառուները եւ հեղինակին, 38 rue du Menil, Asnières (Seine):

ԿԸ ՆԵՐՈՒՄԻ, կրկին եւ կրկին մեր բաժնաւորներն եւ մանուսնը դորձակալներն զըր-կուած դուստրներու mandats-ի կտրոնին վրայ նը-շանակել մանրամասնորէն:

Փ Մ Ի Զ Ա Ն Ս

ԴԵՐԱՍԱՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱՑՈՒԹԻՒՆԸ Միւրիլայի մեծ քահանայ մէջ, 24 Rue St. Victor 28 Հոկտեմբեր, ցերեկոյթ ժամը 3ին Նախաձեռնութեամբ ի. փախագեանի Կը ներկայացնէ Հայ գրականութեան մեծ վարպետին՝ Լ. ՄԱՆԹԻ ինքնուրոյն եւ գեղարուեստական զուլուս դործը:

ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱՐՆԵՐ

Երազային տրամ 6 արքա եւ 4 պատկեր Տոմարը նախօրոք ապահովելու համար դի-մել՝ Գրատուն Հ. Սամուէլ, 51 rue Mr. le Prince, Tél. Dantone 88-65, Ծոթո Զէպիւս, 23 Bld. Bonne - Nouvelle, Tél. Louvre 69-83:

ԿԸ ՓԵՏՈՒՄԻ 30 — 45 արեւելեան տան մնա-յուն ապաստանի մը: Դիմել՝ 58, Fbg. Poissonnière, երկտարական վաճառատունը:

Le Gérant : H. AGONEYAN Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Dames 13:

Մեծ մասը՝ «այո եւ այո»

Կերակի օրոտան ընտրութեանց առաջին լուս-բերը կը հաստատեն որ մեծամասնութիւնը «այո» պատասխանած է Հանրապետի երկու Հարցումներուն ալ: Ուրիշ խօսքով՝ Սահմանադիր ժողով եւ պետական իշխանութեանց կազմակերպում համաձայն անժամանակ կառավարութեան հետ ծրագրին, մինչեւ սահմանադրութեան զօրմտադրութիւնը: Թերթերը զանազան ձեւերով կը հարցուն երկու Հարցումներուն տրուած պատասխաններուն հա՛մ մեծամասնութիւնը, — 96 առ Հարիւր Ա. Հարցումին, 60 — 70 առ Հարիւր Բ. Հարցումին:

Ճինարհ մնացողներու համեմատութիւնը, որ 30 — 40 առ Հարիւր էր նահանգային ընտրութեանց ատեն, այս անգամ իշած է 16—18 առ Հարիւր: Մեծ յաղթանակներ չանան ընկեր-վարականները, համայնավարները եւ Հանրապետական — Ժողովրդական Եւրոպայ (Մ. Բ. Ք.): Զարաշա պարտուած են արմատական — ընկերվարականները (Էսթոյի եւ Տալանի կուսակցութիւնը):

Ընտրութեանց մասնակցողներու թիւը 24 միլիոնը կանցնի, այլ եւ կին: Թեկնածուներուն մէջ կային 258 կիներ: Ընտրուած պիտի ըլլան համադրուած 522 պատգամաւորներ: Ընտրութեանց կը մասնակցէին 16 գլխաւոր կուսակցութիւններ, իսկ մասը — մութը հասանքներն ալ հաշուելով՝ 30 խմբակցութիւններ:

Առաջին լուրերուն համաձայն, ընտրուած են հետեւեալ նախարարները, — արտօքընը՝ Պ. Պի-տո, որ անդամ է Մ. Բ. Ք., պատերազմականը՝ Պ. Տիթէլ, դատականը՝ Թէթէն, ներքինը՝ Թիթէն (ընկերվարական), պարենաւորման նախարարը՝ Պ. Փինո (ընկերվարական), Տեղեկատու նախարարը՝ Պ. Սուսէլ, կրթական նախարարը՝ Թանկի-Փոթման (ընկերվարական), կրթական նախարարը՝ Բափիթան, օդանւային եւ անող-չափական նախարարները՝ Պ. Պ. Թիլան եւ Պիլո (երկուքն ալ համայնավար), թղթատարական նախարարը՝ Խօթէն Թոմ եւն. (ընկերվարական):

Ընկերվարական թեկնածուներէն ընտրուած են մեր բարեկամները՝ Edouard Depreux (քաղաքական Սոյի), Lucien Hussel (Վիշն, Իդէր), Վէնան Օսթոլ, Օկիւսթին Լոսան (նախարար), Marius Moutet (Տրոմ), Ֆէլքս Կուէն (նախագահ Խոր-Հրդեհակալ ժողովի, Պուշ-սիւ-Ռոն), Gaston Defferre (Նոյնպէս, Հրաժարաւ քաղաքական Սուսէլի) եւն.:

Պարտուած են Պ. Տալանի (Վօքլիւզ)՝ Պ. Էսթոյ ընտրուած է Տալար Ժալին: Ընտրուած են Մորիս Թորէր, Մարսէլ Բաշէն եւն.:

ԻՆՉՊԻՆ ԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԵՐԸ

Կերակի առուտ կանուխ թուարկուները պիտի կապած էին մասնաւորապէս ժողովրդական թաղերում մէջ: Թերթերը կը զրեն թէ առաջին անգամ թուարկուները աւելցուածները: Վիշնի քաղաք — պետարանին ստիւն երկար պիտի կազմուած էր: Ընտրական զորութիւնը բաւական կնճռու ըլլալով, շատեր, մասնաւորապէս պատանի շփոթութեան մասնուոր էին: Ծառեր երկու — երեք թուրքիզ զրեցին — արեցին, մինչեւ օր րուն ձեւերովեցան: Մրցակից հոռուները զանազան հարցեր կը մտածէին, հաճեալի դարձնուած համար երկու Հարցումներուն իմաստը: Թերթի մը համաձայն, Վիշնի շրջանին համայնավար անարտորդներէն մէկը պատմեր է.

— «Դիւրին էր բացատրել հարցումը: Ըսինք ընտրողներուն — Եթէ տղ Կօրի Համար թուէ տաք, երկրին քաղաքականութիւնը պիտի ըլլայ այս ինչ որ է հիմա: Եթէ մեզի թուէ տաք, տպահոված

չարաւ մարմինը, զո շարատանը հողին, զո յօ-չոտուած — վիրաւոր սիրտը թող հանդիստ նշնն սիրտը հայրենիքի սուրբ հողում, քո պաշտած ու փայտալած հայ ժողովրդի ծոցում, հայ զեղ-կուհու անման լէլեների ու հայ զեղնուկի սիրուն հորովներին ներգրանակ զալլալիկներին ներքոյ:

Ակամայից յիշում եմ որոն նշանաւոր բանաստեղծ Նաղանդի կը ոտանաւորը.

Թող մեզ շատն քե Գա մեռած է արդէն, Ոյ, Գա զեղ շարունակում է ապրիլ փոյթ չէ:

Վարդը պղծում է իր թփից Նա բարմամբ շարունակում է, Ողբակիցի սեղանը քաղցրալիտում է, Կրակը դեռ բոցալիտում է, Գնարը փշրում է արդէն Նաղանդի շարունակում են հնչել:

Միւրի կոմիտաս Հայր Սուրբ, զո անողը դահիճները փրկեցին զո սիրուն քնար... սակայն անման երգերից դաշայիկները մինչեւ այսօր դեռ շարունակում են հնչել, հեծեծել...:

Մահուանը տանաձեւակն, փոխան ծաղիկ — պսակի, զո նախկին աշակերտից անկեղծ սրտից բխած այս զոյգն փնջեւր թող զարդարէ զո ան — մոռանալի շէրքեր:

ԱՐՄԵՆԱՅ. ԳԶՆՑ. ՍԻՄԵՆՆԵԱՆՑ

200,000 ՌՈՒՄ ԶԻՆՈՒՈՐ ԹՐԺԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ ԱՐԱՍԱՊԵՐՈՎ Ե՛ ՔՈՂԱՆՈՐԵՐՈՎ

Սոփիայէն կը հեռագրեն ամերիկեան «Էյա-շիէյթըս Փրէս» գործախալութեան, հոկտ. 21 քուակամով: —

Ռուս զինուորներ, սպառազէն՝ նոր հասած հրաւարներով եւ թնդանօթներով, դիւրեք զրաւեցին հարաւային Պուլկարիով մէջ, եւրոպական Թուրքիոյ սահմանին մօտ: Այս զորքին միայն մէկ մասը Պուլկարի կը դառնուէր, իբրեւ զրաւան քանակ: Նոր զինուորներ կանցնին Դանուբը քանի մը շաբաթէ ի վեր, կանոնաւոր եւ տեւական հոսանքով: Մէկ տարուան մէջ երբորդ անգամն է որ ռուս զինուորներ ռազմափորձեր կը կատարեն Թուրքիայուկար սահմանին մօտ, բայց նախընթաց պարագաներուն մէջ մասնակցող զինուորները անոնք էին որ կը վերադառնային արեւելեան եւրոպայի պատկազմներէն: Սոփիայի շրջանին մէջ աչքի կը շարնէ շատ մեծ յանդիման մը հրաւարներ: Պաշտօնական թիւեր կը պահին Պուլկարիով ռուս զինուորները թիւի մասին. բայց արժանահատ անձեր ժողովարարէն 200,000 կը հաշուեն: Միւս կողմէ, պուլկարական քանակը ձեռնարկած է լայն մարտերներու: Բոլոր երեւոյթները կը հաստատեն թէ Ռուսերը իբրեւ օժանդակ ուժ կը համարեն պուլկարական քանակը: Այս վերջինները լաւ օժտուած են ռուս զինուորական մարզիչներով եւ օդանավ հրամանատարներ — լաւ միջոցաւ (քաղաքական կոմիտայներ), Պուլկարիով համայնավար կուսակցութիւնը անդիման պղծեցութիւն մը ունի քանակին վրայ: Սոփիայի մէջ տիրող ընդհանուր կարծիքն այն է թէ ռուս զինուորներու այս շաբօումները սակարկութիւն մը կը կողմեն հարաւային արեւելեան եւրոպայի քաղաքական դաշինքին մէջ:

Գրքի մէջ յիշատակում է որ ռուսերը տառապանքներ ամենազիջ Ժամը կերպով ազդել էին խեղճ Կոմիտաս վրդ. ի վրայ: Շնամախ ան զոլոլոլում էր եւ աղերսում: «Վարդապետ, մի «Պաշտօնի» ասաբիշ մը հանգստանում: Երբ հայ նահատակներու այլ կարաւանը մի ինչ քո շարաքում իրաւունք է ստանում երեք օրով կանգ առնել հանդուստանում համար՝ երեկոյան ժամերով թիւն են կատարում եւ Կոմիտաս վրդ. երգում է «Տէր ողորմեա՛ն այնքան սրտառու, հոգեբուխ եւ զգացում, որ ամբողջ խումբը լայն — հեկեկում է: Այո, Կոմիտաս վրդ. քո անմահ ու զեղեկական երգիչ էր մեր մեղեկներին, շարականներին ու տաղերին: Ես դեռ չեմ յանձն օր էմ իմանում որ ոչ այլապէս, որ մէկն այնքան անուշ ու զեղեկիկ երգէր մեր հոգեւոր երկերը, ինչպէս Կոմիտաս Հայր Սուրբը: Մանաւանդ անմահ էր նրա երգած Գրիգոր Նարեկացու «Աչքի ծով ի ծով» մեղեկին եւ նոյն հեղինակի «Հաւիկ մի պաշտառ տեսի» տաղը: Նոյնչափ զեղեկիկ էին նրա անմահ Բափֆիի «Հայն տուր, ոյ ծովակը» եւ ժողովրդական «Կանչէ, Կուսնիլը»: Անդուպական էր նրա ամուսնուց Մ. Պատարազը իր յօրինած «Առեք կերէք»:

Եղեռնի ճանապարհից Կոմիտաս վրդ. ին բարի մարդիկ յետ դարձուցին, սակայն նրա զգայուն սիրտը արդէն ցնցում էր: Նետր հասել էր իր նպատակին, նրա հոգին արդէն վիրաւորուած էր: Մի քանի ժամանակից յետոյ Պաշտօնը նրան իբրեւ հոգեկան հիւանդի տեղաւորում են հիւանդանոցում, սպա տեղափոխում Փարիզ, ուր հիւանդանոցներից մէկում անցուց 18—19 տարու չափ իր մեծ տաղանդի ամենահասուն ժամանակն ամուսնու մասնակցով իր բոլոր շնորհները: 1935 Նոյեմբեր 21ին Կոմիտաս վրդ. կնքում է իր մահականացուն. նրա մարմինը զմոռում են եւ նորագոյն Հայաստանի կառավարութեան ցանկութեան համաձայն տեղափոխում են Հայաստան ու այնտեղ հողին յանձնում:

Կոմիտաս վրդ. — հայ իրականութեան մէջ մի բացառալիկ փայլուն, երգալի եւ անհիշարարիկ երեւոյթ էր: Նա շատ նման էր մեր հայ ժողովրդին: Նրա նման փոխ, պատիկ, բայց ի՜նչ վեհ հոգի, հզօր տաղանդ, անսպառ արդիւր հանձնարի այլ փորձիկ մարմնի մէջ: Եւ այդ մեծ տաղանդը չի մեռնի հայ իրականութեան մէջ, որչափ զամբիկ անմահ կը մնան ինքը հայ ժողովուրդը եւ հայ երգը:

Միւրի վարժապետ եւ սիրելի վարժապետ, խաղաղ ննջիւր զո հողէ անկողնում: Քո բազմա-

1 (Բ. Ի. վերջին մաս)

Նա բախտ եւ ունեցել երկու տարի աշակերտելու Կոմիտաս վրդ. ին 1899—1900 եւ 1900—1901 թվ. տարիները եւ այնպէս է ասեմ, որ այդ երկու տարիները Կոմիտաս վրդ. ի մեծ աշակերտի, նրա անհուն եւ անսիր հանձնարի ամենաբարեկամը, արդիւնաւոր եւ փայլուն շրջաններն են հանդիսացել: Նա այդ ժամանակ ուղիղ 30 տարեկան էր ետեւ — դուն, աշխատասէր, ողեւորում, կրակոտ, ջգտին եւ այս շրջանում երեւան եկան նրա զուլա գործոցները, «Անձրեւ եկա շաղպէն», «Անտուներ», «Կանչէ, կուսնիլ»-ից մինչեւ «Հորով լանները, մինչեւ նրա նշանաւոր, անմահ «Էօ, լօ, լօ, Մի փայտայ սէգ արի վրայ» երգը, ուր նա ծանրերի դարմանալի եւ արամիտ յաղորդականութեամբ էր կարողանալի կրելու քիւր շրտաւորների հետ աշակէս կենդանի կերպով է նկարագրում, որ առանց ցնցումի, փաշարման չեն կարող լսել եւ կարծում էր թէ մեր վարժապետը ու երաժշտութեան այդ մեծ վարպետը մի քանի անգամ պատկերավոր դաշտում է դնում:

1901-ի զարնան, նա Գ. Տեմարանի հանդիսարանում տուա իր առաջին հրապարակային համարը ներկայութեամբ հոգեւոր Միւրիկ Ա. Կաթողիկոսի — Խրիմեան Հայրիկի, Միւրեանութեան, ուսուցչական կազմի եւ վարդապետի ու Երեւանի հայ հասարակութեան: Կենդանի օրինակներով պարզեց, որ երգը ամէն մի ազգի պատմութեան — ապրումների արտայայտութիւն է եւ կրում է ամէն ժողովուրդի կրած տառապանքների զորքը: Յոյց տուա շատ օրինակներով, որ հայ ժողովրդական եւ հոգեւոր երգերը իրարու, հետ սերտ անդիման են իրարմէ իրած են:

1902 — Սոյին Կոմիտաս վրդ. իր համերգները տալիս է երեւանում, Տիֆլիսում, Բագուում, Ալեքսանդրապոլում, ռուսից չլուսած ժողովրդապետութեան եւ հուշակ է փաստելու: 1906-7ին Կոմիտաս վրդ. ի Գերմանիայից անցնում է Փարիզ, ուր երեւան է գալիս ամբողջ մեծաւայր ընթացում, համաձայն իր բարեկամ երաժիշտ Օր. Մ. Բաբայանի իշխողութիւններ, «մի շաբթ յաղեկներով եւ իբրեւ երգահան (կոմպոզիտոր), իբրեւ խմբի ղեկավար, անմահ երգիչ եւ դիտական դասախոս (musicologue)»: Պ. Ա. Չապանեան եւ նրա բարեկամների ջանքերը պահել Կոմիտաս վրդ. ին Փարիզում չի յաջողում տեղին հայ հասարակութեան անտարբերութեան հորձիւ եւ նա անցնում է Կոլկաս: Մակայն իջմանում էլ այս շուրջ էին: Այնտեղ սկսում էր մի տեսակ ճարտարական հալածանքներ: Հալածանք ձեռնարկականների դէմ եւ Կոմիտաս վրդ. ի 1909ին թողնում է իր սիրած էջմանիւր եւ տեղափոխում է Վ. Պուլկ, ուր իր գործունէութիւնը անգահասակ էր դառնում, սէր եւ հետաքրքրութիւն յարուստելով հայ հասարակութեան մէջ զէպի հայ ժողովրդական երգը եւ երաժշտութիւնը: Նա այնտեղ կազմակերպում է 300 հոգեւոր թաղկացած երգչախումբ: Իր ծրագրին էր բախում հայկական մշտական բարձրագոյն երաժշտանոց (կոնսերվատուրա) օրպէսզի «Հայ տաղանդներն ու հանձնարները շնայապարակ եւ աշխուշ տաղանդներն երեւան» (Ընդարձակ Տարեցոյց 1933, էջ 20—21): Նա տալիս է իր նշանաւոր համերգները Պուլկ, Իդէր, Եղիպատս (Աղեղ անդրիւր եւ Գաշիկ): — «Այդ համերգները հայ ժողովրդական երգի յաղթական երգն ու նուաճումներն էին Արեւելքում, եւ շնորհիւ Կոմիտաս վրդ. ի յանրաքի, շուտաւ յաջողութիւններ ունեցան Հայերի եւ օտարների մէջ:

1914 Յունիսին Կոմիտաս վրդ. ին նորէն Փարիզը գտնում, Համաշխարհային երաժշտական համաժողովարին մէջ, որի կատարեալ զարդն է հանդիսանում նա թէ իւր դասախոսութիւններով, թէ այն մեծ համաթիւնում զոր ունէր Արեւելքին երաժշտութեան մէջ եւ թէ ճաշի սքանչելի եկեղեցական նուագահանդէսով Փարիզի Հայոց եկեղեցում մէջ, ուր ներկայ էր ամբողջ համադրուածը եւ որ մինչեւ օրս մոտացում չէ երաժիշտների կողմէ» (Ընդ. Տարեցոյց 1932, էջ 130-135): 1915 Ապրիլեան եղեռնի օրերին Կոմիտաս վրդ. ի հեռակրում է Պոլսոյ հայութեան լաւագոյն անդամներին, նրա շուրջն էր հողին կազմող մտաւորականութեան հետ աղորդի: Հանդուրեալ Գրիգորիս եպ. Պալաքեանն իր «Դէպի Գողգոթայ»

Նոր վիպարքին մը ետ

ԽՄԲ. — Պէյրոսի «Ազգայն» շաբաթաթերթը տեսնացուք ինչ մը ունեցած է Դերենի վարդապետի հետ, որ էջմիածին ցացած էր Կիլիկիայ կարապիտիսին հետ: Ստորեւ՝ իր յայտարարութիւնները:—

Հարց կուտամ վարդապետին՝ թէ Համազուն մարդ ի՞նչ որոշումներ կայացուց մեր հողերու վերադարձին ու տարաբախտ դադրեցնելու թիւնը հայրենիքի մէջ համախմբելու հարցին շուրջ:

Համազուն մարդ, կը պատասխանէ Դերենի վարդապետ, զբաղեցու միայն կրօնական ու եկեղեցական հարցերով: Երբեք չի կամ սահմաններու ընդարձակման մասին խորհողակցութիւն տեղի չունեցած ժողովի ընթացքին:

— Պէյրոսի մէջ դատուեցան հայ ընտանիքներ, որոնք իրենց տունները ծախու հանեցին, ուրիշներ Հալէպի մէջ ձմար պաշար չամբարեցին, այն խոր հաւատարմով՝ թէ միշտ աւելի հայրենիք պիտի մեկնին:

Վարդապետը քմիծաղ մը դէմքին, զարմանք կը յայտնէ իրանանհայտամտութիւնը արհեստագործութեան, թէ կրնայ իր վտանգաւոր անդրադարձները ունենալ, երբ ժողովուրդը խանդավառութեամբ համար, կը օտարութիւնը ծախար յետ արտադրութիւններու ունենալ:

— Եւ ամէնէն աւելի հիւսիսէն երկրները, կը շարունակէ վարդապետը, Սուրիա եւ Լիբանան, ուր հայկական հոծ դատուածներ կ'ապրին նախորդ պատերազմէն ի վեր, ինչ պիտի ըստի, տեսնելով Հայերու փութիւններու ծամ առաջ իրենցմէ հեռանալու համար:

Կ'երգականցնէր, թէ ճափաւոր պէտք է ըլլալ: Զգացումներու անձնատուր պէտք չէ ըլլալ: Մեր հէրը դէպի Սորհրդային Հայաստան եթէ հիմնուած ըլլայ անմիջական ներգաղթի մը, կամ սահմաններու ընդարձակումի մը առթիւ խանդավառութեան վրայ, ծանր հետեւանքներու կ'ենթարկուի ժողովուրդը:

Շահանդիքի մէջ մը չէ՞ որ պիտի տանէր զէպի Խ. Միտիլին: Մենք պիտի սիրենք ու ամէն զոհողութիւն յանձն տանենք՝ հայրենիքին ու մենք զարցիլին համար, որովհետեւ մեր ճակատագիրը՝ ներք իրար են կապուած անբաժնելի կերպով:

Կ'անդադարումս, անպայման կերպով պաշտօնական շրջանակներու կողմէ տարածուած այն լուրին, թէ Չօրէքեան արք., Սիմյոնի հետ տեսակցութեան ժամանակ խօսակցութեան նիւթ դարձուցած է ներգաղթի եւ սահմաններու ընդարձակման հարցը:

Համալիւրդի վաղապետին միջոց կուսակցութիւնի, որ դարձաւ ըստ իր ունի հերքելիք: Կը յայտնէ որ Սիմյոնի — Չօրէքեան տեսակցութիւնը եղած է զուտ եկեղեցական հարցերու շուրջ: Էջմիածնի նիւթական կարգութիւնը քիչ մը աւելի ամուր կ'իմբռնէ վրայ զնկելու համար, կը խնդրէ Սպարապետէն որ կառավարական հակա-

կռի տակ ամուր կարգ մը վանքեր էջմիածնի վերադարձունքին:

— Ահա այս էր Սիմյոնի — Չօրէքեան խօսակցութեան նիւթը, կ'երգականցնէ վարդապետը: Իմանալով համար թէ, մեր ճակատագրի մասին ինչ է ըսուած համալուծարին մէջ՝ աւելի որոշ կերպով հարց կուտամ:

— Բայց ինչի՞ վերաբերու ենք սահմաններու ընդարձակման եւ ներգաղթի մասին այնքան տարածուած լուրերը: Պիտի ուզէի ճշգրիտ տեղեկութիւն մը ունենալ, մեր ընթերցողներուն հարցը — զնկելու համար:

— Համալուծարին մէջ, այն ալ վերջապետութեան, զարգացման մէջ ամբարձր տեղի ունեցած: Կարողիկոսութեան կողմէ ստորագրուած նամակ — հեռագիր մը որ հրատարակուեցաւ տեղական մամուլին մէջ, «Սոփիա իմաստուն քաղաքականութեան» կը ձեռնարկէ: Հայոց Դատարանը քանակութեամբ մը արտադրուելու պարտականութիւնը: Ահա, այսքան միայն:

Այլ խօսքով, թերթերու մէջ եղած հրատարակութիւնները, որոնք նպատակ ունին ժողովուրդը խանդավառելու եւ ծալարախոթութեանց մղելու, ոչ մէկ պաշտօնական քննիչ կը կրնն:

— Ինչեւ, կը շարունակէ վարդապետը, պաշտօնական ժողովներու ընթացքին խօսակցութեան նիւթ չդարձան ներգաղթի ու Հայաստանի սահմանները, սակայն, անպայման հաւաքովիներու մէջ, զինուորականներու ընթացքին, արտասանուած ճառերու մէջ միշտ ալ անխաբար եղան, եւ ցանկութիւններ երեւան եկան վերոյիշեալ հարցերու մասին:

Դերենի վարդապետ կը յայտնէ, որ իր խօսակցութեան ընթացքին՝ զիւղացիներու, մտաւորականներու, ուսանողներու, զինուորականներու եւ պետական անձնաւորութեանց հետ ունեցած, խօսակցանք նպատակաւոր արձագանքութիւններու օգուտի վրայ հաստատուած է սահմաններու ընդարձակման եւ ներգաղթի մասին:

Վարդապետը մասնաւոր զօհունակութեամբ լիջէ շայտաւորին մենք քանակութեամբ Աւետիքի — սահմաններու քաղաքականութեան հետեւալ տողերը:

— Արտասանուածի եւ Հայաստանի պատգամաւորները իրար հանդիպիլու ողջադրուելիքն, կը պարզեմ քաղաքի մտադրելով Պր. Արաբի երկու ամիսն ալ իրար հաւաքուրենք:

Աւելի հետաքրքրական է Երևանցի երկու օրերուցներու տուած պատասխանը, վարդապետի կողմէ եղած անախարհիկ՝ Պարսաւ քաղաքականութեան — «Սպանդեհ զոն մէկ-երկու ամիս ու անպայման կը քաղաքականացնէ»: Անխարհիկութիւն մը, ընթացիկ վարձակցութեամբ համարուած վարդապետի մտնէ Հայաստանի սահմաններէն ներս, կարճ ժամանակ վերջ:

Սիմյոնի, ճափապետ ուզէին եւ յուսադրիչ արտադրութիւններն էր, հայ պետականութեան կողմէ տրուած հետեւեալ պատասխանը՝ հայկական հողերու կապակցութեամբ:

— «Եթէ քանակութեամբ յիշարարանքն, բռնի կ'ստանանք»:

Կ'ըլլաք աւելի լաւ կենցաղ զանդուածներուն հաւատարմութիւն լաւ կը կարգապահուին ուստի չի, հազարաւոր են ընդհանրութեան խնդիրներ ժողովուրդի զաւակներուն համար:

Համայնապետերը աւ հասարակ ջանացած են համոզել թէ զոր, որ Կոլ չէ յալողած արդար քաղաքում ապահովել կենսական պէտքերու համար: Բուռն քանակներ տեղի ունեցան եւ համայնապետերու եւ ընդհանրապահներու միջեւ: Վերջինները կը մեղադրէին օգտաւատներն նախաքաղաք՝ համայնապետ թիւններ թէ օգտագործած է պետական օգտակարները, համայնապետական թուականները ցրուելու համար:

Պ. Փլէյն, կ'ըստական նախարարը, որ զօրտար Կոլ յարդար կը համարուի, վերջին պահուն ձառ մը խօսելով ըստ է թէ Դ. հանրապետութիւնը երկու ժողովներ պիտի ունենայ, բայց Բ. ժողովը (ծերակոյտ) բոլորովին տարբեր պիտի ըլլայ Մերակոյտէն: Երկրորդ ժողովին ընտրութեան եղանակը փոփոխելով, անոր պիտի կրնան մասնակցել ժողովարար զարգացողներու ներկայացուցիչները եւ ամբողջ երկրին Արհեստակցական Միութիւնները:

Կ'ենք, որ առաջին անգամ կը մասնակցէին ընդհ. ընտրութեանց, մենք բազմութիւն մը կը կարգէին իրենք քուէներուն: Հարգաւոր տանտիրուհիներ, եկեղեցի զացող կամ շուկայ իջած կիներ ըստ իրարու հարաւոր էին քաղաքականութեանց առջեւ, իրենց քուէները ձգելու համար, Եստեղ իրենց ուստիքն ալ միասին առած էին: Բազմութիւն մասին ալ միասին տարած էին իրենց զաւակները: Եւ որովհետեւ կ'ենք իրար զարգացող պահէ չեն գիտեր, շատերը կ'ըսէին թէ «այս» պիտի պատասխանեն երկու հարցումներուն ալ:

Ընտրութեանց ամսանկարն անաւ քաղաքի և քաղաքի Հայեր: Մեր ընկերները «այս» պատասխանած են իրար հարցումներուն ալ:

Միջոցներ ալ պակաս չեղան: Բազմութիւն ընտրողներ, մասնաւոր գերիներ չկրցան տեսակ-

Մարտի մահաւճ

Վերապահութեամբ կը հրատարակենք հետեւեալ տեղեկութիւնները, զորովիլ l'Ordre եւ ուրիշ թերթերու երկուսն թիւն:—

Երէկ Ուշիկիթի մէջ զորաց կը շրջէր թէ Սպարապետ Սիմյոնի մահաւճ է: Այս առթիւ հարցումներ ուղղուեցան Փարիզի խորհրդային դեպիւստատն շրջանակներուն, որոնք մեթոցին հաստատել կամ հերքել այդ գրոյցները:

Երէկ նոյնիմաստ գրոյցներ կը շրջէին նաեւ Պարսկաստան, Աւստրիոյ եւ արեւելեան Կերմանիոյ մէջ եւ հաւաստելին թէ մենք մտահոգութիւն կը տիրէ խորհրդային բարձր հրամանատարութեան մէջ:

Փոքրամիկ ժողովին առեւ, կ'ըսէին թէ սպարապետ Սիմյոնի հիւանդ է, եւ Երեւ. Մեծերնի միայն էր որ հրապարակ չեղաւ Պարիզին մէջ: Այն առեւ կ'ըսէին թէ տկարացած է պաշտօնութեան մը, բայց յետոյ անխաբար եղան արդի հիւանդութեան մը մասին: Իսկ վերջերս կը շրջէին թէ սպարապետը պիտի չկրնայ ապրիլ ձմեռը: Եթէ հաստատուած ոմանց, Սիմյոնի արդէն բնաւոր է իր յաջորդը, կարծիք քանակին մտաւշալներէն: Այս առթիւ ամէնէն աւելի կը յիշուէր մտաւշալ Ժուլի (Պարիզի յայնարակ) թէ եւ կը խօսուէր նաեւ մտաւշալներ Կոնիեի, Վորոյիլովի եւ Տորբուիսի մասին: Կ'ըսուէր թէ մտաւշալ Ժուլիով համայնապետ կուսակցութեան արհեստագործները կը վայելէ: Կը հաստատուէր թէ մտաւշալը առեւ կը հետաքրքրուի ընկերավարութեան ծաղկումով երկրին մէջ քան առաւելանքներու ծանալումով՝ արտասահմանի մէջ: Մտաւշալ Վորոյիլովի համար կ'ըսէին թէ քանակին կարգ մը շրջանակները ուժ կուտան իր թիւնաւորութեան, ապահովելու համար քանակին քաղաքական անկախութիւնը կուսակցութեան հանդէպ:

ՆՈՐ. ՊԱՏԵՐԱՅՈՒՄ. — Նիւ Եորքին կը հեռագրեն թէ Երիտասարդ, Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Իսրայիլի զեականները հրատարակելիքն ընդհանր յուշարկ մը որ հոկտեմբեր 12ին յանձնուած է Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին: Այս յուշարկը տեսակ մը ազդարարութիւն է եւ կը յայտարարէ թէ կրնայ պատերազմ ծագել Միջին Արեւելի մէջ, եթէ շարունակուին փոփոխութիւն ճիւղական անկախ պետութիւն մը հաստատելու համար Պաշտօնութեան մէջ:— Ուրիշ հեռագիր մը համաձայն, Պարսկաստանի արտաքին կուսակցութիւնը որոշած է իրենց պորձադուրը հաջակել նոյնիմաստ Զին. Պարիզի յայտարարութեան շրջա տարեկարծին տալ:— (Լորտ Պարիզը Ազգ. Տուն մը խոստացած էր Հերաներուն, Պարսկաստանի մէջ):

ԱՆՂԻՄԱՆ ԵՒ Մ. ՆԱԶԱՐԻՅԱՆԸ ըրողքեցին խորհրդային իշխանութեան, որ ծրագիր մը պատրաստուած է, առեւտրական պայմանագիր մը կնքելու համար Հունգարիոյ հետ, հինգ տարուան պայմանագրով:

ԲՈՒՄԵՐԸ որոշեցին յայտարար Պարիզի ժողով Պորնօյմ կազմին, ցորչալի Ամերիկացիները զինուոր կը պահեն Իսլամայի մէջ եւ Անգլիացիները զրաւած են Բիւլի ջրանցքը:

Այրի Տիկին Մարիամ Եղիան, Բարսեղ եւ Դրիգոր Բարսեղեան, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Խաչիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Սիմոնեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկին Միկայիլ Գրիգորեան եւ զաւակները, Պ. Եսայի Սեփեան, Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Պարսկեան, Տէր եւ Տիկին Մարգար Երեմեան, Տէր եւ Տիկին Բարթող Փափազեան եւ զաւակները խոր կեփծով ծանուցանեն մահը իրենց եղբոր զաւակին, հօրը, կըրոր, աներձագին, փեսային, կնքարձօր եւ զաւակներին:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆԻ (Պէյրիզի)

որ յետ երկար հիւանդութեան, կնքեց իր մահաւճը, Հոկտ. 19ին, 47 տարեկան, իր բնակարանին մէջ, 73 Bd. Kellermann, Paris (13):

Յուդարարարութիւնը պիտի կատարուի ալիս, Երեւան, 23 Հոկտ. տուտուան ժամը 9.45ին, Gentilly, Ֆրանսական գերիզմանտուն մէջ:

ՄԵՆՈՐ. — Մամուլը մահալոյ շուտացանքն ընդ կը խնդրուի Երեւան իր այդ նկատելին:

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՍՏԱՍՏԱՆ Երգահանդէսը՝ դեկտ. 16ին Սուլ Կալօ: Նկատի ունենալ այդ թուականը:

ԿԸ ՓՆՏՈՒՄ. — Տիկին Տիգրանուհի Չօրէքեան (Կարսեցի) կը փնտռէ իր մօրաքոյ զորքին Դանիէլ Գալաթեան, որ կը բնակէր Փարիզ: Տեղեկացնէ Տիգրանուհի Չօրէքեանին, 82 Souk el Sersok, Beyrouth, կամ V.Der Vartanian, 51 rue St. Basile, Marseille:

Le Gérant: H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesse 13

ՄԵՐ ԴԱՏԸ ԵՒ ՄԵՆՔ

Երբ մեր Դատի մասին կը մտածէի անցեալ օր, յանկարծ միտքս ինկաւ մեր վերջին թաղաւորը, Լիւն Ե. որ կը հանգչի Փարիզ, Սէն Տընիի դէպքով տունը:

Արդեօք ի՞նչ պիտի խորհի, եթէ զուարթ բարձրացնի եւ մեղ տեսնէ: Նայի կարծեմ, դէմքը դարձանիւր ապուսպալուծութիւն մը պիտի առնէ նշմարելով արտաքին հոծ թիւ մը իր հայրենակիցներու որ հայրենի կը խօսին, հաւաքովիներ կը սարքեն, կը պոռան, պահանջներ կը ներկայացնեն, այս լուստուր քաղաքներուն մէջ, այնքան հետո իրենց հայրենիքէն: Ինչպէ՞ս իր միտքն էր անցնիլ թէ մեզ հարկուր տարի վերջ, հոգի իր շուրջը այսքան հայրենի պիտի լինէր, այնքան հայրենի թէ իր հայրենի կը հրատարակուին, հայ եկեղեցիներուն մէջ դարձուր շարականներ կ'ընդունի եւ պատարագ կը մատուցուի: Տարօրինակ, տարօրինակ: Պիտի չարժէր զուարթ եւ չիքէր աչքերը թէ արդեօք մատուցուած չէ՞ աներեւակալի ճիշտագործը: Այսպէս, կամուր կամուր, լսելով մեր պատուութիւնները, մեր դժբախտութիւններն ու մաքառումները, մեր անհաստատ շրջապատութիւնները, Արարատէն Տարուս, եւ այս տեղերը, եւ ամէն տեղ, անոր զարմանքը պիտի փոխուէր տխրութիւն եւ տխրութիւն: Գոհունակ ժպիտի: Ու լուծման, պիտի բացազանէր, չկրնայով զգալ իր յուզումը, — ժողովուրդն չէ մեռած, դիմադրում էր էջ աչքեան յորձանքներուն եւ այսօր, կան զոռն, կը հետապնդէ այն Դատը զոր եւ կը կարծէի ընդմիջ թաղած ըլլալ իմ հետս:

Այսօր, երբ մեր սերունդն ալ իր կարգին, Դիւղէ այս Դատին բերել իր աշխատանքի բաժինը, առաջին մտածումը որ պիտի ունենայ իր նոյն մտածումն է, զոր պիտի ունենար Լիւն Ե. թաղաւորը: — Գոհունակ ժպիտ մը, մեր առաջին մտածումը պէտք է երթնայ թուր այն սերունդներուն որոնք անկող, մեղ կտակներն այս ժողովուրդի ողին: Եթէ 25 տարի հաշուենք սերունդի մը կեանքը, ուրեմն մենք երեսունընթրոյ սերունդն ենք, որ զրկուած ենք հայրենիքի մը բարիքներէն եւ պետութեան մը՝ զաւակներուն պարգեւած ուժէն եւ պաշտպանութենէն: Եթէ 600 տարի դիմացեր է այդ հաւաքական խաչալը, մեր հայրենիքը անկախ դարձնելու տենչը, ուրեմն այդ 30 սերունդները, մէկու միւսին փոխանցել է այդ ողին, օղակը չէ իջնուած, ողուն իւրաքանչիւրն ալ սերունդներուն կատարած է իր պարտականութիւնը եւ ոչ մէկը զրգած, ոչ մէկը ուրացած իր ուխտը: Միշտ նոյն քանին մէջ էլ կայացած այդ աշխատանքը եւ ամէն մէկ սերունդ, նոյն ձեւի պայքար չէ մղած, ոչ ալ ոտանձնած նոյն զոհողութիւնները: Իսկանը սակայն այն է, որ այդ միտքը, հրաբխային լեռան մը նման միշտ միացեր է, միշտ ապրել է, երբեմն ստորիկերեայ եւ թաղուն կեանքով մը, երբեմն արթնցեր, լաւա եւ կրակ պոռթկալով, բայց երբեք չէ մարեր վերջնապէս:

Երախտագիտութեան մեծ պարտք ունինք մենք մեր բոլոր նախորդ սերունդներուն եւ մանաւանդ մեզ անմիջապէս նախորդող սերունդին, որովհետեւ ան, միւս բոլոր սերունդներէն աւելի զործ է տեսած: Ամէնէն ահաւոր պայքարը մղած զամէնէն տուտար զոհերը մատուցած եւ ամէնէն աւելի մատուցած մեր խաչալին, մեր հայրենիքի աղաւտագործութեան:

Եւ կ'ուզի որ մեր սերունդը ունենար երախտագիտութեան այդ զոհողութիւն, որովհետեւ օղբիւրդացում մըն է եւ արդար: Եւ կը սիրեմ իրաւաստագործութեան խնկարկութիւնը եւ կ'ըմբռնեմ անոր յոյսով կեցողութիւնը, յաւանք միւսին անպատկառութիւնի գացող, իրենց միմեկունը լիւծել: Եւ կը սիրեմ անոր ամէն ինչ քանդելու անասնակի կոթողն ու դիւթական խաչալը: Սակայն, առանց կողքին կը սիրեմ հասուն լըլլութիւնն ու մանաւանդ արդարաւատութիւնը: Ազգային եւ քաղաքական կեանքին մէջ ամենամեծ յատկութիւնը կրակաբանութիւնն է, ինչպէս անհաստեղծութիւններն մէջ էականը, նախապատիւը պարկեշտութիւնն է: Արդէն մէկը միւսին հետեւանք է: Առհասարակ պարկեշտ մէկը արդարաւատ ալ է:

Եւ քան տարի է ի վեր քննադատութիւն կը լսեմ մեր հայրենիք ուղղուած, ամէն տեղ, ամէն դասակարգի եւ ամէն կուսակցութեան մէջ: Ամէն չարիք կը վերադառնի անոնց, ամէն դժբախտութիւն անոնց ապիկարութեամբ կը բացատրեն: Արդար չենք:

Մեր երկրի ղեկավարները ի հարկէ սխալներ

Նոր գրոյցներ Սրապիմի մասին

Իրեթէ բոլոր թերթերը հրատարակել էին այն գրոյցը որ կ'ըսէր թէ Սրապիմ մահաւոր է: Մինչեւ երէկ առկալին լուսարձակուած չէր զաղտնիքը, — մեռած է, հիւսիսէն է, գործէ քաղաքէն: Ամերիկեան զործակալութիւնը, որ առաջին անգամ հաղորդեց թէ սպարապետը մահաւոր է, երէկ լուսարձակեալ արդինքը քաղելով կ'ըսէր թէ թիւղները երկարատեւ հնազանդ պատուիրած են եւ թէ հնազանդ պիտի քաղուի կարգ մը պատասխանատու պաշտօններէ: Ետեւոր կը կարծեն թէ վարչապետութիւնը պիտի շարունակէ, ցորչափ թույլ կուտայ իր ֆիւրիքական վիճակը:

Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատան մամուլի վարիչը առջի օր յայտարարեց թէ՝ Մոսկուայէն ստացած լուրերու համաձայն, Սրապիմի առողջական վիճակը զոհացուցիչ է: Թէ վերջին երկու տարիներու ընթացքին ջիւղերը սաստիկ լարուած ըլլալով, սպարապետը այժմ արձակուողի դացած է հարաւային Ռուսիա, իր աղջկան հետ:

Այսպէս կամ այնպէս, բովանդակ աշխարհ լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւի Սրապիմի առողջական վիճակին: Ամերիկեան շրջանակներու մէջ կը խոստովանին թէ սպարապետը վերջին մահաւորութեան մեծ դեր կատարեց Ռուսիայ եւ Մ. Նահանգներու զործակալութեան համար: Մէկէ աւելի անգամներ պատահած է որ երբ դիւանագիտութիւնը ծախքեցաւ, Մ. Նահանգներու նախագահութեան կողմէ ուղղակի ինչ մը Սրապիմի բարեբար արդիւնք ունեցաւ: Ինչ պիտի ըլլայ հետեւանք, եթէ Սպարապետը ուրիշի մը յանձնէ ղեկավարութիւնը:

Այս առթիւ թերթերը նշանակալից կը գտնեն որ մահու ժողովը յառաջիկայ գարնան յետո՛ւ մղած է իր այցելութիւնը Մ. Նահանգները, իրենք թէ առողջական պատճառներով: Իրազեկներ կը կարծեն թէ մահու շարք, որ անմիջապէս պիտի մեկնէր, այժմ ժամանակը չ'արժանէր չի նկատել որ այս ճամբորդութեան համար, քանի որ Սրապիմի յաջորդներէն մին կը համարուի: Ամէն պարտաւոր մէջ իր ներկայութիւնը անհրաժեշտ է Ռուսիայի մէջ:

Նոր հեռագրի մը համաձայն, Սրապիմ Մոսկուայէն վրաստան դացած է, հանգստանալու համար, լըլլելու կ'աշխատի, Լոնտոնի խորհրդա-ժողովին անկը լուծելու համար, եւ մեծ ճառ մը կը պատրաստէ զոր պիտի խօսի Նոյեմբեր 7ին: Այս առթիւ կարեւոր որոշումներ պիտի հաղորդուին:

Թիւրքիոյ կը հեռագրեն թէ ռուս նոր զինուորները հասած են Փարիզ, հրատարակելով, հեռագրովով եւ օդայինով, ճիշտութեան շարժումներ կը նշմարուին նաեւ թուրքական սահմանագիծին վրայ: Անկարգութիւնները կը շարունակուին պարսկական Բիւրդուստանի մէջ:

Վենետիկի ԼԱՍԻ ապստամբութիւնը հետզհետէ կը ծանրանայ: Մինչեւ հիմա 300 հոգի սպաննուած, 1000 հոգի վիրաւորուած են: Կռիւնները կը շարունակուին:

Գործած են, եւ ո՞վ է անխաղաղ: Ի հարկէ ունեցի եւ թերութիւններ, ամենամեծ աղբերու աւանանքն զիւրանալէնքը սխալներ են յաճախ:

Շատ դիրքին է քննադատել հաւաքական շարժումը մը պիտի անցած անձերը, մանաւանդ երբ անոնք կը ծախողին:

Աւելի արդար չէ՞ինք ըլլալ, մեր երկրի ղեկավարներուն հանդէպ, երբ քսէինք թէ, անոնք թերութիւնները մեր ամբողջ աղղին թերութիւնն են: Հաւանաբար մենք աղղովին պատրաստ չէինք, հաստեղծ չէինք պետութիւնը դառնալու: Մանաւանդ որ, եթէ սպասուած արդիւնք չէ ստացուած համեմատելով մեր յոյսերուն եւ զոհաբերութիւններուն, բոլորովին ալ ձեռնուռնայն չեն ներկայացած մեզի մեր հայրենիք:

Ինչ որ ունինք, անոնք կը պարտինք: Այն ալ մը. հողը որ ունինք, ուր հաւաքուած են մէկ միւլիւնէ աւելի շաշիք, որ մեր ուժեղագոյն կուտան է այսօր, կը պարտինք մեր հայրենու տեղծած, եւ վարած քաղաքական կուսակցութիւններուն, անոնք զոյգ միւլիւններուն, անոնց յարուցած ըմբոստութիւններուն եւ յեղափոխութեան: Ուրիշ տեսակետով մը նուազ արդիւնաւէտ չէ անոնց աշխատանքը մեր Դատը քաղաքական ղեկովին ներկայացնելու եւ սիրցնելու, երկար ու տեւալան եւ անպայման օգտակար նպատակներով:

(1) ԿԱՐՕ ՓՈՒՆՏԵԱՆ

Չափերը կը սիրապետեն

M. R. P. ի հետ

Պաշտօնական տեղեկագրի մը համաձայն, կիրակի օրուան ընտրութեանց արդիւնքը եղած է, 545 երեսփոխաններու վրայ, — համայնաժողովին 141, Հանրապետական Ժողովրդական Ծարժում (M. R. P.) 141, ընկերակալականներ՝ 133, աջ - կողմեան կուսակցութիւններ՝ 58, արմատական ընկերակալականներ՝ 25, Դիմադրական Զաւարտի ողջ Հոսանքներ՝ 19, ծախ կեդրոնի խմբակցութիւններ՝ 18, ալ կեդրոնի հոսանքներ՝ 9: Հաւանաբար երկու միացած ըլլալով ուրիշ հոսանք մը (M. U. R. = Միացեալ Ծարժում Ֆրանս - սական Վերածնութեան) ընդհ. թիւը կ'ըլլայ 152: Ընկերակալականներուն ալ միացած է ուրիշ հոսանք մը. դուսար՝ 142:

Ուրեմն այս երեք հոսանքներն են որ պիտի տիրապետեն Սահմանադիր Ժողովին վրայ: Ընտրութեանց արդիւնքը միեւնոյն ատեն յաղթանակ մը կը համարուի զօր - տը Կոլի համար, քանի որ ջախջախել է մեծամասնութեամբ, երկու հարցումներուն ալ «այո» պատասխանած են ընդարկունքը: Ջարդուիչուր եղած է արմատական - ընկերակալական կուսակցութիւնը, որ արդիւնքէն ի վեր տիրապար կը վարէր Ծրանապի հակառակը:

1936ի ընտրութեանց մէջ համայնաժողովները ունէին 72 ներկայացուցիչ 618ի վրայ: Այսօր կը հաշուեն 147 երեսփոխան 545ի վրայ: Ընկերակալականները այն ատեն ունէին 156 ներկայացուցիչներ, իսկ այսօր պակաս:

Մէնք ինչհանգիւն մէջ համայնաժողովները ունին 22 աթոռ, ընկերակալականները՝ 7, անոնց միացած խմբակցութիւն մը՝ 5, M. R. P. 17:

Բուլղարիայի խմբակցութեան արձանագրուած են 24,477.209 հոգի, այդ եւ կին, ընդհանրապէս 18,476.874 հոգի: Ուրեմն 79.5 առ հարիւր: Առաջին հարցումին «այո» պատասխանած են 17,872.609 հոգի, այսինքն 96 առ հարիւր, «ոչ» պատասխանած են 669.179 հոգի (3.6 առ հարիւր): Երկրորդ հարցումին «այո» պատասխանած են 12,224.180 հոգի (66.3 առ հարիւր), «ոչ» պատասխանած են 6,230.596 հոգի (33.7): Ուրիշ խմբակցութիւնները մեծամասնութեամբ ընդունուած է կտաւալարութեան օրինակով, պետական իշխանութեանց կազմակերպութեան համար, մինչեւ նոր սահմանադրութեան զործակալութիւնը: Փարիզի մէջ Ա. հարցումին «այո» պատասխանած է ընդարկունքը՝ 92.5 առ հարիւր, երկրորդ հարցումին «այո» պատասխանած է 62.5 առ հարիւր:

Այս ընտրութեամբ վերջնապէս թաղուած կ'ըլլայ 1875ի Սահմանադրութիւնը, Գ. Հանրապետութեան հետ:

Կին երեսփոխանները շահած են աթոռներու 6 առ հարիւր: Ընտրուած պատգամաւորներինքն մեծ մասով նահանգներու այրերն են: Կին երեսփոխաններու թիւն է 31, որոնց 14ը համայնապետներ, 14ը ընկերակալական: Կին թեկնածուներու թիւն է 258: Ընտրութեանը մէկէն է վառ - վառ տիկին մը, կինը Ռեյնոյի տնօրէն Լաֆոնտի: Գերմանական դրաման ատեն այս տիկինը Գերմանիա երթալով փնտռած գտած էր Պուրխիւրտի տիրահոյսի արգելադրանքը եւ ապաստել իր ամուսինը: Ուրիշ մը, Տիկին Սոյունի Լանթիլէ (համայնապետ), քաղաքական էր Աուլիքի արգելադրանքը, իսկ ամուսինն ալ զնդակահարուած էր նաչիներու կողմէ:

Բոլոր նախարարները ընտրուած են, բացի հաղորդակցութեան նախարարէն (Ռենէ Մէյէ):

Ինչպէս պիտի կազմուի նոր կառավարութիւնը

Ինչպէս կը տեսնուի, այս ընտրութեանց առթիւ փայլուն յաղթանակ մը չ'աւան է M. R. P. - ի, որ կը ներկայացնէ միլիոն դասակարգը եւ մեծ մասով կը բաղկանայ կաթոլիկներէ: Նախագահն է Պ. Սուրի Շիւման: Կարծողները կան թէ զօր - տը Կոլի զուլիւր պիտի անցնի այս հոսանքին, որուն զործոն անդամներէն մէկն է արտաքին նախարար - Նաւառական կը համարուի նաեւ որ այս հոսանքը միացեալ ճակատ կազմէ ընկերակալականներուն հետ, տիրապետելով Սահմանադիր Ժողովին մէջ: Համայնապետները կ'ըսեն վերահաստատել 1936ի Ժողովրդական ձեւակալութիւնը:

Նախարարական խորհուրդը ժողով դուսարեց երկիւ, զբաղելու համար ընտրութեանց արդիւնքը: Առժամանակ կառավարութիւնը պիտի շարունակէ զործերը վարել մինչեւ Նոյեմբեր 6 երբ կը քաղուի Սահմանադիր Ժողովը: Տարակույ չկայ թէ նոր կառավարութեան կազմութիւնն ալ պիտի յանձնուի զօր - տը Կոլի: Այս առթիւ հետեւեալ են թաղութեան կազմութեան կ'ըլլան: Ընկերակալականները եւ Հանրապետական - Ժողովրդականները միացեալ, պիտի ունենան 300 մայր, այսինքն կէսէն աւելի: Ընկերային բարենորոգումներու տեսակէտով այս երկու հոսանքները դիւրաւ կրնան համաձայնի միացանք մը վրայ, բայց կայ

ՄԵՐ ԴԱՏԸ ԵՒ ՄԵՆՔ

Հակառակ բոլոր բուռններուն, արհամարհելի դրամադուրի մը չէն մեր Դատին համար, մեծ ազդեցութեամբ քաղաքական եւ մտաւարական յայտնի անձնաւորութեան համակրանքի արտայայտութիւնները ի նպաստ մեր դժբախտ ժողովուրդին : Միայն զորամարտունի մը կը կազմեն Պրայմը մը, Ուիլսոնի մը, Ժոզեֆի, Բիլիմանտի մը կամ Անտոնիովիչի մը արաւոնական խօսքերը, զորոս միշտ կրնանք օգտագործել եւ որոնք եթէ պատիւ կը բերեն դանոնք արտասանող ազատասունչ եւ ազնիւ հոգիներուն, մեծազոյն պատիւը կ'ընծայեն մեր ժողովուրդին :

Այս բոլորը սակայն պատճառ մը չեն յայտարարելու, ընդունելու հանդէս մեր ղեկավարներուն շատ մը դիմաւորական անարարներ, թէ այդ անդուռական ձայները ոչ մէկ կերպով կըրնան օգնել եւ արդիւր հանդիսանալ այն անխիղճ եւ անպատուարք վերաբերմունքին, որուն արժաւնայտ մեր Դատը, այդ նոյն մարդոց կառավարութիւններուն կողմէ :

Երբեք կասկածի տակ չենք զներ բոլոր մեր մեծ քարեկամներուն անկեղծութիւնն ու ազնուութիւնը, սակայն պէտք է ընդունինք, անհուն դատութեամբ մը թէ մեծագոյն յանցաւորները մեր երէկի դատաւորներն են : Անոնք մղեցին մեզ ընդունու իրողութիւններ մեր կեանքի դնով, տեսան մեր անձնական եւ անվերապահ ապակցութիւնը իրենց գլուճ կողմին, իրենց թշնամիներուն դէմ, ի խնդիր նոյն խոչալներուն, յետոյ էլ արդիւր իրենց խոտաւանները, մոռցան մեզ, եւ աւելի սոսկալի մեր վրայ խնդարին :

Եթէ յանցաւոր ենք աղովին, եթէ յանցաւոր են մեր ղեկավարները, խաբուած ըլլալու համար, ընդունինք մեր սխալը : Սակայն ի՞նչ բառերով պէտք է որակել անոնք որ այս պարիկ եւ անկար եւ ալ արեւնաբաժ ժողովուրդին դիւրաւաւան հօգիւր խաբելու մէջ հանդիս գտցան : Անոնք անխիղճորէն զոհեցին մեր արդար իրաւունքները իրենց նիւթական շահերուն, նախընտրեցին մեր անհեղ զոհերուն կարմիր արիւնին, ուրիշ դոյնով հեղուկ մը որ աւելի շահաբեր էր իրենց եւ մեր մեռելներու ոսկորներուն վրայ իրենց զարեւի շահատանները կառուցին :

Այդ, այսօր, նորէն եկեր են եւ կը բախենք դրեթէ նոյն դանդաղ : Եւ կ'ըսենք.— Պ. Պ. դատաւորներ, մենք ենք, նորէն եկանք, կը յուսանք թէ կը յիշէք մեզ : յետեւ թէ այն աշխարհէ վրայ աղաքարէ կիտի ընէք եւս : Եկանք մեզ յիշեցնելու այն պարտաւարականները զորոս ստորադրած էք յանուն այդ արդարութեան եւ որոնք մինչեւ այսօր դեռ վր մնան անվճար : Գիտնալու էք թէ այս պատերազմի ընթացքին եւս, միշտ եւ ամէն տեղ, կրկին մեզի օգնեցինք, կուտեցանք, զոհեր տուինք : Այժմ բարի եղեք զոհացում տալու մեզի :

Պիտի լսենք մեզ, հաւանաբար : Պիտի զոհացնենք մեզ, պիտի յարգեն իրենց հին եւ նոր անտուրմները, չենք դիտեր, թերեւս : Մենք զերինք մեր պահանջը : Մեր պահանջը միշտ եղած է արդար : Երբեք չենք գաղտնաւ անհանձնել, եւ երբեք կանգ չպիտի չառնենք, մինչեւ որ չլուծուի մեր Դատը : Հայկական Հայրենային պայանակաւ հողերուն հարցը, մշտապէս կ'ըստարեւին արաւոնական արքայ մը պէս ցցուած կը մնար մարդկութեան խղճմանքի պալատներուն դիմաց : Միշտ շարժման մէջ, յատու ծովի պոռթկումով, ան պիտի վաւեր ճշտեցնեալն եւ կրնայ հանդարտուի այն տեսն, երբ մեր արդար իրաւունքներուն զոհացում տրուի :

Հայկական հարցը, Թրքահայ Դատը պատուական, երբեմն երբեմն հրապարակ նետուող ցուցարարական արարք մը չէ : Կտոր մը հող կորուցելու դիմադրական եւ շահագիտական խաղ մը չէ, ասոր կամ անոր դրդումով եղած բան մը չէ : Դարերով, յանուն քաղաքակրթութեան եւ յանուն բոլոր անիրաւաւ ժողովուրդներու արդար իրաւունքներու վերահաստատման, յանուն Ազատութեան, կռուող, տառապող, զոհուող, բայց միշտ կանգուն, թիւով շատ փոքր, բայց հողերով մեծ ժողովուրդի մը Դատն է : Պէտք է ամբողջ աշխարհը վերահասու ըլլայ այս ճշմարտութեան, բոլոր պէտք է իմանան, մեծերն ու փոքրերը, թշնամի եւ բարեկամը, զբացին ու հեռուաւոր, շահագործող եւ անշահագործող, բոլոր պէտք է իմանան, թէ այս պատիւ ժողովուրդը պիտի հեռաւորէ իրեն համար այլեւս նուիրական գարնան :

Իր Դատը մինչեւ վերջը, իր զաւակներուն մինչեւ վերջինին վերջին շունչը :

Այս յայտարարութիւնը յոխորտանք մը չէ եւ ոչ ալ պարտաւորութիւն, մեզ հիւրընկալող պէտք է խորհրդներուն : Ենթահայկալ ենք իրենց ազնիւ անպիտանութեան, բայց պէտք է լուս քիտան անոնք թէ երբ եւ ինչ, ինչ պայմաններու մէջ ալ զանաւնեւ, երբեք չենք դադարած եւ պիտի չդադարինք ամուր կառուած միայն մեր Սրբազան Դատին, մեր հայրենիքին : Ուրիշ կերպ կարելի չէ մտածել :

Նախ մենք զմեզ, յետոյ մեզ հիւրընկալողները պէտք է մեզ նկատենք ամենատար արարածները, եթէ մոռնալը մեր խոչալը, եթէ զորմէ ինք մեր Ուխտը, նուիրադրութեամբ այնքան արեւներով ու արցունքներով :

Այս անգամ, մարթնք որ դո՛ւն այս անգամ բախտ մեզի ժպտի, իրենք այնպէս մը դատաւորին որ մեր յոյսերը իրականանան եւ շուտով բուրբոս միասին, մեծերը առջինէ, մենք անոնց ետեւէն մտնենք մեր պաշտելի երազներու աշխարհը : Սակայն ամէնէն խաղաղապետներ, ամէնէն լուստեսները կրնան երաշխաւորել մեզ : Դիտենք աւելի շուտ թէ ինչպէ՞ս պիտի ընթանան խաղաղութեան ժողովներուն զորքերը եւ ինչ ուղիներով : Այնքան հակա եւ հակախաղաղ ոյժեր կան, շահեր կան նորէն ցցուած դէմ դիմաց : Ուստի հարկ է թերեւս մտածել թէ զեռ վտար չէ այդ հրաշալի օրը : Հարկ է թերեւս դեռ սպասել, նորէն յուսաբեկիլ, կրկին արիւնի, կրկին պահանջել, միշտ յուսալ, միշտ հաւատալ :

Դեռ քան չենք շահած, զեռ նոր պիտի սկսի Հայկական Դատը :

Մեր սերունդին համար, իր պատմական ճակատագրին դիմերն առաջին էջը նոր կը բացուի : Ու անձ, այդ սերունդին դիմաց, այդ առաւել երկու կարեւոր հարցերը, որոնց պիտի պատասխանենք —

Ա) Ինչպէ՞ս պիտի հետապնդենք մեր Դատը : Բ) Ինչպէ՞ս պիտի հետապնդենք զայն :

Կր մտղիմ որ հարկ ըլլայ այդ բոլորին եւ առանց դժուարութեան այս անգամ զոհացում տալանք : Անհաւանական չէ : Նոյնիսկ այն պարագային, երբ վտար բանան մեր կարօտակէջ ճաւաղներուն դիմաց հայրենիքի մեր պարագային իսկ, եւ կ'ուզէի որ, մեզմէ իւրաքանչիւր պատասխանած ըլլար այդ հարցումներուն եւ այդպէս մտնել անկէ ներս : Կր հասկնաք հարկաւ մտաւարութեան : Կր վախճա՞մ որ կրկին պատրաստ չլուծուինք :

Ինչպէս ամէն լուրջ անհատ, առաւել եւս հաւաքականութիւն մը պարտաւոր է, առաջին քայլը չառած ինքն իրեն ուղղել այդ հարցերը, — ինչպէս պէս եւ ինչպէս :

(2) ԿԱՐՕ ՓՈՒՆՏԵՆ
Վրիպալ.— Երէկտան Ա. սիւնակի վերջին տողը կարդալ, — երէկ (ոչ թէ երկրի) մեր զեկավարները են :

Մ. ՆԱՀԱՅԵՆԲՐՈՒ Նախագահը ճառ մը խօսելով խորհրդարանին առջեւ, պահանջեց զինքնօրէն պարտաւորել մարքեզ հաստատել 17—20 տարեկան բոլոր երիտասարդներուն համար, մէկ տարի տեւողութեամբ : Այս առթիւ աղաքարեք թէ նոր պատերազմ մը պայթած ատեն, «Ամերիկայի սիրտը առաջին նշանակէտը պիտի կազմէ թշնամիին համար : Մեր աշխարհագրական ապագայութիւնը անհետացած է այժմ, իրեն հետեւանք թոշուելու ռուսներու, օղանաւակիրներու եւ օղանաւորներու : Նախագահը աւելցուց թէ միայն դիտական զորքերն են կրնար ապահովել Մ. Նահանգներուն պաշտպանութիւնը : «Հիւսիս-արեւմտեան իսկ անարժէք պիտի ըլլար մեզի համար, եթէ չունենայինք ռուստարի բանակի, նաւատորմի մը եւ օդատորմի մը : Արդարեւ, մեր ծովեկրներուն պաշտպանութեան համար անհրաժեշտ է որ կրկինանք ետ մղել յարձակումը եւ երթանք հիւսիս — րուս արձակել թշնամի երկրին վրայ» : Եղբակացիներով, նախագահը պահանջեց անմիջապէս քուէարկել օրինագիծը :

ԱՆԳՈՒՅԵՆ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՅԵՆԲՐՈՒՆ միջեւ այդ դժուարութիւններ ծագած են, անեկ մատնելով դրամական վարկի մասին բացուած բանակցութիւնները : Անգլիոյ մէջ ցաւ որ յայտնեն որ մինչ իրենց ահալելի կորուստներ կրեցին պատերազմին հետեւանքով, Մ. Նահանգները հարստացան : Անգլիա 5 միլիարտ տոլարի վարկ մը կը պահանջէ, իսկ Մ. Նահանգները 3—4 միլիարտ կ'առաջարկեն : ԶԻՆՆԱՅԵՆ մէջ ցանուած ակնները ժաբոտած պիտի ըլլան մինչեւ 1946 նոյեմբեր :

ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԵԾԵՐԻՆԻ ԶԵՆԻՏԻ ԵՒ ԶԻՆՆԱՅԵՆ ԺԱՅԱՆԱԳԻՐԸ

ԻՆՉԱՅԿԱՆ ՎԻՏԻ ԿԱԶՄՈՒԽ ԸՆԴ ՊԱՆԿԻՐ

Միջազգային Երեք Ձեռքերէ վերջ, ահաւասիկ Ֆրանսան ալ կ'ունենայ իր Երեք Մեծերը, բոլորովին տարբեր իմաստով : Հոկտ. 21-ի ընտրութեանց մէջ շահեցան երեք մեծ հոսանքներ, — համախաղաղ, ընկերակցական եւ ժողովրդական — հանրապետական : Այժմէն իսկ այս հոսանքները կը կոչուին «Երեք Մեծերը», որոնց գործակցութիւնը կարող է ընդհանուր պետական կազմին ամրացումը եւ միջազգային դիրքին զօրացումը, զոնէ մինչեւ նոր ընտրութիւն : Առջի օրուան նախարարական խորհուրդէն վերջը, քաղաքական շրջանակները հասանական կը դառնեն որ յառաջիկայ դաշինքը հիմնուի այս երեք հոսանքներուն վրայ, եօթնամիլիարդ շախմատը առնելով իւրաքանչիւրէն : Այս ձեռով զոր. տը Գոլ պիտի կրնայ հաստատուել մեծամասնութիւն մը ապահովել Սահ — մանադիր ժողովին մէջ : Ուրեմն տեսակ մը «ազգային դաշինք» :

Համախաղաղ առաջնորդները բացորոշապէս կը հասկնան թէ պատրաստ են մասնակցելու նոր դաշինքին : Կուսակցութեան Բ. ընդհ. քարտուղարը, Ժաք Տիւրքո, որ միեւնոյն ատեն երեսփոխան է, յայտարարեց մամուլի ներկայացուցիչներուն.

«Մենք բնականաբար դո՛ւն որ Ֆրանսայի ամենամեծ կուսակցութիւնը դարձանք, բայց, այս յարդուութեան հետ, որ առաջին անգամ ըլլալով իսկապէս ազգային կուսակցութիւն մը կը դարձնէ մեզ, մենք լիովին կ'ըմբռնենք մեր պատասխանատուութիւնը : Ֆրանսայի բացորոշապէս հաստատեց թէ «նոր» բան մը կ'ունի, բայց թաքնուած» բան մը (զոր. տը Կոլի բանաձեւն է) : Դժուար պիտի ըլլայ ընդհանուր ծրագիր մը կազմել անտեսական վերախաղաղական համար, ծախսակողման հոսանքներուն միջեւ, հիմնուելով Դիմադրական շախմատի Ազգ. խորհուրդի մշակած ծրագրին վրայ (1944 թ. արտաքին քաղաքականութեան, մենք հակառակ ենք Արեւ. մտեան խմբակցութեան, որովհետեւ անոր մէջ կը տեսնենք պատակաւորապէս աղակ մը Իտալիայիցն — րուն միջեւ — դործիք մը ուղղուած Մ. Նահանգներուն եւ Ս. Միութեան դէմ : Բայց համաձայն ենք Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ զինակցութեան, ճիշդ այնպէս ինչպէս կ'ըսուեցաւ Ֆրանսայի եւ Ս. Միութեան միջեւ, տողորմած» քարեկամութեամբ հանդէպ Մ. Նահանգներուն :

Ժիշէ իր համախաղաղները կը նախընտրեն ժխտեալ ճակատ կազմել ծախսակողման հոսանքներէն, զորոս ձգելով կ'առնին յառաջդիմական կուսակցութիւնը (Մ. Բ. Ք.), բայց իրազեկելը կը կարծեն թէ անկարելի չէ միջին ճամբայ մը գտնել :

Դիմադրական Ազգ. խորհուրդի ծրագրին, որուն կ'առնալին Պ. Տիւրքո, կը արժանանան աղաքարեկան խօսքի եւ մամուլի, իսկ անտեսական գետին վրայ կը պահանջէ պատշաճօրէն կազմակերպել ազգային անտեսականութիւնը, հաստատական շահերը ստորադասելով հանրային շահուն եւ թօթախիւղով ֆաշիական պետութեանց կողմէ : Հաստատական արհեստակցական դիմադրականները :

Արդէն իսկ, ընկերակցական, համախաղաղ եւ արժատական հոսանքներէն կազմուած յանձնախմբի սկսած է դրո՛ւնէնութեան ծրագիր մը մշակել, այս սկզբունքներով :

ԻՆՉ ԿԸ ՄՏԱՄԵՆ ՄԻԻՍՆԵՐԸ

Երեք մեծ հոսանքներով խառն դաշինք մը կազմելու ծրագիրը առաջին անգամ իր խառն ունի յառաջդիմական կախիկներու դիրքէն (Հանրապետական — ժողովրդական Ծառօն), մասնաւորապէս տեսական տեսակետով :

Գալով ընկերակցականներուն, Լէօն Պոլաժ յայտարարեց, ընտրութիւններէն անմիջապէս վերջը :

« Երեք կուսակցութիւններն ալ էտպէս համաձայն են անտեսական բարեկարգման համար, այնպէս ինչպէս ճեւակներու մէջ Դիմադրական Ազգ. խորհուրդին կողմէ : Մինչեւ յառաջիկայ ընդհ. ընտրութիւնները, եօթն ամսուան ընթացքին մենք նոր Սահմանադրութիւն մը պիտի յորինենք, Հետեւաբար անհրաժեշտ է ընտրութիւն մը կատարել, անմիջապէս զորոշանութեան համար, այն բարեկարգումներուն մէջ զոր բոլորս ալ կ'ուզենք : Դժուար պիտի ըլլայ համաձայնութեան մը յանդիմ :

Մինչ այս մինչ այն, զոր. տը Կոլի խորհրդը զականները ծրագրել մը կը պատրաստեն, որ պիտի կազմէ համաձայնութեան հիմը Երեք Մեծերուն միջեւ, եթէ Սահմանադիր ժողովը իրեն յանձնէ նոր կառավարութեան կազմութիւնը : Հանձնական է որ օրսակալը այսօր — վաղը խորհրդականները, անմիջապէս զորոշանութեան հետ, այս ծրագրին վրայ : Եթէ խորհրդակցութիւնները արդիւնաւոր ըլլան, քաղաքական կացութիւնը պարզուած պիտի ըլլայ, Սահմանադիր ժողովին բացման ատեն :

ՀԱՅԵՆԵՐԻ ԲԱՇԽՈՒՄԸ

Նոր տեղեկագրի մը համաձայն, հիերարխի օր-
նական ընտրությունները մէջ, 1947.874 թուականին
14.365.132 (74 առ հարիւր) շահած են երեք զը-
խաւոր հոսանքները, հետեւեալ համաձայնութեամբ -
Թեմար - Հանրապետական - Ժողովրդական
Շարժում - 4.933.638, համայնապարհ - 4.867.348,
ընկերակազմակերպ - 4.564.146: «Իմաստներ» ուրիշ
ցուցակ մը կը հաւատարման, հետեւեալ թուա-
նշաններով - Համայնապարհ - 4.831.264 ձայն, Հանրապետական Ժողովրդական
Շարժում - 4.647.487, ընկերակազմակերպ - 4.443.370: Այս համաձայնութեամբ ընտ-
րուած 522 երեսփոխաններուն թաշխուժն այ օրոշ
հատարանները կը ցուցնէ, որովհետեւ իւրա-
քանիւր զխաւոր հոսանքի միացած են ուղեկից
կազմակերպներ: Ներքին գործերու նախարարութիւնը
հետեւեալ ցանկը հրատարակելով, կ'ըսէ թէ կըր-
նան քանի մը թեմա-փոխարինութիւններ պատահել,
կըր զանապախ խմբակցութիւններ ճշդին իրենց
վերջնական դերը - Բուն համայնապարհ -
136, ընկերակազմակերպ - 129, Հանրապետական -
Ժողովրդական 136 եւայլն:

ԳԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԼՆԿՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻ կրճատման հետեւ
աւելցել, ցնոր տնօրէնութիւն, բոլոր վաճառա-
տունները, (սպիտակի խանութներն ալ) պիտի
կապուին ժամը 18ին: Բացառութիւն կը կապեն
ընկերակազմակերպ եւ նպարդի խանութները: Անկէ
զատ, Թատրոնները, սինեմաները - հեն - պիտի
չկրնան սկսիլ ժամը 21ին առաջ, բացի կիրակի
օրերէն: Վերջնապէս, յանձնարարուած է սրճարան-
ներուն եւ ճաշարաններուն կէս առ կէս կրճատել
կեկտորական յոյսերը:

ՆՈՅ. 111 (ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ 1918) տարեդար -
մէն առթիւ, անդիւնաւոր մեծարանք մը պիտի
կատարուի հրկու պատերազմներու զոհերուն հա-
մար, կատարուածին եւ Ժողովրդիկ կողմէ:
Անկէ զատ, յուշարձան մը պիտի կառուցուի Մոն
Վալէսիէի մէջ, աղագային հանդիսանալով իր
այն Գրաստաններուն եւ Գրաստաններուն հա-
մար որ մեծան վերջին պատերազմի ընթացքին:
Այս առթիւ, 1939-1940-ի պատերազմին, ընկալ-
ման ժամանակ, Իտալիոյ եւ Ֆրանսիոյ 1944-ի կռիւն-
քուն շատ մը զոհերուն աճիւնը պիտի փոխադրուի
Փարիզ, Դիմադրական ձախտի եւ ազատի զոհե-
րուն աճիւնին հետ: Վերջնապէս մեծ արարողու-
թիւն մը պիտի կատարուի Անժման Զինուորի
զամբարանին առջեւ, ուր ճառ մը պիտի խօսի
դօր - ար Վոյ:

ՊԱՐԱՆԵՐԻ ՈՒՆԻՐԸ լըօրէն կը զբաղե-
ցնէ Ամերիկան եւ Մ. Նահանգները, որոնք զօգոհ
կ'երեւան թ - Միութեան գերակշռութենէն: Ամե-
րիկայի մէջ դիտել կուտան թէ Ռուսիա իրաւունք
չունի առանձին տնտեսական զանազաններ կըրե-
լու, թէ Գերմանիոյ բոլոր նախկին, արքանակ
պետութեանց ինքիւնները կը վերաբերին Երեւ-
ն Մեծերուն, հետեւաբար անոնք պիտի որոշեն պայ-
մանաւորութեանց կնքումը: Զի կարծուի որ Մոս-
կու տեղի տալ այս բողոքներուն առջեւ: Երեւ
թերթերը նորէն կը զգնին թէ Մ. Նահանգները ո-
րոշած են որ եւ է վարկ չբանալ Ռուսիոյ եւ անոր
գրաւած կրիթիկներուն, ցործափ չեն կարողարուած
այս ինքիւնները:

ՍԹԱԼԻՆԻ մասին Լոնտոնի փոքրիկ զեա-
պանատունը պաշտօնապէս հաղորդեց թէ ճառող-
ջական վիճակը շատ լու է: Սպարապետը պարզա-
պէս կը հանգստանայ: Ուրեմն ճիշդ չեն լըջած
յրայցները:

ԵԼՆԿՏՐԱԿԱՆ ՆՈՐ Թղթարարները, 8 միլիտո-
ղլոսի (մօտ 20 միլիոն սթրէն) փոխադրուած ա-
տեն զոգցուել են կառախումբի մը մէջ: Կառավա-
րութիւնը որոշեց նոր Թղթարարներն ապիլ:
Կառավարութիւնը հրամանագրով մը կը յայտնէ
թէ որ եւ է Լեհ որ ամուսնացած է Գերմանի մը
հետ, կըրնայ ամուսնալուծութիւն ստանալու ընդ-
նալ, առանց որի պատճառարանութեան:

ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ, դաշնակից թէ Ֆրանսացի,
Հոկտեմբեր 29ին սկսեալ պիտի վճարեն մեթրոյի
եւ հանրակրթի համար:

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ՈՒՇԵՐ Համարմ
բուած են Կովկասի եւ Իրանի սահմանադրութիւն
վրայ, համաձայն վերջին տեղեկութեանց:

ԱՐԱՐԱԿԱՆ Երկրները շրջանային իմբակ-
ցութեանց վերածելու համար բանակցութիւններ
կը կատարուին, նախաձեռնութեամբ Արաբական
Իշխանակցութեան: Սուրբի եւ Լեբանոնի ներկա -
յալցողիները Ժողով մը գումարեցին Դամասկոսի
մէջ, Պաղեստինի հարցին եւ ուրիշ խնդիրներու
առթիւ:

ՍԱՐԱՆԻՆ Անգրանիկ Ամերիկեան կը փն-
տէ իր հօդորոքողները, որ Փարիզ կը բնակէր
պատերազմին առաջ: Հօրը անունն է Ամերիկի, մօր
անունը - Շոլիկ, որոնք Պոլսի կը գտնուէին 1926ին
զորդի Ամերիկականութեամբ կը զբաղէին, իսկ
այսօր վերադարձ (Նիւ Եորք) փոխադրուած են: Ցե-
ղեկացնել հօդորոքող որդւոյն, 9 rue Alexandre -
Méradon, Մարտի 1:

Մեծն Պետրոս եւ Հայերը

Փարիզի «Ինքնագրային Հայերնամէք» թերթի
Հոկտեմբեր 12ի թիւին մէջ հրատարակուած է յօդ-
ուած մը, «Պետրոս Ա. եւ Հայաստան» վերնա-
գրով: Եօրուածագիրը, Ա. Լաքիսիկի տալով Ռու-
սիոյ առաջին կայսեր ծրագրերուն վերլուծումը
կը պատմէ թէ 17րդ դարուն վերջերս ինչքան
ծանր էր հայ Ժողովրդին վիճակը Պարսից եւ
Թուրքերու լուծին տակ:

«Միայն բարձր Հայերնամէքն եւ հաստա-
քի զգացումներն էին, որ թոյլ տուին հայ Ժողո-
վրդին տանիլ այդ աստատմանը:
Տեղի ունեցող իրադրութիւնը ուղեկիցութիւն
նր թեթեւեղութեամբ ընդունեց իր շահու, եթէ
ու զինքն եւրոպական պետութեանց եւ - օգնու -
թիւն խնդրէ: Ինքը, հետո՛ւ ունեւորով Իւրայի
Օրին, գլուխն անցու առաքելութեան մը եւ ճամ-
բայ ինկաւ դէպի Եւրոպա, բայց մեծաւ իր տեղը
չհասած: Իւրայի Օրին միայնակ վեհապետին ան-
ցաւ Պարսիս եւ Պաղեստին: Պաղեստինի իշխան
Յովնան խորհրդով նորէն վերադարձաւ Եւրոպա -
մէն, որ որոշուեցաւ զինքն կատարել Պաղեստին
եւ Մեծն Պետրոսի: Այս վերջինին աջակցութիւնը
մասնակից համարուեցաւ բացարձակապէս ան -
հրաժեշտ:

Ռուսական դիւանատուններու մէջ պահուած են
առաջին փոխտարակները Հայկական դեսպա-
նութեան, անոր կողմէ թաղանթներ բերուած նը -
ուէրներու եւ եղած Թղթակցութեան մասին: Ար-
հայի իսկ հանդիպումն Իւրայի Օրին հասկցաւ
համաձայնութիւնը մեծ թաղանթին եւ մինչեւ
վերջնայ մնաց անոր հայից աղջնուհեան տակ:
Նախ տեղի կ'ուստար 1701ին: Մեծն Պետրոս կը
նշուի Օրինի բերած արեւելեան սուրբերուն եւ կ'ու-
րճար իր ծրագրերը Արեւելքի մասին, բայց վրայ
հասաւ շուէտական պատերազմը ու այդ ծրագրի-
ներու իրադրութիւնը յետաձգուեցաւ: Օրին քանի
մը տարի թափառեցաւ Եւրոպայի մէջ, ապա իր -
րեւ ուստական դեսպան անցաւ Թէհրան: Այն տե-
ղէն Մոսկուա վերադարձած առեւ 1711 Նոյեմբեր
7ին մեծաւ Աստուծոյ օգնութեամբ մէջ:

1722 Յուլիսի 9ին վերջնապէս Մեծն Պետրոս
գործի ձեռնարկեց, սկսելով փնտռական գործո-
ղութիւնները: Հայերն ու Վրացիներ յայտնեցին,
որ հազարաւոր ռազմիկներ պարաւս են միասնա-
կին ցարական բանակին: Ռուսները հասան մինչեւ
Տէրապետ, զոր գրաւեցին: Բայց նիւթական մի -
ջոցներու պակասը ստիպեց Մեծն Պետրոս աւելի
առաջ չեքելու: Հայերու համար ստեղծուեցաւ
անասանի վիճակ մը: Թուրքերը եւ Պարսիկները
կը մեղադրէին զանոնք, իրենք Ռուսները կովկաս
րիտդ գործակալներ: Կարծի փաշան արդիւնք Հա-
յերուն ինքիւնին ուստի երթալ, բնակով թէ Հա -
յերը այնտեղ կ'աղօթեն ուստական յաղթանակի
համար:

Մեծն Պետրոս սակայն չէր մոռցած Ռուսա -
տանի հաւատարմութեան խնդիրները, Հայերը: Նոյն
իսկ իր մահուան անկողին մէջ կը շարունակէր
հետադարձուիլ Հայերով: Մեծն ինչեւ երկու օր
առաջ ընդունեց Հայկական պատերազմութիւնը
եւ քանի մը ժամ խօսեցաւ անոր հետ, բայց չկըր-
ցաւ որ եւ է կարգադրութիւն ընել: Իր անկողնոյ
յարդարները յետաձգեցին հայկական խնդրին լու-
ծումը: Միայն այժմ կարծես կ'իրականանայ Հիւ
մարաքեթութիւնը, զորժանի խորհրդականները ի
տեւ Օրին կը շնչէին իրենց միասնական ակնա -
ջին, «Թէ Հայաստանը պիտի ազատագրուի ուս -
տական զինուորով»:

ԴԱՆՏԵԼԱԿՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԵՋ ԿԸ ՏՈՂՈՒԹ
Այս քաղաք, 27 Հոկտ. իրիկուամ ժամը 8.30ին
Սօրիէթ Սօմալիթի մեծ օրանք մէջ
8 rue Danton, (Métro Odéon - կամ St. Michel)
կը նախազանի ընկեր ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԵԼ
կը խօսի ընկերները:

Ծ. ՄԻՍԱԿԵԱՆ եւ Հ. ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ
Գեղարուեստական ինամուտը բաժնէ: Կ'եր -
զեն Օր. Իրիս Պիկպիլեան, Օր. Աստղիկ Առաքի-
եան եւ Անուշ Առաքեան, Կ'արտասանեն ծանօթ դե-
բաստի ընկեր Բ. Ուգոնեան, Բ. Հալպիշեան, Զ. -
եւ Ժ. Մուրատեան եղբայրները: Մուրաքեան տալով
ՄԵՋ ԿԸ ՏՈՂՈՒԹ

ՄԵՋ ԿԸ ՏՈՂՈՒԹ — Տէր եւ Տիկին Մանուկեան եւ
Օր. Աղասուհի, Տէր եւ Տիկին Առաքեան Մանուկ-
եան եւ զաւակները, Գրիգոր Մանուկեան, Տէր եւ
Տիկին Ե. Եայլեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Կիւ -
եան եւ զաւակները, Պ. Պ. Երուսաղէմ եւ Բիւզանդ
Տօրիկեան, Տէր եւ Տիկին Սմարտ Բարսեղեան եւ
զաւակները իրենց խորին նորահայտութիւնը կը
յայտնեն ամէն անոնք որ անձամբ կամ նամակով
ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի զակին
ԱՐՏԱՆԵՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՄԱՐՏԵԼԻ Եւրոպայի Գ. զաստատու-
թիւնը, այս քաղաք, 27 Հոկտեմբեր, ժամը իրիկ-
ուան 7ին, Café Noailles, Bd Dugommier: Նիւթ -
միջոց Հայ մը հարաւոր պէտք է ըլլայ: Կը հրա-
ւիրուին նաեւ սանուհիները:

ՀՈՐԵՀԱՆԳՈՒՍ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԶՈՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՏԵԼԻ — Պաղեստին Դատարանի Կապուած Խա-
չի մասնաճիւղը, յարգելու համար նուիրական յի-
շատակը պատերազմի զոհերուն, հողեհանգստան
պաշտօն կատարելու տուաւ Հայոց մատուոն մէջ:
Մասնաւորապէս հրաւիրուած էին զոհերու ծնող-
ներն ու աղջկանները:

Մոտեցնելու, քարեկամներու եւ ընկերուհի -
ներու կողմէ նուիրուած ծաղիկապսակները կը զար-
դարէին մահաբանը: Արեւունքները կը հսկէին կար-
գապահութեան: Իսկ Պ. Համարձեւ Համար -
մուհանի քառամայն խմբերը կը կատարէր եկե-
ղեցական արարողութիւնները:

Պատարագի Մեղադր զէն - քարազով մը
միւլիթարեց զոհերու ծնողները: Վեր հանեց Կա-
պուած Խաչի աղջկանը զործունէութիւնը եւ թե-
ւորեց որ հասարակութիւնը նիւթական, եւ յա-
րոյսապէս քաջայիւրէ անոր աղօղոտու ձեռնարկնե-
րը: Այս առթիւ Կապուած Խաչ 2000 Փրանք նուիր-
եց Պաղեստին: Օտտոյի կըթակաւ յանձնարարեցին,
յատկացուելու Հայերէնի դարձեցանքին:

Եկեղեցական արարողութեան վերջ թաղ -
կանութեան կողմէ Պ. Անդրանիկ Սարգիսեան յու-
գիւ ուղերձ մը կարդաց եւ թելադրեց որ օրիշ
կաղանկարչութիւններ այ հետեւին Կապուած Խաչի
օրինակին:

Կապուած Խաչի տանուհիները համադրեցաւ հա-
գած, զոյգ զոյգ կարգով, առաջնորդեցին խուս -
ներած թափարը դէպի Մէն Լուի զեղեղմանտու -
նը, ուր մէկ վայրկեան խոր լուծեան մէջ բոլորը
խոնարհեցան Անժման Զինուորին դամբարանին
առջեւ: Երկին Սուրբանան Կապուած Խաչի կողմէ
կարդաց ուղերձ մը, եւ քաղաքի կառույց Խաչի
կողմէ երկրամասը Պ. Տիւրանեան իր ուղերձին մէջ
ըսաւ - Դուք մեծած չէք, ձեր յիշատակը միշտ
թաղմ պիտի մնայ մեր մէջ եւ ձեր հողակոյտնն ալ
մը հող վերցնելով պիտի տանին մայր Հայաս -
տան, ուր պիտի կանգնեն նաեւ ձեր արձանը:
Յարգումը ձեզ եւ հանգստան ձեր սակորներուն:

Արմէն
ՅՐ. Կ. ԱՅԶԻ ԴԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Պ. Կապուած Խաչի Պ. Քաչանի մասնաճիւղը
պատերազմին ի վեր առաջին անգամ ըլլալով ու -
նեցաւ թէլադան զատարանութիւն մը Տիւրանեան
կարեան զատարանից նիւթ ունեւորով Հայաստա-
նի արժէքաւոր զրազեմներին Ս. Զօրեանի «Պաղ-
եստին» պատմական վէպը: Համառոտակի
պատմութիւն 700 էջ պարունակող վէպին բոլոր կարե-
ւոր ուղերձները:

Արեւել Բ. Ի. տղան, Պաղեստին պատմութեան մէջ
մանցնուած է իրեն թոյլ թաղար մը: Մինչեւ
եղած է ժամանակակից յեղափոխական եւ պետա-
կան մարդ: Իր ժամանակին Հայաստան Յոյներու
եւ Պարսիկներու աղջնուհեան տակ ըլլալով, ան
պայքարած է հայկիկները ազատել օտար աղջնու-
թիւններէ, ապահովելու համար Հայաստանի ան -
կախութիւնը, սակայն Յոյներու դատարանութեան
զոհ երթալով սպաննուած է: Նոյնպէս Պաղեստին
է հողեհանգստաններու եւ քառամայն ներ -
սէս կաթողիկոսի զէմ, ուսեղացնելու համար պե-
տական կազմը: Օր մը ծպտուած կը մտնէ կուսա-
րաց վանքը եւ կը թելադրէ որ փոխանակ նուիր -
ուելու կղերականութեան, պէտք է ամուսնանալ,
սկստեղ ճանցին ու զինուոր պատարաստեն Հա -
յաստանի համար: Ընկերակցութեան փոփոխին
համաձայն, վարչութիւնը պիտի ջանայ յաճախ
պատարաստութիւնը կաղանկարչի զմեռացան նիւ-
թերու շուրջ - Ա. Գ.

Փ Ա Ր Ը Ք Ա Յ Ց
ԴԵՐԱՍՏԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ
Միւլիթալիթի մեծ օրանի մէջ, 28 Rue St. Victor
28 Հոկտեմբեր, ցերեկով ժամը 3ին
նախաձեռնութեամբ Խ. Փալապեանի
Կը ներկայանան հայ գրականութեան մեծ
վարպետին Լ. ՇԱՆԹԻ ինքնուրոյն եւ գեղարուես-
տական գլուխ գործոցը:

ՀԻՆ ԱՍՏՈՒՍԵՆԵՐ
Երազային տրամ 6 արար եւ 4 պատիւ
Տոմարը նախօրը տպագրուեցաւ համար դի -
մէլ Գրատուն Հ. Սամուէլ, 51 rue Mr. le Prince,
Tél. Dantone 88-65, Ֆոթօ Ֆէպիւս, 23 Bld. Bonne -
Nouvelle, Tél. Louvre 69-83:

ՄՍՏԱՆԻՔ. — Արաքս, ընթերցարան: Գ.
գիրք (միջին գաւառացի Ա. եւ Բ. տարին): Պատ-
արաստել Միւլիթալիթի Կապուած Խաչ: Բ. տպագրու-
թիւն: Պատկերապարտ: Գին 125 Փրանք: Կեդրոնա-
տեղի Librairie Barsamian, 46 rue Richer, Paris:

ՏԵՍԻՆԵՆ Տիկին Էլիզ Էրեմէթեան կ'ըր-
տուէ եղբայրը: Նշան Անէմեան, որ պատերազմին
առաջ կը գտնուէր Մոսկու (Իրաք): Իմացնել
գրուի, 11 Ave Pasteur, Décines (Isère):
Le Gérant: H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPYAN, 17, Rue Damesseyan 130

ՆՈՐ ՕՐ, ՆՈՐ ՇՈՒՆԶ

Պատերազմը սարսեց, արժնեղից բոլոր ժողովուրդները, իր աշուկի ցնցումներով: Ամեն տեղ ալ, երիտասարդությունը արիւն եւ լեզի քամեց: Աշխարհաստան սպանդը հաղիւ դարձաւ, մարդիկ սկսան խոխալ: Վերադառնալու երէկն ու առաջ: Հին ու նոր արժէքները:

Այսպէս նաեւ Ֆրանսայի մէջ. Ապագայը՝ հոկտ. 21-ի ընտրութիւնները, որոնք առաւելագոյն հետեւանք են պատերազմական սերունդի վերանորոյնը պիտակցութեան:

Այդ ընտրութեանց մէջ, յայտնական հանդիսացան ոչ միայն ձայնակողման, յեղափոխական հոսանքները, — ընկերակարական եւ համայնավար, այլ եւ աշխուղական կաթողիկէ «չարժում» մը որ յետաշրջական կը համարուէր: Խնդիրն այն է որ, այս հոսանքն ալ ծնաւ պատերազմին, — երկրին դրաւումէն եւ Դիմադրական ձախտի պայքարէն: Այդ ձախտին ամէնէն զորաւոր թիւերէն մէկն է այս ժողովրդական — Հանրապետական Շարժումը:

Միւս կողմէ, նոյն դրդագիւն ցնցումներուն հետեւանքով, ձայնակողման հոսանքներն ալ վերադառնալու զորքանքն կ'առարկէին:

Երեւութապէս անփոփոխ կը մնան անոնց հիմնական ծրագիրները: Բայց, իրականին մէջ, շատ քան արեւելիկութեան է, իբրեւ ուղեղիմ:

Ամենէն առաջ, համայնավար կուսակցութիւնն է որ զիջողութեան շատ մը սուր ազդանշաններ: Սկսած դործածել բաւեր եւ քաջատրուութիւններ: Երբ որդիակի կը խոսին ժողովուրդի արտին, — Հայրենիք, ազգ, միութիւն, Մարտըյէլ: Միւսին ահաւոր Եկեղեցին, որ աչքի փուշ էր, դարձաւ առանցք մը՝ ժողովրդականութիւն շահելու: (Ինչ պէս Խ. Միտիւսեան, ռուսի եւ Հայաստանի մէջ):

Կը թուի թէ բոլորն ալ համոզուեցան որ ինչքան շատ համարնք եւ ձայն ունենանք, այնքան զիջուալ կը յաջողին իրենց առաջադրութեանց մէջ: Մասնաւոր, որ, ժողովրդականութիւնը խոր արմատները ձգած է Ֆրանսայի մէջ:

Այս ազդատուէր ժողովուրդը չի հանդուրժեր որ եւ ընտրութեան կամ զիջաւորութեան: Թէեւ վստահամբ մը արիւնալի յեղափոխականութեանց, փրանսան կը մնայ միշտ այն երկիրը ուր վերջին խօսքը կ'իյնայ տրամաբանութեան եւ արդարութեան:

Այսպէս նաեւ այս անգամ, — աշխարհադրող պատերազմի մը փոթորիկներէն վերջը:

Շատեր կը վախճային թէ համատարած դադարութիւն կը յեղափոխական յորձանքը կրնան աւարելանք ալեկոծութեան մը մասունք երկիրը: Բայց ճշտ տեսանք որ ժողովրդականութեան տարրական կանոնը, քունքն փարատեց այդ մտաւարտութիւնները:

Անուշտ ամէն քան վերջացած չէ հոկտ. 21-ի ընտրութիւններով եւ անակնկալներ միշտ ալ հասանալիս են:

Եւ սակայն, հանրաքուէն կը ցուցնէ արդէն այն ճամբան զոր պիտի բռնեն երկրի, զվստելու հոսանքները, փորձելու համար վերածնունդը:

Օրերը փոխուեցան, մարդիկն ալ: Նոր շունչ մըն է որ կը ստանան միջոյցութիւն մէջ: Պետական կազմը, նախարարութիւններէն մինչեւ յիւսիս վարչութիւնները անցած են երիտասարդութեան ձեռքը: Երիտասարդ ոչ միայն տարիքով, այլեւ ըմբռնումներով: Ամէնէն այն ալ համոզուած է թէ չի կրնար դեր կատարել մաշած, տասն անգամ փորձուած դիտելիքներով:

Այս տեսակետէն, որքան խոստով է արմատական հոսանքին վախճալովը՝ հոկտեմբեր 21-ի ընտրութեանց մէջ: Այս քաղաքացիական, որ տրամաբար կը փարէ երկրին ճակատագիրը, 1918-ի յի վեր, հազիւ քսան ներկայացուցիչներ կը համըն նոր ընտիր Սահմանադրող ժողովին մէջ:

Անդրիոյ Աշխատանքի կուսակցութեան վախճալովը յայտնականէն վերջ, անբնական պիտի ուլաւ, եթէ ֆրանսան ընկրկէր վերանորոգման ճամբուն վրայ: Որքան ալ տարբեր ըլլայ երկու երկիրներուն ընտրութեանց ելըը, հոսանքներու տեսակէտով, նոյնն է ընդհանուր ձգտումը, — նոր շունչ, նոր ուժեր: Մասնաւոր ընկերային — տընտեսական դեմոնի վրայ:

Այս վերանորոգիչ յորձանքին առջեւ, այդեւս դժուար կը դիմանան հին կարգերը, — սեղանաւորական ամենակարող հաստատութիւններ, վիթ-խարի մենաշնորհներ, այսպէս կոչուած «թրքոս»ներ եւ ուրիշ դրամատիքական իշխանապետութիւններ, որոնք ժողովուրդներու արիւնը կը թափեն անխնայ:

Հայներ պիտի չմարին...

Անցեալ կիրակի, 21 հոկտ. մահուան տասնհերրորդ տարեկիցն էր հայ երաժշտութեան մեծագոյն դէմքերէն՝ Կոմիտաս վարդապետին: Այս առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ տեղի ունեցաւ Եկեղեցւոյ մէջ, ուր սակայն ցանցաւ թիւն մը կը կազմէին մտաւարականները:

Նոյն օրը «Յատալ» մասնաւոր թիւ մը նուիրած էր վարդապետին անժողովի յիշատակին, եւ, զեղեցիկ խմբադրական մը՝ արուեստի իսկական բարեկամ յարգելի խմբադրականին կողմէ, «Յայրենի» կը մարին» վերնագրով:

Կոմիտաս վարդապետը ամէնէն աւելի յարգողները եւ սիրողները անոնք են որ փոխանակի կը կորուստին համար ողբ ու կոծ արձակելու, իր գործին տարածման համար անդուլ ճիգ կը թափեն դարձեւ դադուր, — երգիչ թէ ղեկավար:

Գիւհատեղով այս աշխատանքը եւ անոր հանդէպ ցոյց տրուած նուազ իրաւունքը զիջեր դադարեցնալ իսկական, խմբադրականը կը վերջանար հետեւեալ տողերով.

« Երբ այնքան քաղաքացիական կը ֆորմալ շարժումներն ու վարագոյրները եւ գանազան սուրբերով պատկերները, ինչպէս կը մտնան որ երգը ու ծրագրաւորման ալ միւսեակն անուրի կը կարգուին »:

Այսպէս, քսան տարիէ ի վեր միջանային մէջ գոյութիւն ունեցող երգչախումբները ձգուեցան իրենց բախտին: Անոնք իրենց գոյութիւնը կը ցանցապահեն ղեկավարներու եւ մասնաւոր հիմնադիր եւ անմահացող որդի թիւով երգիչներու յամառ աշխատանքին շնորհիւ:

Զգուհեցաւ մարմին մը որ պաշտպան կանգնէր այսպիսի ազգօգուտ ձեռնարկներու, զոնէ համընդհանուր կազմակերպութեան հոգը թեթեւցնելու համար, եթէ չէր կրնար աշխատել օգնել:

Ճակատագիրը եթէ անողբ եղաւ վարդապետին համար, եւ ինչ որ անհուն սուղի եւ ընդմիջում մէջ ձգեց մեզ բոլորս, միջինարական քան մըն է որ զոնէ բախտը ունեցաւ մեր ազգը որ վարպետ երեւան գալ 1910—1913-ին՝ Էրբ. Պոյա — հայրենիքը կ'ապրէր իր ամէնէն ծաղկաւոր շրջանը: Պատերազմը եւ տերահաճութիւնը դեռ անմոթ էին Հայուն: Եւ Պոյիւր եղաւ օրրան վարդապետին, ուր, Վաչագիւ, Բերայի եւ Սիւրեանի վարժարաններու հազարէ աւելի աշակերտութիւնը բաւ էր իրեն համար ուզած խումբը պատրաստելու, դեռ, հնաշուկով բարեկեցիկ շատ ընտանիքներու մաքուր երեխաները անհոգութեամբ համար թաղանթի հանձնը մըն էր երգի փորձը երկիրը: Արդէն ուրիշ զրոտանք ալ չկար իրեն համար: Եւ այդ միջակայքին մէջ է որ վարդապետին առջեւ բաց էին նաեւ ազգային շէնքերու մեծ սրահները:

Կազմակերպական այս անդադարտելի դիւրութեանց մէջ վարդապետը կատարեց իր մեծ գործը: Հայ երգը օգտուեցաւ այս հանդեսանքներէն եւ երիտասարդութիւնը մկրտուեցաւ անով: Պահ մը կը խորհիմ թէ ի՞նչ մեծ կորուստ պիտի ունենային, եթէ վարդապետին յայտնութիւնը կա — տարուէր 1914-ի վերջ, ահ ու սարսափի շրջանին:

Այս մէջբերումը ըրի, որովհետեւ «Յատալ»-ի նոյն թիւին մէջ յօդուածագիր մը գրած էր փառքի երգչախումբներուն անկախ փորձերուն, եւ իսկովի վարդապետի խումբին կարգապահութեան վրայ, կ'աւելցնէր թէ ան — կ'արտաքսէր փորձը քաջակալող կամ անկալող աշակերտ մը: Իսկ մենք, կուլ տալով այդ դադարութեան բաժանը, ոչ միայն անկարող ենք արտաքսելու մոլորեալ ոչխար մը, այլ կը խնդրենք իրմէ՝ որ համը յաղորդ անգամ ներկայ ըլլայ...:

Իսկական գոհոգութիւնը հաշտեալ հայ երգին այսօրուան աշխատանքներունն է. երբ սափրիչը, կարուհին եւ բանտարի իրենց ջուրն եւ փամանակը կը կորսնցնեն, որպէսզի ձայները չմարին...: Նոր երիտասարդութիւնը, հակառակ կարծուածին՝ այնքան աշխատեալու չէ: Ճիշդ է որ շարունակ համար Հայ երգին բաւերը պէտք է ֆրանսերէն տառերով գրուած ըլլան, բայց հակառակ աստոր՝ կը սիրէ Հայ երգը, եւ եթէ կազմակերպուած աշխատանք ըլլար, շարժումը կարելի էր տարածել:

Վերջապէս, սիրելի «Յատալ», ձայները պիտի չմարին: Ահա ձեզի ապագայը՝ լուր մը:

Եթէ չեմ սխալիր, յառաջիկայ ղեկստեմբերին երեք համերգներ տեղի պիտի ունենան, երեքն ալ նուիրուած Հայ երգին:

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, գետինը հետզհետէ կը հարթուի, կազմելու համար խառն դահլիճ մը, մասնակցութեամբ երեք յաղթական հոսանքներուն, — ընկերակարական, համայնավար եւ ժողովրդական — հանրապետական: Այս վերջինը, որ կը ներկայացնէ կաթողիկէներու նոր կազմակերպութիւնը, հաղորդեց զոր — ալ Կոյի թէ պատրաստ է գործակցելու ընկերակարականներուն եւ համայնակարներուն հետ, կազմելու համար նոր կառավարութիւնը: Իր նախադաճը, Մոսկու Շիման զօրավարին ներկայանալով բացատրեց թէ ուրիշ ելք չկայ, հաստատուն մեծամասնութեւն թիւն մը ապահովելու եւ երկիրը վարելու համար մինչեւ եօթը ամիս (մինչեւ որ պատրաստուի նոր կառավարութիւնը): Պ. Շիմանը երկու պայմաններ պահանջէ, — 1. Զօր — տը Կոյ պէտք է մնայ կառավարութեան նախագահ, այդ եօթը ամիսուան ընթացքին: 2. Կառավարութեան ուղեղները պէտք է հիմնուի Դիմադրական Ազգ. Խորհուրդի ծրագրին վրայ, որ իրաւ է բոլոր հոսանքներէն եւ շատ քան բարեփոխումներու կարգին կը տրամադրէ «անտեսական ժողովրդականութիւն», ազգայնացնելով արտաքուրթեան եւ հարստութեան կարգ մը աղբիւրները: — ամուսն եւ ուրիշ վառելային թիւ, երկիրակառուութիւն, ապահովագրութիւն, սեղանաւորական հաստատութիւններ:

Զօր — տը Կոյ պիտի խորհրդակցի ընկերակարական, համայնակար եւ ուրիշ կուսակցութեանց հետ, Սահմանադրող ժողովին բացումին առաջ, միանգամ ընդ միշտ իմանալու համար անոնց տեսակէտները: Ընկերակարական կուսակցութեան Տնօրէն Խորհուրդը առջի օր ժողովը զուարթելով, քննեց կազմութիւնը եւ զեկոյց մը հրատարակեց, որ կ'ընէ թէ պատրաստ են գործակցելու «բոլոր հանրապետականներուն հետ»: Կր նշանակէ թէ ընկերակարականներն ալ համաձայն են խառն դահլիճի մը, ինչպէս Կառավարիչ Լէոն Պլում, շարք մը խմբագրականներով: Հարցին վերջական լուծումը կախում ունի համայնակարներէն, որոնք յայտնապէս վերապահ են ժողովրդական — Հանրապետական Շարժումին հանդէպ եւ զայն կը համարեն յետաշրջական խմբակցութիւն մը: Կարգ մը իրողութիւններ կը հաստատեն թէ ի վերջոյ աստիճան ալ պիտի խորհրդակցին խառն դահլիճի ծրագրին: Այսպէս, վերջին օրերս մեղմացած է իրենց պայքարը ժողովրդական Շարժումին դէմ: Յետոյ, կ'ըմբռնեն որ ընկերակարականները պիտի չհամաձայնին, եթէ առաջարկուի դուրս ձգել ժողովրդական Շարժումը: Պ. Լէոն Պլում առջի օրուան խմբագրականին մէջ կը պաշտպանէր այս նոր հոսանքը, փարատելով կարգ մը կանխակալ կարծիքները: Պ. Մոսկու Շիմանն ալ կը գրէր թէ Դիմադրականութեան ձախտին ծրագիրը ոչ թէ յանդուգն, այլ երկչոտ է իր կուսակցութեան համար: ԱՌԻՒՇ ՏԵՂԵԿԱԿԱՆՆԵՐ

Համայնակար Կեդր. Կոմիտէն երէկ իր հերթական ժողովը զուարթեց, քննելու համար կապուեցան: Այս առթիւ թերեւս պիտի նշանակէ այն նախարարութիւնները զոր կ'ուզէ ստանձնել: Դիմադրական Ազգ. Խորհուրդն ալ ժողով պիտի զուարթէ այսօր: Ուրեմն իբրեւ պիտի հանդիպին քաղաքական գլխաւոր հոսանքներու վարչիչները:

Մինչ այս մինչ այն, զրոյցներ կը շրջին նախարարական փոփոխութեանց մասին: Այսպէս, կ'ըստի թէ արտաքին նախարար Պիտոյի պիտի յանդիմանէ Վէնան Սրիշ (ընկերակարական), ներքին նախարար Թիւրքիին՝ Տեղեկատու նախարարը՝ Սուսէլ (երկուսն ալ ընկերակարական), դատական նախարար պիտի ըլլայ Պ. Տէլիֆո, Սոյի քաղաքագետը (ընկերակարական), ճարտարագործական արտաքուրթեան Պ. Քառադա (համայնակար), երկրակառուական՝ Վալտեր Ռոզա (նոյն պէս), Տեղեկատու՝ Մոսկու Շիման (ժողովրդական), Հանրօգուտ Շիմանից՝ Ժիւլ Մօզ (ընկերակարական) են: Անշուշտ այս բոլորը ենթադրութիւններ են, քանի որ Սահմանադրող ժողովը պիտի բացուի նոյեմբեր 6-ին եւ կառավարութիւնը այն ատեն միայն պիտի ներկայացնէ իր հրամարականը: Նոր դահլիճին կազմութիւնը կարելի չէ ճշդիլ այժմէն, մինչեւ որ գործուեցնութեան ուղեկցող պատրաստուի:

Բազմաթիւ ներկարարներ եւ դարդանկարիչներ կը նորոգեն երեսփ. ժողովին սրահները (Փաւլ Պոստոյան, Սահմանադրող ժողովին բացման համար): Որոշուած է ընտրուած պատգամաւորները կոչել ճանկայացուցիչ, փոխան երեսփոխանի: Առաջին նիստին պիտի նախապահէ երեքագոյն անուրձը, Գիւթի, որ 84 տարեկան է:

Կ'ըստի թէ զօր — տը Կոյ համաձայն է որ գտնէ

Վարդապետին մահուան վրայ ողբալու տեղ, երաժիշտ, երգիչ, փամուռ, հրապարակաւոր եւ ամբողջ ժողովուրդը ձեռք ձեռքի տուած թող աշխատին որ իր դրօշը յարունակուի եւ ինչպէս ձեր խմբագրականին մէջ կ'ըսէք՝ երգում յանուն Կոմիտասի, որպէսզի ձայները չմարին:

ԶԷ՞ք կարծեք որ երջանկային առաջին վարդապետն ալ սակէ աւելի մեծ երախտագիտութիւն մը պիտի չուզէր պատան իր ժողովուրդին:

Ա. ՊԱՐԹԵՆԵԱՆ

Հայ գիւղացին կը յաղթէ բնութեան

ՄԻԲ. — Անաւատիկ վերջին մասը Moscow News-ի թարգմանքով գրութեամբ (Ա. մասը տես ՅՅա - ռաջ 24 հոկտ.) :

Երբ մարդ կը խօսի Հայաստանի ոռոգման աշխատանքներուն մասին, միշտ պէտք է նկատի ունենայ թէ Հանրապետութեան 29.900 քառ. քիլ. ամբողջ տարածութեան միայն 550.000 հէք թափար մշակելի է : Այս կը նշանակէ թէ բնակիչներէն իւրաքանչիւրին հազիւ կէս հէք թափար հող կ'իյնայ : Վերոյիշեալ թիւին միայն 200.000 հէք թափար ծածկուած է ջրանցքներու ցանցով :

Հայաստանի խորհրդայնացման 25 տարին բոլոր ընթացքին, խորհրդային իշխանութիւնները Հաստատած են 154.000 հէք թափարի վրայ փոռող ջրանցքները : Այդ ջրմանի, աւելի քան 7000 քմ. երկարութեամբ ջրանցքներ ու 2000 քմ. երկարութեամբ ամբարանակներ ձգուած են : Հիմա, ջր - բանցքներ կը հոսին Հանրապետութեան յայն - քին ու երկայնքին եւ անոնց կարելի է հանդիպիլ նոյն իսկ Սեւանի բարձրաւանդակին վրայ, որ ծովու մակերեսէն 2000 մէթր բարձրութեան ունի : Այս 154.000 հէք թափար մշակելի դարձնելու հա - մար, կառավարութիւնը ծախսեց մօտ 250 միլիոն յուրիւ :

Երկակի ջրանցքը Հայաստանի մեծագոյնը չէ, սակայն ան առաջինն է խորհրդայնացման տարի - բոլոր ընթացքին շինուածներուն : Իր ճիւղաւորուած - ներուն հետ, ունի 300 քմ. երկարութիւն եւ ջուր կը բաշխէ 11.700 հէք թափար տարածութեամբ հողերու : Այս ջրմանը գրեթէ բացառապար կը դորձած - ունի ճակղեղի մշակութեան եւ կը հայթայթէ Հայկական շաքարի գոտարանին հում նիւթը :

Հոկտեմբերին մէջ (նոյեմբին Ղուրմուղու - լի), երբեք որ միայն դիտելով այլիկները, միզա - տանները եւ քամակի տնկարանները, որոնք կը փոռէին այնպիսի ջրմանի մը վրայ, ուր 20 տարի առաջ կարելի էր հանդիպիլ միայն անջրդի, արեւ - էն կիզուած հողամասի մը : Այս գոտին կեանք ստացած շնորհիւ հայկական հնարամտութեան : 30 տարի առաջ, դեռնախնձորը դորձնապէս ան - ծանոթ էր այդ ջրմաններուն : Հայկական հաւա - քական տնտեսութեան յատուկ ազդեցութիւնը այսօր հոն նշանակաւ են իրենց ծխախոտով ու ճակնդե - դով : Անոնք երկուք ու կէս անդամ աւելցուցած են իրենց ցորենի արտադրութիւնը, ու խաղողի բեր - քը աւելցած է երեք անգամ :

Եթէ, հակառակ անոր որ հողի տարածութիւն -

նը անբաւարար է բնակչութեան թիւին բազմա - մամբ, բայց եւ կրցայ արդիական կարասիներ, նոյնիսկ դաշնակ տեսնել հայ գիւղացիներու բնա - կարաններէն ներս, պատճառն այն է՝ որ անոր գաղտնիք կը գտնուի ազարակապանութեան անո - վոր զարգացման մէջ : Ղամարուի դաւառին մէջ, ամէն հիւղ ինծի ցոյց տուա շնորհակալութեան հետագիւր մը զոր Սթալին զրկած էր գիւղացիներ - բու, որոնք 20, 30 կամ 40 հազար ոտլիով մաս - նակցած էին երկրին պատերազմական փոխառու - թեան :

Ոռոգման աշխատանքներուն շնորհիւ, 25 տա - րիներու ընթացքին Հայաստանի մէջ արձանա - դրուած նուաճութիւնը իրապէս արժանի են հիացման : Ոռոգման ճարտարաւուս - տի մասնագէտները օգտագործած են ամառնային ամիսներու ընթացքին թափած անձրեւի իւրաքան - լիւր կաթիլ :

— Այս կը նշանակէ՝ թէ ջրանցքներու շինու - թիւնը վերջ դրած է, հարցուցի նուրիճանեանին : — Երբեք : Մենք ձեռնարկած ենք առաջիկայ 10 15 տարիներու ընթացքին Հանրապետութեան 100.000 հէք թափար մշակելի հող պարզեւելու գոր - ծին : Այս հողին այնքան պէտք ունինք որքան մեր յնչաւորութեան անհրաժեշտ օդին : Գեղջուկ բնակ - լիւթիւնը կ'աւելնայ, մանուկները Հասակ կը նե - տն են իրենց սեփական ընտանիքներուն տէր կը դառնան : անոնք հողի պէտք ունին իրենց քնակա - րաններուն համար : Հողի պէտք ունին նաեւ հա - տաքական տնտեսութեան ազարակները :

— Բայց ուրիշ՝ պիտի գտնէք անհրաժեշտ ջուրը :

— Այս ուղղութեամբ երկու աղբիւրներ ու - նինք : դարձնալին անձրեւներն ու Սեւանայ լի - ճը : Կրնանք ջրամբարներ շինել եւ կուտակել ջու - րը : Առուշտ, ասիկա մեծածախս ձեռնարկ մըն է եւ մեծ աշխատանք կը պահանջէ : Ախրեան լիճին վրայ մէջ ջրամբար շինելու համար, 60 միլիոն ոտլի անհրաժեշտ պիտի ըլլայ : Գայով Սեւանի լիճին, ասիկա քնակա հազուադէպ ջրամբար մըն է՝ ծովու մակերեսէն 1900 մէթր բարձրու - թեան մը վրայ : Հաշիւ եղած է, որ անոր ջուրը 50 տարիներու ընթացքին շահագործուելով աստի - ճաւարար պիտի նուազի ու պիտի մնայ լիճին ներկայ տարածութեան մէջ վեցերորդը միայն : Երկարակատիւութեան յատուկ գործարաններու շնորհիւ որ շինուելու վրայ է, օգտագործելու համար Սեւանի լիճին ջուրը : Ամբարտած ջուրը, գործա - րաններու մէջիցու պիտի իյնէ դաշտերը : Ահա թէ ինչպէս ջուր պիտի գտնենք ոռոգելու համար յա - ճեւորածական 100 հազար հէք թափար հողը :

մէն տուել միլիոն ջուրն էր 2500 : Բնակարանի տա - քանայն ալ անտանելի դարձած է : Ուրիշ հող մը՝ քանուորաններ, մանաւանդ մասնագէտ արհեստ - ւորներու պակասը :

ԱՆԻՍԻՍԻՍ Գրանտանի նախկին դեսպանը, Կաթոն Պէճմեթ, պիտի վերադառնայ մասնա - ւոր օգնականով մը, ամբաստանուած ըլլալով իր - բնէ հորձակից եւ մտերմ բարեկամ Ֆոն Գաթմի - ԻՏԱԼԻՆԻՑ հաշտութեան պայմանները պիտի յայտնուի մինչեւ տասը օր :

Մ. ՆԱՍԻՍԻՍԻՍԻՍ արտաքին նախարար հերքեց այն զոյգոյցները թէ ընդհատուած են բա - նակցութիւնները վարկ ըմբռնու համար Միւր - վիթեան : Ընդհակառակն հասանական է որ մէկ միլիոն տոյլ պիտի տրուի :

ՄԱՍԿՈՒՍԻՍ Գործակալութիւնը կը հերքե - տին զոյգոյցները թէ կարեւոր սպառնալուծութիւն կա - տարուած են պոլիկարեւելուրը սահմանադրուիլն վրայ :

Հիւր ԵԱՍՏԻՆ ԾԱՄԱԼԻՍԻՍԻՍ մեծ մասհողու - թիւն կը պատճառէ Ծրանայի մէջ : Վիճակ - ւորութեան մը համաձայն, վարակուած են 700.000 հոգի եւ ամէն տարի կը մեռնին 100.000 հիւժմա - տաւորներ :

ՈՒՍԿԱՅԻՍԻՍԻՍԻՍԻՍ ՄԸ ՄԱՍԻՍԻՍԻՍ ՄԻՃ

Մարտիկոյ Հայ դպրոցի խորհրդի նախագիւր զէպի Notre Dame de la Garde մայր եկեղեցին տեղի կ'ունենայ այս կիրակի, բացառիկ շուրջով : Հանդիսաւոր պատարագ տամ 10ին Ս. Առնաւոյ մանկ. եկեղեցիին մէջ, Մարտիկոյ Հայ կաթոլիկ համայնքին առաջնորդ Զուխանի վրդ. ի կողմ, պատարագելու վերջ հոգեհայտ ի յիշատակ վերջին երկու պատերազմներու զոհե - րուն : Յետոյ Քրիստոսեւն եւ Հայրէկ կարճ քարոզ - քեան եւ զոհարանական մաղթանքներ, յաղթու - թեան, ինչպէս եւ Ծրանայի, Հայաստանի եւ աշխարհի տեւական խաղաղութեան համար :

Եկեղեցական արարողութիւնները պիտի կա - տարուին երկու եկեղեցիներու երեզելի խորհր - քուն կողմէ, առաջնորդութեամբ երաժշտական Պ. Յակոբ Մալաքեանի :

Պ. ԳԻՐԻՄԻԹԻՃԻ Հրաւիրուած է բանախօսել Ե - րազներու մեկնութեան վաղին, (Քրաններէն), 28 հոկտեմբեր, կիրակի, ժամը 3ին, Salle de Géogra - phie, 184 Bd St Germain, (մէջքո՝ Օտէն կամ Մէն Ժէրմէն տէ Գրէ) : Մուտք՝ 15 ֆրանք :

«ԴԱՇԵԱՅՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը

ՓԱՌԻՉԻ ՄԵՋ ԿԸ ՏՈՆՈՒԻ Սյու շաքար, 27 Հոկտ. իրիկում ժամը 8.30ին Սօսիթի Սթալինի մեծ սրահին մէջ 8 rue Danton, (Métro Odéon կամ St. Michel) Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԻԼ Կը խօսին ընկերներն՝

Շ. ՄԻՍԱԲԵԱՆԵ Եւ Հ. ԱՅՈՆԱՅԵԱՆ Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Կ'եր - դեն Օր. Իրիկ Պիւլպիլեան, Օր. Աստղիկ Արաբի - եան եւ Անուշ Արաբեան, Կարտասանեն Ժանօթ դե - րասան ընկեր 8. Ուզունեան, Բ. Հապէշեան, Զ. եւ Ժ. Մարտեան եղբայրները : Մուտքը ազատ է

Հանդիսաւոր բացում ԱՋԳ. ՇԵՐՈՍ ԶՕՐ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԶՈՒՇԱՐԱՆԻ

4 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը օրը 2ին, Փէռ - Լաշէզի գերեզմանատան մէջ :

Նախաձեռնութեամբ՝ Յուշարձանի շինութեան կեդր. Յանձնարարութիւն, հովանաւորութեամբ՝ Ծրանահայ Ազգ. Ընդհ. Միութեան, եւ մասնակ - ցութեամբ բոլոր կապակցութիւններու :

Նոյն օրը, առաւօտեան հոգեհաշտեան հանդիսաւոր պաշտօն ժան Կուստին Հայոց եկեղ - ցիին մէջ : Կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին բացում Յու - շարձանի, փողահարութիւն, փողադերձում գոր - Մարտի կողմէ, կրօնական կարճ արարողութիւն եւ աւուր պատշաճի խօսքեր չորս կապակցութիւն - թիւներու կողմէ, ուղերձ Հ. Մ. Ը. Մ. ի սկս - ուտներու կողմէ : Սիւմին - Կոմիտաս եղբայրու - րը կ'երգէ «Իրեւ Արծիւ» : Կարգադիր Յանձնա - խումբի ընդհ. պատասխանատու՝ Պ. Քիւպրեան, արարողագրաւ՝ Պ. Գաղանճեան, կարգապահու - թեան կը հսկեն Հ. Մ. Ը. Մ. ի 300 սկաւտները առաջնորդութեամբ Պ. Սերոբեանի :

Բոլոր Հայ դպրոցները կը հրաւիրուի այս զոյգ - արարողութեանը :

Հաւաքավայր. — Մալթ - Պոէն փողոցի եւ Ալբերթ Բէռ - Լաշէզի անկիւնը՝ մէթո՝ Կամպե - րայի մօտ :

ՓԱՐԻՉԱՆԻ ԳԵՐԱՍՏԱՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Միութեակի մեծ սրահին մէջ, 24 Rue St. Victor 28 հոկտեմբեր, ցերեկոյթ ժամը 3ին

Նախաձեռնութեամբ Խ. Գալապալանի Կը ներկայացնէ Հայ դպրակաւորութեան մեծ վարպետին՝ Լ. ՇԱՆԹԻ ինքնուրոյն եւ գեղարուես - տական զուրկ գործերը :

ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ

Երազային տրամ 6 արար եւ 4 ուղակիք Տոմբեր նախօրը ազանովելու համար Գի - մէ՝ Գրատուն Հ. Սամուել, 51 rue Mr. le Prince, Tel. Danton 88-65, Ծոթօ Գիպիւր, 23 Bld. Bonne - Nouvelle, Tel. Louvre 69-83 :

ՆԱՄԱԿԱՍՏՈՒՓ, Սեպտ. 16—21

ՊԱՐԻՉՈՒ՝ Պոտուրեան 200, ՄԱՐՍԵՅԸ՝ Փա - փաղեան 200, ՄԵՆ ԼՈՒԻ՝ Երեմեան 200, ՎԵՆԻՉԻ՝ Թոմիլեան 200, ՄԵՆԻ՝ ԺԵՐԵՎԻԻԼԻ՝ Իշխան Ան - տունի 200, ՊՈԼԵՆ՝ Հեքիմեան 200, ՆԻՍ՝ Տիգրէն Անդրեան 1150, ԼԻՈՆ՝ Չափուշեան 200, Փա - տեքեան 400, ՄԵՆ ՊԵՐԻ՝ Գանթարեան 200, ԼԻՈՆ՝ Գործ. 1641, ՄԵՆԻ՝ ԱՆ՝ Գործ. 1800, ՓԱ - ՐԻՉ՝ Թէյլէքեան 750, ՆԻՍ՝ Կ. Պարպեան 750, ԲՈՒՄԱՎԻ՝ Տեղեան 200, ՎԱՐՍՈՒ՝ Բանիկեան 200, ՊԵՐՍԻՍԻՍԻՍԻՍԻՍ Ծաւմիլեան 200, Մնացական - եան 200, ԿՐԵՆՈՒՐ՝ Օնգլեան 800, ԻՍԻ՝ Ամ - պիլեան 200, ՆՈՒԱՅԻ՝ ԿՐԵՆԻՍ 750, ՎԱՆԱՍ՝ Պաղտատարեան 400, ԿՐԵՆԻՍ՝ Գործ. 2520, ՄԵՆ ԺԵՐԵՎԻ՝ Գործ. 1219, ՄԵՆԻ՝ ԱՆԻՍԻՍԻՍԻՍ՝ Աղա - դարեան 400, Մ. Գրիգորեան 200, Կրեմեան 200, Շաշիկեան 200, Բիւիլեան 400, Լ. Գրիգորեան 200, ԼԻՈՆ՝ Հարեան 200, ՄԵՎԻՍԻ՝ Պաղ - փեան 200, ՄԵՆԻ՝ ԱՆՊԱՆ՝ Սարգիսեան 200, Պիւ - պիլեան 200, ԿՐԵՆԻՍԻ՝ Բազումեան 200, ՄԱՐ - ՍԵՅԸ՝ Յովակիմեան 200, Տէօյլեան 200, Թէ - Ե - Եան 750, Արաբեան, Միւղիբեան, Տիւրի - Ե - Եան, Աղամեան, Ռանճեան, Բաղճեան, Սա - հակեան, Փանոսեան, Հաղարեան 400ական Փր. :

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ դասախօսութիւնը՝ Անտիք Խաւակեանի մասին՝ վաղը շաբաթ օր, ժամը օրը 5ին, Բարեգործական ինտելեկտու մասին - նաղարանի սրահին մէջ : Յաջորդ դասախօսու - թիւները՝ տասնեակնոց օրն անցած մը, շաբաթ օր, ժամը 4.30ին, նոյն սրահին մէջ :

ԿԸ ՆՆԻՐՈՒՄԻ, կրկին եւ կրկին մեր բաժա - նորդներն եւ մասնաւոր գործակալներէն զը - կուած զուսմաներու mandatin կործին վրայ նը - շանակէլ մանքամանութիւնները :

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesse . 13

մէկ տիկին գտնուի նախարարներուն մէջ (31 կին ներկայացուցիչներ կան Սահմանադիր Ժողովին մէջ) :

Մոսկովային կը հետադրեն թէ «Կարմիր Աստղ», բանիկի պաշտօնակիները, խօսելով հոկ - տեմբեր 21ին ընտրութեանը արդիւնքին վրայ, կ'ըսէ թէ Անդրիւս եւ Ծրանայ վերջնապէս սեւցու - ցին նախագատերազմեան պոլիտիկոսները, որոնք «համաձայն չէին միջազգային գործակցութեան կամ անկարող էին գործադրելու զայն» : Որոհք - դային թերթը կը մաղթէ որ Ծրանայի երեք յաղթական հոսանքները կարեւոր գործակցիլ, փոխանցման ջրման կառավարութեան համար :

ԿԱՆԻ ՄԸ ՏՈՒՈՎ

ԳՐԻՄԻՍԻՍԻՍ, Նորվեգիոյ Նացի վարչապետը, գնդակահարուեցաւ չորեքշաբթի առաւ. կանուխ, տասը երկամարդ հարցախնդրներու կողմէ, միացաւ անձրեւի մը տակ : Կրակողները երկրէն փախած էին պատերազմի ընթացքին եւ կրնային փնդակահարուել, եթէ բռնուէին : Գնդակահարու - թիւնը տեղի ունեցաւ կառավարիկ դպրակապահու - թեանը : Ոչ կիրք լուր ունէր, ոչ ալ փաստարանը : Բուրիլինի մահուան դատապարտուած էր Սեպ - տեմբեր 10ին :

ԶԱՐԶՈՒՐԵՆԻՍ ՓՈԹՐԻԿԻ ՄԸ, որ կը սուրբար ժամական 90 մղոն արագութեամբ, ծանր վնաս - ներ պատճառեց Անդրիոյ ծովեզրերէնու միայն եւ Լանտոնի մէջ : Երթեւեկը դարբեցաւ Մանչի վը - րայ : Չորս ականներ հոսանքէն քուլելով պայթե - ցան ծովափին վրայ : Փոթրիկի սառնալայսն պահուան խորտակուեցաւ հեռագրատուի (télévision) աշտարակ մը որ շինուած էր պատերազմին առաջ եւ կը ծառայէր օդատորմիկի դաղանի գործողու - թեանց համար : Ամբողջ ծովեզրերը ողողուեցաւ, վնասելով բազմաթիւ տուններու :

ԲԱՆԱԿՅՈՒԹԻՒՆԵՐԸ կը շարունակուին Անդրիոյ եւ Ծրանայի միջեւ, հարթելու համար կարող քր թիւրքիստութիւններ :

ԶՐԱՐԸ ՀՈԳԵՐԸ ԹԵԹԵԼԵՆԵՐԸ համար, կա - ուսարութիւնը միջոցներ կը մտածէ : Շատ քան կախում ունի ամուրի արտադրութիւնէն : Պարենա - տորման խնդիրն ալ շատ կը դադարեցնէ կառավա - րութիւնը : Այս սարի օրական միջին գուր (բաղոր - թ) 1439 էր, բայց Սեպտեմբերին իջաւ 1315ի, եւ վախ կայ որ աւելի պակսի ձմեռը : Պատերազ -

ՄԵՐ ԽՈՍՏԳՐ

ՈՒՐԻՇՆԵՐ ԱՆ՝ ՀՈՅՆ ՇՈՒՆԶՈՎ

Միայն Ֆրանսան չէ որ կը փորձէ վերանորոգել, թարմացնել իր ներքին կարգաւարքը, իբրեւ հետեւանք պատերազմի ցնցումներուն:

Նոյն երկրները կը բոլորեն ներառուին բոլոր երկրները, յաղթական թէ պարտեալ: Նոյն ճշգրտութիւնով ամէն կողմէ՝ զոհացնելու համար նոր օրերու պահանջները:

Այդ երկրներուն մէջ մասը իր ընտրութիւնները կատարած է արդէն, ընդհանրապէս հակելով դէպի ձախ: Ուրիշներ հնդկահայ պիտի կատարեն, մինչեւ 1946 Յունուար: Բոլորն ալ ի խնդիր ժողովրդապետութեան, որուն համար մղուեցաւ, կ'ըսեն, անհախճապ Աշխարհամարտը:

Ընդհ. ընտրութեանց այս խնդիրը ամիսներէ ի վեր կը զբաղեցնէ մասնաւորապէս հարաւային արեւելեան եւրոպայի երկրները, — Հունգարիա, Ռումանիա, Պոլիւարիա եւ Յունաստան:

Առաջին երեքին վրայ կը տիրապետեն խորհրդային ուժերը, իսկ Յունաստան կը գտնուի իրաւաստեան հովանաւորութեան տակ: Այս ան ընտրական կարգութեան հետեւանքով, ամիսներէ ի վեր խոր պայքար մը կը մղուի անդիւստրիալ պետութեանց եւ Ռ. Միութեան միջեւ:

Առաջինները կը պահանջեն յարգել ժողովրդապետութեան տարրական պահանջները, կազմակերպելով ազատ ընտրութիւններ: Այս պայմանը չհետեւող դրուեցաւ մասնաւորապէս Ռումանիայի եւ Պոլիւարիայի համար, ուր ընդգիծաւորները ձեռնաձգելու եղած են:

Երկու երկրներն ալ ենթակայ միահեծան իշխանութեանց, կը ջանան ապացուցանել թէ երբեք չեղած չեն ժողովրդապետութեան սկզբունքներէն: Լոնտոն եւ Ուոշինգթոն, որոնք մինչեւ հիմա չեն ճանչար այդ երկու երկրներուն կառավարութիւնները, չ'ընկեր յարաբերութիւն յայտնեցին դիւանագի կատարելու, որպէսզի մեղմանա իրենց եւ Մոսկուայի միջեւ ծագած թիւրիմացութիւնները:

Խնդիր այն է որ, Մոսկուան ալ իր կարգին միւս երկու Ձեռներուն երեսին կը զարնէ Յունաստանի մէջ պարտադրուած կարգաւարքը: Արդեւ, այնտեղ ալ Մեծն Բրիտանիան է որ կը հովանաւորէ զանազան առժամային կառավարութիւններ, խնամակալութեամբ արքայազնկապութիւն:

Մէկ խօսքով՝ աղքատութեան պայքար ինչպէս Պարսններու, նոյնպէս Միջերկրականի ափերուն վրայ: Երկու կողմին ալ ամուր կոտորաններ հաստատած են այդ փոքր երկրներուն մէջ, ապահովելու համար իրենց սպառնալիքներուն գործադրութիւնը:

Այս պղտոր միջնորդանի մէջ է որ պիտի կատարուին ընդհ. ընտրութիւնները:

Անշուշտ երեք երկրներն ալ սուղօրոտած են նոր շունչով: Միասնաբար որ, ամէնէն աւելի տառապանքն պատերազմի ընթացքին: Բայց, մինչ Պուրքէշի եւ Սոֆիայի ներշնչումներուն աղբիւրը Մոսկուան է, Ամենին մէջ նոյն իսկ միապետութեան կուսակիցներ կան: Եւ մինչ Ռումանիոյ եւ Յունաստանի թաղաւորները սկսեցան կը սպասեն հին կարգաւարքին վերահաստատում, Պոլիւարիոյ մէջ համայնապարհի կին մըն է որ ունի կոտոր վերածնութեան շարժումներուն: (Տիկին Յօլա Տրակուշչիւ, ընդհ. բարտուղար Հայրենասիրական ձախափելի):

Հազարաւոր զննակահարութիւններ տեղի ունեցան երեք երկրներուն մէջ ալ: Տեսակ մը վրէժխնդրութիւն՝ հին մեղքերու, կամ փոխադարձ Զարդ (ինչպէս Յունաստանի մէջ): Եւ տապալակ յաղակած չեն կիրքերը: Տիկին Յօլա զեռ վերջերս կ'աղաքարէր թէ Ֆիլադելֆիոններ մեծած չէ եւ կ'արտայայտուի զանազան ձեւերով: Իսկ Յունաստանի մէջ 1944ին անգլիական զորքին կողմէ պարտուած յեղափոխականները զեռ կը շարունակեն գործել, դաւադրական մեթոդներով:

Տարակոյս չկայ որ եթէ այս երեք ժողովուրդները բոլորովին իրենց կամքին ձգուած ըլլային, ապա՝ որ եւ է արտաքին ճնշումէ աւելի դիւրաւ պիտի կընային դործադրել իրենց ինքնորոշման իրաւունքը:

Այսպէս կամ այնպէս, կացութիւնը պիտի արդարէ միեւնոս նոր տարի: Այնտեղ ալ նոր շունչն է որ պիտի տիրապետէ, ժամանակավրէպ կարգերու աւերակոյտին վրայ:

Շ.

ՄԵՐ ԴԱՏԸ ԵՒ ՄԵՆՔ

Ի՞նչպէս պիտի հետապնդենք մեր Դատը:

Անաստան հասարակութիւնը մեր ամբողջ խանդավառութեամբ, երիտասարդ սերունդը, սակայն պիտի ըլլանք իրապաշտ եւ շրջահայեաց: Պիտի ունենանք երիտասարդութեան անշէ՛լ աւելնը, զաղափարական մաքուր թափէքը, բայց ոչ անոր թերութիւնները: Մենք հասարակ աղիք մը հասարակ երիտասարդութիւնը չենք: Մենք տեսներ ենք արդէն աշխարհի շարն ու բարին: Մենք կուգանք տառապանքի անապատներէն, կուգանք ջարդէն ազատուած: Վերք տառապանքն է դրոշմած իր համբոյրը մեր վարժակ հակապետներուն վրայ: Զոհուածն է զոհարարողի վե՛սձ թախծութիւնը եւ երկաթեայ կամքը ունինք մեր աչքերուն մէջ: Մենք պիտի չխաբուինք ձառերէն որ մեզ կը շոյեն, պիտի չխաբուին խառտումներէն որ կը շաքսեն, բայց անիրաւործելի են: Պիտի կրթիւնը իրական արժէք ներկայացնող յեկարաններու:

Այնպէս ինչպէս դուռած է Հայկական Հարցը այսօր, անոր իրազորութիւնը կախում ունի մեծադուր չափով խորհրդային Ռուսիոյ մեզի ապիք աշխարհութենէն:

Ունինք հայրենիք մը որ մաս կը կազմէ այդ հակառակ ուժեղ Համադաշնակցութեան, որուն մէջ պիտուած անդամն է եւ որ այսօր բազմած է մեծագոյն յաղթականներու կողքին: Ահա, իրական, ամուր յեկարան մը որուն պէտք է կրթիւնը մեր ամբողջ մարմնով, ամբողջ ծանրութեամբ: Խորհրդային մեր հայրենիքն է մեր ամենաուժեղ կոտորանը:

Արդ, ի՞նչ կ'ըսէ ան մեզի: Ինչ ձեւով կը փափաքէ որ հետապնդենք մեր Դատը: Երկու խօսքով, ահա ըսածը, զոնէ հասկցուցած: — «Ես հոռի կեցած եմ, բայց ինձի չի՛նար խօսիլ: Դատին իրականացման տէրը դուք եք, աշխատեցէ՛ք, պահանջեցէ՛ք մեր Դատը, ես պէտք եղած ատեն եւ հարկ եղածը կ'ընեմ»:

Այս երբեք չի նշանակեր բան չընել եւ ծայրապատիկ սպասել: Ընդհակառակը: Այս կը նշանակէ թէ մեզմէ շատ քան կը պահանջուի եւ խնայելու: Նախ եւ առաջ՝ այս կը նշանակէ թէ Ողորհորդային Միութիւնը չ'ուզէր կամ չ'իրաւարտաւ ինչ ուղղութեամբ ալ աշխատել: Երկրորդ, այս կը նշանակէ ներքնապէս կազմակերպուել: Շատ յստակ է եւ որոշ մեր հետեւելիք ուղին: Համաձայն չենք անոնց որ — ամէն անգամ երբ կ'ուսուցարարուի զաղթականութիւնը համախմբելու այս Դատին շուրջ, անոր պահանջներուն առջ յստակ, մէկ ուղղութիւն, այնպէս ընել որ անոնք բոլորը միտանան մէկ բան ըսելու, եւ ձոյն ձեւով, վերջապէս ունենան մէկ խաղէլ: — Կ'ըսեն — Միեղի. չի՛նար այդ դործը, խաղային է պայտել... Եւ ի՞նչ մեր բոլոր ճիշդը ամենաւարդալից աղիքներէն անգամ պիտի չ'ընեն ունենալ տրուելիք դատավճիռին վրայ»:

Այն Դատը, զոր տարած ենք խաղաղութեան ժողովին, կամ պիտի տանինք եւ ալ պիտի վրձնուին անոր բախտը, այդ Դատին տէքը ենք իրականացնողներ, մենք, զաղթականութիւնը: Այն թղթածրարը, տօսիւնը զոր յանձնած ենք, մեր աւանդու, կը պարտուանէ պահանջներ, արդար լուծուած: Հողային հարցի մը մասին: Այդ հոռի այժմ թուրք պետութեան սահմաններուն մէջ կ'իյնայ:

Ո՞վ է պահանջողը: Մենք, թրաւալ զաղթականութիւնը, այդ հողին նախկին բնակիչները եւ իրական տէքերը: Որմէ՞ կը պահանջենք, — այդ հողերը մեզմէ յափտակողէն, պարտատէքէն, թուրքիայէն:

Այս Դատը յանձնած ենք որո՞ւ իրաւարարութեան, որոնք են դատարարները: — Հինդ պիտու թիւններէն, զոնէ վստահօրէն կընանք ըսել, թէ Երեք Մեծերը, Ռուսիա, Ամերիկա եւ Անգլիա:

Ահա՛ այդ դատավարութեան զխաւար գերակատարները:

Այս դատաւորներէն մէկը մեզի բարեկամ է ընելով, իմաստութիւն է անգլիական միւսները, եւ զոհուած Ժայռով մը ինքզինքը ամէն աշխատանքի ազատ նկատել:

Յարգելու համար, պէտք է ներքնապէս կազմակերպուինք, միացենք մեր բոլոր ոյժերը, նիւթակներ եւ բարոյական, եւ աշխատենք լրջօրէն: Ամէն յաւանքներուն կ'ըսեն — զարմալ լուրջ աշխատենք: Երկու հետաւորութիւն մը արդէն կարած, մարդկին վերջին ոյժերու լարումը պէտք է, վերջին թափը՝ յաղթութիւնը իրական դարձնող ժապաւնէին հասնելու համար:

ԵՐԵՒՆ ԱՆ ՊԻՏԻ ՄՍՍՆԱԿՈՒՆ

միացեալ ծրագրով մը

Համայնապարհ կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն առջի օր նիստ դաժարելով, լսեց ընդհ. բարտուղարին զեկուցումը հոկտ. 21-ի ընտրութեանց մասին, որովհետեւ «Ֆրանսայի ժողովուրդին կողմէ տարուած հանրապետական եւ ժողովրդավար մեծ յաղթանակը» եւ որոշեց ստանձնել ամէն պատասխանատուութիւն՝ կառավարութեան կազմին մէջ: Կուսակցութիւնը վճռած է ամէն կերպով աջակցել, զորադրելու համար Դիմադրութեան Աղբ. Խորհուրդին ծրագիրը, ի խնդիր վերադիմութեան ազգային քաղաքականութեան մը եւ համարիտ ժողովրդապետութեան վերահաստատման: Նոյնը՝ Երեք Մեծ եւ Բին կուսակցութիւնը արտակարգ ժողով մը պիտի դաժարէ, կացութիւնը քննելու համար, մասնաւորութեամբ Սահմանադիր ժողովի համայնապարհ անդամներուն:

Բաղադրական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ համայնապարհներու այս որոշումը պիտի հարթէ համարն, միացեալ դաժնիք մը կազմելու համար, ինչպէս կ'ուզէ զօր. ար. Կօլ:

«Իմամիթէն» չ'կը շարունակէ խայթել ժողովրդական — հանրապետական Եարժումը, իբրեւ զօրն մը յետաշրջակներու եւ ենթակայ վատիկանի», բայց իրազեկներ ղդուելու կուսան թէ կեդր. երկրներն որոշումն կը հետեւի որ տեսակ մը խաղ է այս, բանակցութեանց վրայ ազդելու համար: Ընկերավարականներն ալ համաձայն ըլլալով խառն դաժնիք մը, կը մնայ ինքեզմէ ծրագիր մը կազմել: Կ'ըսուի թէ զօր. ար. Կօլ արդէն իսկ ձեռնարկած է այս դործին, երեք հոսանքներու տեսանկյանը լսելէ վերջ:

ԻՆՏԵՂԵՍ ԼԵՁՈՒ ՊԻՏԻ ԳՏՆԵՆ

Անշուշտ ամէն դժուարութիւն հարթուած չէ տակաւին: Ժողովրդական Եարժումին մօտենալով տալ, համայնապարհներ եւ ընկերավարականները Աշխատանքի Դաշնակցութեան հետ մշակած են ծրագիր մը որ կը տրամադրէ ազգայնացում սեղանաւորական հաստատութեանց, ապահովադրական ընկերութեանց, մուտադարձութեան, տեւտարական տորմիլի եւ փոխադրութեանց: Այժմ կը մնայ դիմաւ թէ՛ ժողովրդական Եարժումը այդպէս յատկ պիտի երթայ, եւ եթէ չ'երթայ, միւս երկու ձախ հոսանքները պիտի հաւանքին միջին:

Կը կարծեն որ դեռ վաղը չէ այդ օրը եւ ոչ ալ այդքան դիւրութեամբ պիտի հասնինք մեր նպատակին: Բայց պիտի լուծուի այսօր կամ վաղը, ալ կանոնով:

Մեր ժողովուրդը որ կ'ապրի իր երկրին մէջ, կ'աճի եւ կը բարգաւաճի, կը մեծնայ եւ կը ստեղծադործէ եւ ապագային կը դիմէ հակալական քաղաքակրթութիւն: Առաջ ամէն մէկ քայլը զինք կը մօտենցնէ մեր նպատակին: Մենք, այդ նոյն ժողովուրդը աստանդական բեկորները որ դեռ կը թափառենք օտար երկրները, մենք ալ անոնց հետ միասին պիտի լուծենք մեր Դատը:

Հոս կը պատասխանեմ երկրորդ հարցումին, ինչպէս պիտի հետապնդենք մեր Դատը:

Կը խնդրեմ բոլորէ՛ք որ զե՛ք այս հարցը ձեռք խցմտաքին առնել: Ինչպէ՛ս կը հետապնդենք այս Դատը: Ի՞նչ է իմաստը այս Դատին, ի՞նչ է բերեալիք մեզի, չէ՞ որ կտոր մը հող է:

Պիտի ձգենք այս լուսաւոր աշխարհները, ուրիշի մը համար ուր, հաւանական է անմիջապէս չ'զգենք արդի մարդուն կեանքը դիւրացնող վայելչութիւնը: Զէ՛ որ այս տեղերը, ֆրանսա, Ամերիկա, Եղիպտոս եւ այլուր մենք արդէն տեղաւորուեցանք, ճշմարտ, տուն տեղ ենք կեցող, դիւր մը ապահովել, կենցաղ մը ստեղծել, սովորութիւններ իւրացնել: Շատերուն համար հողային հարցը գոյութիւն չունի, հայրենիքի խնդիր լուծուած է, զայսինքն կը բազմաթիւ այդ երկրներուն, կամ կրնան դաժնալ:

Ինչպէ՛ս պիտի հետապնդենք այդպիսի Դատ մը: Այս հարցումին պէտք է պատասխանենք իւրաքանչիւրս առանձին առանձին: Պէտք է նայն եւ առաջ մեզմէ իւրաքանչիւրը կանչել դատարան եւ հարցաքննել:

Ամալին դատավարութիւնը մեր հողիներուն մէջ տեղի պիտի ունենայ: Այդ հարցումին զոհացուցիչ եւ ճշգրիտ պատասխան մը դուրսի վերջն է որ մենք իրաւունք քով պիտի հաւանքուինք եւ միայն այն ատեն զիմենք ուրիշներուն:

Կ'երեւակայե՞ք, ի՞նչ մեծ սղբերգութիւն պիտի ըլլար, երբ մարդ յանկարծ մեր դատարանները ընէին մեզի — «Զեք երկրէ՛ք կ'ուզէք, հրամայեցէ՛ք»: Եւ մենք իրաւունք ենք նայելիք, ապաւելով որ մէկը շարժի, եւ երկու շուտաւարժ մը վերջ աւանդ ըսելիք — «Մենք զաջող չենք, ո՞վ պիտի ձգէ այս հանգստաւէտ վայրերը եւ անգամ մը եւս անմասն թափառի յանձնէ ինքզինքը, կը պահանջէ մեր երկիրը... պահանջած ըլլալու համար, կատար՛կ կ'ընէինք, Պ. Պ. դատաւորներ...»:

Ո՛չ, սրբելի հայրենակիցներ, այդպէսով մեզի երկրէ չեն տար, տան իսկ արժանի չենք ըլլալ այդ արարութեան, կամ նորէն վրայ կուտանք:

ԿԱՐՈ ՓՈԼԱՏՏԱՆ

(3, միացեալը յաջորդով)

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»-Ի ԴԱՍԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՄԻՑԻՆ — «Նոր Սերունդ»-ի Դ. դասախոսությունները տեղի ունեցան Հոկտեմբեր 20ին, ժամը 8.30ին, Café Noailles-ի ներքնասրահին մէջ: Առաջուսումնական, մեր երկրանոց «Նոր Սերունդ»-ի երկուսարժեքներն ու օրինաւորները խոստովանեցին ներկայ ըլլալ այս շահեկան դասախոսութեան: Սրահին մէջ նստելու տեղ չըլլալով, շատեր ոտքի վրայ ուղարկուեցան դասախոսութեան, սկիզբէն մինչեւ վերջը:

«Նոր Սերունդ»-ի վարչութեան կողմէ ժողովրդական բացումը կատարելով՝ քան թէ մեր առաջին դասախոսութիւնը տեղի ունեցաւ Սեպտ. 25ին, ուր Պ. Ե. Նարյանի խօսքէն «Երկրի երկրաբանութիւնը» նիւթի մասին: Պ. Նարյանը թուելով երկրաբանութեան շարժման մը յատկանշանքները, ծանրացաւ բարդականին, կտրուկապէս իրենց եւ այս պատմութիւնը, դրականութիւնը եւ աշխարհագրութիւնը ճանաչելու անհրաժեշտութեան վրայ: Առաջին երկու պատմականները մենք պիտի ստիպինք մեր Միութեան ժողովներուն մէջ, իսկ Հայոց պատմութիւնը, դրականութիւնն ու աշխարհագրութիւնը պիտի ստիպինք դասախոսութիւններում: Ահա, այս նկատմամբ է որ այս օրուստան մեր յարգելի դասախոսը, Պ. Փոլատեան, մեզի պիտի խօսի Հայոց պատմութեան մասին:

Ապա բնծ հարկերէն դասախոսը, որ բուն դասախոսութեանն առաջ, քան թէ այս հաւաքումը արդիւն էր պիտի ըլլայ մեր նախ իրար ճանաչելու, եւ ճանաչելու նաեւ մեր անցեալն ու պատմութիւնը: Երբեք հարաւ աչտաչ է ըլլալու ըլլալու համար, որովհետեւ մեր պատմութիւնը, մեր նա-

խաճօր Հայիկ օրինակով կը սորվեցնէ հարաւ ըլլալ, բայց ոչ դո՛ւրս: Պ. Փոլատեան հարցունք ներկայներուն թէ ի՞նչ կ'ուզէի գիտնալ եւ ինք ինչո՞ւ կ'ընայ օգտակար ըլլալ: Պատասխանեցաւ թէ կ'ուզէի սորվիլ Հայոց պատմութեանը, դրականութեանը եւ դիմելու թէ ինչո՞ւ համար Հայ ենք: Գոհացուցիչ պատասխան տալովէ վերջ, Պ. Փոլատեան անցաւ իր դասախոսութեան: Ըստ թէ՛ ըստ թէ՛ ազգերուն ալ անցեալը թաղուած է մթնութեան մէջ. Անոնց սկզբնաւորութեան մասին կան աւանդութիւններ, որոնք իրականութեան պրոպագանդայի մը ունին իրենց մէջ: Տուաւ Հոռմի եւ Յոյններու մասին աւանդուածը ու յետոյ Հայիկանը զոր գտաւ աւելի բնական եւ տրամաբանական: Յետոյ ամփոփեց Հայիկի պատմութիւնը: «Պատմութիւնը, այս աւանդութիւններով կ'ուզէի իրենց ժողովուրդին ներշնչել ու ըստ թէ՛ մը: Հոռմայեցիին եղաւ զայնի նման քաջ, իսկ Հայոց իր պատմութեան չորս հարաւ տարիներու ընթացքին եղաւ պատմական: Մեր պատմութեան արդար հարաւորութեամբ է որ կ'ընէ, թէ եւ պոլիտիկ ազդ մըն ենք, բայց քաջութեան, հարաւորութեան բազում գործեր կան կատարուած նաեւ մեր ազգին մէջ: Այս պիտակցական հարաւորութեան մը մեր ազգը պահած է մինչեւ, այսօր: Ուրիշ զօրաւոր ազգեր, ինչպէս Ասորեստան եւ Բաբելոն, կորսուեցան եւ պատմութեան բնեւէ, բայց մեր ազգը, հակառակ իր փոքրութեան կ'ապրի եւ պիտի ապրի, որովհետեւ ազատ ազգերն իտեղի ունին իր մէջ:

Ներկայները իրենց դո՛ւրսնակութիւնը յայտնեցին ինքն ծափելով: Պ. Փոլատեան որ խոստացաւ ուրիշ առթիւ կրկին խօսիլ «Նոր Սերունդ»-ին: — Թղթակից

Օր. ՎԵՃԱՆՈՅՇ ԵՆԵՄԱՆԵԱՆ Եւ Պ. ՄԵԼԻՔՈՆ ՊԱՍՄԱՆԵԱՆ տնտեսագետ: Փարիզ, 23 Սեպտ. 1945

«ԴԱՐՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը

ՓԱՐԻՋԻ ՄԷՋ ԿԸ ՏՈՆՈՒԻ Այս ցարաք, 27 Հոկտ. իրիկուամ ժամը 8.30ին Սօսիէթէ Սօվյանթի մէջ սրահին մէջ 8 rue Danton, (Métro Odéon կամ St. Michel) կը նախագահէ ընկեր ՀԱՐՆԱՅ - ՍԱՄՈՒԷԼ ԿԸ խօսին ընկերներ:

Ե. ՄԻՍԱԲԵԱՆ Եւ Հ. ԱՅՈՆԱՅԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Կ'ընդունին Օր. Ուրիշ Պիլիպիւսեան, Օր. Աստղիկ Առաքելեան եւ Աննա Առաքելեան, կ'արտասանեն ծանօթ դերապան ընկեր Յ. Ուրիշեան, Բ. Հայկեան, Զ. եւ Ժ. Մուրադեան երգչախումբը: Մուտքը ազատ է

ՓԱՐԻՋԻ ԶԱՀԱՅ

ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Միւլիպիւսեան մեծ սրահին մէջ, 24 Rue St. Victor 28 Հոկտեմբեր, ցերեկոյթ ժամը 3ին Նախաճաշութեամբ Խ. Փալիպիւսեան կը ներկայացնէ Հայ դրականութեան մեծ վարպետին՝ Լ. ՇԱՆԹԻ ինքնուրոյն եւ գեղարուեստական գլուխ զործոցը:

ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ

Նրապիւն տրամ 6 արաք եւ 4 պատկեր Տոմսեր նախօրը պահովելու համար գիտնալ Գրաստան Հ. Մամուէլ, 51 rue Mr. le Prince, Tél. Dantone 88-65, Փօթո՞ Գեղարու, 23 Bld. Bonne Nouvelle, Tél. Louvre 69-83:

ճամբայ մը գտնել: Ընկերակիցներուն համարժայն են չեղու գտնելու այդ հոսանքին հետ, առաջնորդութեամբ Լէոն Պրոմի: Կը թուէ թէ Հայ մայրաքաղաքն ալ տրամադիր են զիջումներ ընելու, անշուշտ փոխարինութիւն մը պահանջելով: Ի՞նչ, — նախարարներու որոշ թիւ մը եւ քանի մը ըլլալուը նախարարութիւններ: Գաղափարներ չըրկանքներու մէջ կը կարծեն թէ զօր. որ 401 կ'ուզէ պահել արտաքին նախարարը, Պ. Պրոմ, որ մեծ վարկ չահեցաւ Լեոնով ժողովին մէջ, նաեւ ընկերակիցներուն վերապահին ներքին զործերու նախարարութիւնը, պահելով ներկայ նախարարը կամ ուրիշ մը նշանակելով: Զօրավարը կ'ուզէ նոյն ընկերներուն մէջ պահել նաեւ ուրիշ երկու կարեւոր նախարարութիւններ, երմատյան եւ Տեղեկատու: Միտակալ նախարարը, Փէլլէն, մինչեւ հիմա յարգեցաւ իր քաղաքականութեան մէջ, բայց խնդիր է թէ այսուհետեւ ալ պիտի կրնայ օրավարձի յաւանքն պահանջներ հաշտեցնել իր թաղարկութեան անսամախական հետ: Կը կարծուի թէ համայնավարները աչք ունին ներքին գործերու, ազգ. պաշտպանութեան, կրթական եւ տեղեկատու նախարարութեանց վրայ:

Դիմաւորութեան ձեւատար Ազգ. Խորհուրդը ժողով գումարներ կ'ընէ, կայքէջներ ընելու եւ գործակցութեան ճամբան հարթելու համար:

Տնտեսական խնդիրներին դատ, արտաքին քաղաքականութեան մասին ալ կարծիքներ կը տարբերին երեք հոսանքներուն միջեւ: Օրինակ, ընկերակիցները եւ ժողովրդականները համարժայն են որ աւելի սերտ քաղաքական եւ տնտեսական միութիւն հաստատուի արեւմտեան Եւրոպայի պետութեանց միջեւ: Այս է որ կ'ը կոչուի «աւրեւմտեան խմբակցութիւն»: Համայնակիցները ուժգնօրէն կը դատաւարանեն այս ծրագիրը, զայն ուղղուած համարելով Խ. Միտակալի դէմ: Ամէն պարագայի մէջ, քաղաքական շրջանակները լուստան են ինքնակալ համաձայնութեան մը մասին:

Միտակալի թէ պատմապաշտական նախարարութիւնը պիտի յանձնուի զօր. Տրյալի:

Ք ի լոգիկայով, Միտակալի կառավարական պաշտօնակցութիւնը, ղեկով կուտայ թէ յետագիւտականները օգնած են ընկերակիցներուն յաղթանակին...

ԴԱՐՆԱՅ ԵՐ ՏՈՆՈՒՄ

ԳԵՐՄԱՆԻՅՈՅ ՆԱԽԱՐԱՐՄԵՆ փնջ որ մնացած է, պիտի բաժնուի մեծ յաղթականներուն միջեւ կամ պիտի խորտակուի: Ֆրանսա ոչ միայն համաձայն չէ այս ծրագրին, այլեւ լայն բաժին մը կը պահանջէ եւ ծանուցադիր մը ուղղուած է: Անձնաւորը եղած գերման մարտանական տարողութիւնն է 140.000 թոն, որոնց մէջ կան 110 սուզանաւեր: Փարիզի մէջ զիտել կուտան թէ Ֆրանսան 91 մարտանակներ կ'ընդունուած է պատերազմին մէջ, համապարփաւ 285.000 թոն տարողութեամբ, առանց հաշուելու թուղիքն մէջ խորտակուած մարտանակներ: Այս կորուստներուն մէջ կան 72 սուզանաւեր: Ֆրանսա կը պահանջէ մեծ թորիւրաւարած, մէջ թորիւրանաւ, մէջ սուզանաւ եւն, համապարփաւ 200.000 թոն:

ՏԱՄԱՆ ԿԱՌԻՔ ՈՒՇԱՆԱԿ ԱՅՈՅԵԱՆ ՊԱՅԵՅԻՆԻՆ (Փալիպիւսեան), որը գերման գերիներ բռնա-

ւորուածով կը զտաղէին, ամերիկացի զինուորներու հակողութեան տակ: Մեռան 24 գերման գերիներ, 7 ամերիկացի կառավարներ, կին մը եւ երկու մանուկներ, համազօրեալ 34 հոգի: Քանի հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցան: Մօտակալ իւր մը քարտէսով եղաւ, անպատասխար ձգելով աւելի քան 100 ընկերներ:

ՄԻՍԱՆԱԿԱՆ ԱԶԳԵՐՈՒԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ գաղութները զօրու է այլեւ, հոկտեմբեր 24ին սկսեալ: Դաշինքը ստորագրուած է 51 ազգերու կողմէ, որոնց մեծ մասը վաւերացուած է զայն: Այս մասին պաշտօնական յայտարարութիւն մը ըրաւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը: Կազմակերպութեան առաջին ընդհ. ժողովը պիտի ղուծարուի Լեոնովի մէջ, նոյնիմբերի կիսուն: Կեդրոնը չէ որոշուած առկալին: Շատեր կ'ստանարին ամերիկեան քաղաք մը, Ֆիլադելֆիա: Խ. Միտակալը 50.000 օրինակ տպեց Միացեալ Ազգերու Դաշինքին, ցրուելու համար երկրին մէջ: Պիտի հրատարակուի ամէն լեզուներով:

ՍՈՒՐԻՅՈՅ վարչապետը նախ յիշեցուց թէ փրանսական զօրք պէտք է հետանայ, առանց նոյն պատկերները ղնելու Անգլիացիներու մասին, ինչ որ զարմանք պատճառեց:

ՃԱՓՈՆԱՅ այլեւ զիստագիտական յարաբերութիւնները պիտի չունենայ արտասահմանի մէջ, համաձայն զօր. Մէք Արթըրի հրամանին: Ուրեմն արտաքին զործերու նախարարութիւն ալ պիտի չունենայ: Յուշուար ինչ ազգ. զինուորներ այ պիտի համարին ձափուն:

ԶՈՐ. ՏԵՆՏԻ մահապատիժը վերածուեցաւ զինան յանդարտութեան: Ձերպաշտպանը Պ. Կասթոն Պլոմբը, Անգլիայի Ֆրանսական նախկին դեսպանը, որ Փարիզ վերադարձած էր կնոջ հետ, օղանաւով:

ՎԻԵՆՆԱՅԻ խորհրդային բանակին հրամանատարը, զօր. Բլաշկապով, պաշտօնական Լոյաւ, մեղադրուելով թէ չէ կրցած կարգապահութիւնը տպաւորել կարմիր բանակին մէջ: Այս առթիւ անգլիացի հրամանատարը հաստատեց թէ կարգապահութիւնը բաւական բարեբան է զանալից պիտակներուն մէջ, բայց բոլոր Միտակալի եւ զինուորներուն մէջ, բայց բոլոր Միտակալի եւ զինուորներուն մէջ: Միտակալը սեւ շուկան կը ճարակէ: Կառավարութիւնը խիստ պատիժներ սահմանեց:

ՓԱՐԻՋԻ ՄԷՋ ԱԼ ՓՈԹՈՐԻՔ ՄԸ պայթեցաւ առջին դիրքը: Միտակալն առնել անքննելու որ ժողովները տմայացան ժամը 9ին սկսեալ, կըր միտակալը եւն. թափեցան տանիքներէն եւ հաղաւորները սրճարանները պատասխանեցան:

ԳԵՐՄԱՆԻՅՈՅ մէջ կազմուած նոր կուսակցութիւնները բացօթեալ կը հասկնեն թէ չեն ուզեր որ Հոկտեմբեր եւ Ռուրի շրջանները բաժնուին զերման պատմութեան:

ԶԵՐԲԱՆԱԼՈՒԵՑԱՒ ՕԹԹՅՈՒ Ապէյց, Փարիզի գերմանական նախկին դեսպանը:

ՀԻՐԻՔԻՐ ԲՅՈՒՄԱՅ ՀԻՏԱՅԻՆ մէջ կը փնտռեն, համաձայն Երիպտոնի թերթերուն հրատարակութեան:

ԱՆՄԱՆ ԵՐԳԻՏԱՐԱՆ ՅԱԿՈՓ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՄԱՆՈՒՆ ՅՈՒՆԱՐԱՐԱՆԻ պիտի տօնուի 11 նոյեմբերին, կըրպի կէսօրէ վերջ, նախաճաշով: Երբեք Ֆրանսաւայ Ազգ. Ընդհ. Միութեան Գեղարուեստական Յանձնախումբին: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

Տէր եւ Տիկին Ստեփան Քօբաքաբեան, Պ. Պ. Ստեփան Յովհաննիսեան (Ֆիլիպպէ), Սարգիս Հէրիմեան, Աննիկ Գարաճեան, Կարոս Գարաճեան (Ֆիլիպպէ), Ստեփան Եւ Սրբուհի Գարաճեան, Պ. Զատիկ Զարիկեան, Տիկին Մարիամ Տօսիկեան ցուով իր ծանուցանելու դառնալէտ մահը իրենց ջգրանշին, քրոջ եւ ազգականին:

ԱՅՐԻ ՏԻՊԻՆ ՎԵՐԺԻՆ ԳՈՒԼԵԱՆԻ

որ կնքեց իր մահանալու հիշգրտութիւն, 25 հոկտեմբեր, իր ընկերակից, 5 Allée de l'Union, Իսիլ Մուլիս: Երկուստեան իրենց ինքնուրոյն նախալար, շարաթ, ժամը 3.30ին, Իսիլ գերեզմանատունը:

ԵՄԱՌԹ — Մամուալ մահապաշտպանը քննելու խնդրուի անկախ իր այդ նկատել:

ԳԻՆԵՅԻՆ — Ի պատիւ Խորհ. Հայաստանի վերադարձող պատգամաւորներուն, կազմակերպուած Ազգ. Ընդհ. Միութեան Փարիզի ընդհ. վարչութեան կողմէ այս կիրակի, ժամը 3ին, Սալ Սոյիլի մէջ, rue Saulnier, Փարիզ: Պատգամաւորները սիրով պիտի պատասխանեն իրենց ըլլալից հարցումներուն: Հրաւիրատու կազմի է ստանալ կեդրոնի զբաղեցնակէն:

ՓՈՒՆԱՆ ԵՄԱՆՈՒՄԱՆ — Տիկին Ա. Շահաճեան 200 Փրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Սալի Իսիլ գերմանատուն, որպէս Տիկին Շահաճի յիշատակին:

ՊՈԼԵՆԵՆ Պ. Միլայէլ Պարսամեան կը փնտռէ նախկին Լեզնական Զարլ Համարձումեանը (Սարգիսի Գոմք գերադասի) որ 1924ին Մեքսիկա զաւաճէ կը, իսկ այժմ Մ. Նահանգները ըլլալ կը կազմուի: Տեղեկացնել Մ. Barsamian, rue St. Anne Bollène (Vaucluse), France:

Ն. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 25ամակի տնտեսաւարութեան (1 զեկտ.), մասնակցի փափաքող երգիչ, երգչուհի եւ սիրողներէն կը խնդրուի զիմել Փալիքի Հայկական Երգչախումբի զեկալար Պ. Արա Պարթեւեանին: Փորձերը տեղի կ'ունենան ամէն Գշ. եւ Ուր. երեկոները, ժամը 8ին, Միլիպիւսեան թէր սրահը, 24 rue St. V. Վերթոն, Փարիզ:

ՄԱՍՆԱՆԻՔ — «Քերաւ եւ Զապիլ», դրեց՝ Ա. Սոփիկեան: Փարիզ, 1945: Դին 100 Փրանք:

CHEZ SASSOUNI ՃԱՆԱՐԱՆ Հ. ԱՍՈՒՆԻ ԲՈՒՐՆԱՐԱՐԱՆԻ ԺԱՄԱՐԱՐԱՐԱՆԻ 31 rue d'Alexandrie, Paris (2) Métro: Reaumur Tél. GUT. 92-65

Հայկական կերպարներ, ընտիր օղի եւ աղանդեր: Հարմարեալ, նշանաւոր, կուսակցական նաւոր սրահ: Ամէն երեկոյ, ժամը 7ին սկսեալ արեւելեան նաւոր մասնակցութեամբ երգչուհի Տիկին Սոփի Գարապաշի: Կերպի օրերը զոց է

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesse - 19

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՈՒԺԵՐՈՒ

Գասն տարի առաջ, 1925ին, Հ. Յ. Դ. 10րդ Բնդհ. Ժողովը Հաստատեց նոր տուն մը, — Դաշնակցութեան Օրը:

Ի՞նչ պատճառաբանութեամբ: — Յարգելի յիշատակը Յեղափոխութեան զոհերուն: Ակնարկ մը նետել կտրուած ճամբուն վրայ: Քննել, վերլուծել հատուցութեան աշխատանքը: Տեսակ մը վերաբար, ուր եթէ խանդավառութեան առիթներ կան, ճշգրիտ գնահատումներն ալ պէտք է իրենց տեղն ունենան:

Տոնակատարութիւն մը քննական առեւտն ձգ, որպէսզի ամէն ինչ պարզուի հրապարակաւ: Դաշնակցութիւնն ալ, ինչպէս ամէն քաղաքական հոսանք, ունի այդ պայտօնական առեւտն: — Ընդհ. Ժողով: Դաշնակցութեան Օրը Հանդիպում մըն է հասարակութեան հետ, ընդհանուր դատարար մը կազմելու համար կատարուած գործունէութեան եւ հետապնդուած նպատակներու մասին:

Դատարարութիւն ի վեր, մենք զրկուած էինք այդ պատկերով: Եւ ահա առիթ առաջին տոնակատարութիւնը Փարիզի մէջ: (Դատարարական շրջաններէն Սէնթ-Էթիէնէն էր որ կատարեց առաջին ձեռնարկը, մասնակցութեամբ ընկերակցական բարեկամի մը):

Անշուշտ չէ՞ք սպասել որ այս ներքին հանգիստ մէջ ըստարեւելի Դաշնակցութեան կեանքն ու զորքը: Հարեւանցի ակնարկ մը միայն, «ի պէտս զարգացելոց»: Փա՛նի մը յատկանշական պարագաներ: Երբ Դաշնակցութիւնը կը կազմուէր, անոր Հիմնադիրներն ու զինաւոր մտահոգութիւնն էր համախմբել բոլոր յեղափոխական ուժերը: Միասնաբար պայքարել թրքական բռնակալութեան, քաղցին ու աւարին, անկուր Հարստահարութեանց դէմ որոնց Հիմնական նպատակն էր աստիճանաբար փոխանցել, անճիտել թուրքիոյ հայ ժողովուրդը:

Ամէն րանէ առաջ՝ ինքնապաշտպանութիւն: Զարնել՝ երբ կը զարնեն, եւ տանելի, մարդավարի կեանք ստեղծել, հետզհետէ Հասնելու համար մինչեւ ազատարարութիւն:

Հիմնադիրները, այն ատեն, ծրագրուած միացեալ ճակատը կը կոչէին «Հայ Յեղափոխականներու Դաշնակցութիւն»: Դժբախտաբար ձախողեցաւ միացեալ ճակատը, եւ նոր կազմակերպութիւնը ապարդէջ իջաւ իբրեւ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւն, իր շուրջը համախմբելով դադարաբաշխ եւ ուղեկից ուժերը (1890):

Ի՞նչ եղան իր գլխաւոր հոգիները: — 1. Տարածել յեղափոխութեան գաղափարները, արթնցնելով բռնութեան եւ խառարի մէջ թմբած ժողովուրդին զիտակցութիւնը:

2. Կազմակերպել պիտանի տարրերը, զանոնք վարժեցնելով կարգապահութեամբ: Այս մէկ հատիկ բառը իր մէջ կը բովանդակէր յեղափոխական-բան-հասարակութեան ուժի մը տարրական պահանջները, — Անճմուխութիւն, գաղափարապաշտութիւն, անստանալ հաւատի եւ յարստութիւն: Դիտա-կից, կամուր որ ծառայութիւն առաջադրուած նը - պատակներուն:

3. Ժողովուրդը վարժեցնել զե՛մ բռնելու: Բանի որ թշնամի մահ կը պայտօնար զինու. զորութեամբ եւ աստիական բարբարոսութեան բոլոր միջոցներով: Անշուշտ մեր կարողութենէն շատ վեր էր չարտիչ պետական ուժին դէմ: Բայց, բոլոր յեղափոխութեանց պատմութիւնը կ'ապացուցաւ՝ նէր թէ երբեմն մէկ վարպետ աստիական, կամ պիտեալ ըմբոսանելու արտա մը կրնար հրաշքներ դրծել: Եւ յետոյ, ինչո՞ւ մտկոյն գետնի փոստի, երբ դուռն ալ կրնաս դիպակ արձակել, մղուած՝ ինքնապաշտպանութեան տարրական բնագոյն: Այս ուրեմն զինեալ խումբեր, որոնց Հերոսապա-տուսը Հիպոստի եւ սարսուռ կ'ազդէ մինչեւ այսօր ալ, 55 տարի վերջը:

4. Համերաշխութիւն բոլոր այն տարրերուն հետ որ նոյնպէս կը տառապէին թրքական բարբարոսութիւններէն, առանց կոնի եւ ցեղի խորու-թեան: (Ո՛րքան զոհեր, այս ճակատին վրայ):

5. Մերա կապ նոր Հոսանքի մը հետ, ընկերակա-րութիւն, որուն ալիքները Եւրոպայէն Հասնել էին մինչեւ Թուսանտան եւ Կովկաս: Ծախարի որ զոր կարելի էր անտեսել, եւ որուն 1907ին միացած ըլլալու հետապնդութիւնը այսօր միայն կը դնա-հատուի, Եւրոպայի պողոտաներուն վրայ:

6. Քաղաքական աշխատանք, բոլոր կարելի միջոցներով, ծանօթացնելու համար մեր բոլոր ներքին ու պահանջները: — Ե.

Դ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԻՄ ՀԱՅՐԵՆԻԲ

Իմ հայրենիքի կայսրոյ ժայռերից Գարնամ գետինն են ներքին շուռչում, եւ քուռ է ինձ նորից ու նորից, Հայրենի գետեր, դուռ էք ինձ կանչում:

Իմ հայրենիքի սարերը կիմի Լոռայի եմ գարնամ քեհեղ կանչում, եւ քուռ է ինձ ծառի հայրենի, Կամուր ձեռքերով դուռ էք ինձ կանչում:

Իմ հայրենիքի գարնամ երկնով Կարսամենքն են հալեքի թռչում, եւ քուռ է ինձ մորս սուրբ երգով, Հայրենի հալեք, դուռ էք ինձ կանչում:

Իմ հայրենիքի արտերի ծովեր, Ձեր ծագում ծովկանց հովն է շնչում, եւ քուռ է ինձ հայրենի հովեր, Հարսնացոյն հետ դուռ էք ինձ կանչում:

Իմ հարազատներ, իմ տո՛ւն հայրակա՛ն, Կուռն իմ ձեր կանցի հողուս ալանչում, եւ նորից, նորից կարստով կենդանի ինձ Յազուրեքն է ձեր ծայր կանչում:

ԱՇԽՏ ԳՐԱՅԻ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՂԵՍԱԿՆԵՐ Կ'ԱՅԵՆԷ ՀԱՂԵԱՅԻ ՀԱՅՐԵՆԻԲ

ՀԱՅԻՊ (Յառաջ). — Հոկտեմբերի 15ին Հայէ-պի Ս. Բառասնից Մանկանց եկեղեցին այցելեց Խ. Միտիւթեան Լիբանանի եւ Սուրիոյ զեպաւան Պ. Տա-նիէլ Սողոմ: Դեպքանք փափագ յայտնած ըլլալով ուսումնասիրել զարաւոր այս տաճարը, եկեղեցի եւ Աղբ. Իշխանութեան ձեռք տաւ ինչ անհրա-ժեշտ միջոցներ, պատշաճ ընդունելութեան մը համար: Բարաբ. Ժողովը, ատենակալութեամբ Պ. Յակոբ Պապիկեանի, ընդունեց Հիւրը եկեղեց-ւոյ դռնէն, ուսումնարին մէջ տաւ անհրաժեշտ բոլոր բացատրութիւնները: Հ. Մ. Բ. Մ. ի սկս-տունիցը կը մասնակցէին Հիւրընկալութեան, եւ կը կատարէին կարգապահական հոգեւորութիւնը: Մենք ըստմութեան խոնարհ էր եկեղեցին ու յա-րակից փողոցներուն մէջ: Պ. Սողոմ մանրամաս-նորէն բնէնց տաճարին բոլոր մասերը, շնորհաւո-րեցԱղբ. Իշխանութեան անդամները, շնորհակալու-թիւն յայտնեց փոստար ընդունելութեան հա-մար, եւ մեկնեցաւ: Դեպքանք այլ առիթով մը պիտի այցելէ նաեւ Աղբ. Առաջնորդարան: —Մ.

Հայկ. Դասը Ամերիկայի մէջ

Նիւ Եորքէն կը գրեն մեզի, (16 Հոկտ.) — Հայկ. Դատին պաշտպանութեան համար, քաղց-քաղաքական աշխատանք, Հիմնուեցաւ Հայ-Ա-մերիկեան Մշակույթի Ընկերակցութիւն մը, որ պիտի ջնջայ ծանօթացնել Հայկական մշակույթին արժեքները ամերիկեան հասարակութեան: Նորա-կազմ ընկերակցութեան յարած են երկտասնեակ մը ակադամներ զիտակաւաններ եւ փրօֆէսօրներ: Ընկերակցութիւնը պիտի հրատարակէ անգլերէն հոստանայ հանդէս մը ստուար ծաւալով: Առաջին թիւը լոյս պիտի տեսնէ յառաջիկայ Դեկտեմբե-րին: Եզրուածներն ունին տասնէ աւելի ամերիկացի եւ եւրոպացի զիտակաւաններ: Ընկերակցութեան նախագիտն է փրօֆ. Grégoire, Պրիւսէլէն, որ այժմ Ամերիկա կը գտնուի: Բոլորը պիտի, փէն-սիլմանի եւ ուրիշ համալսարաններու նախա-դասները պատուական անդամ են ընկերակցու-թեան: Հոկտեմբեր 20ին Բոլորը պիտ համալսարա-նի մէջ արահն մէջ տեղի պիտ ունենայ Ընկե-րակցութեան առաջին հանդէսը ուր պիտի խօսին ամերիկեան ակադամներ զէմբեր, նաեւ փրօֆ. Կոն-կուս, Օր. Սիւրարիի Տէր Ներսէսեան եւն.:

Ամէն պարագայի մէջ այս նոր ձեռնարկը ա-պագայ խոստացող դործ մըն է, որ կարեւոր դեր պիտի կատարէ նաեւ մեր նոր սերունդին ազգային դատարարակութեան համար, ներշնչելով անոր Հպարտութիւն մեր ներկայ եւ անցեալ արժեքնե-րու հանդէպ:

ՍՈՎԻ ԿՍՈՒ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Պէյլին, կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ երեսփ. Ժողովին մէջ, պարզելով Եւրոպայի քաղաքական եւ տնտեսական կացութիւնը: Այս առթիւ ազգաբարեց թէ, վեց չարաթ առաջ ստացած տեղեկութեանց համա-ձայն, եթէ յուր միջոցներ ձեռք չառնուին, Եւ-րոպան ապագային սովի մը եւ համաճարակներու պիտի մատնուի այս ծով: Մակըր կոսեցող Գիւր-մանները, քայց պիտի չկրնայ կեցնել մարմէները:

Բացատրելէ վերջ թէ անօթութիւնը եւ զգը-կանքները կրնան շատ աւելի ահաւոր ըլլալ քան թիւանօթները, կամ նոյնիսկ հիւլէ-ոտմը, նա-խարարը յիշեց թէ՛ Մ. Նահանգներու խորհրդարանը այս միջոցին կուսումնասիրէ օրինադիւ մը, 1.800.000.000 տոլարի վարկ մը բանալու համար Միացեալ Ազգերու Նպատամատոյց վարչութեան (UNRRA): Եթէ այս դուռարը շարաւարդուի, Նպատամատոյց կազմակերպութիւնը պիտի քան-դուի եւ կացութիւնը արեւտակ պիտի դառնայ քանի մը չարաթէն: Եւրոպայի անօթութիւն-ներ կան Եւրոպայի մէջ. առաջինը՝ Ֆիլիպինական, երկրորդը՝ հոգեկան: Եւրոպայի այսօրուան խառ-նակութիւնները հետեւեալ են ծով երեւուն տար-ուան պատերազմի: Իմ կարծիքով, չկայ աւելի զէջ կամ օճարապար բան մը քան այն երբ դիւա-նադէտները կը զրգային ցեղային ատելութիւններ յարուցանելով կամ Ժողովուրդները իրարու դէմ հանելով: Թող Ժողովուրդները իրենց ուզած կեանքն ապրին, ինչ աղջի ալ պատկանին, եւ այն ատեն Հասարակ Ժողովուրդը աւելի երջանիկ պի-տի ըլլայ: Այդ Ժողովուրդները երբեք իրարու վրայ չյարձակեցան, մինչեւ որ իրարու դէմ Հնա-ուեցան զինուորական, կամ, ասպիւստիական կամ նմանօրինակ շարժառիթով մը:

Խօսելով Ձեխալովաքոյ Ձուռէթեան շրջանի եւ Լեհաստանի Կիւրմանիքու վտարմանական նա-խարարը դիտել տուաւ թէ շատերը Հիթլերի կող-մէ փոխադրուած էին տեղահան Զինքերու եւ Լե-հոնու հողերէն վրայ: Արեւելեան Եւրոպայի Ժո-ղովուրդներուն այս տեղահանութիւնը եւ կը պատկերացնեն այսպէս, — Երեսկայեցէք թէ քրիստոնեան կղզիներու Ժողովուրդին 60 առ հա-րիւրը յանկարծ տուներէն հանուելով այլուր կը քուռ: Բայց ամէնը միեւնոյն ճամբով չեն եր-թար: Երբ եւ Պերլինէն կը մեկնէի օդանավային կայանը երթալու համար, որքան փախտականներ զուրս կ'ընէին, նոյնքան ալ ներս կը մտնէին: Տեսայ կիներ եւ մանուկներ որ կուռքերու լծուած էին: Սակաւաթիւ էին այրերը: Եւ դիտելով այս քստմեղի պատկերը, կը խորհէի. — «Աստուած իմ, այս բոլորը հետեւեալ են մարդուն տխրաւու-թեան եւ պատկաւով: Մարդկային կարողութե-նէն վեր է արագորէն յուճել այս խնդիրը: Պիտի փորձենք մեր կարելիքն»:

Այս առթիւ խօսք առին ընկերակցական եւ պահպանողական երեսփոխաններ, լրացնելով ա-հաւոր թշուառութեան պատկերը, անստանալ աբ-սորական կիներու եւ մանուկներու անասելի վիճա-կը: Առեւտրական նախարարը յայտարարեց թէ Անգլիա այս տարի մէկ միլիոն թոն ուտելիք պիտի դրէ Եւրոպա, փոխանակ աւելցնելու իր Ժող-ովուրդին պարէնի բամբակ: Պարենաւորման նա-խարարն ալ ըսաւ թէ Եւրոպայի կարգ մը մասն-րուն մէջ Ժողովուրդը աւելի լաւ կ'ուտէ քան Անգ-լիոյ մէջ, եւ միայն նախկին թշնամի երկիրներուն մէջ է որ սովի վախ կայ:

Զօր. Տը Կօյի Ժրագիրը եւ Փրանկին ապագան

Առժամեայ կառավարութեան նախագահ Ժը-րագիր մը կը պատրաստէ, իբրեւ ուղեղիմ նոր կա-ռավարութեան: Իրադեհներ կը հաստատեն թէ այս ծրագիրը պիտի լրացնէ Դիմադրական ծակատի Աղբ. Խորհուրդին առաջադրութիւնները եւ պիտի ներկայացուի կուսակցութեանց վարիչներուն: Նոր զահլիճին կազմութիւնը կախում պիտի ունե-նայ երեք յաղթական կուսակցութեանց զիւրքէն, երբ աչքի առջեւ ունենան զօր. տը Կօյի ծրագիրը: Լիպէտաւիոն կը զրէ թէ Պ. Փլէյքին, երմտական նախարարը, որ պահանջարար պիտի մնայ նոր զահլիճին մէջ, համաձայն է փրանկը արմեղիկե-լու, միլիոն մօր տարի:

Զօր. տը Կօյ առէի օր ունկնդրութեան ընդու-նեցաւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան վարիչները: Պ. Լուի Սայանն, Դիմադրական Աղբ. Խորհուր-դին նախագահը, յայտարարեց այս առթիւ. — «Փոշարիկները վաւերացնողին Աղբ. Խորհուր-դին Մասնաւորութիւնը: Այժմ պէտք է դուրսի վերածել անոր տրամադրութիւնները»: Իրազեկ պաշտօնատու մըն ալ ըսաւ. — «Զօր. տը Կօյի ծրագիրը պիտի արգելէ այն քաղաքականութիւնը որուն պիտի հետեւի Ժըրքին եւ արտաքին ճակա-տի վրայ, եթէ իրեն յանձնեն նոր զահլիճին կազ-մութիւնը: Անսպանական է որ Ժրագիրը յայտա-բարութիւն մը պարունակէ, յայտնելով զօրավա-րին տեղահանները Փրանկը ապագայի մասին»:

× Դիմադրութեան Աղբ. Խորհուրդին արտա-

(Շարունակութիւնը կարգալ Դ. էջ)

ՄԻՇՏ ԿԱՆԳՈՒՆ

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ծնաւ հայ ժողովուրդի ցաւէն ու ապագայութենէն:

Ու իր ամբողջ գործունէութիւնը Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը նուիրեց հայ ժողովուրդի ցաւն ու ապագայութեան ամօքներուն:

Եւ ինչ որ վերահասարակեց, Հայոց պատմութեան ամենախաւան մէկ շրջանին:

Դաշնակցութեան լուծին տակ ճնշուած Հայուն հոգիին մէջ ստրկամտութիւնը ըսին էր դրած: Դաշնակցութիւնը եկաւ մարտադրեց ճշմարիտ հայ ժողովուրդի հոգին, անոր մէջ ներթափանցեց ազատութեան և հայրենիքի սրբազան կրօնը: Անկեղծական, անխիտ, համա-կերպող զանգուածներուն կերպարանը, խելալ եւ ըմբոստ ոգի տուաւ: Խառնի մէջ տուաւ յոյսի և զիկորոյս հայութեան յոյսի ու լոյսի ճամբաները ցոյց տուաւ:

Դաշնակցութիւնն էր որ կորուսեցաւ հայ գիւղացիին մէջը շաւիղ, անոր հոգին լուսաւորեց եւ քաղցրեց զինքը: Ան էր որ անհայրենիք ու հայատակ Հայուն հոգիին մէջ վերածարծեց անկախութեան այն հուրը՝ որ մեր պատմութեան առաջնակի արշալոյսին մէջ հրաշքեր գործել տուած էր Հայի գիւղացիներուն:

Ի դուր չէր որ մեր պատմահայր Թորոնցիին Հայոց Պատմութիւնը կը սկսէր ընդհանրութեան դէմ ազատաստեղծ նահապետի մը բմբուսացման եւ փառաւոր յաղթանակին պատմագրութիւն: Դաշնակցութիւնը, մեր անմահ, Հայիկերու, Տեղբայրներու, Վարդաններու, Արշակներու եւ Ռուբէններու հոգին զգուշորոյ և բաղնիկ պողպատող ազատութեան լուծը պիտի վերածարծուէր հոգիներուն մէջ Անդրանիկներու, Մուրադներու, Արթուր Մեղրեաներու, Բեռնիներու, Գէորգ Չափունիներու եւ անթիւ ու անհամար, անուններ ու անանուն հերոսներու եւ հայրերիներու, որոնք Հայոց ժամանակակից պատմութեան էջերը զարդարեցին ան-նման զինքանքութեան հրաշալիքներով: Դաշնակցութեան լուծը: Այս նոր հերոսները ըմբռնեցին կամ Ազատութեան ճշմարտանքը արձանագրեցին իրենց պայ-քարի զոհակոյն վրայ եւ «Երբ փոխան զէնքը դրկած լիւր քարճարացան՝ յանուն հնազարեան ուզատապալան հայ ժողովուրդի փրկութեան: Ու իրենց անձը ողջակիցով ազատութեան սուրբ սե-ղանին վրայ, մարտիցին Հայուն երեսին նետուած ստրկութեան նախախնդր: Մէջըդ հանեցին Հայուն ազատագրութիւնը հոգին, որ դարեւոր խորքին կու-գար եւ որ անթիւրած էր անխառն ժամանակ-ներէ ի վեր:

Դաշնակցութիւնը քաղցրեց հերոսներէն առաջ եւ անոնց հետ գործընթաց տուաւ նաեւ մօրէ Էն-

րոսներ: Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնադիրներու պանծալի փառանքը, մասնաւոր Քրիստափոր - Ռոստոմ - Զաւարեան երրորդութիւնը մինչեւ այ-սօր ալ յուզիչ խանդավառութեամբ կը լեցնէ հո-գիները բոլոր երէց ու կրտսեր Դաշնակցականնե-րուն: Անոնք լուսաւոր փարոսի մը նման կը ցցուին մեր պատմութեան մութ ճիւղերին մէջ՝ ազատութեան եւ ազատ Հայրենիքի ճամբան ցուցնելով:

Տակաւին այսօր ալ, Դաշնակցութեան հիմնա-դրութենէն 55 տարի վերջ, անոնց քաղաքացի-դաւաճարները սուրբ են եւ նուիրական ու կ'սկսու-րեն ազատութեան սիրով տենչալաւ բոլոր հոգի-ները: Տակաւին այսօր ալ իրեն խորհրդանշան եւ իրեն ներշնչման աղբիւր կ'ոգեւորեն մեզ Խանա-սորի արշաւանքը, Պանք Օթմանը, Սասունի կուր-ները, Ներսիսի մահափորը, Ծափի Գարսիսա-րի, Ուրբախի, Սուսան Սալի, Վասպուրականի հե-րոսամարտները, Դարաքիւիսայի, Բաշ Արարանի եւ Սարաւարապատի կոնիները՝ որոնք ի վերջոյ յաղիքեցան Մայիս 28ի փառապանծ եւ անմոռանա-լի թուականին:

Հայ յեղափոխութեան տուած զոհներ, Թա-փան արիւնքի ի զուր շանցան: 1918ին արիւնքի եւ աւերակներուն մէջէն փրկելի մը նման ծնաւ Հա-յաստանի Հանրապետութիւնը:

Այսօր երբ կը տօնենք Դաշնակցութեան Օրը, յարգանքով կ'ողբուինք յիշատակը մտքի եւ բա-զուկի այն բոլոր հերոսներուն, որոնք ինկան Հ. Յ. Դ. սուրբ դրօշին տակ աւելի քան կէս դարէ ի վեր, յանուն հայ ժողովուրդի ազատութեան:

Թո՛ղ անոնց յիշատակը կենդանի օրինակ մը ըլլայ մեր նոր սերունդին համար, որ կը ծաղկի այս օտար աստղերուն տակ: Մեր նահատակները յաւազին քաղցրիներն են մեր զաւաճարներուն: Դանի՛ ալ զաղափարները վերջնապէս չեն իրա-կանացած, մենք եւ մեր նոր սերունդը պիտի քա-լենք մեր անմահ նահատակներու դժած ճամբէն:

Հայ Դաւաճ կրկին արժարժուած է այս օրերու:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը 1890ին կանգնել կոչ-ուեցաւ՝ Հայ Դաւաճ իր արմատական լուծու-մին յանգեցնելու համար: Մայիս 28ով իրագոր-ծեց իր ծրարքին մէկ մասը՝ այսօր Հայաստան անունով երկիր մը իրականացուցեց ինչ որ աշ-խարհի քարտէսին վրայ: Կը մնայ իրականա-ցնել ծրարքին միւս մասը՝ իսկականը, թրք-բանհայտաւանի ազատագրումը դարձուր թշնամիի ձեռքէն եւ կցուր ներկայ Հայաստանին՝ կորի-զը երազուած Հայաստանին:

Հայրենաբաղձ հայութիւնը այսօր ամենուրեք յոյսով ու հաւատով բարակուել՝ կը սպասէ այդ երջանիկ օրունքին: Մինչեւ չիրականացայ այդ զա-րաւոր երազը, Դաշնակցութիւնը միշտ կանգուն պիտի մնայ հայ ժողովուրդի կողքին:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Յիսուսը հինգ տարիներու բերք չալակին, ա-հաւոր սպիներով ծածկուած կեցեր է Ան՝ կիրքե-րու ուղիկանոսին մէջ:

Կիրք՝ երբ արիւնտ երկունքով աշխարհ կու-գար եւ իր երակները կը բանար, միւսոնի պէս մաքուր արիւնովը հալեցնելու դարձուր ստրկու-թեան ծանօղը, հայութեան ճակտին քուած վախ-կոտութեան արատը: Կիրք՝ այսօր, երբ քսան տարիէ աւելի, դաշնայն պատեանին մէջ, գրին է ձեռք տաւ, ի խղիւր Մնացորդացի անարիւն ջարդին փրկութեան:

Հաճոյցներու յաջորդականութիւն մը չեղաւ իր կենսաւ: Ընդհանրական: Մանուկ՝ կաթի փո-խարէն արիւն ծծեց: Երիտասարդ՝ չնանչաւ բե-հեղեղերու խշուրտը եւ տաք անկողինները: Զա-փաշատեղեան միայն, կատաղի կուրծ մը վերջ, հանգստանալու իրաւունքը ձեռք բերած ըլլալ կը կարծէր, երբ նորէն՝ օտարութեան միայնոր իրեն բաժին ինկաւ: Բըքա՛ն կը յարմարի իրեն պարսիկ մեծ բանաստեղծին խօսքը, — Ու՛ր չինգաց մէկ դի-շեր, որ յաց չեղաւ մէկ տարիք:

Իրեն տղամարդ, իթէ ինք իրեն չթոյլատրեց լալ, չէր կրնար նաեւ խնդալ: Իրաքանչիւր քա-լափոխին՝ սիրելի մը դիակը: Որ կողմը դառ-նար՝ կախաղանի մը չարաշուք հասակը կը ցըց-ուէր: Եւ այս՝ հայրենիքին մէջ, հայրենիքէն դուրս:

Վիսո՛ւ՛, Քրիստափոր պատմող, սխեռի մե-ծութեամբ մետաղ մը սրտին: Կէլիկիւրա՞ն. Ադ-րիւր - Սերորը թոյնն ու ժառանգ: Թրօ՛նք. Գուր-գէնն ու ընկերները ճարճատող մարադին կրակէն կրտսիւն: Սամախիւ՞. Սուրբն ու Գնունին: Եղիպտո՞ս. Արաշէս Դեւեանը՝ Եղիպտոսցին: Ո՛ր մէկը յիշել, ո՞ր մէկը թուել: Համայնարանա-կան ուսանողէն մինչեւ յիսուսի զիւղացին: Մին միւսէն մեծ արեւութեամբ եւ մարմն: Մին միւսէն խոր՝ հոգեկան անդուլթեամբ:

Իր տօնն է այսօր, սակայն չա՛տ թիթեւ է յարկանքը, քաղաքամար մը զօհողութիւննե-րուն: Ուրիշ՝ ձեւ պէտք էր ըլլար. բուռն, անսա-կարելի, միաճո՛ղ:

Յիսուսը հինգ տարիներու բերք չալակին, ա-հաւոր սպիներով ծածկուած կեցած է Ան: Բայց՝ զո՛հ է:

Գոհ, որ Լեւոն Ե. զերութեամբ փրցուած հայկական պատմութեան թելը կըցած է կապել Արարարի ժաշկերուն եւ հիմը դնել հայկական Վեցերորդ Հարստութեան:

Օրհնեալ ըլլաւ զուր, Վարդաւա:

Ունայնութեանց այս աշխարհին մէջ կիրքերը

կը մարին օր մը:

Գործը կը մնայ:

ՀՐԱՆՏ ԱՅՈՒԱՅԵԱՆ

ՓԱՌՔՔԵԶ

Փա՛ռք քեզ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւն: Փա՛ռք քու յիսունըփնգամեայ հերոսական գործունէութեանը:

Փա՛ռք քեզ, ազատագրութեան ոգին մարմնա-ցնող կազմակերպութիւն: Եւստիւնիկ տարի պայքարեցար անխնայ, վաճառ դարձար քու ժողովուրդիդ, դիմադրելով բոլոր տեսակի յարձակումներուն:

Դանի՛ քանի անդամներ, ուղեղին քեզ զգես-նել, արմատախիլ լնել, բաժնել քեզ ժողովուրդ-դէն, բայց դուռ մնացի անխախտ, եղբայր աւելի հզօր եւ աւելի իրոյստ:

Յիսուսը հինգ տարի բոլորած է քու ծնունդը: Ծառեր ըսին թէ ծերացած եւ ալիւս, բայց էրբ կը սրբանք քու էջերը, քեզ կը տեսնենք, ամէն անգամ աւելի երիտասարդ, աւելի աշխոյժ:

Բու ծրարելիք եւ տեսակները, ամէն ան-գամ որ կը կարդանք, աւելի հպարտ կը դղանք մենք մեզ, քանի որ եղած եւ պայծառ եւ միշտ նուիրուած ժողովուրդին: Ամէն մէկ հարուածի կրցած եւ դիմադրած եւ ամէն պայքարէ դուրս եկած եւ աւելի կենդանի:

Կուսակցութիւնները ծնած են ծառայելու ժո-ղովուրդին:

Դաշնակցութիւնը կըցած է մեր կենսաւ մէջ, արտայայտիչը դառնալ ժողովուրդի հաւաքական ձգտումներուն: Ժողովուրդները կը մասնակցին կուսակցութեանց, համաձայն իրենց զաւարական եւ զաւաճարական ձգտումներուն: Մենք ալ, ըն-կերներ, մեր ձգտումներուն ամենամօտիկը դառն-ենք Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, իբր հայ ժողովուրդ-ի եղծրու արտայայտիչն եւ ամէնէն գործօն կուսակցութիւնը:

Ոչ մէկ կուսակցութիւն կրնայ պարծնալ թէ ինք եղած է անխալ: Ինչպէս անհատները, նոյն-պէս կուսակցութիւնները իրենց պատմութեան մէջ կրնան գործել սխալներ, կամքէ անխալ: Դաշնակցութիւնը իր հաւաքականութեան մէջը, կըցած է միշտ իր բարձրութեան վրայ եւ միշտ մեզ առաջնորդելի դէպի շիտակ ճամբան:

Մեր կենսաւ մէջ եղած են կազմակերպու-

թիւններ կամ խմբակցութիւններ, որոնք ունեցած են ժամանակաւոր շրջան մը: Դաշնակցութիւնը ապրած է եւ կ'ապրի, որովհետեւ իր միտքերը ե-ղած են միշտ կենսունակ իր ժողովուրդին համար: Ինչպէս ժողովուրդներն են ծնունդ եւ կենսա-տուող կուսակցութեանց, նոյնպէս այդ նոյն ժո-ղովուրդներն են մահուան դատապարտողը կու-սակցութիւնները: Հ. Յեղափոխական Դաշնակցու-թիւնը պարեցաւ, փառա յիսունըփնգամ տարին, ո-րովհետեւ մեր ժողովուրդը զգաց անոր պահանջն ու անհրաժեշտութիւնը: Ապրեցաւ ան իր ժողո-վուրդին համար, իր ժողովուրդին հետ, տաւա-պեցաւ միջոցին եւ միշտ ջանաց ստեղծել իր ժողո-վուրդին համար աւելի լաւ պայմաններ: Եւ աստոր համար է որ մեր ժողովուրդը ամէն անգամ ինք-զինքը զգացած է աւելի մօտիկ այդ կուսակցու-թեան:

Դաշնակցութիւնը յիսունըփնգ տարի պայքա-րեցաւ, յանուն հայ ժողովուրդի ազատագրու-թեան, պայքարեցաւ անընդհատ իր զաղափարնե-րը արժեցնելու եւ զիրաւամտելի դարձնելու իր ժողովուրդին: Եւ այսօր, երբ կը տեսնենք որ զա-նազան աղղեր նոր է միայն որ իրենց վարձաձեւե-րով կամ կարգաւարդով կը հակին դէպի ընկեր-վարութեան, Դաշնակցութիւնը վաղուց իր ծրա-դիրներուն մէջ մտցուցած է եւ դրժարած ժո-ղովուրդալար սկզբունքները, իր կարելիութեան սահմաններուն մէջ անշուշտ եւ յարմարելով կա-ցութեան:

Երբ կը բաղդատենք, այսօրուան ամենալա-ռաջագոյն կազմակերպութեան հետ կը տեսնենք որ Դաշնակցութեան ծրարները շատոնց ընդգրկած են այդ տեսակէտները:

Կուսակցութիւնները, ինչպէս բոլոր, ի սպաս դրուած են ժողովուրդին, Դաշնակցութի-նը ալ իր բոլոր ուժերը միշտ արմատադրած է իր ժողովուրդի բարեօրոյն:

Կը ինչե՞զ ազատագրութեան պայքարները, երբ կը նշանախօսենք ինչ Մահ կամ Ազատու-թիւն: Դաշնակցականին համար սուրբ պարտա-կանութիւնն է եղած՝ պայքարել եւ զոհուել Ազա-տութեան համար:

Ապրիլ ազատ, — այս է եղած իր նշանաբանը: Այսօր, ընկերներ, տօնն է ազատութեան հա-

մար պայքարած արտյանին, Հ. Յ. Դաշնակցու-թեան:

Ակնարկ մը նետենք մեր հերոսական էջերուն եւ զիսակցութիւնը ունենանք ճիշդ ստանձնած պարտականութեան:

Հաւաքուի՛րք միայն, երբեք զազափարա-կան խորհրդանշաններու (Քրիստափոր, Ռոստոմ, Զաւարեան) երբեք տառերու (Հ. Յ. Դ.) «Օր» յաւերժացնելու:

Ինչպէս երգած է մեծ բանաստեղծը «Յաղթա-նակի Օրը», մենք ալ միասին, ձեռք ձեռք տուած, պանծացնենք՝ «Դաշնակցութեան Օրն այս տօնա-կամ ...»:

ՆԵՐՍԷՍ

ԹԱՏՐՈՆ

Այս միջոցին Փարիզի բեմերէն Théâtre St. Georgesի մէջ կը ներկայացուի ֆրանսիական մէկ խաղը, A l'Approche du Soir du Monde, բեմադրու-թեամբ Մորիս Էրանսի եւ Ժաք Հանրի Տիւպա-լի: Խաղը, միջնադարեան, իրեն դերակատար ու-նի խումբ մը երիտասարդ ուսանող - ուսանողու-հներ, բանի մը բացատրութեամբ: Մորիս Էրանս-տի զարդանք:

Մեր նպատակը չէ, այս քանի մը տող յիշա-տակութեամբ տալ խաղին նիւթը, ոչ ալ ներկա-յայցածն ու ընդհանրապէս դերասաններուն խա-ղարկութիւնը:

Հոն հաճախ անակնկալ մը ունեցանք, նախ տեսնելով յայտարարին վրայ սիրուն անուն մը, Դաշնակցութեան, ու յետոյ այդ պատանին ինք Փրա-նսկան բեմին վրայ: Դերասան Յ. Ուլունենանի երկրորդ օրդին է Վարուժան որ կը հետեւի Փրա-նսկան խաղարկական զարդին եւ որուն փոքրիկ դեր մը բաժին է ինկեր այս խաղին մէջ: Դերակի մը մէջ ծառայ է Փրեանսիկը, հազիւ կրկու երեք էջ մը մուտք ունի բեմը, բայց, ո՞րքան յառեկ - նշական եւ ինքնայատուկ: Պատանին Վարուժան կըցած էր իր աննշան բաժինը դարձնել շահեկան եւ դրաւել համարակիցութեան ուշադրութիւն:

Յաջողութիւն կը մաղթենք իրեն սրտապին:

Մ. Տ.

ՈՂՋՈՅՆ ՔԵԶ, ԱՐԵՒ, ՄԵՆԵՐ

ՄԵՐ ԴԱՏԸ ԵՒ ՄԵՆԵՐ

Կարեւոր լուր մը

Ողջոյն քեզ, Արեւ, բացագոյ երազ,
Լուսնդէն վերան Աստուծոյ շունչին,
Ու իր իզմերէն՝ տեղիդ առաջին:
Այրիւրը կեանքին, հոսում համապագ ...:

Միտքս կը խախտայ ծոցիդ մէջ բռնար,
Յաշտով դէմքիմ մօրքս անմեղամ,
Զոր մայր եւ մանչդայ յայտիդ մէջ ծորաթ,
Ամբերն ալ կը լորձօնի կարծով կենսածոր ...:

Հառագայք մերուդ հեքեաքը ոսկի,
Մատաղ օրերէն կուգայ դեռ վերս վերս,
Երբ վարդն ու խիւրը իրքեւ արանստ:
Միտքեցիր իմիդ երկինքէն ծախի ...:

Սահմաք կեանքիս՝ էջքիմ մէջ ամբար,
Երբ անծամ իմկա գիրքը մութ խաղիմ,
Շրթք մերուս տուրք երգը ծիծաղիմ,
Մտալիս պէս ծաղկած յայտէ կենսաբաց ...:

Երկինքէն երան երբեմն ամպոտ,
Ու մերք ալ կըրկէն հովերու խորով,
Սակայն շողերուդ քոցիդ թիկերով,
Իմն հոն՝ յոյսերուս կայսերի մարտ ...:

Անվերջ յոյսերդ իմ ջնջիմ մէջ հիւլէմ,
Այսօր դեռ կը գոգամ հեղուկ թեւալիս,
Երբեք մեր մէջ եւ կ'երթաւ անվախ,
Իզմերս վառել յայտիդ արեւորէմ ...:

Մ

Ողջոյն քեզ, Արեւ, ողջոյն քեզ մարմն,
Կը բարձրանաս լուս, անս վերքերիմ,
Բարձրում մը յայտի թօթուկով շորս պիմ,
Իրկիդ մէջ անած կեանքը համարէմ ...:

Ու յաւերժութեան մասրաք օրհնաւոր,
Հրդեհի նման անծայր ու անշեղ,
Կը բացալստէ հայ հազիւս մէջ,
Հաւատքս անեղծ անցեալէմ արծարծ ...:

Որովհետեւ եւ անաւորներուդ,
Իսպառնիմ մէջ կը բըքթըռայ դեռ,
Կայսերէնք մեր շունչը անվիկեր,
Համարքի պէս ջնջել երկինքէն լուրք ...:

Եւ հիմա վերէն շողերով փրկար,
Այգերուս դիմաց, կարծեմ կ'երթաս,
Երկիր մեր մօր, լեռներով անհաս,
Դաշտներով ոսկի, երկինք՝ թայր ու թայր ...:

Այսպէս մոլորում ու վրաբարձի,
Վեցի կ'ըստանալ փշերով սեւեւ,
Միեւն օր անէ՛ յարկաւորս բռնի,
Անպէ՛ գիծ պահէ՛ դուռն այդ հեքեաքի ...:

Մտալիս խորշերէն անս անվերք,
Երբ յարկաւորս կ'առնէ կեանք մարմն,
Կը կըրկեն մոլորաք հազիւս խորշի,
— « Անուս լուսայ, արեգակն արդար ... »:

ՀԱՐԵՆԻ ԴԱՏԱԶԱՆԱՆ

ՊՈՒՏ Մ ԵՐԵՎԱՆ

Անկորնելի իրաւունքը

Կայ աշխարհի միայն Հայկական Դատէն աւեւ
Ի զիմացիկն եւ տեւական խնդիր... Դարեր թա-
ւալած են անոր վրայիկ: —

Երբ գոյութիւն ունէին Հոռոմ, Բիւզանդիո-
նի, Պարսկաստանի հօդք պետութիւնները, կար եւ
Հայկական ինչորդ: Այսօր, երբ շատ մը ազգեր
գոյութենէն դադարած եւ պատմութեան չոր էջերուն
մէջ ապաստանած են, կայ ու կը մնայ Հայկական
Դատը:

Հին պարտատէրերը շատոնց է սրբուած են
հրապարակէն, սակայն դատաւար Հայ ժողովուր-
դը ներկայ է իր արդար դատով ...

Հոռոմի մեծագոյր կայսրութեան ետեւէն նախ-
ջանք: Հսկայ Բիւզանդիոնի կոռակը, տեսանք:
Սալակները շատոնց է մահիկի առջեւ նամազի
նստած կամ պատմութեան փոշիներուն տակ շնչա-
հեղձ եղած են, բայց Հայկական Դատը մշտական
է, ինչպէս Արեւն ու Լուսինը ...

Եթէ, Օսմանիան կայսրութեան բեկորներով
կերտուած Թուրք Հանրապետութիւնը, իր ազատ
կամքով չհրաժարի Հայկական հողերէն, անոր
արեւելեան ներքինիքին ալ պիտի տեսնենք ...

Հայկական Դատը անմահ է եւ արդար: Արդա-
րութիւնն իսկ է ան... Վայր այն ազգերուն, որ
կոռակ կը դարձնեն անոր: Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի,
պիտի սրբուին աշխարհացոյցի միայն եւ պատ-
մութեան մութ դարձանի մէջ պիտի թաղուին,
ինչպէս իրենց նախորդները ...

Եւ պիտի չլինանք դայն հետապնդել: Վեր-
ջին Հայր աշգեր պիտի փակէ, Հայկ. Դատին
յուշադր ձեռքը բռնած ...

« Երբ շին դատաստանին օրը, երբ փողահար
Դարբէնը Հրեշտակապետ գերեզմաններէ դուրս
պիտի կանչէ բոլոր ազգերն ու մարդկութիւնը, ա-
ռաջին բողոքաւորը, որ պիտի յանձնուի իրեն՝
արուելու համար անկը դատաւորին՝ աստուածոր-

(Դ. Եւ վերջին մաս)

Մենք կը պահանջենք մեր հայրենիքը, որով -
հետեւ ան մաս կը կտրուի մեր կեանքին: Անով բան
մըն ենք, առանց անոր՝ ոչինչ: Հայրենի հողը այն
է հաւաքականութեան մը համար ինչ որ են օդն
ու արեւը մարմնին համար. առանց անոր ալը հա-
ւաքականութիւնը կը կորստի, կը չորնայ, կը մեռ-
նի: Մենք մեր պատմական երկիրը կը պահանջենք
հոն երթալու, հաւաքուելու համար, որովհետեւ
հոն է որ մեր ամէն մէկուս աշխատանքը նպատա-
կի մը պիտի ծառայէ, ամէն ճիշդ ու թափուած ա-
մէն ջրախնդի կաթիլ պիտի հաւաքուի, կենսա-
ւորուի եւ ծնունդ տայ իտէալի մը, հաւաքական
բոլորին համար ընդունելի, բոլորին սիրելի ալ -
դային իտէալի մը:

Ազգութեան դադարաւոր միայն հաւաքա-
նականութիւնը կը կարելի է բացատրել: Երբ չկայ այդ
իտէալը, չկայ աղղ եւ ուրեմն պէտք չկայ հայ-
րենիքի:

— Ունի՞ր հաւաքական ազգային իտէալ մը:
Ունի՞ր այդ իտէալը, աշխարհի չորս ծագե-
րուն ցրուած, հայ ժողովուրդը: Ունի՞ր այդ իտէա-
լը մահաւանդ դուռն, նոր սկիւրուղ:

— Այո՛, կը պատասխանեմ եւ բոլորիդ կող-
մէ, առանց վախի: Ունինք ազգային իտէալ մը,
եւ շատ ազնիւ իտէալ մը: Եթէ չունենայինք, մենք
չէինք ըլլար, եթէ չունենայինք, դարեւ տեւող
մեր չարքանքներուն, մեր անիրաւականիքի տա-
ռապանքներէն մէկ հատ Հայ չէր վերապրեր:

Եթէ ազգային իտէալ մը չունենայինք, այսօր
ոչ միայն Հայկական Հանրապետութիւն պիտի չու-
նենար, այլ Հայ անունն իսկ չառնոց մոռցուած
պիտի ըլլար ժամանակի փոշիներուն տակ:

Ուրեմն կ'ուզենք իրրեւ աղղ պարիլ: Որովհե-
տեւ կը դռնը թէ ունինք այն կարեւոր որ կը
յատկանէ անոր գոյութիւնը: Աղղ մը կը գոյ
բոլոր յատկութիւնները ունինք: Ունինք ինքնա-
տիպ մշակութիւն, ունինք դարերէ ի վեր եւ շատերէն
առաջ, ունինք սրանչիլի լիզուի, վեր ու դրակա-
նութիւն, արուեստ ու քարք կրօնք: Այս բոլորը
ունենցած ենք եւ ունինք միեւնոյն այսօր, մշտական
կերպով, անցումաբարձի ալ մը ըլլած, որ չէ պրո-
տրած, հակառակ ամէն աւերներուն, ամենադժն-
գի պայմաններուն մէջ իսկ չէ դադարած հոսելէ,
միշտ կենսաւոր ու շինչ ալ մըն, կենսադիր մը
որուն մէջ կը ցոյան մարդկային հոգիին ամէն
ազնիւ տեսիլներ, բոլոր առաքինութիւնները:

Կ'ուզենք արեւմտի մեր պատմական հոգե-
բանականութեան մէջ իր փոքրիկ մասը: Անոր
կոթորակն ու տաճարներ, հոն անհրժեշտ դարձ-
ած ենք, հաւարամեայ թաղաքակրթութիւն ստեղծած:
Սակայն, ինչ որ ամէնէն կարեւորն է այսօր կրկին
ի վիճակի ենք նոյն թաղաքակրթութիւնը շարուն-
ակելու եւ յառաջդիմելու:

Այժմ հաւատարմ, Պ. Պ. դատաւորներ, չէ՞ք
հաւատարմ, թաղաքակրթ ժողովուրդներ: Ձեր աշ-
քերը քանցէ եւ տեսէք: Հետեւ չեք թանց, տեսէք
ձեր ծոցին մէջ 20—25 տարիէ ի վեր ապրող դադ-
թական ժողովուրդի այն խելակներ: Անոնք ահա-
ւոր ջարդերէն ճողոպրած, հեռի են եւ արեւմտ-
քա՛մ արեւմտի մեր դուռներ: Տեսէք թէ 25 տար-
ուան ընթացքին ինչե՛ր են չինած: Մաքրած իրենց
ցնցոյթները, մաքրած արիւնք որչորքը էր իրենց
մորթին վրայ: Գլխահակ եւ ջիւղերը պղծած աշխա-
տեր են տարիներ ձեր գործարաններուն մէջ, ծու-
խի ու մուրի մէջ, խնայք, ընտանիք ապրեցու-
ցիք, եւ հետզհետէ բարձրացեր ընկերային դասա-
կարգերու ստորնակներէն, տունէր չիներ եւ հե-
տամուտ եղեր հողեկան կեանք ստեղծելու: Մշա-
կոյթ ստեղծած են կամ շարունակած իրենց ունե-
ցածը, զայն զարգացնելով, պահելով նոր գեղեցի-
կութիւններով, մշակութիւն ստեղծած են որքան որ
զուրկ կարելութիւն տուած էք անոնց: Նոր դար-
դաներն ու բանաստեղծներ հասցըցած են արուես-
տաշէտներ եւ գիտուններ, քարաշէն տուններ չի-
նած ու տաճարներ կանգնած: Այդ կարճ ժամա-
նակին մէջ, այս փոքրիկ եւ աստանդական ժողո-
վուրդը, զուրկ հայրենիքի մոռուր կոռուանէն,
տուած է Մախիթաններ, Մայր Արեւներ, Ռու-

դիին ձեռքը, պիտի ըլլայ Հայկական Դատին յու-
շադիր ...

Այս կէտը լուսաւորն կերպով հասկցած է պա-
րապետ Սթալին, եւ որպէս Ռուսաստանը ապրի
եւ գոյութիւն ունենայ մշտապայծառ, ան ապա-
հովարար ձեռք պիտի առնէ Հայկական Դատին
կարգադրութիւնը: Եւ, ոչ մէկ արգելիք առնել
կանգ պիտի առնէ, փառսօրէն գիտնալով թէ՛
Հայաստանի գոյութիւնը բարեբաւարի թախ-
ման (նուխտա) մը պիտի ըլլայ Ռուսաստանի դը-
րանը միայն ...

Ուրեմն, աւելորդ յոյժութիւն է, փողով -
թմբակով Հայկական Դատի բարեկենդաններ
սարքել եւ ճառախոսներու կողորդներ պատուել
մեր իրաւունքները տոռալու համար... Երբ բաւէ
վերի կէտերը նկատաւորութեանը յանձնել, ջուր
պղտորող դիւանդէտներուն եւ սղասել ներդադ-
թի հրաւերին ...

Կ. ՊԵՏՏՈՒՇ

« Հայրենիք » կը գրէ այս խորագրով խորա-
դրական մը մէջ (22 Սեպտ.):

— Փանի մը օր առաջ « Եւրոպայի Երբեք Թայմ »-
յայտին թղթակից Ս. Լ. Սուլցպերկէն էր, որ
Լոնտոնէն հարդուեց թէ՛ Թ. Միսաբեան Հայ Ըն-
կերակրական կուսակցութեան կողմէ Հինգի խոր-
հուրդին ներկայացուցած է յուշագիր մը, որով
կը պահանջէ Թուրքիայէն խորհրդային Հայաս-
տանին զինիլ թրքականական նահանգները: (Նը-
ման յուշագիր մը Հինգի խորհուրդին ղրկուած է
նաեւ Ամերիկայէն Հայ Դատի Յանձնախումբին
կողմէ):

Նոյն լուրը աւելի մանրամասն կերպով ամե-
րիկեան թղթերուն տուած « Եւրոպայի Երբեք » հե-
տադրական մեն զործակալութիւնը: Վերջինս այ
հաստատեց թէ Հայ Ընկերակրական կուսակցու-
թիւնը պահանջած է Հինգ Մեծերէն: որպէսզի ա-
նոնք հարկադրեն Թուրքիան խորհրդային Հայաս-
տանին զինել « Երկր » իրաւունքներն այն հողե-
րու վրայ, որոնք նախագահ Ռիւբլովի իրաւար-
ութեամբ Հայաստանի մաս կը կարգեն:

Ըստ « Եւրոպայի Երբեք », յուշագիրը ամ-
բաստանած է Թուրքիայէն ամենապայքաւ բարբարո-
սութեանց մէջ Հայերու դէմ եւ մեղադրած է նաեւ
արեւմտեան պետութիւնները այն բանին համար,
որ անոնք հայկական հարցի լուծման մօտեցած են
միշտ Թուրքիոյ անկախութեան ու հողային ամ-
բողջականութիւնը պահելու մտահոգութեամբ:

« Ինչպէս թուի՞ր » եւս կը յիշատակէր, թէ
յուշագիրը Հինգի խորհուրդին ներկայացուող ե-
ղած է Թ. Միսաբեան:

Ապահովաբար, Լոնտոնէն եկած այս տեղե-
կութեանց վրայ յենում է. Միսաբեանի ներկա-
յացուցած յուշագրին անցեալ երեւոյթի իրկիւն
անդադարեւ Լոն Թամար իր հերթական ձայ-
նարձակումին մէջ:

Ընթերցողը անշուշտ հասկցաւ, որ վերեւ յի-
շատական Հայ ընկերակրական կուսակցութիւն-
ն է. Յ. Գալանկոթիւնն է եւ անոր կողմէ յու-
շագիրը ներկայացնողն ալ մեր լոնտոնական ըն-
կեր Թ. Միսաբեանը:

ՅԱՌԱՋ. — Լոնտոնի մէջ տրուած յուշագրին
լուր Ամստ Թիւրքիայի եւս հաղորդած էր աշխարհի
ամէն կողմ, եւ իրաւաբանութեամբ արտասահմա-
նի բոլոր քերթերուն կողմէ, մասնաւորապէս Սո-
սալայ Սթալինի. եղիպատիւն մը: Մէջ Սո-
սալայ եւս քանք քերթեր խելաւորած էին Թ.
Միսաբեանի ամուր, իրաւաւոր կայսրամբն:

Բայց Մամուլաններ, Անտի Թուրքիան եւ Սո-
սալայ Սթալիններ: Հաղորդեալ պարեկէտ գոր-
ծուորներ է տուած, չինարար, եւ տասնեակ հա-
զարով զինուոր ձեր ահաւոր պատերազմին, սպա-
նեք է տուած եւ հերոսներ:

Եթէ բաւական չէ այս, դարձուցէք ձեր ակ-
նարկը զիջ մը անդին: Տեսէք թէ հոն, Երեւանի
չուրջ հաւարած մէկ միլիոնը հազիւ անցող մեր
ժողովուրդը ինչե՛ր է չիներ: Աւերակներէն թա-
նաքաններէն է բարձրացուցեր, թաղարն, մասնա-
դարան եւ համայնարան: Այդ նոյն ժողովուրդը,
այս նոյն ձեր պատերազմին 300 000 զինուոր
է տուած եւ աւելի քան 50 զորավար:

Մեր կենսունակութեան, մեր ստեղծագործ-
ոյթին այս անհիշելի փաստերն զիմաց, ինչ
կրնայ զինլ մեզ կողորդողը, Թուրքիան: Մեզմէ
շատ աւելի աստուր քանակով, տեղը աշխարհի
ամէնէն հարուստ եւ բարեկեր հողերին մէկուն,
ինչ է տուած Թուրք ժողովուրդը թաղաքակրթու-
թեան: Անուն մը տուէք, դործ մը ցոյց տուէք:

Ձալք ու աւեր, կողորդու եւ աւազակու-
թիւն: Տուած է աշխարհի ամենամեծ ռմրագործ-
ներն ու ճիւղները, իր սուլթաններէն միջեւ զը-
խարկ փոխած « ճանարպտականներ »:

Իրերը շատոնց ճշդուած են, եւ Դատը տես-
նուած:

Եթէ իրաւունք, արդարութիւն, անմէջ բա-
ռեր չըլլային, մենք արդէն պէտք է այսօր ունենա-
լինք մեր հայրենիքը:

Կը յուսանք թէ այս անգամ, աշխարհի խա-
ղաղութեան աշխատող մենք մարդիկ կ'ըլլան վե-
րահաստ այս ճշմարտութեան: Անարդարութեան
վրայ հիմնուած որ եւ է գործ չի կրնար տեւական
ըլլալ: Ամենամեծ խնդիրներէն ամէնէն փոքրիկը
պէտք է կարգադրուին իր անաշտող ունենալով
արդարութեան, ապրելու ազատութեան եւ համե-
քախտութեան սպրդանքները: Պէտք է անարդարու-
թիւնը վերանայ, ռմրագործները պատմուին,
անմեղները, զոհները, բարի եւ ազնիւները վարձա-
տուին: Մենք վարձատրութիւն չենք ուղեր մի-
այն, մեր անունը կը պահանջենք, պաշտօնական
թուղթերով հաստատուած եւ աստուրաբար:

Մենք արդարութիւն կը պահանջենք: Եւ այսօր
մեր մէջ արդարութեան ձայնը աւելի ունեւոր
հնչէ, քան փոքրիկ: Եւ ասիկա ամէնէն ազնիւ պա-
ցում մըն է որ կրնայ ունենալ ժողովուրդ մը ո-
րուն հողին այրեր է դարբնով ամենաբարձր
Տիկերով:

Այս բոլորը պայծառօրէն կը փաստեն թէ

մենք կողման ենք ստեղծագործելու եւ քաղաքա-
կիրթ ազգերու անդամական ընդուն մեր խա-
ղաղ, հաւաքական աշխատանքին ազդեց վաստա-
կը: Այդ աշխատանքին համար, յանուն արդարու-
թեան, յանուն քաղաքակրթութեան մեր պայքի-
նական հայրենիքը կը պահանջենք հոն կենսաբա-
րադարձութեան կենսեք ապրելու: Կարելի չէ
ժողովուրդը մը մերժել ապրելու իրաւունքը, երբ
ան չուզէր մեռնիլ:

Հայաստանի մըն է թէ անհատները կը մեռ-
նին, ուղին թէ չուզեն, իսկ ժողովուրդները կը
մեռնեն երբ կ'ուզեն մեռնիլ: Հայ ժողովուրդը
չուզեր մեռնիլ: Ո՛ր մէկ ազգ, ո՛ր մէկ համայնք,
ամբողջ ազգերու պատմութեան մէջ, թէ ցուցա-
դրած այնքան կորով, այնքան անխորտակելի
կամք չեն հանդիսանում, որքան այս ժողովուրդը:

Միեւնի չալրեակիցները, սիրելի եղբայրներ,
երիտասարդ ու պատանի խմբէ միասնաբարհամոզ-
ուած ենք այս բոլորին, եթէ իրարայկն կը դի-
տակցենք մեր պատմական կողմին, գիտենք թէ
ինչպէս է ինչո՞ւ կ'ուզենք մեր հայրենիքը, վերս-
տան հեղէ բոլորը, վստահ հեղէք թէ մենք այս Դա-
տը չահած ենք:

Մարտի 11 ԿԱՐՕ ՓՈԼԱՏԵԱՆ

Մեր Օրը

Թրքահայ Դատէն ծնած Դաշնակցութեան Օրն
է այսօր:
Նուիրական այդ մեծ Դատին յղացողին ու
սնուցանող իր հարապատ մօր՝ ռօնն է այսօր:
Անոր մէն մի քայլին հետամուտ, հետապնդող
ու իր ցաւին, տառապանքին անբաժան ընկերա-
կից ընկերներու Օրն է այսօր:

Կարգ ժողովը եւ Փրկութեան Կոմիտէն նախա-
դահները միաձայնութեամբ որոշեցին զործադրել
նորհօրնուդին ծրագիրը, որ կը տրամադրէ պատ-
ժել դաւաճանները, դրակն անոնց դաշները, վար-
չական եւ արհեստակցական ապարդիւն հեռացնել
անոնց որ միարանման են թշնամիին հետ, վերս-
հաստատել քաղաքացիական պատմութիւնները,
ընթերցողական օստիկանութիւնը, ազդին վե-
րադարձնել արտադրութեան միջոցները որոնք մե-
նաշնորհի վերածուած են (եկեղարաններ, թիւն-
ներ, սեղանաւորական մեծ հաստատութիւն-
ներ, փոխարքութիւն եւն.), հաստատուն վիճակի
մը վերածնել զինները, ազգային եւ հանրապետա-
կան բանակ մը կազմել, միջազգային զործակցու-
թիւն հաստատել մասնաբարութեան պէս: Նահանգնե-
րուն, Խ. Միութեան եւ Անկախ հետ են:

Փրանքի արեւելքման զորոյցներուն առթիւ
մասնաբանոր զետեղ կուտան թէ կարելի չէ որո-
շուած տակ այս մասին, Մահմադիւր ժողովին
զուամարտէն առաջ եւ առանց խորհրդակցելու
անդը. եւ ամերիկեան կառավարութեանց հետ:

Անգղիա եւ Ամերիկա
եւ Պաղեստինի խնդիրը

Վերջին լուրերու համաձայն, նախագահ
Թրումբն եւ Անկախ վարչապետը համաձայնած
են, միասին լուծելու համար Պաղեստինի խնդիրը:
Մ. Նահանգներու նախագահը կը թղթակցի Պ.
Էթելին հետ, այս հարցին եւ Միջին Արեւելքի վե-
րաբերելու խնդիրներու մասին: Կըսուի թէ անդը-
կառավարութիւնը մօտեցաւ յայտարարութեան մը
պիտի ընէ Պաղեստինի մասին:

Մենք այս մինչ այն, Միտնականները հրապա-
րակային ժողովներ կը գումարեն Ամերիկայի
մէջ, պահանջելով որ Անգլիա արտօնէ Հրեաներու
ներգաղթը Եւրոպայէն Պաղեստին: Մ. Նահանգ-
ներու նախագահն այս կը պնդէ որ Անգլիա արտօնէ
ներգաղթը: Նախագահը առաջարկած էր 100.000
Հրեաներ ընդունել Պաղեստին, բայց Անգլիա հա-
մաձայն է միայն 25.000 հոգի ընդունելու: Միտ-
նականները ամբողջ մէկ էջ յայտարարութիւն
հրատարակեցին ամերիկեան թերթերուն մէջ, մե-
ղադրելով Անգլիան թէ կը խախտէ Հրեաներու
ներգաղթը, զանոնք հալածանքի մատնելով Եւ-
րոպայի մէջ:

Միայն կողմէ, Արաբներն այս անգործ չեն մը-
նար: Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ 1500 Հրեայ
պատմաիրական ժողով գումարելով Եւրոպայի մէջ,
որոշեցին բարեփոխել Արաբական Գերագոյն խոր-
հուրդը, որ սարքած էր 1936ի պայտամարութիւնը
եւ անոր մէջ աթու մը տալ Երուսաղէմի միւլ-
թիւն (ձերբակալուած Թրանսպիլ կողմէ): Այս
կոմիտէին վարիչներէն երեքը աքսորուած են
Անկախիցներու կողմէ:

Հիւիւն. Ռոմիւրի մասին կարելի չէ յայտա-
բարարելու մը պիտի ընէր նախագահ Թրումբն:
Կըսուի թէ պիտի առաջարկէ միջադաշին դաշինք
մը կնքել, օրէնքէ դուրս հայկական իշխանութիւն
եւ միջազգային հաստատութիւն մը հիմնելով, որ
պիտի ուսումնասիրէ Հիւիւն - ուժը, խաղաղասի-
րական նպատակներու համար:

Իր բողոքող ու մաքառող խեղափոխողները,
ամբողջ կէս դարու կենսեք նախն ձգած կուզայ
այսօր մեղ զէմ դիմաց, հակառակարգ...:

Ըսելու թէ ինքն է եղած զխառնոր ներշնչողը,
խորհրդատուին, անվճար քարոզիչը թէ զԲիւլը,
զործողը, թէ կուտողը:

Ան, կազմի մը հաստատուն, իր ճիւղերովը
արմատ ընած Հայոց սրտին, կ'արհամարհէ փո-
թորիկներն ու շանթերն որ ամէն օր կուզան,
կ'անցնին... Արթուն պահակ մեր Հին ցեղին, ա-
ւանդութեանց իր ընածին, միշտ պատրաստ պատ-
նէլին վրայ:

Ինչպէս հովիւ մը քաջ, անձնուրաց, հաւա-
տարիմ իր պաշտօնին, իր կողմին, դաւաղանին:
Գաղափարի վեհ արդիւնի իր ծագումէն մին-
չեւ այսօր, կանչելով ան իր սուրբ գործին Ազա-
տութեան հայրենիքին:

Ան բարձրացաւ թանկ անգամ իսլամափայտին
վրայ անգամ, ամէն քան փորձելով, շատ բաներու
զիջելով, բայց երբ հնարք մը դեռ չեղաւ եւ իր
գործը չաւարտեցաւ, եւ իր նպատակին զեռ. չհա-
սաւ, ինքը չէր որ մեղաց տէր եղաւ...

Պատմութիւնն անշաղաք կը թողու ան վկայ իր
կենսագրութեան նոր ու գալիք սերունդին:

Միշտ եւ կ'ան մեծ գէպերն Մայիսեան պատ-
կիւր իր շանքերը մասամբ եւ իր վաստակը յոգ-
նալան:

Բայց իր Հին Ուխտը չէ մոռցած ընաւ, այլ
նորոգած ամուր հաւատքով, մինչեւ Հայր Ըլլայ
տէր իր հողերուն, բոյնն ապահով իր կենսեքին:
Ողբերկն անգամ որ եւս իր մեծ գաղափարը
սուրբ ու պաշտելի ու իր մէջ անվեհեր դրօշակի-
րը հայրենիքին, մտղթելով որ ան ապրի ու ծաղ-
կի միասին:

Մէն - Սէ

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆՁՆԱՍՏՈՒՆ ԵՂԱԻ ՏՈՂՈՎ. Լէյ, Հիթլերական
Գերմանիոյ Աշխատանքի հակառակ ուսանողը,
որ չորսերդ տեղը կը լսուի պատերազմի ոճիւր -
գործներու ցանկին վրայ եւ բանտարկուած էր
Նիւրնբերգէրի մէջ: Ամբաստանեալ խիստ հսկո-
շուէրն ան ինչպէս միւս մեղաւորիցները,
բայց յաջողած է ինքզինքը կախել արտաքինեցին
մէջ, հանդիպ մը ընելով սրբիչէ մը եւ ճերմակե-
ղէնի կտորներ թխելով բերին մէջ, որպէսզի հո-
ղեկարգի ձայնները չլսուին: Ամբողջ գործողու-
թիւնը տեւած էր Չուէկս վայրիկան, մինչդեռ
հակառակին կը կատարուէր: Իւրաքանչիւր 30
երկվայրիկան անգամ մը: Երբ կապակեալով պա-
հակները բացին արտաքինը, ամբաստանեալը
նստած էր անկենդան: Անձնապաշտը նստակ մը
ձգած է, ուր զըլում կը յայտնէ հակահրէական
քաղաքականութեան համար, իբրեւ «հիմնական
սխալը Հիթլերական իշխանութեան»: Մայիս 16ին
ալ փորձած էր անձնապաշտ ըլլալ թոյնով, երբ
Ամերիկացիները ձերբակալեցին Միւնիխի մէջ:
Տօրթ. Լէյ, որ շատ կը սիրէր շուայ կենսեքը,
օղանաւային սպայ էր նախորդ պատերազմին:
Հիթլէրի միացաւ 1920ին: Կըսուի թէ ինքն էր որ
հաստատեց նացիներու բարեւը, «Հայլ Հիթլէր»:
22.000 ԳՈՐԾԱԿԻՏԵՆԵՐՈՒ ցանկ մը կը երեւան
հանած է Թրանսիսի Ապահովութեան տեսչու-
թիւնը, նախկին ղեկավար Ալեքսի ձերբակալու-
թեան առթիւ (ձորակ - Սուրա): Այս յայտնու-
թեան առթիւ, կ'ըսուի թէ պիտի երկարաձգուի
մաքադարձումի պայմանագիրը, որ կը լրանայ
նոյն թիւին 10ին:

Խ. Միտնականները հրապարակեցին, հա-
մը խօսելով զիւրացիներու տղեն, բացատրեց թէ
ամէն վտանգ անհետացած չէ առկան: «Կարծիք
բանակին զինուորները չլինան մէջ գտնուելով ա-
րեւմտեան քաղաքակրթութեան հետ եւ տպաւո-
րութիւններ կը արձալով, նոր կարգ ու սարք
կը պահանջեն: Պէտք է աննոց բացատրենք թէ ինչ
կարկերականին, սնամէջ, զեռու եւ քաղցնի բո-
ւանդակութիւն ունի այդ քաղաքակրթութիւնը»:
Մէկ վայրիկան իսկ մի ժողովը թէ մեր երկիրը
միայն ընկերայարական պետութիւնն է աշխարհի
մէջ: Ճաղկապարհը շահած ըլլալը ինչ նշանակի
թէ ամէն վտանգ անհետացած է մեր պետութեան եւ
ընկերայարական կարգաւորման համար: Պէտք է
մարապիւնք մը յաջմիտանկը, որպէսզի պատե-
րագով վտանգը իրապէս անհետանայ երկար ա-
տենի համար:

Միտնականները ամբողջութեամբ մասին չըլած գրոյց-
ներուն առթիւ, խորհրդային կառավարութիւնը
զեկոյց մը հրատարակեց, որ կ'ըսէ թէ «այդ
զրոյցները արժանի չեն հերքումի»:

ՍՈՑԻԱԼԻՏ Կը հեռագրեն թէ լազմութիւն մը
հաւաքուելով Օթէլ Պուլկարայի առջեւ, թշնա-
մական ցույցեր ըրաւ ամերիկեան պատուիրակին
դէմ, որ դաջած է հետեւեւոր ընդհ. քաղաքական
ՄԱՆԻՓ ՓՈԹՈՐԻԿԻՆ հետեւանքով չորս շոգե-
նաւեր ընդգծեցան, 14 նաւատարներ մեռան:
300.000 ՁՈՂԵՐ Կը փնտրուի Թրանսիսի կող-
մէ: Միշտ հիմա վերադարձած են 1.600.000 զե-
րինք եւ արտադրականներ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՓՈՆ ՏԸ ԵՐԻՐԻԻԻ. — Հ. Մ. Ը. Մ. Ի մասնա-
ճիւղի մեծ պարահանդէսը տեղի ունեցաւ հոկտեմ-
բեր 6ին: Գովելի էին վարչութեան անդամներուն
Հանգրեւ: Անոնք յաջողած էին մօտ 300 հոգի հա-
ւաքել սրահին մէջ: Ընդհ. հասոյցները զոհարեցին
է եւ պիտի յատկացուի մասնաճիւղի Փուլթայ -
լիսաներու պէտքերուն: Այս առթիւ վարչութիւնը
կը փութայ իր ջերմ շնորհակալութիւնները յայտ-
նել մասնաճիւղին պատուոյ նախագահներ Պ.
Ջիդմոսին ու Պ. Գապարեանին իրենց լիառատ
օժանդակութեան համար:

Լիոնի եւ Փոն ար Շէրիւի Հ. Մ. Ը. Մ. Ի մաս-
նաճիւղերը հանդիպում մը ունեցան հոկտ. 21ին,
Լիոն - Տէսին մարդադաշտին վրայ, հոծ բազմու-
թեամբ: Ուժերը հաստատ էին: Լիոնցիները իրենց
վարժ խաղաղութեամբ Ա. խաղաղամասն յաջողե-
ցան նշանակել առաջին նշանակեալը: Բ. խաղաղա-
սին Փոն ար Շէրիւիցիները անտարբերաբար հետեւ
Հիոնցիները անոնց ընդդադանին վիրաւորուելէն
բացուելով յաջորդաբար նշանակեցին 4 նշանակեալ
եւս: Բայց Փոն ար Շէրիւիցիները չյոսահատե-
ցան շնորհիւ իրենց մարդէլին՝ Ազատ Պալանի
որ մօտ 25 մարդ հեռադուրեւեմով ուժեղ հար-
ուածով ճիւղ անկիւնէն նշանակեց միակ նշանա-
կեալ: Հ. Մ. Ը. Մ. Ի կը շարունակէ զարգանալ,
հակառակ ցանաղան դժուարութեանց: Մարգիւ
ԱՅՈՐԱՎԻԼ. — Հ. Մ. Ը. Մ. Ի իր 3 լուսմբե-
րով ներկայացաւ Brunoyի դաշտին վրայ իր Գ.
պաշտօնակար մրցումը կատարելու համար:

Մեր կրտսերները, քաղցրեւորած իրենց անդ-
րանիկ-նղաբայներուն կողմէ, մրցումը չահեցան
ի զէմ հով: Բ. խաղաղ, թէեւ չլինի, բայց հոնա-
րուն խաղէ մը վերջ յաղթեց 3ը զէմ 4ով:
Brunoyի մարզիկները՝ նման ոստիկաններու,
երբեք ազատ չգնացին մեր երիտասարդները: Երեք
խաղով 5ը զէմ 12 կէտ նշանակեց Հ. Մ. Ը. Մ. Ը.
Բ. Ո.

Փ Ա Ր Ի Ջ Ա Ն Յ

ԴԵՐԱՍԱՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ
Միւլիալիթէի մեծ սրահին մէջ, 24 Rue St. Victor
28 Հոկտեմբեր, ցերեկային ժամը 3ին
Նախաձեռնութեամբ Խ. Փալիպաքմաի
կը ներկայացնէ հայ դրականութեան մեծ
վարչական՝ Լ. Տէմիթի ինքնուրոյն եւ գեղարուես-
տական զուրի գործոցը:

ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ

Երազային տրամ 6 արար Խ. 4 պատկեր
Տոմսերը նախօրոք ապահովելու համար դի-
մել Գրաստուն Հ. Սամուէլ, 51 rue Mr. le Prince,
Tél. Dantone 88-65, Ծօթօ Ֆէպիւտ, 23 Bld. Bonne-
Nouvelle, Tél. Louvre 69-83:

ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ՏԻԿԻՆ Աննա Զօքարեանի
մահուան քառասունեան առթիւ Պ. Ո. Ֆէրման-
եան 500 Փրանք կը նուրէր Թրանսահայ Կապոյտ
Խաչին: Մասնաւ Յատալընէ:
ՖԻՆԱՆՍԱԼ ՀԱՅ ԵՐԻՏ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Դ. դասա-
խօսութիւնը հինգշաբթի, 1 Նոյեմբեր, ժամը
8.30ին Միտնա Սէէմաի մէջ, 19a rue Caumartin:
Կը խօսի Պետրոս քահանայ Գասարեան: Նիւթ՝
«Քրիստոնէութիւնը Հայոց մէջ Ս. Գրիգոր Լուսա-
ւորելի շրջանին»:

ԷՋՄԻՍՏԵՆ ԺՈՂՈՎԻՆ պատգամաւորներէն
Պ. Մ. Գաբրիէլ զիւրացիներու տղեն, բացատրեց թէ
30 հոկտեմբեր, ժամը 20.30ին, 8 rue Jean Goujon,
Salles des Centraux մէջ, նախաձեռնութեամբ Կով-
կասահայերու Միութեան: Կը հրաւիրուին բոլոր
հայրենակիցները:

2 ԴԵԿՏԵՐԲԵՐ ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ ժամը 5ին, Փա-
րիզի Հայկական Ինքնավարութեամբ համերգ - նուազա-
հանդէս մը պիտի տայ Կովկասի արահին մէջ,
նուիրուած Հայկական երաժշտութեան, ղեկավար-
ութեամբ Ա. Պարթեւեանի:

ԿԱՐԴԱՅԻՐ. — ՁՈՑԻՐ ԸԼԻՔՍԻՍ, Յ. Հի-
սանիւն, զին 120 Փրանք: Դիմել Հ. Բայրուսեանի
եւ Մ. Պարսեմանի գրաստանները եւ հեղինակին,
38 rue du Méné, Asnières (Seine):

ԿԱՐՆԵՑԻՆԵՐՈՒՆ

Նիւ. Երբեք Կարնոյ Հայրենակցական Միութե-
անէն ստացանք նամակ մը, հոկտեմբեր 17 թուա-
կանով: Կը զրէ թէ Միութեան իր վերջին նիստին
մէջ որոշած է հայրենիքեւն զրկել Փարիզի կարօտ
հայրենակիցներուն, ուստի «Յատալըն միջոցաւ կը
խնդրէ որ զրկեն իրենց հանգէները: Միութեան
հասցէն — Vahram Midinian, 1900 Lexington Ave.
New York, 35 N. Y.:

Le Gérant: H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN 17 Rue Damesme 17

Հայերու անունները: Կ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Նոր Սերունդ, — «Բազմի»

Նոր Սերունդի Բազմի խումբի Բ. դասախոս - ստեղծողը տեղի ունեցած հոկտեմբեր 20ին, Ալեքսանդրյան արահին մէջ, որ լեցուած էր երիտասարդուհիներով եւ երիտասարդներով: Պ. Լորիս Բարանեան ջանքի մը խօսքով բեմ հրաւիրեց բանաստեղծ, Պ. Հրաչ Զարգարեան, որուն նիւթն էր «Բազմի», իր կեանքն ու գործը:

Նախ ջանքի նիւթին անցնելը Պ. բանաստեղծը բացատրեց թէ Բազմիին այնպիսի կարեւոր դէմք մըն է որ անհնար է մէկ անգամէն ներկայացնել: Ուրեմն պիտի փորձէ տալ ընդհ. գիծեր: Իսկական անունով Յակոբ Մելիք Յակոբեանց, այս մեծ մարդը ծնած է 1835ին Սարգսիստեանի Սայմաստ դասուոյ Փայաջուկ գիւղը, Ուրմիոյ ծովափի ա - բեմամեան ափերուն որու բազմաթիւ ճիւղերուն վրայ կը գոտուէին հայկական դիւղեր: Հայրը փոստական էր եւ հողագործ, իր գիւղի ժառանգական Մելիքն էր որ ունէր աւելի մեծ իրաւունք քան ներկայիս քաղաքացւոյն մը, ժայրը հայ կնոջ պարիւնը մէկ տիպարն էր:

Բազմի իր նախնական ուսումը կը ստանար դիւղի դպրոցի մէջ: Մանկական այդ իշխանականը կը գտնենք իր մէկ վէպին սկիզբը, «Հայձեր» ուր կը նկարագրէ դասական դարձած Տէր - Թողիկի դպրոցը ճանապարհորդի ախտին շատ մասը: Մանկավարժական դրութեան միջնադարեան սոսկումներն ու պատիժները:

Ճամբորդութեան մը առնելով թիֆլիս, հայրը Բազմիին իր հետը կը տանի եւ կը դնէ թեմական դպրոցը: Քանի մը ապրի վերջ, Բազմի կը մտնէ ուսումնական միջնակարգ վարժարան՝ ուր գիտութիւններու նախնական պաշար մը կ'ապահովէ: Եւ ահա կը սկսի ուսումնասիրել օտար գրականութիւնը, կ'ընտելանայ ռուսերէնի, որուն շնորհիւ ռուսական հարուստ գրականութիւնը իրեն մատուցելի կը դառնայ: Թուրքիեն եւ ամենամեծ տպագրութիւնը է թողած իր վրայ: Դժբախտաբար չի կրնար աւելի երկար շարունակել իր ուսումը ու 23 տարեկանին կը վերադառնայ իր ծննդավայրը: Հայրը ծեր, քնտանիք, բաղկացած 9 զոյրերէ եւ 3 եղբայրներէ: Կ'անցնի հօրը առեւտրական գործին գլուխը:

Ինչպէս իր հոգին թրջահայտաւան կ'երազէր, Սայմաստին իրեն առեւտրական կ'անցնի սառ - մանը, կ'երթայ Վան, Ալեքսանդր, Բասն, Վարազդի վանքը ուր յիշման հայրիկը կը վորձէր: Աղթամարի վանքը եւ Վանայ լճին եղբերը նրա տան, առաջին անգամ ըլլալով իր քնարը կը թրջթոցէ «Ջայն սուր», ո՛վ ծովի, ինչու լո՛ւսմեծը: Գերբայ Մոյշ գաղար, Ս. Գարապետի վանքը, կը տեսնէ ուխտաւորներու մեծ բազմու - թիւը: Ամէն ջայլին կը հանդիպի հայրենի աւե - թիւք վանքերու, բերքերու, եւ Երազներու աշ - խարհը իրեն կը ներկայանայ չօշակելի կերպով, մատնուած թշուառութեան ու բռնութեան: Այդ

վորդները որ պատրաստուած են ինքնավարութեան համար պէտք է իրաւունք ունենան իրենք ընտրելու իրենց վարչաձեւը, իրենց ազատ կամ - ըով, առանց որ եւ է արտաքին միջամտութեան: Այս ճշմարտութիւնը կը վերաբերի ներքալայի, Ասիայի, Ամերիկէի, Էնչիպէն եւ արեւմտեան կիսա - գունդին:

5. Մեր դաշնակիցներուն միացեալ ճիւղերով, մենք պէտք է օգնենք պարտուած թշնամի պետու - թեանց որպէսզի ժողովրդավար կառավարութիւն - ներ հաստատեն, իրենց ազատ կամ ըով: Եւ պէտք է ջանանք հասնելու աշխարհ մը ուր նացիականութիւնը, ֆաշիականութիւնը եւ գիւնդարական նա - խալարածիկ ոգին չկարենան գոյութիւն ունենալ:

6. Մենք պիտի մերժենք ճանշնալ ռեւէ կառա - վարութիւնը որ կը պարտադրուի ո եւ է ազգի ռեւէ օտար պետութեան օւժով: Կարգ մը պարագանք - բուն մէջ կրնայ անկարելի ըլլալ արդիւն աշխարհի կառավարութեան մը հաստատումը: Ինչպէս Մ. Նա - հանգնեց պիտի չճանչնան աշխարհի կառավա - րութիւն մը:

7. Մենք կը հաւատանք թէ բոլոր ազգերը պէտք է վայելին ծովերու ազատութիւնը եւ նա - ւարկութեան հաւասար իրաւունքները այն գիտե - բուն եւ ջուրի ճամբաներուն մէջ որ սահման կը կազմեն կամ մէկէ աւելի երկիրներէ կ'անցնին:

8. Մենք կը հաւատանք թէ այն բոլոր երկրի - ները որ ընդունուած են Ազգերու Ընկերութեան մէջ պէտք է հաւասար իրաւունքներով օգտուին աշխարհի առեւտրական եւ հում նիւթերէն:

9. Մենք կը հաւատանք թէ Արեւմտեան կիսա - գունդին գերիշխան պետութիւնները պէտք է միասին աշխատին իրենց բարի դրացիներ, լուծե - լուն համար իրենց հասարակաց խնդիրները, առանց արտաքին միջամտութեան:

10. Մենք կը հաւատանք թէ անհրաժեշտ է բո - լոր մեծ եւ փոքր ազգերու անուանական կառարար - զործակցութիւնը, բարեօրէնութիւնը համար ամբողջ աշխարհի ապրուստի պայմանները եւ ջանք ազա - տելու համար վախճն եւ կարոտութենէն:

11. Մենք պիտի շարունակենք աշխատիլ պաշտպանելու համար խօսքի եւ կրօնի ազատու -

բոլորը կ'արձանագրուին իր մտքին մէջ: Կը վե - րադառնայ՝ զիւղ, ուր կը սկսի գրել իր առաջին տպագրութիւնները եւ կը շրջէ «Արեւի Վասպու - րական» թերթին: Օգոստեւորդ հրաւերէ մը, կ'անցնի Թաւրիզ, իրեն ուսուցչի: Ինչպէս իրեն նը - ման հայրենասէր մը չի կրնար ապրիլ խաւարա - միտ պաշտօնակիցներուն հետ, կը ստիպուի հեռա - նալ ու կ'երթայ Թիֆլիս: Նիւթական անձկու - թիւններուն մէջ կը ծանօթանայ Գր. Արծրունիին որ նոր վերադարձած ներքալայն, կ'ուղէր թերթ մը հրատարակել «Մշակ» անունով: Բազմիին կ'աշխատակցի այդ թերթին, կը դրէ «Պարսկա - տանի նամակները»: Արծրունիի անձնական հմա - րէն ու դորձած ազդեցութեան էին որ յետագային վճարական նշանակութիւն ունեցան Բազմիի տա - դարդի զարգացման մէջ: Հայկական սարսափե - ռու ազդեցութեան տակ, կը դրէ «Ջայլի-դիւն» որ նախաբայր, եղաւ նմանօրինակ վէպերուն, շատ հեծ ազդեցութիւն ձգելով Գովհաստայ երիտա - սարդներուն վրայ: Այս վէպը թրջահայրուն ներքութիւններուն վրայ գրած էր: Մենք այդ ժողովուրդը ինչպէս վախի ու սարսափի տակ կոր - ցնցուցած էր իր ինքնավարութեան: Խոնարհ մը երկասարգներ Գիւրտերու դէմ ելած էին եւ օգնութեան կը հասնէին հոն ուր աւարաբուրժու - կար եւ կոտորած: Իր լիզուն այնպիսի կրակ կը ստեղծէ որ հայրենասիրութեան ոգին կ'արթնայ ազգին մէջ:

Արծրունի կը կանչէ Բազմիին թիֆլիս ու ա - տարակցելով իր նիւթական վիճակը, կը մղէ դրա - կան աշխատանքներու:

Յետոյ յաջորդաբար լոյս կը տեսնեն «Մենք», «Հայձեր», «Ջայլի-դիւն» Յիւլիանիները, «Դա - իթ Բէլ», «Մամուլ» եւն: Դասախոս յատկա - նշական տեղեկութիւններ հաղորդեց իւրաքան - չիւր զործի բովանդակութեան մասին: Բազմիի դրական գործունէութիւնը այս հեղինակութիւն - ներով չի սահմանափակուի: Բազմիին ուսում - նասիրած է իր դարը, Թիֆլիսի կենցաղը, Մոս - կուսէն եկած երիտասարդը, հայ կիներ, Թուր - քիոյ Հայքը վիճակը եւն: Ներկան հազիւ վերջա - ցած կ'անցնի անցեալին, յիսուր տպագրութիւն, ստեղ - ձելով դէմքեր որ դեռ դիտութիւն չունէին՝ եւ հինգ, տասը, կամ քսան տարի վերջ այդ հերոսնե - րը որ ծնունդ էին առած Բազմիի գործին մէջ, կը կատարելագործեն անոր քարոզած մտքերը:

Եսա թիչ զորոյնք վայելած են այնքան խոն - դատաւորութիւն ինչպէս Բազմիին: Այս մարդը բուն ու հանդիստ լուծի, միշտ դրամ է եւ արտա - տուած, կ'ըսէին իր զրացիները: Իր միակ զրօնա - քը եղած է ծաղիկները խնամել: «Անոր արտա - տու զէմքեր եւ բազմակողմնի զործի աւելի կը պայծառանան մեր աչքերուն առջեւ: Ոչ մէկը կրցած է ստեղծել համազգային հեղեղ մը: Եղած է վիպական, քարոզիչ, բանաստեղծ, հրապարա - կազեր»:

ՀԱՆՈՅՇ

Թիւնը աշխարհի բոլոր խաղաղասէր երկիրներուն մէջ:

12. Մենք համոզուած ենք թէ խաղաղութեան պահպանումը կը կարօտի Միացեալ Ազգերու Կա - մակերպութեան մը, բաղկացած՝ աշխարհի բոլոր խաղաղասէր ազգերէն որոնք պատրաստ են միաս - նաբար ի հարկին բռնի ուժի դիմելու: Խաղաղու - թիւնը սպանցուելու համար:

Նախադաս թուումնի նամակը Սրալիկի

Մոսկուայի անթիւ շարաթ օր հաստատեց թէ Սթալին մասնաւոր նամակ մը ստացած է Մ. Նա - հանգնիւրու նախապահէն, զիսպէս Հէրիշէնի մի - ջոցաւ: Այս առթիւ Երկու օր ընդհատած է իր հանցիկութ, տեսակցելու համար դեպի անիւն հետ: Այս լուրին վրայ, առաջին անգամ ըլլալով յայտ - նուեցաւ թէ Սթալին կը հանդատանայ Սոյի մէջ, Սեւ Մոզու Գովհաստեան ափերուն վրայ: Չայնա - փիւրը որ եւ է մանրամասնութիւն չհաղորդեց նա - մակին բովանդակութեան եւ այս առթիւ կատար - ուած խօսակցութեանց մասին: Բաղադական չըր - ճանաչելու մէջ կը կարծեն թէ նախադասական այս վերի շատ աւելի մեծ կարեւորութիւն ունի քան մինչեւ հիմա փոխանակուած նամակները: Մանուսակը որ թղթակցութիւն տեղի կ'ունենայ Հինգերու ժողովին ճախողումէն վերջը: Ինչպէս կը յիշուի, այդ ճախողումին մէջ պատճառն էր պայքարեան խնդր: Երկրորդ փճեկի խնդիր այն էր որ Մոսկուա կը պահանջէր Միջազգային - ցային Վերադարձի Գանձաժողով մը կազմել ձա - փոնի համար ալ, ինչպէս եղաւ Գերմանիոյ մէջ: Մ. Նահանգներուն համար այս վերջինը աւելի ստիպողական է քան պաշտօնեան դաշնագրերուն հարցը որ կրնայ ձգձգուիլ:

Ամէն պարագայի մէջ, քանի որ Սթալին նա - խաղահին նամակը ստանալով երկու օր ալ խօսակ - ցեղ է, կը նշանակէ թէ առողջական վիճակը լաւ է: Ամերիկեան դեսպանն ալ Մոսկուա վերադա - նալ վերջ յայտարարեց թէ Սպարապետը քաջա -

Կարեւոր շրջափերական մը օտարականներու մասին

ԽՄԲ. — Ազգ. Միութեան դիւանէն մեզի կը հաղորդեն ճշգրիտ գործերու մայրաքաղաքեան հետեւեւ շրջափերականը որ կը կոչուի Սիւտ. 4 թուականը: —

Համարադատութեան Պ. Պ. Գոմիսէրմի - րուն, Պ. Պ. Նախագահութեանը, —

ԽՆԻԻ. — Օտարականներ որոնք անկանոն կերպով մարտարարութեան, առեւտրական կամ արթիկանական գրադումով մը կը պարագին: —

Ի զօրու եղող օրէնքներու տրամադրութեանց համաձայն, օտարականները կրնան փրանալ մէջ ճարտարաւորականական, առեւտրական կամ. ար - քիկանական գրադումով մը պարագիլ այն ատեն միայն երբ նախապէս ստացած են առեւտրականի ինքնութեան թուղթ մը:

Արդ, կը տեղեկանամ թէ շատ մը օտարական - ներ իրապէս այդ գրադումներէն մէկով կը պա - րագին, թէեւ ատանց խնդրած են ստացած ըլլալու վերայիւնալ մասնաւոր ինքնութեան թուղթը:

Պատիւ ունիմ հաղորդելու ձեզի որ հարկ է նա - միջապէս ու վերջնականապէս վերջ տալ այս կա - ցութեան:

Բարի եղէք, հետեւաբար, հրաւիրել ձեր իրա - ւասութեան ինքնակալ բոլոր պաշտօնատեսները, չնչու ձեզ անյապաղ, այն բոլոր օտարականները որոնք այս տեսակ ապօրինի վիճակի մէջ կը գոր - նուին:

Հետեւեալ տրամադրութիւնները պէտք է գոր - ծադրուին անոց հանդէպ. 1. — Օտարականներ որոնք իրենց արհեստով 1939 Սեպտ. 1էն առաջ կը պարագիլեն: —

Այն օտարականները որոնք 1939 Սեպտ. 1էն առաջ որպէս ճարտարաւորականական, առեւտրա - կան կամ արհեստաւոր հաստատուած էին, եւ ան - փոյթ գոտուած են օրինաւորելու իրենց վիճակը համաձայն 1938 Նոյեմբեր 12ի համաձայնագրի - օրէնքի տրամադրութեանց, պարտաւոր են անմի - ջապէս ներկայացնել առեւտրականի ինքնութեան թուղթ ստանալու համար սովորական խնդրանքը, զոր հարկ է արագօրէն քննութեան ենթակել:

Այդ խնդրագիրը պէտք է փոխանցուի ճարտա - րարականական արտադրութեան նախարարու - թեան, աւելցնելով ձեր պաշտօնատեսներուն ինչ - պէս նաեւ Առեւտրական Սենատի եւ Արհեստե - րու Սենատի կարծիքը, առնչելու ուր ներկայաց - ուած քուականէն մինչեւ 3 ամիս:

Մինչ այդ, պարտաւոր էք դիմել ինծի, ժա - մանակաւոր արտոնութիւն կարգելով, ձեր պատ - ճառարանեալ կարծիքին համար:

Եթէ այդ արտոնութիւնը մերժուի, օտարա - կանը պէտք է անմիջապէս դարբեցնել իր գրադու - մը՝ սպասելով որ վերջնական որոշում մը արուի իր խնդրանքի մասին:

(Մնացեալը յաջորդով)

Երբեք է Ուրեմն չէ հերքուին հիւանդութեան մա - սին չըլած գրոյցները, որոնք հրատարակուեցան բոլոր թերթերուն մէջ, ալ թէ ձախ: Պատերազմէն ի վեր առաջին անգամ է որ Սթալին երկարատեւ հանգիստ մը կը վայելէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

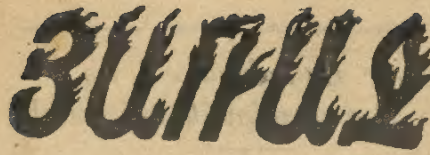
ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԱՐԱՐԵՆԵՐԸ բանաձեւ մը քուէ - արկեցին, որով կ'առաջարկեն աշխարհ - հայակէ հրէական արտադրութեանց դէմ, թէ Պաղեստինի եւ թէ հարեան արաբական երկիրներու մէջ: Այս առթիւ գումարուած ժողովին ներկայ էին արա - բական կազմակերպութեանց բոլոր վարիչները, որոնք պահանջեցին նաեւ վերականգնել Արաբա - կան Գերագոյն Թորհուրդը, որ լուծուած էր պա - տերազմէն առաջ: Ժողովը միեւնոյն ատեն կը պահանջէ Բնիլ բրիտանական հողատարութիւնը եւ արաբական պետութիւն մը կազմել Պաղեստինի մէջ, արգելիլ Հրեաներու ներգաղթը եւ հողերու գնումը, գինթափ ընել շրեաները, վերադարձնել արաբ քաղաքականները եւն: — Անդիլիանցիկը դո - րագուցին Պաղեստինի լիբնուորական պաշտպա - նութիւնը, փլաթեյնը հաստատելով ոստիկանա - կան պահակաւորներուն շուրջը եւ հօր լուսար - ձակներ տեղադրելով: Արաբները բազմաթիւ հակադիպական թուղթիկներ ցրուեցին:

22.000 ԳՈՐԾԱԿԻՑՆԵՐ Երեւան հանուած էին Ապահովութեան Տեսչութեան կողմէ: «ԼԵ Փոփու - լէս» կը դրէ թէ այս ցանկը ութ ամիս է ի վեր կա - տարուած մարտագործունեւորութեան արդիւնքն է, հե - տեւարար կապ չունի պայմանագրով հաստատու - երկարագուման հետ (10 նոյեմբեր):

50.000 ԹՈՐ ԳԵՏՆԱՆՆԵՐԸ պիտի հասնի Մ. Նահանգներէն, շատ մասնէի կ'ընենքով:

Le Gérant: H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesse - 13

ՕՐԱԲԵՐԹ

ՃԵ. ՏԱՐԻ — 17e Année N° 4545-Նոր շրջան թիւ 174

Խմբագիր՝ Ե. ՄԻՍԱԿԻԱՆ Գին՝ 3 ֆր

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷԶ

Շարժաթ դիւր իշխանացութեան շունչին ու խօսքին կարօտն ունեցող թաղութիւն մը լինելու էր Սօսիէթ Սօսիանի մեծ քաղաքին մէջ, գետնա-յարկէն մինչեւ վերնայարկը: Շատեր ուրիշ զուգ-ներուն առջեւ եւ պատերուն երկայնքը երեք ժամ լսեցին ջերմ ու խանդավառ միջոցառում մը մէջ ա-նոր ապա խօսքը, հաւատարմով օժտւած:

Հանդէսը բացուեցաւ Վճախ քանդակարտի եր-գուած Շալիի «Բաֆֆի» երգչախումբին կող-մէ, ղեկավարութեամբ ընկեր Սահակ Յով-հաննէսեանի: Օրուան նախադասը, ընկեր Շ. Սամուէլ ճամառատակի պատմեց Հ. Յ. Իշխանացութեան ծնունդը (1890) եւ կարգաց ա-նոր առաջին կողմը որ, ուղղուած հայ ժողով-րդին, կը հրաւիրէր զայն մէկ ճակատ կող-միւ իր ազատութեան թշնամիին դէմ: Կոչը կը հրաւիրէր յեղափոխականը կղերականին հետ, մշակը, քանդակը հայ հարուստին հետ, արհես-տաւորը եւ գիւղացին, որպէսզի կանգնեն մէկ դրօշի տակ, եւ իրենց ձեռքով պաշտպանեն իրենց իրաւունքը, քանի որ օտարէն ոչ մէկ յոյս:

Բանախօսը քանի մը վայրկեան յոռնկայա յարգանքի հրաւիրեց ճանդիտակները ի յեղափո-խական որ, այսօրեւ ի անյայտ հաղաթաւոր հերոս-ներուն արքային ինկան Յեղափոխութեան ճամբուն վրայ, որպէսզի այլեւս «Հայուն շինքը» ծնած չմայ: Ինքնասան ընկ. Յ. Ոգոնիկեան յուղումով արասանեց Անարատեանի շատ գեղեցիկ մէկ կտոր-ը, ուղղուած Գրիգորապոլի: Հանդիսականներու բուն ծախիւրուն վրայ, Միամանկի ձեռք մը մոխիրով եւս արժարժեց մեր հայրենի տունին մօրմօրը եւ կարօտը:

Առաջին բանախօսը, ընկեր Հր. Ակոնախան ինքեց այն պատմաւորները որոնք ծնունդ տուին Յեղափոխութեան, այն աշխատանքը զոր կատա-րեց հայ ժողովուրդին այդ կապակերպուած ճե-տը, զայն դարձնելու արժանի իր ազատութեան, իր ազգային ամբողջականութեան, իր հարստա-հարիւրին դէմ ծառանալու, ըմբոստանալու գի-տական շարժումները: Ան էր որ Հայը դարձուց մարտիկ, ինքզինքը դէմքով պաշտպանելու քաջութիւնը ներ-շնչեց անոր եւ տուաւ առասպելական հերոսներ, որոնք մեր յեղափոխական պատմութեան, մեր ժողովուրդի պատմութեան տունն իրենց արեւնով դրուած փառաւոր էջեր: Ազատ Հայրենիքին, սե-փական Հայրենիքին գեղեցիկ երազը Իշխանացու-թիւնը ներարկեց իր անկախութիւնը դարձնելով կորսնցնող մեր ժողովուրդին որ պայքարեցաւ, պայքարեցաւ: Ան դար, Հայուն համար այդ ե-րազին իրականացման, 1918ին ստեղծելով անկախ Հայաստանը, մեծ քաղաքի դուռն եկած պաշտոն-տիր որուն յառա՛հ էր այժմ մեր աչքերը եւ զոր կ'անուանենք Որոհ. Հայաստան: Գեցցէ՛ մեր Հայրենիքը:

Օր. Անուշ Արտեմեան շատ համեմատ ծախով մը երգեց վարդապետին Անտոնին եւ Ալեքսան-Ռեզը, փակելով հանդէսին տաղան մասը:

Շարժախումբը շարունակեց ընթացքը միջապա-հ. մասը: Այդ արժիւր մեղի թուեցաւ ոչ միայն մեր անմահ հերոսին մէկ յատկանիւնը, որ միշտ անսպասեցաւ լին ու ձոր, թողացնելով իր զենքին որոտը թշնամիին դիմում, այլեւ հայ յեղափոխու-թեան խորհրդանշանը, որ մերթ վերաւոր, մերթ երկնաւայտ, մերթ թեւաթափ եւ մերթ բարձրոր-թափ էղաւ մեր մոտիկ երկնքին մէկ առկայծ լոյսը որուն առջեւ մեր աչքերը եւս զոր հայրենիքը:

Քանի մը օրիք ժողովուրդական երգեր եւս ծա-փահարուեցան խանդավառութեամբ: Պ. Հապէշ - եան արտասանեց իր դրած Հայրենաշունչ մէկ կտորը, Պ. Ջոհաննի Մուրատեան Միամանկի, իսկ ժիւրյալ Մուրատեան վարուստեան գեղեցիկ բանաստեղծութիւններ արտասանեցին խոր զգա-ցունով:

Վերջին բանախօսն էր Ե. Միսաքեան, — «Այդ ծախիւր վերապահեցէ՛ք թոյլը անոնց որ իրենց ա-րեւնով ծառայեցին Յեղափոխութեան: Տօնելով Իշխանացութեան Օրը, մենք իր խոնարհին ոչ միայն մեր զոհերուն, այլեւ բոլոր անոնց առջեւ որ կուտան արարքը դրօշի տակ, եւ կամ առանց դրօշի, յանուն հայ ժողովուրդի ազատագրու-թեան: Իշխանացութիւնը հայ ժողովուրդին Դի-մադրական ծախան է: Ո՛րքան նման էր ժողո-վուրդներու աշխատանքական պատմութիւնները: Այստեղ ալ, ինչպէս Հայաստանի լինելուն եւ

ՀԱՅ ՏԱՐԻԸ

Մ. ՆԱԽԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ԱՅԵ

ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆԵՐ — Ինք. — Գարակէօղ - եան, Կիւլպէնկեան, Նահիկեան, Բէլէկեան, Ա - ւազեան:

Խաչոյ, գիւնի, չափիչ. — Առաքելեան, Մով - սէսեան, Սեդրակեան:

Ճաշարանագետ. — Ճ. Մարտիկեան (Քալի - ֆորիս): Մեծղայ. — Ջիւիսեան:

Արտեստագետներ. — (Նկարիչ, Արմանազար - եան.) — Յովսէփ Փաշման, Մարգար Սալապրեան, Մանուէլ Թովկեան, Խոսրոս Եղաճեան, Ա. Ֆէթ - վաճեան: Յ. Աճէմեան (Արիւն) համառ լահեղա - 1942ին իր նկարած Բազմաբնի Մայր Եկեղեցիի որմանկարներով: Միտիլ Կարո (Պոսթրին), Ամերիկայի լաւագոյն լուսանկարիչներէն մին է, Հայի Բաթիկեան, Ռուբէն Նազեան արձանագործ - են: Սրբիչ, երգեալ, պարուի. — Արման Թո - քաթեան, Ռոյ Չուլաբեան, Մարի Արաքեան, Զարուհի Եմսանեան, Ալիս Ապազեան, Ան Ռոյ - հաննէս (դաշնակահար երգչաւան) Մարո Աճէմ - եան (ուսուցիչ երաժշտութեան), Թամար Թու - մանովա (պարուիչ), Սիմ Թամիրօֆ, Ռուբէն Մամուլեան, Եղիա Գասպարեան (նկարիչ) եւս:

Գրագէտներ. — Ռիւրմ Սարգիս (միջազ - գային համալսարանական): Նորբէն Բիշթրո - Յակոբեան (գրած է The Dove brings Peace), Եմ - նուէլ Վարանդեան (գրած է The Well of Ararat), Arlem Francis (Գաղափար) ծախսաբարձը դրա - սանուէր, Ջաւէն (Լեւոն) Սիւրմէլեան, որուն վեր - ջին գրքը մեծ ուղղութիւնն էր:

Կրթական աշխատող մէջ. — Տոքթ. Վարազ - դատ Գաղանճեան, Կրթիչ Զարեգ Համա - յարանի ակադեմիականութեան: Տոքթ. Միսաքիւր - լիւր: — Նորբէն Պէլլիս Հիւսիսայնային (20 տա - րիկ է վեր): Տոքթ. Մուսիկ Վալուրի գրած է թղթագրած տղայի կանանց դրին թաղալու - թիւնը: Տոքթ. Մ. Պ. Գասպարեան Ռեզնիկեանեան ճառագայթներու գիտութեան աշխարհի լաւագոյն հետախոյններէն մին: Փրոֆ. Վալուրի կարա - պետօֆ փրօֆէսոր Գորնէլ Համալսարանի եկու - ճարտարագիտութեան: Փրոֆ. Անանիկեան եւ Տոքթ. Մանասարեան, աստուածաբան եւ փիլի - սոփա (մեռած են): Փրոֆ. Սիւրբի Տէր Ներ - սէսեան, նախագահ Ռեզլի Գոլճի արուեստի ճիւղին: Փրոֆ. Ե. Գրիգորեան նախագահ Սիթի - Բոլճի փիլիսոփայութեան ճիւղին: Փրոֆ. Տա - մուրեան: Ե՛լլ Համալսարանի Դիւրմեանց ճիւ - ղի պէս:

Ջիւնուրակաւոր. — Ջորվար Հայի Շէքէ - ճեան, հաղարանի Ջաւէն Նալպանտեան (Ջաւ - անու), Գնդ. Սարգիս, Հարեւարպետ Ճէր Մա - հիկեան:

Ներգաղթն ու ֆաղափանցութիւնը ըստ նորա - դոյն օրէնքներու հետեւեալ պայմաններով կը կա - տարուին. —

ձորերուն մէջ, յեղափոխական խումբեր էին որ մաքաւեցան անտառներու մէջ, ժայռերու ստո - բորով, փրկելու համար իրենց հայրենիքը օտար լուծէին:

Բանախօսը ճամառատակի յիշեց Իշխանացու - թեան կառարարած դրժներ 55 տարիներու ընթաց - քին, — արժարձով աղ. հիւանդութեան, կաղ - մակերպութիւն ինքնապաշտպանութեան, զինա - վարժութիւն, ահաբեկում, միացնող ճակատ բա - լոր տառապած ժողովուրդներու հետ, քաղաքա - կան աշխատանք Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ, սերտ յարաբերութիւն միջազգային ընկերակա - թեան հետ, եւ զարի հայկական մշակոյթի: Եւ իր վճռական դերը՝ այն մի ճող ապահովելու 1918 - ին, իրենց կողմից հայրենիքը: Վերջ թաղականութե - նի դրժութեան շնորհիւ է որ, մինչեւ այսօր ալ երբ օտարներ ուզեն խօսել հայ ժողովուրդին հետ, ամէնէն առաջ Իշխանացութիւնը կը փնտր - ունեն: Յետոյ պարզեց այն ստաճաբութիւնները զոր ունի Իշխանացութիւնը, այսօրուան եւ վաղ - ուսն համար, — Հայի. Դատ, ներգաղթ, կաղմա - կերպում զաղութիւններու, փրկութիւն նոր սերուն - դի, Հայի. մշակոյթ եւս:

Նախագահը փակեց հանդէսը, օրուան կացու - թեան ճամառատակին զանազան Իշխանացու - թեան աշխատանք:

Բազմութիւնը, որուն մէջ կը գտնուէին ամէն հոսանքի հայրենակցներ, արահէն բաժնուեցաւ խոր եւ խանդավառ տպագրութեամբ:

ՇԵՂՈՒՆ ԹՂԹԱՆԻՑ

ՅԻՄՆԱԿԻՆ ԳԻՆԸ ՊԻՏԻ ՓՈԽՈՒԻՐ

Չորեքշաբթի եւ պաշտօն ներքում

Երտական նախարարութիւնը վճռապէս հեր - քեց այն զրոյցները թէ Փրանքը պիտի արժեզրկուի մօտակա, բոլորովին զանախանային զանունը: Առաւան թերթ մը դրած էր թէ սոյսարը 135, անգլիականը 500էն պիտի հալուեն: Combat կը հարցնէ այս առթիւ. — «Հերքումը պարզապէս Ե - սել կ'ուզէ թէ առեւ եւ նոյն թերթին տուած թուանշանները: Եւ կամ, պէ՛տք է հասկնալ նաեւ թէ արժեզրկումը «մօտայնու է», բայց տեղի պիտի ունենայ աւելի վերջը: Եւ կամ, զեկոյցը կը նշանակէ՝ նաեւ թէ արժեզրկում պիտի չըլլայ: Այդ պարագային, ցանկալի էր որ աւելի ձգբիտ զեկոյցներ հրատարակուէին: Մենք, հիմնուելով կիսապաշտօնական շրջանակներու տեղեկութեանց վրայ, կը կարծենք թէ նոր դին մը կը նախատեսու - ուի Փրանքին համար, բայց, զանազան պատճառ - ներով, կը յետաձգուի որոշումը:

Բնիկով հարցին զանազան երեւոյթներ, Փրան - սերին թերթը անխուսափելի կը գտնէ արժեզրկ - կումը: «Պիտութիւնը մատնուած է այնպիսի կա - ցութեան մը որ չի կրնար անվերջ խուսափել ար - ժեզրկումէն: Նորինի պիտի աւելցնէր թէ, ներ - կայ պարագաներուն մէջ, աւելի կամայական պի - տի ըլլար արժեզրկել, քան արժեզրկել Փրանքը: «Տէլլի Մէլլ» ալ իր կարգին դիմել կուտայ թէ անցեալ տարի չարք մը հերքումներ հրատա - րակուեցան երմտական նախարարութեան կողմէ եւ մինչեւ հիմա ճիշդ եղան պետական իշխանու - թեանց հաւատարմութիւնը, ստաւ հանելով զրոյց տա - րածողներուն պատմութիւնները: Եւ սակայն, կ'աւելցնէ Ռիւրմ, ներկայիս պատասխանատու շրջանակներու կարծիքները կը տարբերին մօտա - կար արժեզրկումի հաւանականութեան մասին: Շատեր կը կարծեն թէ նոր կառավարութեան ա - ռաջին դրժներէն մէկը պիտի ըլլայ յաղել երկրին ելմտական վիճակը, արժեզրկելով Փրանքը: Այս շարքին պատկանողները նոյն իսկ արժեզրկումի թուականին ալ կը նախատեսեն, — Դեկտեմբեր 31, կը կը լրանայ Պրէթին — Ուուտտի ժողովին որո - շած պայմանագրով: Իսկ ուրիշներ կը կարծեն թէ Ֆրանսիայի ելմտական կացութիւնը այնպէս է որ կարելի չէ սակ մը որոշել Փրանքին եւ անգլիա - սաքսոն դրժներուն միջեւ: Այնպիսի տեսակետով, մինչեւ որ հաստատու յարաբերութիւն մը պաշտ - անուի գինքու եւ օրավարձերու միջեւ, ոչ ոք չի կրնայ ըսել թէ ինչ է Փրանքին ներքին արժեզ - րկութեան Փարթիկ, 14 ափս ասալ: Փրանքին արժեզրկումէն աւելի ստիողական կը համարուի գինքը եւ օրավարձերը հաստատուն վիճակի մը

1924ի գաղթարձանի օրէնքը (1924 Immigra - tion Quota Act) իրեն վերջնական ձեւին մէջ եւ գործնական գետնի վրայ պարզապէս թուանշան - ներու շարքի մը վրայ կը յենու: Սկզբունքով այս օրէնքին ենթակա են բոլոր այն գաղթականները որոնց ծննդավայրը կը գտնուի Գանատայէ՛ եւ Նիւֆրանկլանտ, Մեքսիկայէ՛, Բուպայէ՛, Հայի - թիկ եւ Տոմինիոյէ՛, Միլիւն եւ Հարաւային Ամերի - կայի հանրապետութիւններէն զատ որ եւ է երկրի մէջ: Այսինքն միայն վերոյիշեալ երկրներու ա - զատ եւ Գաղթային սեղմումի օրէնքին: Մնացեալ բոլոր երկրներու համար, մանրամասն հայտնե - լէ վերջ տարեկան գաղթողներու որոշ թիւ մը սահմանուած է, որուն ընդհանուր գումարը կը հասնի 153.774: Աւելորդ է ըսել թէ այս թիւին մեծագոյն տոկոսը կը պատկանի բրիտանական (65.721), գերման (27.370) եւ իրլանդական (17.853) երկրներու մէջ ծնած գաղթականներու:

Ստորեւ աւելցնենք այն «գրթա»ները որոնք կրնան շահագրգռել հայ ժողովուրդը եւ որոնց մեծ մասը նուազագոյն չափանիւնի կը համապա - տասխանեն. — Հայաստան՝ 100, Պրէթիքա՝ 1304, Պուկարիա՝ 100, Եդիպատո՝ 100, Փրանսա՝ 3.086, Յունաստան՝ 307, Բրաք՝ 100, Մարթո՝ 100, Պա - դեստին՝ 100, Իրան՝ 100, Թուրանիա՝ 377, Թու - սիա՝ 2712, Սաւանիա՝ 252, Գուեքերիա՝ 1707, Սուրիա եւ Լիբանան՝ 123, Թուրքիա՝ 226:

1936—1940ի հնգամեայ շրջանին ներգաղթող - ներու տարեկան միջին թիւը եղած է 40.666, իսկ 1943ի գաղմարը հազիւ հասած է 23.725: Արեւմ - քան նորագոյն տեսակներու գէպի Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները գաղթելու համար ստեղ - ժուած խիստ պայմաններու կը մասն նշենք: Պատե - րագի յաջողութիւնը անխուսափելի հարցերն ալ մօ - տաւոր պայտառայի մը մէջ գաղթային սեղմում - ներու վերջ տալու երեւոյթ էր: Կը մնայ տես - նել թէ երոպական շատ մը երկրներու մէջ ստեղ - ժուած անտանելի պայմաններէն խուսափել ուղղ - զանգուածները պիտի չկարենան դուռն ծորանոր եւ խուսափելի գաղթականներ որոնք նեղացնեն իրենց նախահայրերուն խուսեղանք գաղթը գէպի նոր Աշխարհ:

Կ. ԳԵՏՐԱՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Օր. Հուրի Իփեկեանի «Sonate»-ը

ՊՐԻՆՍԻԼ (Յառաջ) — Հոկտեմբեր 25ին, Պրինսիլի դեղարուեստական պալատին մէջ տեղի ունեցաւ դրական — դեղարուեստական ինքնաստիպ բեմադրութիւն մը, որ կազմակերպուած էր Օր. Հուրի Իփեկեանի կողմէ, վերջերս իր հրատարակած «Sonate» խորագրով գերթումներուն մեկնութեան առթիւ: Հեղինակը ինք արտասանեց իր ոտանաւորները, դաշնակի ընկերակցութեամբ: Ներկայ էին բազմաթիւ Հայեր եւ Պիւրիեր:

Գաղափար մը տալու համար այդ բանաստեղծական գրքոյի մասին, ստորեւ կը թարգմանենք ամփոփումը անոր յառաջաբանին, զոր գրած է Փրանսէրէն չեզուի եւ դրականութեան Ակադեմիայի անդամ՝ Lucien Paul Thomas:

«Հայ երիտասարդ բանաստեղծներն՝ Օր. Հուրի Իփեկեան, իր բանաստեղծական աստղին հատորին մէջ (Couleur de Temps) մեկի տուած էր չափանիշ իր անհատական փափակի զգայնութեան, իր պարզ ու ներքաշող արուեստի յզացումին եւ անհատական չափածոյ ձեւի մը վարժութեան: Հիմա, «Sonate»-ի մէջ, ան զգայուն շեշտերով կ'ըզէր դժբախտութեան ենթակա պատանիքի մը սիրոյ եւ մահուան երգը, զէպերուն խառնելով իր անձնական յիշատակները, որոնք նիւ —

թին կուտան աւելի յուզիչ եւ ուժեղ հնչականութիւն մը: Հեղինակը իր ցաւագին խորհրդածուութեանց միջոցը սահմանափակած չէ սիրելի էակի մը վերջնականութիւնը եւ անոր անհատական յուզիչ տեսիլով: Ան ընդլայնած է իր եղբերգը, անոր ապաստան տալով այն բոլոր շարժումները, զոր սիրոյ յզացումը կը թելադրէ խրոխտ, անմրցելի ու չարաբաստիկ:

«Գալով ձեւին, պէտք է ընդունիլ թէ երբեք եղած չէ բանաստեղծ մը արնքան ինքնաբերական եւ անմրցելի որքան Հուրի Իփեկեան: Իր ոտանաւորներուն ամենէն ուշագրաւ յատկանշին է ուժականութիւնը, իրենց խոսքերը լարժումը կ'երբ սուր արտայայտութեան մէջ:

«Sonate»-ը սիրոյ մեծ բանաստեղծութիւն մըն է, ուր կը գտնայ կորուստած գեղեցիկութեան մը երգը, ուր ցաւն ու անհատական զարանքը Մահուան տիրապետութեան դէմ կը հասնին արտակարգ ուժգնութեան մը, մինչեւ համաշխարհային անէնքի նշանակութեան, որոշուած սակի արշալոյսի յորով, հեռաւոր կ'զգի մը մէջ, ուր կ'եղբերեւորականքի նաւերը, լուսեղէն ու պայծառ կ'զգի մը, ուր կ'երգեն ծառերը»...

Սոյն գեղարուեստական երեկոյթը իր նորութեամբ մասնաւոր հետաքրքրութիւն ստեղծեց պիւր չըմանակներու մէջ:

Հ. ՏԵՐՈՍԻ

Թուրք խմբագիրներ իրար կ'ոտնէ

«Թան», Ալեքիս Սերքիլի խմբագրականին (17 Սեպտ.) — «Հալը որոշեց է մէկ միլիոն ոսկի փարկ մը բանալ, Իսթանպուլի եւ Անատոլիոյ կարգ մը կարեւոր քաղաքներուն մէջ թերթեր հիմնելու համար: Այս լուրը ուրախութիւն պատճառեց մեզի, որովհետեւ կը խորհէինք թէ կուտոցութիւնը կը փափակէ ազատօրէն վիճարկելու ընդդիմադիրներուն հետ: Այդպիսի պայքար մը ընկալանքաւոր դոճախութիւն պիտի պատճառէր անոնց, որոնք վարժուած էին իրենց ետին ուսուցանելու, իսկ զէլուին վրայ Դամոկլեան սուր տեսնելու: Կր կարծէինք, թէ կուտոցութիւնը այլեւս հրաժարած է թերթ փակելէ:

Եւ սակայն, ծրագրուած թերթերու հրատարակութեան առաջ, կուտոցութիւնը եւ կուտոցութիւնը ձեռք առին կարգ մը միջոցներ, որոնք կը ձգտին խեղդել ընդդիմադիրներուն ձայնը, եւ զորս կարելի չէ օրինաւոր նկատել: — Հրամանով մը, որ Կեդրոնէն տրուած ըլլալու տպաւորութիւնը կը գործէ, կուտոցութեան պատկանող Իսթանպուլի եւ Անգարայի թերթերէն վերջ, Անատոլիոյ թերթերը ամենաբարձր պայքարի մը սկսան «Թան»-ի եւ «Վաթան»-ի դէմ: Հակառակ ձեւի ու ոճի տարբերութեան, այդ բոլոր թերթերը նոյն բանը կ'ընեն. «Թան» եւ «Վաթան» թէեւ ազատութիւնը կը պահանջեն, բայց անոնց բուն նպատակն է անընդհատութիւն տեսնել, ու խանգարել ազգային միութիւնը: Առաջինը կ'ուզէ համայնապարտութիւնը, իսկ երկրորդը օտար դրամաշուկաներու մուտքը թուրքերէ: Կատալալորութիւնը կը հաւատայ ուրեմն, թէ երկրին մէջ պէտք է տարածել «Թան» եւ «Վաթան» թերթերը: Տեղ տեղ, արդէն իսկ շարժումն է մտած են պետական պաշտօնականը, որոնք արդեւ ինչ որ անքան իրենց թերթերուն եւ կամ՝ Գաղաքագիտութեան ու կուտոցութեան անունով՝ դրամած ու ջնջած են մըր թերթերը: Միւս կողմէ, հայրենաշու կը նկատուին երկու թերթերու ընթերցողները, եւ ճնշումներ կը գործունեն անոնց վրայ:

Արեւելեան այս խաղաղութիւնը տկարներու յատուկ դէնք մըն է. Այս պայմաններուն մէջ, փոքրագոյնութիւն է տարբեր միջոցներու ջնջել, կամ պատժելը, զոյարտութիւն ու զգոտութիւն կատարելը: Կր պահանջենք, որ վերջ գտնեն այս յարձակումները, ու յարգենք ցոյց տրուի հանդէպ ընդդիմադիրներուն »:

ՀԻՒԼԷ ՌՈՒՄԲԵՐՆ ՍԱՐՍՓՈՒՆԵՐԸ նկարագրելով, հաշուաւոր գիտնական Անջէթայի երկար ուսումնասիրութեամբ մը կ'աղագրէր թէ այսօր հի բնակչութեան երկու երրորդը, 2,000,000,000 բնակիչներ կրնան ընթել ըլլալ, եթէ Մ. Ն. հանգանքը, Անգլիան եւ Ռ. Միութիւնը համաշխարհային հզօր կառավարութիւն մը չկազմեն:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ մասին Ֆրանսայի տուած յուշադիրը իրականապէս իրենց Լոնտոնի մէջ: Թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսա միջազգայնացում կը պահանջէ ոչ թէ ամբողջ Ռուսի շրջանին, այլ միայն հանգանակի առաջանին համար: Անգլիոյ մէջ վերադառնալ են այս ծրագրին հանդէպ:

ՄՈՍԿՈՒՍԵՆ կը հեռագրեն թէ «Փրամտա», կուտոցական պայտօնաթերթը, հոկտ. 27ի թիւին մէջ կը պահանջէ խառնակ կարմիր բանակին հակոցութիւնը, որ թույլած էր պատերազմը ընթացել:

Կարեւոր շրջափակում մը օստրականներու մասին

(Բ. եւ վերջին մաս)

2.— 1939 Սեպտ. 1էն յետոյ հաստատուած օտարականներ:

1939 Սեպտեմբեր 1էն յետոյ, առանց արտօնութեան, օտարականներու կողմէ բացուած հաստատութիւնները, 1939 սեպտեմբեր 12ի հրամանագրի օրէնքին համաձայն ստեղծուած ըլլան կամ ոչ, պիտի փակուին անմիջապէս:

Շահագրգռողները պիտի հրաւիրուին, եթէ ուզեն, առեւտրական ինքնութեան թուղթի համար խնդրագիր ներկայացնել:

Այսուհանդերձ, այն օտարականները որոնք բացառիկ ծառայութիւններ մատուցած են Ֆրանսայի եւ որոնց զորքանէութիւնը մասնաւոր շահ մը կը ներկայացնէ Ազգային ծնունդութեան համար, պիտի կրնան, նախորդ հետազոտութիւն մէջ յիշուած պայմաններուն տակ, իրենց արհեստով պարապելու առժամեայ արտօնութիւն մը ստանալ, մինչեւ որ վերջնական կարգադրութիւն մը ըլլայ իրենց խնդրագիր մասին:

Մասնաւորաբար, ձեռք ուղարկութեան կը յանձնեմ առեւտրական ինքնութեան թուղթի մեթոդով կամ զոյգութիւն ունեցող հաստատութեանց փակման մասին տրուած եւ կամ ապագային տրուելիք որոշումներուն խառնել զործադրութեան անհրաժեշտութիւնը: Անընդունելի է անշուշտ, որ, հակառակ իրենց եղած արգելքին, օտարականներ կարենան շարունակել զբաղումներ որոնց սահմանափակումը անհրաժեշտ տեսնուած է նոյն իսկ Ֆրանսացիներուն համար: Շահագրգռողներուն պէտք է ազդարարել, որ եթէ իրենց եղած հրամանին կրկին անստատեւ, իսկոյն արտաքսուած պիտի ենթարկուին: Այդ ուղղութեամբ պէտք է զիմէք ինձի, ներկայացնելով հարկ եղած առաջարկները:

Կր խնդրեմ ձեզմէ որ այս հրամաններուն կէտ առ կէտ զործադրութեան մասնաւորապէս հսկէք:

Ներքին Դործերու Նախարար Ա. ԹԻՐՍԻԼ

ՕՏԱՐ ԸՆԴՀ. ՌԱԶՄԻՆԿԵՐՈՒ ԹՐԸ

Այսօր, չորեքշաբթի, 31 Հոկտեմբեր զէպի Յայթական կամար այցի տօնն է օտար բոլոր Ռազմական Միութեանց: Պատերազմին առաջ այս հայրիւնութիւնը տեղի կ'ունենար մեծաւոր կերպով եւ կը մասնակցէին օտար մարտիկները իրենց խորհրդանշի դրօշներով: Այս առթիւ Յաղթ. Կամարի վարչութիւնը Անձնօթք Զինուորի դամբարանին քով կը դեռնող մասնաւոր յուշատախտակ մը, որուն վրայ արձանագրուած կ'ըլլար օտար արիւնին մասնակցութիւնը: Ֆրանսայի համար: Այդ վաւերագրութիւնը կը մնար հող մինչեւ Զինադաշտին տարեդարձ օրը: Այս հանդիսութիւնը հինգ տարի է վերջապէս այս տարի վերադառնալիս կ'ուզէին կ'ուզէին Անշուշտ երկար դադարէ մը վերջ այս տարուան բացատիկ հանդիսութեամբ պիտի տօնէին: Այդ առթիւ հրաւիրուած են նոյնպէս մենք՝ Հայ կամուսնուները եւ Ռազմիկները: Մեզի հաւաքաւայր նշանակած են Georges V. անկիւնը, 55 թիւին առջեւ, հոն՝ ուր մէկ ամիս առաջ հաւաքուեցանք: Հետեւաբար Հայ զինուորներու այսօր, չորեքշաբթի մամը 5.45ին ստուար թիւով մը պէտք է ներկայ գտնուինք կազմէին մեր թափուրը եւ բարբառալու զէպի Յաղթական կամար: — Հայ կամ. եւ Ռազմիկներու Միութիւն

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱՆԸ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ շրջանային ներկայացուցիչները ժողով գումարելով, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ հաւանութիւն յայտնեցին որ նոր դահլիճը կազմուի երեք յաղթական հոսանքներէն: Միայն ճանի մը պատուի բակներ առաջարկեցին ընկերակցական — համայնաւոր միացնալ ձեւաւոր:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ կեդրոնացեալ վարչութեան մը վերաճելու ծրագրին կ'ընդդիմանայ Ֆրանսա: Թերթերը կը գրեն թէ Երեք Մեծերը ճնշում պիտի բանեցնեն, որպէսզի Ֆրանսա զոգուին Փոքրամի ծրագիրը: Դի հաստատուելու այն լուրը թէ Երեք Մեծերը կը խորհին Ֆրանսայի ձեռքէն առնել իր ժեյն սահմանուած շրջանը, եթէ շարունակէ իր բխական գիրքը:

ՍՍՏՏՏՏՏՏ — Պատի օրացոյց 1946ի, պատկերազարդ եւ օգտակար դատելներով, ակնաւոր զէմքերու գործերէն զարուած խօսքերով եւն.: Հրատ. Ս. Փոքրաբեան տպարանի, Լիոն, 70 rue Paul Bert, գին 50 Փրանք: Մեծաբանակի համար զեղէ:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN. 17, Rue Damesse 17

վերածելու դժուարին գործը: Եստ քան կախում ունի նաեւ նոր կառավարութեան կազմէն: Իրադեկները կը հաստատեն թէ 20 նախարարներէն հինգը համայնապարսին պիտի ըլլան: Արդ, համայնաւոր կուտոցութիւնը հակառակ է Փրանքի արժեգրութեան:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՏՐԱՆՍԻՐ

ԱՆԳԼՈՅ ՎԱՐՁԱՊԵՏԸ Մ. Նահանգները պիտի երթան մօտեւոր, խորհրդակցելու համար նախագահ Քրուսթֆիլ Տեմ, զլիսաւորաբար հիւրը ուղարկելու մասին: Երեսօ. Ժողովին մէջ, վարչապետը հաղորդեց թէ որոշուած է կեդրոն մը հաստատել, հիւրէական ուժի ուսումնասիրութեան համար: Միլիտանտը ոսկի պիտի արժէ այս ձեւը — նախը:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԸ մնացորդներէն բաժին պահանջած էր Ֆրանսա: Մ. Նահանգները մերժած են այս պահանջը, պնդելով որ բանդուին մնացորդ մարտանաւերը: Ամերիկեան տեսակէտով, Ֆրանսա կրնայ զեղ, հաղուստ, ուսելիք ստանալ, բայց ոչ մարտանաւ: Ամերիկացիները մեծ մասով քանջուած են մնացորդ նաւերը, թիւ դանօթի, մետաղի եւն., կտորները յանձնելով Ֆրանսայի:

ԱՆԳԼՈՅ ԵՐԵՄՈՒ. ԺՈՂՈՎԸ 153ի դէմ 348 ձայնով բռնաբարեց Անգլ. Դրամատան ազգայնացման օրինադիրը: Անխաւաքական կառավարութեան առաջին յաջողութիւնն է այս ներքին հակադիմադրութիւնը: Դրամատան ազգայնացման չորհուրէ, կառավարութիւնը պիտի կրնայ գլուխ հանել իր հնգանկյան ծրագիրը:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԱՐԺԵՐՈՒԹԵՐՈՒ Խաղաղախոսութեան ծաղիկը հեղհեղէ կը բացուի: Թերթերը մէկ միլիոն կը հաշուեն զեղծումներուն դուժմորը: Զերբապալուցան չորս մեղակիցներ եւս, որոնց երեքը կ'ենեն (մէկը՝ զբաղուած մը կ'ենեն):

15 ԶՈՀԵՐՈՒ ծածկերը պիտի փոխարինուին Անձնօթք Զինուորի Դամբարանը, յոյնները 11ի տարեդարձին առթիւ: Այս «անձնօթքները» կը խորհրդանշեն Դիմադրական ձախճում, պատանդներու եւ ազգայնաշատի գոհեցում, իւրօրոշակութիւն մէկ — մէկ ներկայացուցիչ (Դիմադրական ձախճան) մէկը կ'են:

77 «ՎԵՐԱՐԱՄԵՐ» (քաղաք), որոնց դատաւարութիւնը յետաձգուած էր արտերադարձի հետեւանքով, դատարան հրահրուցան, բայց հապէ 15 Նոյի ներկայացած էին: Ոմանք մեղաւոր են, ուրիշներ փախած, շատերն ալ հանգիստ նըստած իրենց տունը:

ԵՐԵՄԱՐՈՒՄԻԱ ՄԻՈՒԹԵՐՈՒՄԸ համաշխարհային ընդհ. Ժողովը բացուեցաւ Լոնտոնի մէջ եւ պիտի տեւէ մինչեւ նոյեմբեր 10ին: Անգլ. կառավարութիւնը չէ արտօնած Պուլկարիոյ, Հուլիս-բիոյ, Ռուսանիոյ եւ Ալպանիոյ Երիտ. Միութեանց պատուիրակներուն մուտքը:

ԱՆԳԼՈՅ ՌԱԶՄԻՆԿԵՐՈՒ Զետեւայ հեռագիրը ուղարկած է թուրք հանրապետութեան նախագահին. — Թուրք հանրապետութեան հիմնադրութեան տարեդարձը հաշուելու առթիւ մը կ'ընթերցէ ինձի ձեռքի ուղղելու, Պարոն Նախագահ, արտաքին ողջոյններս եւ անկեղծ բարեկամութիւններս ձեռք երկրին եւ թուրք Ժողովուրդին տեսական բարեաւանման եւ բարօրութեան համար:

ՖՐԱՆՍԱՆԵՐ ԵՐԵՄ. ՄԻՈՒԹԻՆԸ կը կազմակերպէ գեղարուեստական մեծ հանդէս մը, Սալ Փիլէյի չեղ արահին մէջ, կերակի 18 Նոյեմբեր, ժամը 14ին, մասնակցութեամբ Լէյոն Պետերսոնի, Ռաֆիկի Մետրաքանի, Լիւի Տեմիրճեանի, Օրքսթըր Ռէյմոն Վէրնէյի եւն.: